

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

Latvijas lauksaimniecība un lauki

2008

Latvijas lauksaimniecība un lauki

Izdevējs –
Latvijas Republikas Zemkopības ministrija
Republikas laukums 2
Rīga, LV – 1981

Atbildīgā par izdevumu – Maruta Grīnberga
Kopējās lauksaimniecības politikas departamenta Ekonomiskās informācijas nodaļas vadītāja

Tulkojums SIA "IM tulki"
Dizains & Druka – SIA Talsu Tipogrāfija
www.taltip.lv

© Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta

Ievads

Godātie lasītāji!

Jūsu priekšā ir jaunais Zemkopības ministrijas ziņojums par Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstību 2007. gadā. Šajā brošūrā apkopta un analizēta plaša un visaptveroša informācija par visām Zemkopības ministrijas pārziņā esošajām lauksaimniecības nozarēm, izņemot meža nozari. Ar informāciju par to jūs varēsiet iepazīties atsevišķā – tieši meža nozarei veltītā pārskatā.

Vērtējot sektora attīstību kopumā, jāatzīmē, ka pērn, tāpat kā iepriekšējos gados, palielinājusies nozares pievienotā vērtība, kaut arī, ieviešot arvien mūsdienīgākas tehnoloģijas, samazinās strādājošo skaits lauksaimniecībā.

2007. gads bija ļoti labvēlīgs augkopības sektorā, it īpaši graudu ražotājiem – tika iegūtas rekordaugstas graudu ražas un bija vērojams nepieredzēts graudu cenu pieaugums, ko sekmēja straujais cenu kāpums visā pasaulē graudu trūkuma dēļ. Tāpat arī piena nozarē bija ievērojams cenu kāpums, ko veicināja nozarei labvēlīgā situācija pasaules piena produktu tirgos. Tomēr līdz ar lopbarības graudu cenu pieaugumu kritiska situācija izveidojās cūkkopība sektorā.

Vērtējot pārskatā apkopoto informāciju, jāuzsver, ka, neskatoties uz straujo patēriņa cenu pieaugumu, kas ietekmēja lauksaimniecisko ražošanu, lauksaimnieku ienākumi pēdējā gada laikā ir pieauguši par 44%. Pamazām sarūk arī starpība starp lauksaimnieku ienākumiem un vidējo darba algu valstī.

Kā pozitīvu tendenci var minēt arī lauku saimniecību konkurētspējas palielināšanos, par ko liecina arī saimniecību struktūras maiņa – samazinās nelielo saimniecību skaits, bet pieaug lielo saimniecību īpatsvars ar izteiktu specializāciju. Pēdējos gados ievērojami samazinājušās arī neizmanto to lauksaimniecības zemju platības.

Pagājušais gads bija zīmīgs arī ar to, ka Zemkopības ministrija kļuva par vadošo iestādi Eiropas Savienības jauno fondu – Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fonda ieviešanā un administrēšanā, jo Eiropas Komisijas Lauku attīstības komiteja deva pozitīvu atzinumu Lauku attīstības programmas 2007. – 2013. gadam apstiprināšanai.

Realizējot Lauku attīstības programmas pasākumus, Latvijas laukos līdz 2013. gadam ieplūdis 1,4 miljardi eiro. Pagājušajā gadā tika iesniegti pirmie pieteikumi šīs programmas pasākumu realizācijai, kas veicinās jaunu investīciju ieplūšanu lauksaimniecībā un lauku teritorijās.

2007. gadā Latvija aktīvi iesaistījās diskusijās par Eiropas Savienības Kopējās lauksaimniecības politikas vidēja termiņa pārskata jeb tā dēvētās „veselības pārbaudes” jautājumiem. „Veselības pārbaudes” uzdevums ir izvērtēt līdzšinējās reformas gaitu un labot tās „kļūdas”. Galvenais, ko Latvija vēlas, ir tiešmaksājumu likmju izlīdzināšanu starp visām dalībvalstīm, jo pašreizējie vēsturiskie finanšu sadales kritēriji (ražības, platības u.c.) ir novecojuši un neatbilst šodienas situācijai. Tāpat Latvija iestājās par lauksaimniecības politikas vienkāršošanu, lai padarītu likumdošanu vieglāk saprotamu un administrējamu gan lauksaimniekiem, gan politikas veidotājiem.

2008. gadā mūs gaida jauni izaicinājumi, bet tas iedvesmo un motivē. Kopīgiem spēkiem mēs varam vēl labāk, vēl pārliecinošāk. Lai mums visiem veicas!

Zemkopības ministrs
Mārtiņš Roze

Saturs

1. Situācija Latvijas lauksaimniecībā un laukos	7
1.1. Lauksaimniecības vieta tautsaimniecībā	8
1.2. Nodarbinātība	8
1.3. Lauku saimniecību ekonomiskās darbības rādītāji un salīdzinājums ar ES valstīm	9
1.4. Lauku saimniecību struktūra	13
1.5. Lauksaimniecības zemju izmantošana	14
1.6. Vidi saudzējošā lauksaimniecība	17
1.7. Izglītība, konsultācijas un zinātne	18
2. Dalība ES lēmumu pieņemšanā	23
3. ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai	25
3.1. Kopējā lauksaimniecības politika	26
3.1.1. KLP vidēja termiņa pārskats (veselības pārbaude)	26
3.1.2. Tiešie maksājumi	27
3.1.3. Importa, eksporta administrēšanas pasākumi (licences, eksporta kompensācijas, tarifu kvotas) ..	32
3.1.4. Tīrgus intervence	34
3.1.5. ES lauksaimniecības produkcijas veicināšana	35
3.1.6. Latvijas Lauku attīstības plāns 2004. – 2006.gadam	35
3.1.7. Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013.gadam	37
3.2. Eiropas Savienības struktūrfondi	39
4. Nacionālais atbalsts lauksaimniecības un lauku attīstībai	43
4.1. Nacionālais atbalsts – subsīdijas	44
4.2. Tīrgus veicināšanas programma	46
4.3. Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem	46
4.4. Nodokļi	46
4.5. Kooperatīvu un nevalstisko organizāciju atbalsts	49

5. Lauksaimniecības nozaru attīstība	51
5.1. Kopsavilkums	52
5.2. Piena un piena produktu ražošana	52
5.3. Cūkgaļas ražošana	58
5.4. Liellopu gaļas ražošana	61
5.5. Olu un putnu gaļas ražošana	66
5.6. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība	69
5.7. Zirgkopība	71
5.8. Graudu ražošana	72
5.9. Augļu un dārzeņu ražošana	75
5.10. Cukura nozare	78
5.11. Kartupeļu ražošana	79
5.12. Eļļas augu ražošana	79
5.13. Linu ražošana	80
5.14. Lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšana	81
5.15. Netradicionālās lauksaimniecības nozares	82
5.16. Bioloģiskā lauksaimniecība	83
5.17. Enerģētiskie kultūraugi lauksaimniecībā	84
6. Pārtika	87
6.1. Pārtikas ražošana	88
6.2. Pārtikas aprites valsts uzraudzība	89
6.3. Valsts veterinārā uzraudzība	97
7. Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības politika	99
7.1. Starptautiskās tirdzniecības līgumi	100
7.2. PTO lauksaimniecības politiku reformu sarunas	101
7.3. Ārējās tirdzniecības līgumi	102
7.4. ES tirgus aizsardzības pasākumi, kas skar Latvijas lauksaimniecības intereses	110
8. Zivsaimniecība	111
9. Lauksaimniecības un lauku attīstības politikas izstrāde un īstenošanas institūcijas	115

Situācija Latvijas lauksaimniecībā un laukos

1. Situācija Latvijas lauksaimniecībā un laukos

1.1. Lauksaimniecības vieta tautsaimniecībā

Lauksaimniecība ir viena no nozīmīgākajām tautsaimniecības nozarēm, tā ir lielākais lauku zemes izmantotājs, kā arī noteicošais lauku vides un apkārtējās vides kvalitātes faktors. Katru gadu ir vērojama lauksaimniecības nozares attīstības kāpums, tomēr lauksaimniecības loma iekšzemes kopproduktā ar katru gadu samazinās, un to veicina citu nozaru pievienotās vērtības straujāks pieaugums.

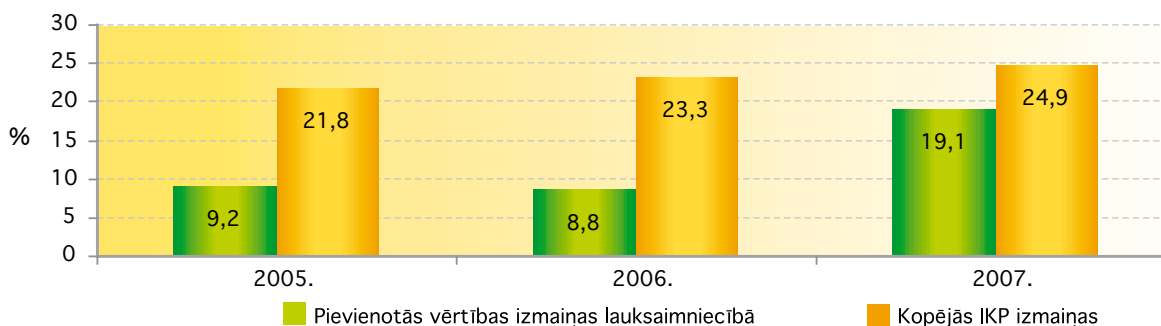
1.1. tabula

Iekšzemes kopprodukts lauksaimniecībā un tā īpatsvars kopējā iekšzemes kopprodukta struktūrā 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
IKP faktiskajās cenās, tūkst. Ls	9 059 087	11 171 693	13 957 410
Lauksaimniecības un medniecības pievienotā vērtība faktiskajās cenās, tūkst. Ls	198 514	215 948	257 198
Lauksaimniecības un medniecības pievienotās vērtības īpatsvars kopējā IKP faktiskajās cenās, %	2,2	1,9	1,8

Avots: Centrālā statistikas pārvalde (CSP)

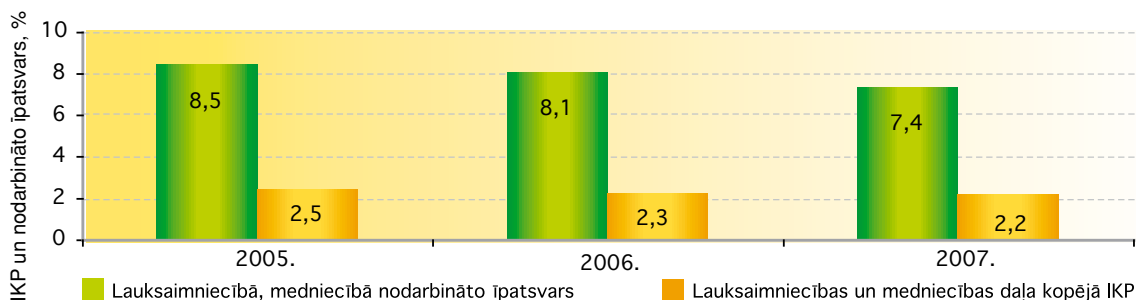
2007.gadā Latvijas iekšzemes kopprodukts faktiskajās cenās sasniedza Ls 13 957 410 tūkst, jeb Ls 6 132 uz vienu iedzīvotāju. Salīdzinājumā ar 2006.gadu IKP ir pieaudzis par 10,3%, ko galvenokārt nodrošināja tādu darbības veidu kopprodukta pieaugums kā finanšu starpniecība (22,5%), būvniecība (14,4%) un tirdzniecība (12,7%).

Avots: CSP

1.1. attēls. IKP un pievienotās vērtības (faktiskajās cenās) izmaiņas lauksaimniecībā % pret iepriekšējo gadu 2005. – 2007. gadā

Tomēr lauksaimniecībā nodarbināto īpatsvars un arī lauksaimniecības daļa kopējā IKP samazinās, un šī tendence pietuvina Latviju ES vidējam līmenim – tā kļūst arvien efektīvāka.

Avots: CSP

1.2. attēls. Lauksaimniecībā, medniecībā nodarbināto īpatsvars un lauksaimniecības un medniecības daļa kopējā IKP 2005. – 2007.gadā

1.2. Nodarbinātība

Par darbaspēka reālo pieejamību liecina ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaita. 2006.gadā 64,5% bija ekonomiski aktīvi (vecuma grupā 15 – 74), 2007.gadā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits valstī palielinājās līdz 66%, kaut arī iedzīvotāju skaits šajā vecuma grupā ir samazinājies no 1809,6 tūkst. 2006.gadā līdz 1803,6 tūkst. 2007.gadā.

Kopējam nodarbināto skaitam Latvijā ir tendence palielināties, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. 2007.gadā tas ir palielinājies vidēji par 3%. Analizējot nodarbināto skaita sadalījumu pa darbības veidiem, ir novērojams, ka pieaug būvniecībā nodarbināto īpatsvars (2006.gadā – 9,5%; 2007.gadā – 11,2%), tirdzniecībā (2006.gadā – 15,6%; 2007.gadā – 16,5%), arī pakalpojumu sfērā un nekustamajos īpašumos, taču lauksaimniecības nozarē nodarbināto īpatsvars ar katru gadu samazinās no 8,1% 2006.gadā līdz 7,4% 2007.gadā.

1.2. tabula

Iedzīvotāju nodarbinātības dinamika 2005. – 2007.gadā Latvijā (tūkst. cilvēki)

	2005.	2006.	2007.
Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji vecumā 15 – 74 gadi	1135,0	1167,5	1191,1
Nodarbinātie	1035,9	1087,6	1119,0
Nodarbinātie lauksaimniecībā, medniecībā	87,8	88,4	82,6

Avots: CSP

Ja nozarē nodarbināto skaitu skata kontekstā ar nozares pievienotās vērtības daļu iekšzemes kopproduktā (IKP), tad var iegūt priekšstatu par nozares efektivitāti.

Samērā zemas devums IKP un samērā augstā nodarbinātība lauksaimniecībā liecina par nozares zemo efektivitāti. Salīdzinājumam ES – 15 valstīs pievienotā vērtība uz vienu personu, kas nodarbināta lauksaimniecībā, 2006.gadā ir 7,7 reizes augstāka nekā Latvijā, tas liecina, ka Latvijā lauksaimniecības nozare darbojas diezgan neefektīvi. Zemās efektivitātes cēloņi galvenokārt ir mazs saimniecību ekonomiskais lielums, tehnoloģijas (nolietota tehnika) un zems specializācijas līmenis.

Bezdarbnieku skaitam ir tendence samazināties, visgrūtāk ir atrast darbu Latgalē, kur ir visaugstākais bezdarba līmenis Latvijā, vismazākais bezdarba līmenis ir Rīgā, Pierīgā.

2007. gadā laukos darba meklētāju īpatsvars bija zemāks nekā pilsētās, attiecīgi 5,9% un 6,1%, kas daļēji izskaidrojams ar zemāku pastāvīgo darbu īpatsvaru un lielāku sezonālo darbu īpatsvaru.

1.3. tabula

Darba meklētāju īpatsvars un bezdarba līmenis

	2005.	2006.	2007.
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, valstī kopumā	8,7	6,8	6,0
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, laukos	7,4	6,7	5,9
Darba meklētāju īpatsvars % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, pilsētās	9,3	6,9	6,1
Reģistrētā bezdarba līmenis, vidēji periodā, %	8,0	7,0	5,7

Avots: CSP

1.3. Lauku saimniecību ekonomiskās darbības rādītāji un salīdzinājums ar ES valstīm

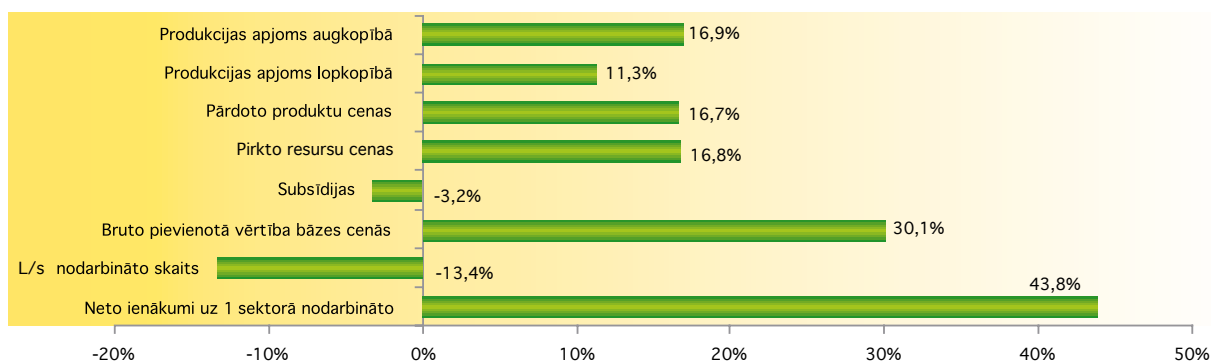
Izmantojot Lauksaimniecības ekonomisko kopaprēķinu (LEK), izstrādāts lauksaimniecības ienākumu novērtējums par 2007.gadu. Ja par produkcijas ražošanu galvenokārt izmantoti faktiskie dati, tad par izmaksām ir izmantots priekšnovērtējums, jo šie dati kļūst pieejami tikai gada otrajā pusē.

Novērtējums ir izstrādāts visam lauksaimniecības sektoram kopumā, iekļaujot visas saimniecību kategorijas un lauksaimniecības darbības veidus, tajā skaitā arī nelauksaimnieciskās blakusdarbības, ja par tām netiek veikta saimniecībā atsevišķa uzskaitē.

Ienākumu novērtējums iegūts, apkopojot visa sektora datus par ražotās produkcijas apjomu, tās izlietojumu, cenām, atbalstu, ražošanas izmaksām un ienākumu pārdali. Galvenie izmantotie informācijas avoti ir Centrālās statistikas pārvaldes, Saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) un Lauku atbalsta dienesta dati, nepieciešamības gadījumos veikts to pārārēķins vai uz tiem pamatots novērtējums. Datu precizēšanas un metodikas pilnveidošanas rezultātā koriģēti iepriekšējo gadu rādītāji. Sakarā ar izlases veida apsekojumu pielietošanu informācijas ieguvē, kā arī dažādu avotu kombinēšanu un novērtējumu izmantošanu aprēķinu procesā, iegūtie rezultāti ir nosacīti un vērtējami tikai kā orientējoši.

Jāuzsver, ka ienākumu analizē tiek izmantota galaprodukcija, kura no kopējās saražotās atšķiras ar to, ka tajā neietilpst atsevišķi izlietojuma veidi.

Augkopībā kopumā 2007.gads bijis ļoti labvēlīgs, sevišķi pozitīva situācija izveidojās graudu sektorā, ko sekmēja straujais cenu pieaugums pasaules tirgū sakarā ar piedāvājuma kritumu laika apstākļu ietekmē no vienas puses un ievērojamu pieprasījuma pieaugumu bioenerģijas ražošanai un augošajam pārtikas patēriņam Āzijas valstīs no otras puses.

Avots: Latvijas valsts agrārās ekonomikas institūts (LVAEI), Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins (LEK)

1.3.attēls. Galveno sektora rādītāju izmaiņas 2007./2006.gadā

Turklāt Latvijā, atšķirībā no vairuma citu ES dalībvalstu, kur nelabvēlīgo laika apstākļu ietekmē kopražas samazinājās, 2007.gadā iegūta graudaugu rekordraža. No lopkopības nozarēm ievērojams ražotāju cenas kāpums gada otrajā pusē tika piedzīvots piena nozarē, ko veicināja nozarei labvēlīgā situācija pasaules piena produktu tirgos, taču kritiska situācija izveidojās cūkkopības sektorā, ko izraisīja graudaugu radītais lopbarības sadārdzinājums un Polijas importa spiediens uz cūku pirkšanas un pārdošanas cenām. vērtējumā 2007.gadā nominālie ienākumi uz vienu nodarbināto lauksaimniecībā par 43,8% pārsnieguši iepriekšējā gada līmeni. 1.3. attēlā apkopoti galvenie rādītāji, kas raksturo izmaiņas lauksaimniecības sektorā 2007.gadā.

● **Produkcijas fizisko apjomu izmaiņas**

2007.gadā fiksēts straujš apjomu pieaugums – kopējais nozares galaprodukcijas apjoms palielinājies par 11,1%, kas ir viens no straujākajiem pieaugumiem pēdējo gadu laikā. Ievērojams fizisko apjomu kāpums bija novērojams ne tikai augkopībā (+16,9%), bet arī lopkopībā fiziskais apjoms pieaudzis daudz straujāk nekā iepriekšējos gados (+11,3%).

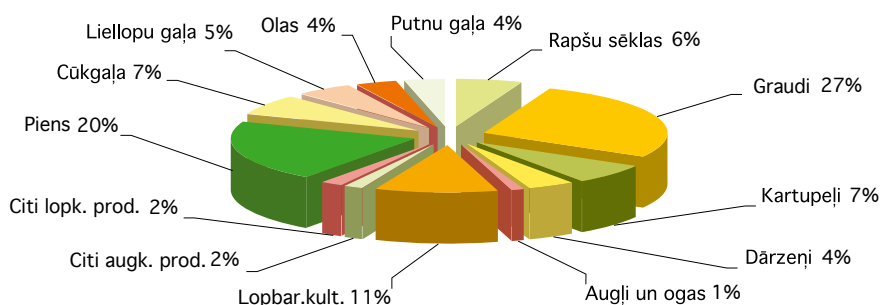
Augkopībā galaprodukcijas apjomu pieaugumu galvenokārt noteica apjomu kāpums graudaugiem (+32,2%), rapšiem (+62,3%) un kartupeļiem (+21,6%). Kopražas palielinājumu visvairāk sekmēja labvēlīgie laika apstākļi, kas noteica augstāku ražību, jo no galvenajām augkopības kultūrām vēra ņemamas izmaiņas sējumu platībās fiksētas tikai rapšiem. Jāuzsver gan, ka 2007.gada labvēlīgos rādītājus pastiprina 2006.gada fons, kad nelabvēlīgo laika apstākļu dēļ visām galvenajām augkopības kultūrām bija zemāka ražība nekā vidēji pēdējos gados. Tomēr atsevišķām kultūrām 2007.gadā fiziskie apjomi samazinājušies – augļiem un ogām (– 30,8%), kā arī dārzeņiem (– 12,3%). Tāpat līdz ar cukura nozares likvidāciju Latvijā 2007.gadā cukurbiešu audzēšana saglabājusies tikai aptuveni 2% apjomā no iepriekšējā gada līmeņa.

Lopkopībā pieauguši visu galveno produkcijas veidu ražošanas apjomi. Nozīmīgi kāpusi gaļas ražošana, īpaši liellopu (+30,8% – ieskaitot dzīvsva ražošanas saimniecībās). Tāpat palielinājušies cūku (+12,0%) un olu (11,8%) ražošanas apjomi. Mājputnu gaļas ražošana pēc ilgā gada kāpuma ir stabilizējusies, tomēr putnu skaits ir audzis. Arī saražotā piena apjoms ir audzis straujāk nekā iepriekš – par 3,3% 2007.gadā salīdzinājumā ar 1,0% 2006.gadā.

● **Cenu izmaiņas**

Vidēji lauksaimniecības nozares galaprodukcijas ražotāju cenas 2007.gadā augušas par 19,6%. Ļoti straujš cenu kāpums jau otro gadu pēc kārtas fiksēts augkopības produkcijai (+31,7%), tāpat cenas palielinājušās arī lopkopības produktiem (+7,9%).

Sakarā ar izveidojušos labvēlīgo situāciju pasaules tirgū graudaugu cenas 2007.gadā kāpa negaidīti strauji (+60,5%), tāpat ievērojami pieauga arī rapšu cenas (+23,3%). No galvenajiem augkopības produktiem nozīmīgs cenu kāpums bija novērojams arī augļiem un ogām (+34,5%), dārzeņiem (+26,3%) un lopbarības kultūrām (+21,1%). Savukārt kartupeļiem fiksēts cenas samazinājums par 8,1% sakarā ar ražošanas apjomu pieaugumu.

Avots: LVAEI (LEK)

1.4. attēls. Lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūra 2007.gadā (bāzes cenās)

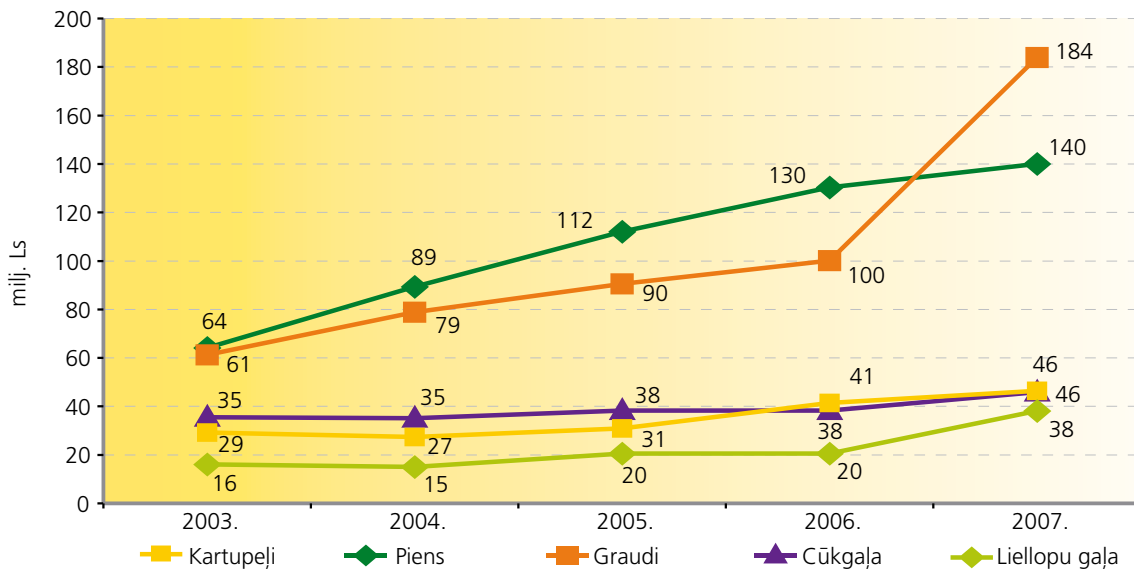
No lopkopības produktiem visstraujāk cenas pieaugušas mājputniem (+24,2%) un olām (+17,8%), kurām cenas kopš 2003.gada praktiski nebija mainījušās. Piena vidējā cena 2007.gadā pieaugusi par 10,6%, taču jāuzsver, ka straujais cenu kāpums aizsākās gada otrajā pusē, no jūlija līdz decembrim piena iepirkuma cenām palielinoties par 42%.

Tā kā produktu subsīdijas vidēji uz vienu vienību 2007.gadā ievērojami samazinājušās (ko ietekmējis ražošanas apjomu pieaugums, kā arī mazāka kopējā ar produkcijas ražošanu saistīto maksājumu summa), lauksaimniecības nozares galaprodukcijas bāzes cenas pieaugušas nedaudz lēnāk kā ražotāju cenas – par 13,5%.

● **Produkcijas izmaiņas**

2007.gadā augkopība veidoja 57,9%, bet lopkopība 42,1% no kopējās lauksaimniecības preču galaprodukcijas vērtības bāzes cenās. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūrā ievērojami palielinājies augkopības īpatsvars (par 5,6% punktiem), attiecīgi par tādu pašu daļu samazinoties lopkopības daļai.

Labvēlīgo apstākļu ietekmē nozīmīgākais Latvijas lauksaimniecības produkts 2007.gadā bija graudaugi, kas veidoja 27,6% no kopējās lauksaimniecības preču vērtības bāzes cenās (1.4. attēls). Līdz ar to piens, kura īpatsvars ir 21,0%, bija vairs tikai otrs nozīmīgākais produkts. Nākamie nozīmīgākie produkti ir lopbarības kultūras (10,7%), kartupeļi (7,0%) un cūkgaļa (6,8%). Starp atsevišķiem produktiem attiecīgi visvairāk palielinājies graudaugu īpatsvars (par 8,1% punktiem), bet visvairāk samazinājies – piena īpatsvars (par 4,4% punktiem). No izmaiņām, kas pārsniedz 1% punktu robežu, vēl jāatzīmē rapšu sēklas (+1,7% punkti), kā arī cukurbietes, kuru īpatsvars 2007.gadā kļuvis nenozīmīgs.

Avots: LVAEI (LEK)

1.5. attēls. Atsevišķu produktu vērtības dinamika 2003. – 2007.gadā (bāzes cenās)

Ja aplūko nozīmīgāko lauksaimniecības produkcijas veidu vērtības izmaiņu bāzes cenās (1.5. attēls), ļoti ievērojami 2007.gadā pieaugusi graudaugu vērtība (+83,6%), ko galvenokārt veicināja nepieredzēti straujais cenu kāpums, tāpat arī iegūtā arī rekordaugstā graudaugu kopražā. Produkcijas vērtības pieaugums ražotāju cenās šim produkcijas veidam sasniedzis pat 112,2% (nozīmīgi kritās subsīdiju līmenis uz produkcijas vienību). Piena galaprodukcijas vērtība ražotāju cenās palielinājusies salīdzinoši mazāk – par 17,0%, arī pienam pieaugumu galvenokārt noteica cenas kāpums. Ņemot vērā to, ka no 2007.gada piena sektorā tiešie maksājumi pilnībā ir atdalīti no ražošanas, piena galaprodukcijas bāzes cenās noteiktās vērtības pieaugusi tikai par 7,4%. Kartupeļu ražības pieaugums noteicis kartupeļu galaprodukcijas vērtības bāzes cenās pieaugumu par 11,8%, jo pēc ievērojamā cenu kāpuma 2006.gadā, 2007.gadā to cena nedaudz samazinājusies. Neskatoties uz izveidojušos nozarei nelabvēlīgo situāciju, ko radīja lopbarības cenu straujais pieaugums kombinācijā ar zemām cūku iepirkuma cenām sakarā ar pastiprināto Polijas importa spiedienu, cūku galaprodukcijas vērtība bāzes cenās pieaugusi par 20,0%. Bāzes vērtību palielinājis apjoma kāpums, kā arī valsts piešķirtais papildus atbalsts par sīvenmātēm. Pieaugot ražošanas apjomiem, par 29,5% palielinājusies liellopu galaprodukcijas vērtība ražotāju cenās. Arī liellopu sektorā daļa no maksājumiem tika atdalīta no ražošanas, kā rezultātā galaprodukcijas vērtība bāzes cenās pieaugusi mazāk – par 17,0%.

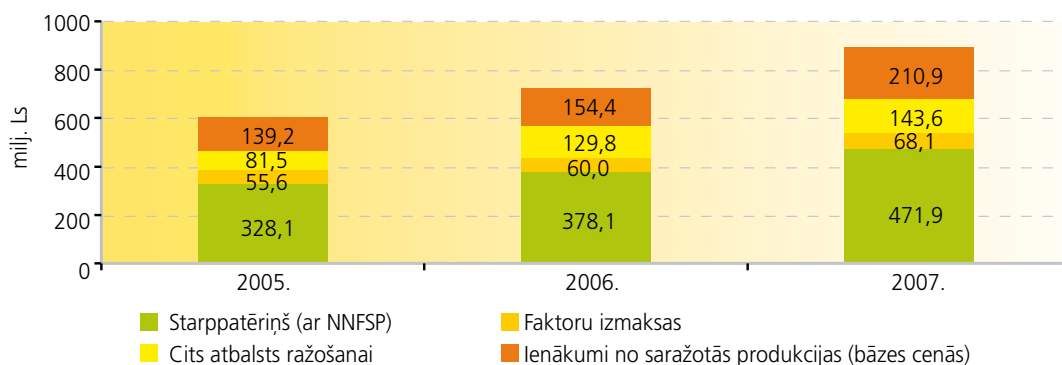
Kopējā lauksaimniecības nozares izlaides vērtība bāzes cenās (ar produktu subsīdijām) 2007.gadā sasniedza Ls 750,9 milj. (+26,7%). Cenu pieaugums izlaides vērtību palielinājis par Ls 117,9 milj., bet apjoma kāpuma – par Ls 69,3 milj. Palielinoties ražošanas apjomiem, samazinājies subsīdiju līmenis uz vienu produkcijas vienību, tāpat līdz ar atdalīto PVTM ieviešanu 2007.gadā (kas tiek uzskaitīti pie cita atbalsta ražošanai) samazinājies kopējā uz produktu subsīdijām attiecināmā summa, kā rezultātā produktu subsīdiju līmeņa samazinājums nosacīti samazināja izlaides vērtību par Ls 28,7 milj.

Starppatēriņa izmaiņas

Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir atkarīgi ne tikai no saražotās produkcijas vērtības un subsīdijām, bet tos nosaka arī ar ražošanu saistītās izmaksas, no kurām galvenās ir starppatēriņš.

1.6. attēls parāda ieņēmumu no lauksaimnieciskās darbības struktūru – kāda daļa ir starppatēriņš, citas izmaksas, un cik liela daļa ir lauksaimnieku ienākumi.

*Citas izmaksas ietver: ar ražošanu saistītos nodokļus, pamatlīdzekļu patēriņu, nomu un kreditprocentu maksājumus (no tiem atņemti NNFSP – Netieši novērtētie finanšu pakalpojumi)

Avots: LVAEI (LEK)

1.6. attēls. Izmaksu apjoms lauksaimniecības sektora ieņēmumos 2005. – 2007.gadā

2007.gadā ievērojami pieaugusi ne tikai produkcijas vērtība bāzes cenās (+26,7%), tāpat gandrīz tikpat strauji audzis arī starppatēriņš (+24,8%). Sākot ar 2005.gadu, starppatēriņš tiek rēķināts, ieskaitot tajā arī netieši novērtētos finanšu starpniecības pakalpojumus (NNFSP) – maksājumus, kas tiek netieši ietverti finanšu starpniecīstūcijām samaksātajos procentu maksājumos kā to atlīdzības daļa.

1.4. tabula

Lauksaimniecības ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas 2005. – 2007.gadā

Rādītāji	Vērtība bāzes cenās, milj.Ls			Izmaiņas (+ -) %	
	2005.	2006.	2007.(p)	2006./2005.	2007./2006.
Augkopība	240,8	268,1	385,5	11,3	43,8
Graudaugi	90,4	100,1	183,8	11	83,6
Rapši	20,4	20,5	38,1	0	85,8
Cukurbietes	15,1	12,4	0,2	- 18	- 98,2
Lopbarības kultūras	41,9	50,1	71,3	19	42,4
Dārzeni	21,8	24,8	27,3	14	10,1
Kartupeļi	30,9	41,4	46,3	34	11,8
Augļi un ogas	10,8	8,6	8,3	- 20	- 3,9
Citi augu produkti	9,4	10,2	10,2	8	0,7
Lopkopība	210,1	243,7	279,9	16,0	14,9
Piens	112,0	130,3	140,0	16	7,4
Liellopi	23,2	27,7	32,4	19	17,0
Cūkas	38,2	38,2	45,9	0	20,0
Mājputni	6,8	14,1	24,6	106	75,0
Olas	18,3	18,3	24,1	0	31,8
Citi dzīvnieku produkti	11,4	15,2	13,0	33	- 14,1
Lauksaimniecības preču izlaide	450,8	511,8	665,4	13,5	30,0
t.sk.izlaide ražotāju cenās	410,5	460,7	634,0	12	37,6
ar produktiem saist. subsīdijas	40,3	51,1	31,4	27	- 38,5
Pakalpojumi	15,7	15,5	18,0	- 1	15,5
Neatdalāmās blakusdarbības	56,4	65,1	67,5	16	3,7
Lauks. "nozares" izlaide	522,9	592,4	750,9	13,3	26,7
Starppatēriņš (ar NNFSP)	328,1	378,1	471,9	15	24,8
Bruto pievienotā vērtība	194,8	214,4	279,0	10	30,1
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	81,5	129,8	143,6	59	10,6
Ar ražošanu saistītie nodokļi	5,4	3,8	3,9	- 30	4,0
Pamatlīdzekļu patēriņš	42,3	47,8	53,8	13	12,7
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	228,6	292,6	364,8	28,0	24,7
Noma	4,2	4,3	5,2	3	20,0
Kreditprocenti	3,7	4,1	5,1	12	24,6
Ienākumi no lauksaimn. darbības	220,7	284,2	354,5	28,8	24,7
Nodokļi no ienākuma	18,8	24,2	30,7	29	27,0
Algoto darbinieku ienākumi	25,7	36,3	47,2	41	30,0
Ģimenes darbaspēka ienākumi	176,2	223,6	276,5	27	23,6
Nodarbināto skaits lauksaimniecībā, tūkst. pilnās gada darba vienības	138,2	121,9	105,5	- 12	- 13,4
Ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto, Ls gadā	1461	2134	3069	46,0	43,8

Avots: LVAEI (LEK)

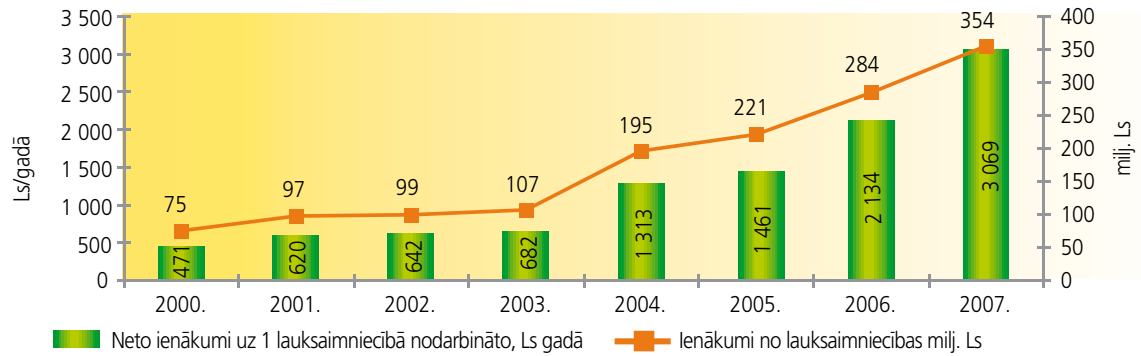
Valstī vērojams straujais patēriņa cenu pieaugums ļoti lielā mērā skāris arī lauksaimniecībā izmantotos starppatēriņa resursus, kuriem cenas 2007.gadā palielinājušās vidēji par 18,2%, tikai nedaudz atpaliekot no produkcijas ražotāju cenu kāpuma. Cenas palielinājušās visiem starppatēriņa posteņiem (izņemot augu aizsardzības līdzekļus, kam fiksēts cenu kritums), bet visvairāk – lopbarībai (+33,9%), medikamentiem (+30,1%), sēklai (+21,5%), tāpat vidējo starppatēriņa cenu pieaugumu cenas pārsniegušas arī materiāliem un pakalpojumiem, kas nepieciešami tehnikas un ēku uzturēšanai (attiecīgi +32,6% un +20,4%). Izmantoto starppatēriņa resursu apjoma pieaugums novērtēts 5,6% apmērā.

● Pievienotās vērtības un ienākumu izmaiņas

No lauksaimniecības nozares izlaides vērtības bāzes cenās atņemot starppatēriņa izmaksas, iegūta bruto pievienotā vērtība, kas 2007.gadā veidoja Ls 279,0 milj. (+30,1%).

Savukārt lauksaimniecības nozares neto pievienotā vērtība faktorizmaksās, kas aprēķināta bruto pievienotajai vērtībai pieskaitot citu atbalstu ražošanai, bet atņemot nodokļus un pamatlīdzekļu patēriņu, sasniegusi Ls 364,8 milj. (+24,7%).

Atskaitot vēl nomu un kreditprocentu maksājumus, aprēķināti bruto ienākumi no lauksaimnieciskās darbības Ls 354,5 milj. apmērā, kas par 24,7% pārsniedz iepriekšējā gada līmeni.

Avots: LVAEI (LEK)

1.7.attēls. Ienākumi no lauksaimniecības 2000. – 2007.gadā

Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto 2007.gadā veidoja Ls 3 069 gadā jeb Ls 256 mēnesī. Salīdzinot ar 2006.gadu, nominālie ienākumi lauksaimniecības sektorā pieauguši par 43,8%. Ienākumi lielā mērā palielinājušies arī uz lauksaimniecībā nodarbināto skaita krituma rēķina, kas 2007.gadā novērtēts 13,4% apmērā. Šāds rādītājs iegūts saskaņā ar 2007.gada struktūrapsekojuma rezultātiem. Atbilstoši tiem koriģēti arī dati par nodarbināto skaitu 2006.gadā. Šie aprēķini rāda, ka lauksaimnieku ienākumi pieauguši nedaudz straujāk par vidējo neto samaksu valstī, kura 2007.gadā palielinājusies par 32,4%. Līdz ar to atšķirība starp lauksaimnieku ienākumiem un vidējo darba samaksu valstī sarukusi līdz 10,5% (lauksaimnieku ienākumi veidoja 89,5% no vidējās darba samaksas valstī). Ņemot vērā augsto IKP deflatoru (2007.gads 115,7%), reālie ienākumi lauksaimniecībā 2007.gadā palielinājušies par 24,3%.

Ienākumi atsevišķās saimniecībās būtiski atšķiras no vidējā rādītāja, ko galvenokārt nosaka saimniecības lielums, specializācija, ražošanas efektivitāte un pieeja tirgiem.

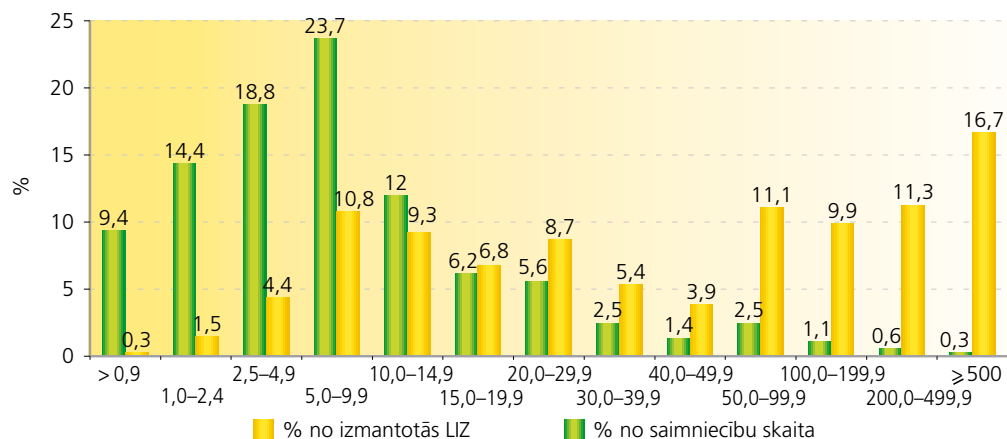
Izsakot rādītājus salīdzināmās cenās, aprēķināts, ka 2007.gadā ienākumi lauksaimniecībā visvairāk pieauguši uz daudzuma rēķina (+ Ls 47,5 milj.), cenu kāpums ienākumus palielinājis par Ls 37,7 milj., savukārt subsīdiju līmeņa krituma rezultātā ienākumi samazinājušies par Ls 14,9 milj.

Ienākumu izmaiņas citās ES dalībvalstīs

Latvijā ienākumi lauksaimniecībā pieauguši straujāk nekā vidēji Eiropas Savienībā. Saskaņā ar Eurostat otrā novērtējuma datiem par 2007.gadu reālā (ņemot vērā arī inflācijas radītās naudas pirkspējas krišanos) neto pievienotā vērtība faktorizmaksās uz vienu nodarbināto ES – 27 valstīs ir palielinājusies par 5,4%. Starp dalībvalstīm bija vērojamas atšķirīgas ienākumu attīstības tendences – ES ziemeļu daļā ienākumi pieauga, bet vairākās dienvidu daļās valstīs samazinājās. Galvenokārt izmaiņas augkopības produkcijā noteica atšķirīgos ienākumus starp dalībvalstīm. Visstraujākais ienākumu pieaugums bijis Lietuvā (+39,3%), Igaunijā (+22,5%), Čehijā (+20,9%) un Zviedrijā (+16,5%), līdz ar to pēc datu precizēšanas arī Latvija pieder pie valstīm ar straujāko ienākumu kāpumu (+24,4%). Savukārt ienākumi visvairāk samazinājušies Rumānijā (– 16,7%), Bulgārijā (– 8,5%) un Portugālē (– 5,0%). Faktiskajās cenās neto pievienotā vērtība faktorizmaksās uz vienu nodarbināto Latvijā 2007.gadā veidoja aptuveni 42% no ES – 27 vidējā līmeņa (33% no ES – 25). Savukārt pret ES – 15 dalībvalstu līmeni neto pievienotā vērtība Latvijā veidoja 23%.

1.4. Lauku saimniecību struktūra

2007. gadā Latvijā bija 113,4 tūkstoši ekonomiski aktīvo lauku saimniecību, kas apsaimniekoja 1775,8 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ). Salīdzinot ar 2005. gadā bija 133 tūkstoši saimniecību ar kopējo LIZ platību 1705,2 tūkst. ha. Tas nozīmē, ka divu gadu laikā saimniecību skaits samazinājies par 19,6 tūkstošiem 14,7%. Vienai saimniecībai vidēji bija 25,5 ha zemes, tai skaitā 12,8 ha izmantotās LIZ.

Avots: CSP

1.8.attēls. Saimniecību skaits un izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme dažāda lieluma saimniecību grupās 2007.gadā, %

Salīdzinot lauku saimniecību struktūru 2005. gadā un 2007. gadā, redzam, ka ir izteikta tendence samazināties mazo saimniecību skaitam – saimniecību grupā ar LIZ platību līdz 1 ha par 3,9%, bet grupā ar LIZ platību no 2 līdz 4,9 ha par 5,4%. Vienlaicīgi vērojama tendence palielināties saimniecību skaitam, kuras apsaimnieko lielāku LIZ platību, tā divu gadu laikā saimniecību skaits ar LIZ platību, kas lielāka par 50 ha, ir palielinājies par ~660 jeb 1,2%.

1.5.tabula.

Saimniecību skaits pēc ekonomiskā lieluma un specializācijas 2007.gadā

Specializācijas veids	Kopējais aktīvo saimniecību skaits	Ekonomiskā lieluma vienības						
		mazās saimniecības			vidējās saimniecības		lielās saimniecības	
		<2	2,0 – 3,9	4,0 – 7,9	8,0 – 15,9	16,0 – 39,9	40,0 – 99,9	>=100
Pavisam	113382	90568	11589	5614	2915	1689	671	335
Laukkopība	30757	25731	1760	1184	857	688	362	176
Dārzenkopība	398	208	66	55	37	19	7	6
Ilggadīgo kultūru audzēšana	3255	3074	87	46	18	14	15	0
Jauktā augkopība	11105	9658	871	378	137	53	7	1
Piena lopkopība	22076	13684	4055	2258	1220	609	201	49
Ganāmo mājlopu audzēšana (bez piena lopkopības)	13147	11960	796	261	98	26	4	2
Cūkkopība un putnkopība	1338	1187	33	29	25	13	11	41
Jauktā lopkopība	11966	9655	1633	487	132	48	5	7
Jauktā augkopība un lopkopība	19339	15411	2290	917	391	219	59	52

Avots: CSP

Salīdzinot Lauku saimniecību 2007. gada struktūras apsekojuma datus ar 2005. gada datiem, redzam, ka izmantotā LIZ platības palielinājušās par 70,6 tūkst.ha jeb 4 %, palielinājušās ir gan aramzemes, gan ganību un pļavu platības. Toties ievērojami – par 65 tūkst. ha 29,5 jeb % ir samazinājusies neizmantotās LIZ platības.

1.6.tabula.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošana saimniecībās 2005. un 2007.gadā, tūkst.ha

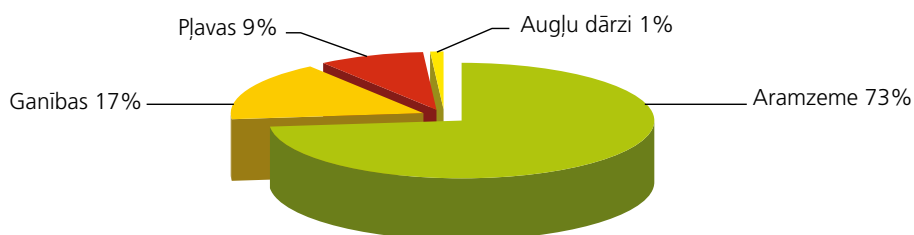
	2005.	2007.
Izmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme	1705,2	1775,8
Tai skaitā:		
aramzeme	1077,7	1113,1
ilggadīgie stādījumi	24,3	17,3
izmantotās pļavas un ganības	603,2	645,3
Neizmantotā lauksaimniecībā izmantojamā zeme	220,1	155,1

Avots: CSP

1.4. Lauksaimniecības zemju izmantošana

● Lauksaimniecības zemju resursi

Atbilstoši Latvijas Republikas Valsts zemes dienesta zemes pārskatam uz 2008.gada 1.janvāri lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ) bija 2 361 582 ha, t.sk. aramzeme 1 731 083 ha jeb 73,3 %, augļu dārzi 24803 ha jeb 1,05 %, pļavas 210 034 ha jeb 8,9 % un ganības 395 661 ha jeb 16,8 % (1.9. attēls), t.sk. meliorētā LIZ 1 483 729 ha kopplatībā.

Avots: Valsts zemes dienests, Zemkopības ministrija (ZM)

1.9. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes sadalījums pēc zemes lietošanas veidiem valstī, % uz 01.01.2008.

Lauksaimniecības zemes apsaimniekošana

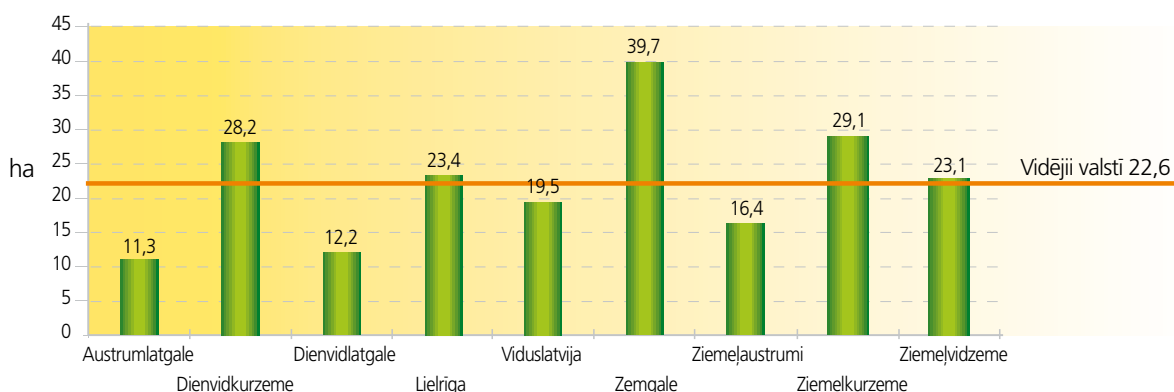
Atbilstoši Lauku atbalsta dienesta (LAD) informācijai vienotam platības maksājumam (turpmāk VPM) 2007. gadā reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs deklarētā LIZ platība bija 1,57 milj. ha jeb 66,5 % no lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības.

No VPM deklarētās platības papildus valsts tiešajiem maksājumiem (PVTM) laukaugiem deklarētā platība bija 0,62 milj. ha, lopbarībai deklarētā platība 0,42 milj. ha. Pieļaujams, ka 1,04 milj. ha LIZ jeb 66 % no VPM deklarētās LIZ platības 2007.gadā tika izmantoti lauksaimniecības produkcijas ražošanai. Pārējā lauksaimniecības zeme tika apsaimniekota, lai saņemtu atbalsta maksājumus par zemes uzturēšanu labā lauksaimniecības stāvoklī.

Ņemot vērā, ka valsti lauksaimniecības zemes izmantošanas pārraudzība netiek veikta, nav informācijas par pārējās aptuveni 0,79 milj. ha atbalsta maksājumiem nepieteiktās lauksaimniecības zemes izmantošanu.

Laika periodā no 2005.gada līdz 2007.gadam VPM deklarētās LIZ platības palielinājušās par 115,8 tūkst. ha jeb aptuveni par 7,9 %, tādējādi samazinot nosacīti neapsaimniekoto lauksaimniecības zemju platības.

Atbilstoši LAD informācijai VPM deklarētā vidējā platība saimniecībā sadalījumā pa reģionālajām struktūrvienībām vidēji valstī ir 20,2 ha. Austrumlatgales un Dienvidlatgales reģionālajās lauksaimniecības pārvaldēs (RLP) VPM vidējā deklarētā platība saimniecībā ha ir 59 % no valsts vidējā rādītāja.

Avots: LAD

1.10. attēls. VPM vidējā platība saimniecībās sadalījumā pa reģionālajām struktūrvienībām, ha

Lauksaimniecības zemju transformācija

Lauku atbalsta dienests 2007.gadā izsniedzis atļaujas lauksaimniecības zemes transformācijai 7958 ha kopplatībā, t.sk. meliorētās zemes transformācijai 3240 ha platībā jeb 40,7 % no transformācijai pieteiktās platības (1.5. tabula).

1.7. tabula.

Izsniegtas zemes transformācijas atļaujas

Gads	Transformācijai paredzētā LIZ, ha		No kopējās LIZ platības paredzēts transformēt, ha				
	kopā	t. sk. meliorētā platība	meža zemē	ūdens objektu zemē	apbūvei	zem ceļiem	pārējās zemes
2005.	6537,5	2619,8	4983,2	312,4	1083,0	4,1	154,9
2006.	7064,2	2687,0	5493,8	261,8	1127,5	6,2	150,8
2007.	7957,8	3240,1	5885,3	403,6	1338,1	15,4	268,3
Kopā	21559,5	8546,9	16362,2	977,8	3548,6	25,6	574,0

Avots: LAD, ZM

Ziemeļaustrumu RLP un Austrumlatgales RLP visvairāk zemes transformācijas atļaujas izsniegtas transformācijai meža zemēs – attiecīgi 2480 ha un 1913 ha. Savukārt vismazāk apmežošanai pieteiktas platības ir Dienvidlatgales RLP (93 ha) un Ziemeļkurzemes RLP (102 ha). Transformācijai apbūves vajadzībām pieteiktās LIZ platības visvairāk ir Lielrīgas RLP – 685 ha platībā (1.8.tabula).

1.8. tabula.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācija 2007.gadā sadalījumā pa reģionālajām lauksaimniecības pārvaldēm un pa rajoniem

Rajons	Kopējā transformētā LIZ (ha)	t.sk. meliorētā	No kopējās platības transformēta, ha				
			apbūvei	ūdens objektu zemē	meža zemē	zem ceļiem	pārējās zemēs
Austrumlatgales RLP							
Rēzeknes	226,2	84,6	27,2	8,9	157,4	0,0	23,1
Ludzas	1803,2	580,8	5,0	2,5	1755,6	0,0	26,6
Kopā:	2029,5	665,4	32,2	11,3	1913,0	0,0	49,7
Dienvidkurzemes RLP							
Saldus	172,4	18,5	12,1	0,3	153,2	0,0	6,9
Kuldīgas	183,2	63,6	5,9	27,7	140,6	0,0	9,0
Liepājas	361,1	40,8	35,3	4,6	310,8	0,2	10,2
Kopā:	716,7	122,9	53,3	32,6	604,6	0,2	26,1
Dienvidlatgales RLP							
Preiļu	35,0	5,6	7,7	2,0	19,0	0,0	6,3
Daugavpils	105,3	6,7	46,7	1,5	53,7	0,0	3,4
Krāslavas	32,5	2,9	12,6	0,0	20,0	0,0	0,0
Kopā:	172,8	15,2	67,0	3,5	92,6	0,0	9,7
Lielrigas RLP							
Aizkraukles	124,6	24,4	11,5	5,7	90,0	0,0	17,5
Ogres	142,5	113,2	100,1	19,5	16,9	1,7	4,4
Rīgas	601,0	492,6	573,0	17,9	10,1	0,0	0,0
Kopā:	868,1	630,2	684,5	43,1	117,0	1,7	21,8
Viduslatvijas RLP							
Jēkabpils	52,8	7,7	8,1	11,2	18,7	0,0	14,8
Madonas	122,9	46,1	0,0	4,8	118,1	0,0	0,0
Kopā:	175,7	53,8	8,2	16,0	136,8	0,0	14,8
Zemgales RLP							
Jelgavas	282,4	180,8	157,2	55,2	67,1	0,0	3,5
Dobeles	114,9	25,2	37,6	27,5	46,3	0,0	0,0
Bauskas	200,8	176,5	86,4	48,6	39,7	0,0	5,0
Kopā:	598,1	382,5	281,3	131,3	153,1	0,0	8,5
Ziemeļaustrumu RLP							
Alūksne	609,4	217,6	7,6	25,6	557,2	0,0	19,0
Balvi	936,5	373,4	15,2	62,9	840,3	5,4	12,8
Gulbene	1166,8	550,7	5,8	41,4	1082,7	0,5	36,4
Kopā:	2712,7	1141,7	28,6	129,9	2480,2	5,9	68,2
Ziemeļkurzemes RLP							
Talsu	78,7	23,1	21,1	2,0	49,9	0,0	5,8
Tukuma	121,8	19,5	41,1	0,8	18,9	4,8	56,2
Ventspils	62,9	34,3	22,1	5,1	32,9	2,8	0,0
Kopā:	263,5	76,9	84,3	7,9	101,7	7,6	62,0
Ziemeļvidzemes RLP							
Cēsis	92,1	38,2	18,6	18,4	51,3	0,0	3,8
Limbaži	53,3	24,8	27,9	5,1	18,4	0,0	1,8
Valka	179,4	27,1	9,5	1,0	166,9	0,0	2,0
Valmiera	96,1	61,6	42,8	3,5	49,8	0,0	0,0
Kopā:	420,8	151,7	98,8	28,0	286,4	0,0	7,6
Pavisam kopā:	7957,8	3240,1	1338,1	403,6	5885,3	15,4	268,3

Avots: LAD

Laika periodā no 2005.gada līdz 2007.gadam vidēji 76 % no transformējamās LIZ paredzēts transformēt meža zemēs, kas liecina, ka zemes apsaimniekotāji labāk izvēlas meža ieaudzēšanu lauksaimniecības zemēs nevis tās izmantošanu lauksaimniecības produktu ražošanai. Apbūves vajadzībām paredzēti 16,5 % transformējamo zemju. Platības apbūvei, salīdzinot ar 2005.gadu, palielinājušās par 255 ha.

Kopsavilkums

2007.gadā vienotam platības maksījumam deklarēti 66,5 % no nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupas "Lauksaimniecības zeme lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības".

66 % no VPM deklarētās LIZ platības 2007.gadā tika izmantoti lauksaimniecības produkcijas ražošanai.

Trūkst informācijas par aptuveni 0,79 milj. ha atbalsta maksājumiem nepieteikto lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu.

No kopējās transformācijai paredzētās LIZ 2007.gadā 76% transformējamās zemes paredzēts apmežošanai.

Transformējamās zemes platības apbūvei 2007.gadā, salīdzinot ar 2005.gadu, palielinājušās par 255 ha.

1.5. Vidi saudzējošā lauksaimniecība

2007.gada aprīlī beidzās "Rīcības programmas īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem" (turpmāk – Rīcības programma) ieviešanas trešais gads un sākās ceturtais, kas ir nozīmīgs gan Zemkopības ministrijai un Vides ministrijai, gan arī zemniekiem. Saskaņā ar Padomes 1991.gada 12.decembra Direktīvas 91/676/EEK par ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu ar nitrātiem, kas radušies no lauksaimnieciskās darbības prasībām dalībvalstīm jāpārskata un vajadzības gadījumā jāveic grozījumi rīcības programmā, iekļaujot papildu pasākumus.

Lai izvērtētu Rīcības programmas īstenošanas efektivitāti un izpildi, kā arī pasākumus, kas iekļauti 2001. gada 18. decembra Ministru kabineta noteikumos Nr.531 "Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem", 2007. gadā tika realizēti šādi kontroles un organizatoriskie pasākumi:

1. Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra saskaņā ar šo noteikumu 26. punktu koordinē un organizē monitoringa programmas izpildi par nitrātu piesārņojumu īpaši jutīgajās teritorijās un veic informācijas apkopošanu, lai novērtētu Latvijas virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti atbilstoši noteiktajai pieļaujamajai nitrātu (Jonu NO_3^-) koncentrācijai 50 mg/l (11,3 mg/l nitrātu slāpekļa koncentrācijai).

2007.gadā īpaši jutīgajās teritorijās nitrātu piesārņojuma virszemes ūdeņu monitorings tika veikts 30 monitoringa stacijās 21 upē. Ūdens paraugi ņemti 3 līdz 12 reizes gadā. Nitrātu koncentrācija ir pārsniegusi pieļaujamo robežlielumu 13 novērojumu vietās, to skaitā septiņās vietās atkārtoti, (līdz pat sešām reizēm Īslices grīvā). Piecās monitoringa vietās maksimālā nitrātu koncentrācija robežlielumu pārsniegusi vairāk nekā divas reizes. Vircavas upē visi monitoringa rezultāti pārsniedz robežlielumu, tomēr jāņem vērā, ka Vircavas upes ūdens paraugi analizēti tikai trīs reizes. Trūkst mērījumu aktīvās veģetācijas periodā, kad nevienā upē netika konstatēti nitrātu robežlieluma pārsniegumi.

Gandrīz visās monitoringa stacijās augstākā nitrātu koncentrācija tika konstatēta 2007. gada janvārī. 2006.gada decembrī un 2007.gada janvārī meteoroloģiskie apstākļi bija Latvijai netipiski. Laiks bija salīdzinoši silts un ar ievērojami paaugstinātu nokrišņu daudzumu (vairāk nekā divas reizes, salīdzinot ar ilgtermiņa vidējo).

Pazemes ūdeņu monitorings 2006. gadā Lielupes upju baseina apgabalā veikts septiņu staciju 19 urbumos (vienas stacijas divas urbumu analīzes brāķētas) un trīs avotos. Nitrātu noteikšana veikta vienu reizi gadā. Kopumā to koncentrācija ir zema, nereti pat zem detektēšanas robežas un nepārsniedz robežkoncentrāciju. Maksimālais nitrātu saturs 7,79 mg/l. atzīmēts Dobeles raj. Zebrus ezera avotā.

Saskaņā ar monitoringa datiem iepriekš minēto konstatēto nitrātu piesārņojumu virszemes ūdeņos nevar nepārprotami attiecināt tikai uz lauksaimniecisko darbību. Joprojām aktuāls paliek jautājums, cik liels ir lauksaimnieciskās darbības ieguldījums nitrātu piesārņojumā ūdeņos. Lai izvērtētu lauksaimnieciskās darbības ietekmi uz ūdeņu kvalitāti, ir vajadzīgi papildu monitoringa dati, pētījumi, pārrobežu pārsenes novērtējums un informācijas apkopojums par punktteida piesārņojuma avotiem un to radīto piesārņojumu.

2. Valsts vides dienesta (turpmāk – VVD) Lielrīgas un Jelgavas reģionālās vides pārvaldes veic īpaši jutīgo teritoriju kontroles atbilstoši MK noteikumu Nr.531 un Ministru kabineta 2004.gada 27.jūlija noteikumu Nr.628 "Īpašas vides prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs" (turpmāk – MK noteikumi Nr.628) prasībām. 2007. gadā tika veiktas 170 pārbaudes īpaši jutīgo teritoriju saimniecībās. Kopumā tika izteikti 28 mutiski aizrādījumi un administratīvi sodīti 10 operatori (saimniecības).

VVD ir apkopojis 2007.gada kontroles rezultātus par MK noteikumu Nr.531 un MK noteikumu Nr.628 prasību ievērošanu īpaši jutīgajās teritorijās.

3. Lai pilnveidotu to normatīvo aktu saturu, kas nosaka apsaimniekošanas pasākumus un prasības īpaši jutīgajās teritorijās, un nostiprinātu attiecīgajām kontrolējošām institūcijām deleģētās funkcijas, Ministru kabineta 2007.gada 16.oktobrī pieņēma noteikumus Nr.708 "Grozījumi Ministru kabineta 2001.gada 18.decembra noteikumos Nr.531 "Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem"" un izdeva 2007.gada 17.oktobra rīkojumu Nr. 647 "Grozījumi Rīcības programmā īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem"". Abi minētie normatīvie akti attiecas uz vienu teritoriju – īpaši jutīgām teritorijām, lai:

- 1) nostiprinātu Valsts augu aizsardzības dienestam (turpmāk – dienests) uzdotās kontroles funkcijas un noteiktu pasākumus, kuri dienestam jāveic sakarā ar kontroli un datu bāzes uzturēšanu;
- 2) noteiktu dienesta inspektoru tiesības un pienākumus, realizējot kontroles pasākumus;
- 3) papildinātu prasības par kultūraugu mēslošanas plāna izstrādi un kopsavilkuma iesniegšanu dienestam zemes īpašniekiem un zemes lietotājiem, kas saimnieko īpaši jutīgajās teritorijās;
- 4) precizētu pakaišu kūtsmēsli, šķīdumēsli un vircas izklādes aizlieguma periodu īpaši jutīgajās teritorijās, to nosakot no 15.novembra līdz 1.martam;
- 5) veiktu redakcionālus labojumus.

Dienestam papildu nepieciešamais finansējums noteikto funkciju veikšanai tika iekļauts Zemkopības ministrijas Stratēģijas 2007. – 2010. gadam jauno politikas iniciatīvu sarakstā 2008. – 2010.gadam kā jaunā politikas iniciatīva "Mēslošanas plānu uzraudzība un kontrole nitrātu jutīgajās teritorijās", kas netika atbalstīts. Noteikumu projektā paredzētie pasākumi 2008.gadā tiks īstenoti Valsts augu aizsardzības dienestam piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros. Jautājums par papildu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu noteikumu projektā paredzēto funkciju izpildei 2009.gadā un turpmākajos gados lemjams Ministru kabinetā,

sagatavojot vidējā termiņa valsts budžeta projektu kopā ar citu ministriju un citu centrālo valsts iestāžu jauno politikas iniciatīvu pieteikumiem.

Veicot kultūraugu mēslošanas plānu kontroli, būs iespēja kontrolēt visa veida mēslojuma izmantošanu saimniecībās un mēslojuma plūsmu šajās teritorijās kopumā (pagaidām īpaši jutīgajās teritorijās).

Šobrīd kultūraugu mēslošanas plānus izstrādā dažādas firmas, konsultanti, vai arī paši zemnieki, pamatojoties uz atšķirīgu pieeju un sākumdatiem. Kultūraugu mēslošanas plānu saturs netiek kontrolēts, un iegūtie rezultāti nav izmantojami Rīcības programmas ieviešanas efektivitātes novērtēšanai attiecībā uz visa veida mēslojuma izmantošanu. Šāda situācija apgrūpina arī kvalitatīvas kontroles iespējas.

4. Lai uzlabotu apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti, Zemkopības ministrija ir realizējusi aktivitātes:

- 1) Latvijas Lauku attīstības plāna un Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. – 2006 (turpmāk – Lauku attīstības plāna) ietvaros atbalsta pasākuma "Agrovide" apakšpasākumu "Buferjoslu ierīkošana" (buferjoslu izveidošana gar tīrumiem, upēm, ezeriem, ūdenskrātuvēm un grāvjiem). Kopējais iesniegumu skaits uz 2007. gada 15. decembri bija 340 un deklarētais buferjoslu garums – 366 917 m;
- 2) no Lauku attīstības plāna "Tehniskās palīdzības" tika piešķirts atbalsts aktivitātei "Kultūraugu mēslošanas plānu izstrādes metodika". Ar 2008. gadu īpaši jutīgajās teritorijās kultūraugu mēslošanas plāni būs jāizstrādā visās saimniecībās, kurās mēslošanas līdzekļus lieto 20 ha un lielākā platībā, bet augļu un dārzeņu saimniecībās – trīs hektāru un lielākā platībā. Sākot ar 2009. gadu, Valsts augu aizsardzības dienests veiks kultūraugu mēslošanas plānu uzraudzību un kontroli īpaši jutīgo teritoriju saimniecībās.
- 3) Kultūraugu mēslošanas plāna metodiku izstrādāja SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs".
- 4) valsts lauksaimniecības attīstībai iedalīto subsīdiju ietvaros SIA "Agroķīmisko pētījumu centrs" un Latvijas Lauksaimniecības universitātes Biotehnoloģijas un veterinārmedicīnas zinātniskais institūts "Sigrā" realizē projektu "Kūtsmēsļu normatīvu pilnveidošana un dzīvnieku vienības aprēķināšana" ar mērķi pilnveidot kūtsmēsļu normatīvus dažādām lauksaimniecības dzīvnieku grupām atbilstoši Eiropas Savienības pamatnostādņem, ņemot vērā lauksaimniecības dzīvnieku produktivitāti, turēšanas un ēdināšanas apstākļus. Šie dati nepieciešami kūtsmēsļu krātuvju ietilpības aprēķiniem un aprēķiniem par pieļaujamo zemē iestrādājamo kūtsmēsļu daudzumu uz hektāru gadā;
- 5) no valsts budžeta tika piešķirti līdzekļi aktivitātes "Nozaru standarts "Kūtsmēsļu ieguve un apsaimniekošana"" realizācijai. Aktivitātes mērķis: izstrādāt valstī vienotus kūtsmēsļu ieguves, apsaimniekošanas un būvniecības standartus, lai nodrošinātu esošajām prasībām atbilstošu un drošu kūtsmēsļu uzkrāšanu, līdz tie tiek izkļaidēti uz lauka vai arī utilizēti;
- 6) no Lauku attīstības plāna "Tehniskās palīdzības" līdzekļiem 2008. gadā SIA "Agitis" veiks 1999. gada izdevuma "Labas lauksaimniecības prakses nosacījumu Latvijā" pilnveidošanu un papildināšanu atbilstoši ES normatīvo aktu prasībām un izmaiņām Latvijas normatīvajos aktos.
- 7) valsts lauksaimniecības attīstībai iedalīto subsīdiju ietvaros SIA "Agroķīmisko pētījumu centrs", 2007. gadā turpināja realizēt 2005. gadā iesāktu pētījumu projektu "Augsnes minerālā slāpekļa monitorings īpaši jutīgajās teritorijās ES Nitrātu direktīvā (91/676/EEC) noteikto prasību izpildei", lai nodrošinātu lauksaimniecības produkcijas ražotājus ar prognozi slāpekļa devu precizēšanai ziemāju graudaugiem, pamatojoties uz monitoringa datiem par minerālā slāpekļa saturu augsnē;

8) ar ZM 2007. gada 21. februāra rīkojumu Nr.38 "Par mēslošanas plānošanas koordinācijas darba grupas izveidi" tika izveidota darba grupa, kura sniegs rekomendācijas un apstiprinās mēslošanas plānu izstrādei nepieciešamos pamatrādītājus un sagatavos priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos par mēslošanas plānu izstrādi un kontroli. Darba grupā ir iesaistīti dažādu institūciju un lauksaimnieku nevalstisko organizāciju pārstāvji. 2007. gadā notikušas četras darba grupas sēdes, kurās tika izskatīti jautājumi par esošajām kultūraugu mēslošanas plānošanas problēmām Latvijā un kūtsmēsļu normatīvu pilnveidošanas nepieciešamību.

Lauku saimnieku izglītošanai "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", SIA noorganizēja deviņus seminārus Bauskas, Dobeles un Rīgas rajonā par ES prasībām saistībā ar Nitrātu direktīvas un citām kopējās lauksaimniecības politikas aktualitātēm kopējais dalībnieku skaits semināros bija 328.

ANO Attīstības programmas (UNDP) Pasaules Vides fonda (GEF) projekta "Latvijas kapacitātes nodrošināšana ANO konvencijas "Par cīņu pret pārtuksnešošanu/zemes degradāciju"" ietvaros Jelgavas rajona Svētes pagastā tika veikta:

- 1) augšņu agroķīmiskā izpēte lauksaimniecībā izmantojamā zemē 2664 ha platībā, izmantojot GPS, un noskaidrotas augšņu agroķīmiskās īpašības;
- 2) aprēķināta augu barības elementu lauka bilance deviņos pagastos;
- 3) izvērtēts sējumu struktūras izvietojums deviņās pagasta saimniecībās.

2007./2008. gads ir Rīcības programmas realizācijas ceturtais gads. Līdz 2008. gada oktobrim Latvija, kā arī tās dalībvalstis, kas iestājušās Eiropas Savienībā, iesniegs Eiropas Komisijai ziņojumu par Padomes Direktīvas 91/676/EEK ieviešanu.

1.6. Izglītība, konsultācijas un zinātne

● Izglītība

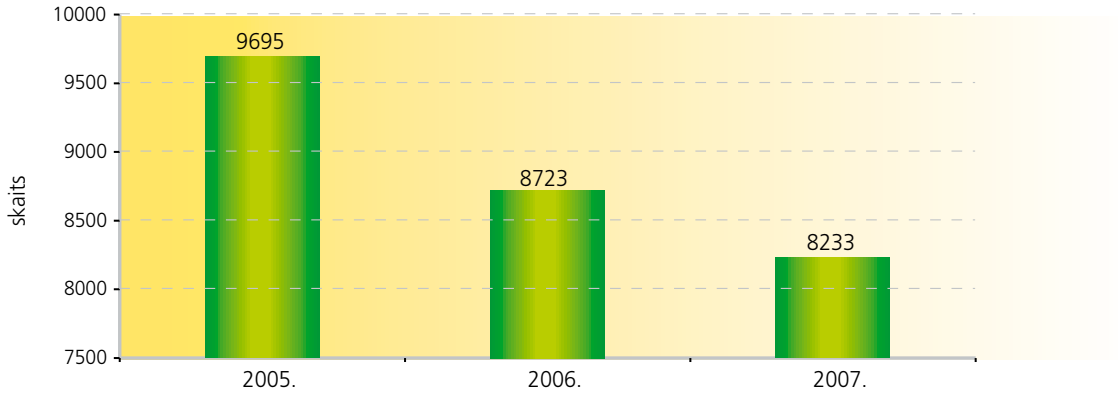
Zemkopības ministrijas padotībā esošā Latvijas Lauksaimniecības universitāte (turpmāk – LLU) studējošo skaita ziņā ir trešā lielākā augstskola aiz Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes. Tā nodrošina augstāko akadēmisko un profesionālo izglītību šādās jomās: lauksaimniecība, veterinārmedicīna, pārtikas tehnoloģijas, inženierzinātnes, meža zinātnes, lauku sociāli ekonomiskās attīstība, informācijas tehnoloģijas un vides apsaimniekošana.

LLU 2007. gadā nodrošināja šādu izglītības pakāpju studiju programmas:

- 42 pamatstudiju programmas;
- 24 augstākā līmeņa (maģistra studiju programmas);
- 13 augstākā līmeņa zinātnisko (doktora) studiju programmas.
- pārskata gadā izveidotas trīs jaunas studiju programmas:
- profesionālā maģistra programma "Sabiedrības pārvalde";
- profesionālā bakalaura studiju programma "Sabiedrības pārvalde";
- profesionālā maģistra studiju programma "Lauksaimniecība".

No budžeta dotācijas finansēto studentu skaits pamatstudijās un maģistrantūrā atbilst plānotajam līmenim – 1005 studenti.

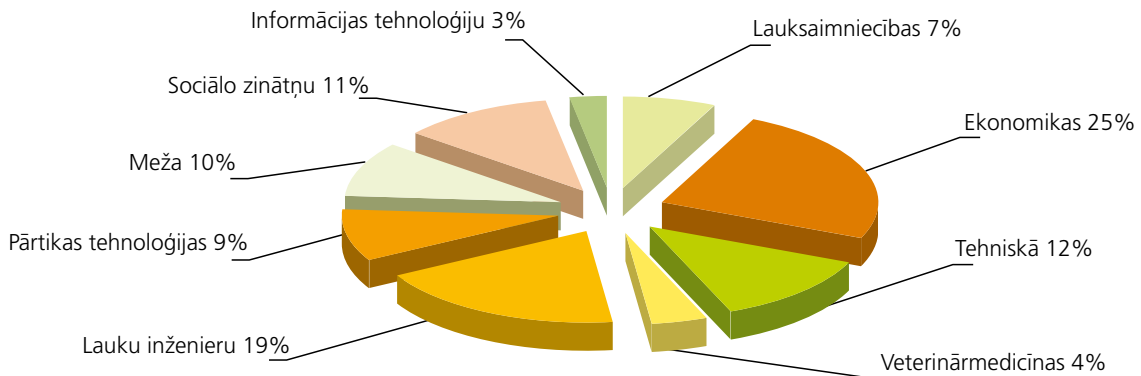
Kopējam studentu skaitam ir tendence samazināties. Arī turpmākajos gados būs vērojama studentu skaita samazināšanās.

Avots: Latvijas lauksaimniecības universitāte (LLU)

1.11. attēls. Studentu (pamatstudijas, maģistrantūra) skaits LLU 2005. – 2007.gadā

Sakarā ar tirgus pieprasījumu 2006./2007.mācību gadā palielinājās studējošo skaits inženiertehnisko zinātņu jomā, galvenokārt būvniecības, ainavu arhitektūras un plānošanas, zemes ierīcības specialitātēs. Joprojām nav izteiktas intereses par lauksaimniecības, mežu un pārtikas zinātņu jomām.

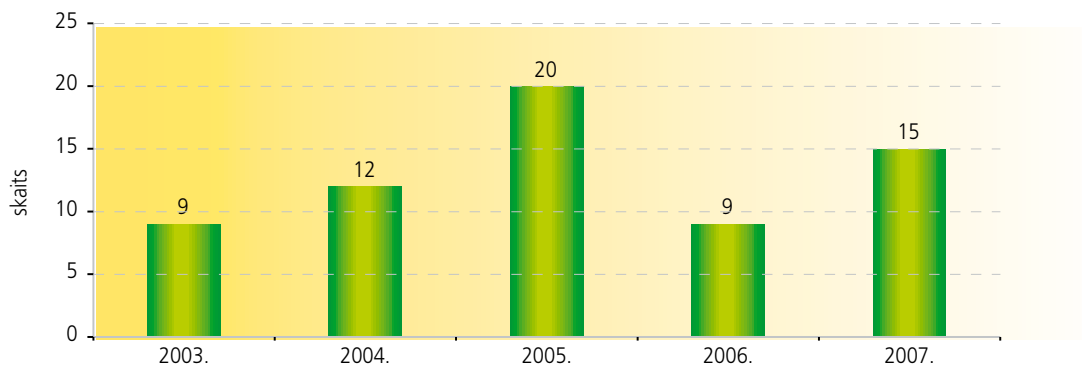

Avots: LLU

1.12. attēls. Studentu sadalījums pa fakultātēm 2007.gadā

Rezultatīvie rādītāji doktora studijās netika izpildīti. Plānotais uzņemto doktorantu skaits bija 105, bet tuvākajā nākotnē to izpildīt nebūs iespējams, jo 2007.gadā studēja tikai 36 cilvēki.

2007.gadā plānoto 25 vietā aizstāvēti 15 promocijas darbi.

Avots: LLU

1.13. attēls. Aizstāvēto promocijas darbu dinamika 2003. – 2007.gadā

Zinātņu doktoru īpatsvars akadēmiskajā personālā bija 67,5%, kas augstskolai nodrošina universitātes statusu.

Pieaug mūžizglītības nozīme. 2007.gadā izveidots "Mūžizglītības centrs", kas piedāvā:

- 17 tālmācības un e – studiju priekšmetus;
- 77 tālākizglītības programmas LLU kompetences jomās, no kurām 2007.gadā jau realizētas 10 programmas. Tālākizglītības programmu īstenošanā iesaistīti 30 mācībspēki.

Starptautiskās sadarbības (prioritāte – NOVA/BOVA sadarbības projekts) ietvaros organizēti 19 maģistrantu un doktorantu kursi, kuros piedalījās 71 students un 25 mācībspēki.

SOCRATES/ERASMUS programmas ietvaros ārvalstīs studējuši vai praktizējušies 39 studenti un 25 mācībspēki.

Kopējais zinātnisko projektu skaits, kuros iesaistījušies LLU zinātnieki, bija 156 ar kopējo finansējumu Ls 1 281 176.

● Konsultācijas

Konsultācijas par lauksaimniecību un nelauksaimniecisko komercdarbību Latvijas lauku iedzīvotājiem rajona līmenī sniedz 1991. gadā izveidotais SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (turpmāk – LLKC), kura 99% pamatkapitāla pieder valstij un 1% – Latvijas Zemnieku federācijai.

Lai konsultācijas un pakalpojumi būtu pieejami lielākajai daļai lauku iedzīvotāju, LLKC darbojās 26 rajonu lauksaimniecības konsultāciju biroji.

Lai veicinātu lauku attīstību, paaugstinātu lauku uzņēmēju profesionālās un ekonomiskās zināšanas, LLKC 2007.gadā:

- organizēja 1168 mācību seminārus zemniekiem un lauku uzņēmējiem, kuros piedalījās 23 104 klausītāji;
- sniedza 88 001 bezmaksas konsultāciju Kopējās lauksaimniecības politikas, ES atbalsta saņemšanas, lopkopības, augkopības, augu aizsardzības, bioloģiskās lauksaimniecības, dārzkopības, kopdarbības, nodokļu, ekonomikas, lauksaimniecības mehanizācijas, būvniecības un citos aktuālos jautājumos;
- turpinājās darbs pie sabiedriskās aktivitātes veicināšanas 52 pagastu iniciatīvas grupās;
- apkopoti un sagatavoti "Bruto seguma aprēķini zemnieku saimniecībām par 2006. gadu", aprēķini ir sagatavoti 49 augkopības kultūraugiem un 23 lopu grupām, 3 akvakultūrām;
- regulāri izdots informatīvais biļetens "Lauku Lapa" 67 200 eksemplāros;
- popularizēta lauksaimniecības nozare 78 Latvijas vispārīgizglītojošās skolās;
- uzsākts izmēģinājuma projekts "Mazaktīvo lauku teritoriju iedzīvotāju aktivizēšana, mazo saimniecību konsultēšana uzņēmējdarbības uzlabošanā, pārprofilēšanā".

1.9. tabula.

LLKC aktivitātes 2005. – 2007. gadā

Pasākums	2005.	2006.	2007.
Sniegts bezmaksas konsultāciju skaits	36 000	60 000	88 000
Lauksaimniekiem paredzēto informatīvo materiālu sagatavošana, autorloksnes	22	30	23
Tālākizglītības semināri, klausītārstundas	80 000	30 000	117 500

Avots: Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LLKC)

LLKC 2007.gadā pabeidza nacionālās programmas "Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana" projekta "Lauku saimniecību konsultatīvās sistēmas izveide" ieviešanu. Tā kopējais finansējums trijos gados bija Ls 2 151 756. Projekta mērķis ir palielināt LLKC kapacitāti, lai pielāgotu saimniecību lauksaimniecisko darbību Eiropas Kopienas prasību standartiem attiecībā uz vides aizsardzību, higiēnu un dzīvnieku labturību, labu lauksaimniecības praksi un izveidotu Latvijā "Savstarpējās atbilstības" konsultatīvo sistēmu.

2007.gadā LLKC sasniedza 67% pašfinansēšanās līmeni. Ieņēmumi sasniedza Ls 3,9 milj. Tas liecina par lauksaimnieku noturīgo vēlmi izmantot LLKC pakalpojumus un LLKC nostiprināšanos lauku uzņēmējdarbības konsultāciju jomā.

Sadarbojoties ministrijai, LLKC un Latvijas Pašvaldību savienībai, turpināja darbu Lauku konsultatīvā un informācijas apmaiņas sistēma. LLKC koordinēja un metodiski vadīja pašvaldību lauku attīstības speciālistu darbu 510 pašvaldībās. Pavisam izglītoti 460 speciālisti iniciatīvas veicināšanas pamatprincipos, komunikāciju tehnoloģijas un komunikācijas prasmes jomās.

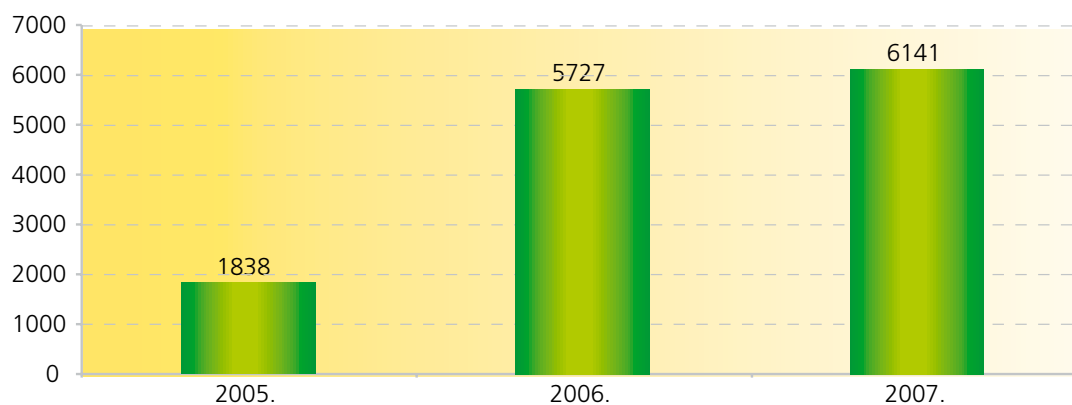
Caur LLKC 2007.gadā paaugstināja darbam nepieciešamo profesionālo kvalifikāciju 2851 Zemkopības ministrijas un tās padotībā esošo iestāžu speciālisti.

● Profesionālās mācības

2007.gadā Zemkopības ministrija turpināja ieviest Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda nacionālās programmas "Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārveidē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetenci" projektu "Profesionālās apmācības 2005. – 2006.". Nacionālās programmas ietvaros laikā no 2005.gada 20.jūlija līdz 2006.gada 30.jūnijam tika īstenots projekts "Profesionālās apmācības 2004". Projekta "Profesionālās apmācības 2005. – 2006.", īstenošanas laiks ir no 2006.gada 24.maija līdz 2008.gada 30.maijam.

Mācības notika trīs moduļos – lauksaimniecība, uzņēmējdarbība un mežsaimniecība. Projekta īstenotāji tika izvēlēti konkursa kārtībā, un to realizēja SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" un SIA "Lando apmācība".

Avots: ZM

1.13. attēls. Klausītāju skaits

● Pieprasītākie un apmeklētākie kursi 2007. gadā:

- netradicionālā lauksaimniecība – "Biškopība";
- bioloģiskās lauksaimniecības metodes;
- lauku ekonomikas dažādošana "Lauku ainavas veidošana, sētu labiekārtošana un daiļdārzu veidošana";
- lopkopība – izvērstais kurss;
- veterinārmedicīna;
- lauku ekonomikas dažādošana "Netradicionālo augu vai dzīvnieku audzēšana";
- dzīvnieku ganāmpulku vērtēšana vai pārraudzība;
- lauksaimniecības pamati;
- grāmatvedība un nodokļi;
- projektu vadība.

● Zinātne

Zinātnisko darbību 2007.gadā veica ZM padotībā esošās institūcijas:

1. Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU);

2. LLU aģentūras:

- Zemkopības zinātniskais institūts;
- Ūdenssaimniecības un zemes zinātniskais institūts;
- Lauksaimniecības tehnikas zinātniskais institūts;
- Biotehnoloģijas un veterinārmedicīnas zinātniskais institūts "Sigra".

3. Valsts aģentūras, kuras ar 2007.gada 6.janvāri ieguva atvasināto publisko personu statusu (2006.gada 28.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1076 "Grozījumi Zinātniskās darbības likumā");

- Latvijas Valsts augļkopības institūts;
- Valsts Stendes graudaugu selekcijas institūts;
- Valsts Priekuļu laukaugu selekcijas institūts;
- Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts;
- Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava".

4. Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību:

- Agroķīmisko pētījumu centrs;
- Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs.

Zinātnisko darbību lauksaimniecības jomā veica arī SIA "Latgales Lauksaimniecības zinātnes centrs" un SIA "Pūres Dārkopības pētījumu centrs".

Ministrija saskaņā ar 2007.gada 23.janvāra Ministru kabineta noteikumu Nr.78 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai 2007.gadā un tā piešķiršanas kārtību" (turpmāk – noteikumi) 4.pielikumu "Atbalsts izglītībai, zinātnei un informācijas izplatīšanai" finansēja 28 pētījumus Ls 1 013 979 apmērā.

Saskaņā ar noteikumu 6.pielikumu "Atbalsts investīciju veicināšanai lauksaimniecībā" ministrija finansēja zinātnisko institūciju materiālās iegādes Ls 585 000 apmērā.

● Pasākums "Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums)"

2007.gadā turpinājās LEADER+ veida pasākuma īstenošana Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda Virzības daļas līdzfinansētā pasākuma "Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums)" ietvaros.

Pasākuma būtība ir paaugstināt lauku iedzīvotāju aktivitāti un iesaistīšanos savas teritorijas problēmu risināšanā, realizējot pašu izstrādātus projektus, kas saskaņoti ar vietējās rīcības grupas (biedrība vai nodibinājums) izstrādāto integrēto lauku attīstības izmēģinājuma stratēģiju, tādā veidā uzlabojot ekonomisko un sociālo dzīves kvalitāti, kā arī vides saglabāšanu.

Pasākuma ietvaros tiek īstenotas divas aktivitātes – "Prasmju iegūšana" un "Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas".

Lai veicinātu aktīvu lauku iedzīvotāju līdzdalību LEADER+ veida pasākuma īstenošanā, 2007.gadā aktivitātes "Prasmju iegūšana" ietvaros tika organizēti 62 informēšanas semināri, kuros piedalījās ap 2000 dalībnieku. 2007.gada beigās notika konference "LEADER+ veida pasākuma ieviešana Latvijā", kurā piedalījās 125 dalībnieki, tai skaitā pārstāvji no Lietuvas un Igaunijas. Konference sniedza ieskatu LEADER+ veida pasākuma īstenošanā Latvijā un kaimiņvalstīs, par tā nozīmi lauku attīstībā un iespējām nākotnē.

Aktivitātes ietvaros 2007.gadā veikti arī vairāki publicitātes pasākumi – sagatavota un izdota informatīva brošūra "Esi laimīgs laukos!", kurā apkopota informācija par 28 vietējo rīcības grupu (VRG) darbību Latvijā, ievietotas publikācijas plašsaziņas līdzekļos un izveidota pasākuma "Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums)" mājas lapa.

2007.gadā aktīvu darbību uzsāka 28 vietējās rīcības grupas.

11 vietējās rīcības grupas mācījās un saņēma metodisko atbalstu attīstības stratēģijas izstrādē sadarbībā ar 13 vietējo rīcības grupu procesa veicinātājiem, kuru nodrošināja personu apvienība, ko veido SIA Latvijas – Lielbritānijas kopuzņēmuma "Zygon Baltic Consulting", SIA "Konsultanti", SIA "Konsorts", SIA "Firma L4" un LKLC

(turpmāk – personu apvienība), un 13 vietējo iniciatīvu grupu procesu veicinātājiem, kurus nodrošināja LLKC.

● Personu apvienība mācību projekta ietvaros:

- organizēja vietējo rīcību grupu (turpmāk – VRG) procesa veicinātāju mācības – apmācīti 13 VRG procesa veicinātāji;
- organizēja VRG mācības 11 grupām, kopā mācīts 121 vietējo rīcības grupu pārstāvis, mācību rezultātā sagatavotas 11 attīstības stratēģijas;
- sniedza metodisko atbalstu 1965 cilvēkiem 4877 stundu apmērā;
- sagatavoja un izdeva bukletu par 18 vietējo rīcības grupu labo praksi mācību projekta ietvaros.

● LLKC mācību projekta ietvaros:

- organizēja VIG procesa veicinātāju mācības – apmācīti 13 VIG procesa veicinātāji;
- organizēja VIG mācības 22 grupām, kopā apmācīti 359 vietējie lideri, no tiem 190 kopienu koordinatori;
- sniedza metodisko atbalstu 1550 cilvēkiem 3005 cilvēkstundu apmērā.

17 vietējās rīcības grupas aktivitātes “Integrētās lauku attīstības izmēģinājumu stratēģijas” ietvaros īstenoja attīstības stratēģijas, un 7 no tām saņēma iepriekšminēto procesa veicinātāju sniegto metodisko atbalstu attīstības stratēģiju īstenošanā.

Vietējo rīcības grupu attīstības stratēģiju īstenošana notika

atklāta projektu iesniegumu konkursa veidā. Projektu iesniedzēji bija biedrības vai nodibinājumi jeb vietējās iniciatīvas grupas, kuras paredzēja īstenot projektu konkrētās vietējās rīcības grupas darbības teritorijā. Projekts bija saskaņots ar konkrētās vietējās rīcības grupas izstrādāto attīstības stratēģiju. Notika divas projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas, dažām vietējām rīcības grupām – vairāk. Pirmās kārtas ietvaros tika iesniegti 363 projektu iesniegumi, no kuriem atbalstu saņēma 261 projektu iesniegums. 2007.gada beigās notika otrā kārta, kuras ietvaros tika iesniegti 267 projektu iesniegumi, un to vērtēšana beigsies tikai 2008.gada sākumā.

Atbalstītajos projektu iesniegumos ir paredzētas īstenojamās aktivitātes, kas saistītas ar bērnu rotaļlaukumu izbūvi, iedzīvotāju aktivitāšu vietu izveidi un aprīkošanu, ciemu teritoriju labiekārtošanu, parku uzkopšanu, lauku iedzīvotāju izglītošanu, pakalpojumu pieejamību, sporta laukumu izveidi un esošo sporta laukumu uzlabošanu, kultūras un sporta pasākumu organizēšanai nepieciešamā aprīkojuma iegādi, kā arī citas aktivitātes, kas noteiktas attiecīgās vietējās rīcības grupas stratēģijā.

Aktivitātes “Prasmju iegūšana” ietvaros 2007.gadā vietējām rīcības grupām tika sniegts atbalsts dalībai sadarbības pasākumos Latvijā un ārvalstīs (konferencēs, semināros, pieredzes apmaiņas braucienos), kas sekmēja vietējo rīcības grupu prasmju un iemaņu paaugstināšanos attīstības stratēģijas izstrādē un īstenošanā, pieredzes apmaiņu ar citām vietējām rīcības grupām un jaunu sadarbības partneru iegūšanu. Atbalstīti tika 42 sadarbības pasākumu projekti. Projektu ietvaros notika 11 sadarbības pasākumu aktivitātes starp vietējām rīcības grupām Latvijā un 40 sadarbības pasākumu aktivitātes ārvalstīs.

Dalība ES lēmumu pieņemšanā

2. Dalība ES lēmumu pieņemšanā

Zemkopības ministrija savas nozares ietvaros ir atbildīga par ES jautājumu pārraudzīšanu un interešu pārstāvību ES. Tā 2007.gadā aktīvi piedalījās dažādā ES lēmumu pieņemšanas institūcijās un pārstāvēja valsts intereses par ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem. Ņemot vērā apjomīgo jautājumu skaitu, kuri tiek izskatīti un rezultātā apstiprināti kā nozīmīgi lēmumi dažāda līmeņa ES darba grupās, dalība ES lēmumu pieņemšanas institūcijās ir viena no Zemkopības ministrijas prioritātēm.

Kopš pievienošanās ES Zemkopības ministrijā ir izveidota ES jautājumu koordinācijas sistēma. Tā nosaka vienotu kārtību, kādā ministrijā ES padotības iestādēs tiek nodrošināta iekšējā un starpinstitucionālā ES dokumentu, nacionālo pozīciju, instrukciju un to projektu aprites kārtība, kā arī nosaka kārtību, kādā notiek Latvijas saistību pret ES izpilde (direktīvu ieviešana).

Lai nodrošinātu pilnīgu ES jautājumu analīzi no dažādiem skatu punktiem, tādējādi palīdzot definēt nacionālo pozīciju un līdz ar to efektīvi pārstāvēt nacionālās intereses ES lēmumu pieņemšanas institūcijās, Zemkopības ministrijā darbojas starpinstitūciju darba grupas, kurās piedalās gan līdzatbildīgo ministriju, gan arī nevalstisko organizāciju (turpmāk – NVO) pārstāvji. NVO pārstāvju piedalīšanās nacionālo pozīciju izstrādes gaitā un līdz ar to arī ES tiesību aktu izstrādes un pieņemšanas procesā nodrošina NVO interešu ievērošanu.

Lai pārstāvētu valsts intereses par ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem ES un veicinātu informācijas apriti starp ES institūcijām, ES dalībvalstu pārstāvjiem, Latvijas Pastāvīgo pārstāvniecību ES un ministriju, Zemkopības ministriju Briselē pārstāv 5 specializētie atašēji.

Zemkopības ministrija 2007.gadā ir piedalījusies aptuveni 423 ES Padomes un Eiropas Komisijas darba grupu vai komiteju sanāsmēs, kā arī 12 ES Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padomēs par lauksaimniecības kopējo tirgus organizāciju, veterinārijas, pārtikas drošības, augu veselības un zivsaimniecības jautājumiem. Īpaši jāakcentē dalība Eiropas Komisijas un ES Padomes darba grupās un komitejās, kas rada iespēju ietekmēt ES lēmumus jau to tapšanas procesā, kā rezultātā tiek pieņemti nozīmīgi lēmumi, sekmējot Latvijas lauku ražotāju vienlīdzīgu iespēju attīstīties ES ietvaros.

Kopumā tika sagatavotas 142 pozīcijas (t.sk. 59 pozīcijas uz ES Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padomi un 6 pozīcijas uz ES Vides ministru padomi) un 164 instrukcijas (115 instrukcijas uz ES Padomes Īpašo lauksaimniecības komiteju un 49 instrukcijas uz Pastāvīgo pārstāvju komiteju – COREPER).

● Nozīmīgākie jautājumi, kas tika skatīti 2007.gadā

Pieņemtie lēmumi:

1. Panākta vienošanās par Kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk – KLP) vienkāršošanas regulām – KLP finansēšanas regula, krīzes mazināšana graudaugu sektorā;
2. Izskatīti priekšlikumi Padomes Regulai par kopīgo lauksaimniecības tirgu organizācijas (KTO) izveidošanu un īpašiem noteikumiem atsevišķiem lauksaimniecības produktiem, t.sk. augļu un dārzeņu reforma, vīna reforma. Kopējā tirgus organizācijas mērķis ir pārskatīt spēkā esošās regulas par atsevišķu nozaru KTO un apvienot tās vienā vispārējā regulā, lai racionalizētu un vienkāršotu tiesisko regulējumu un izveidotu vienotu horizontālu tiesisko sistēmu;
3. Tika veikta reforma – cukura sektorā, lai padarītu restrukturizācijas programmu vēl pievilcīgāku ražotājiem. Ieviešot jaunus nosacījumus, tika paredzēti arī nediskriminējoši pasākumi tām dalībvalstīm, kas pieteicās uz

restrukturizācijas atbalsta saņemšanu 2006./2007. un 2007./2008.gadā;

4. Dzīvnieku veselības un labturības jomā viens no svarīgiem jautājumiem, kas būs aktuāls arī nākotnē, ir dzīvnieku veselības stratēģija līdz 2013. gadam. Tika pieņemti Padomes secinājumi, kas pozitīvi novērtē Eiropas Komisijas līdzšinējo darbu un nosaka tālākās darbības prioritātes, t.sk. akcentē nepieciešamību sagatavot Eiropas Komisijas rīcības plānu stratēģijas īstenošanai. Šajā sakarā Latvija ir iniciējusi jautājumu par vienotas Eiropas līmeņa aģentūras izveidošanu, kura koordinētu dzīvnieku barības, dzīvnieku izcelsmes produktu, pārtikas importa un tranzīta kontroles jautājumus. Diskusijas par šo jautājumu norisināsies arī 2008.gadā;
5. Vienošanās par Eiropas Parlamenta un Padomes regulu, ar ko aizliedz laist tirgū un ievest Kopienā vai izvest no tās kaķu un suņu kažokādas un izstrādājumus no šādām kažokādām;
6. Dažādu jautājumu izskatīšana, kas saistīta ar Komisijas lēmuma projektiem par atļauju piešķiršanu produktiem, kas ražoti no dažādām ģenētiski modificēto produktu līnijām;
7. Zivsaimniecības jomā sniegti priekšlikumi Padomes Regulai, kas nosaka Eiropas zūšu krājumu atjaunošanas pasākumus, kā arī tika pieņemta Regula, ar ko izveido daudzgažu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem un šo krājumu zvejniecībai;
8. Vienošanās par Padomes un Eiropas Parlamenta regulas projekta par stipro alkoholisko dzērienu definīciju, nosaukumu, noformējumu un marķēšanu, lai uzlabotu Regulas Nr.1576/89/EEK pielietojumu un pārskatāmību, sagrupējot alkoholiskos dzērienus trijās pamatkategorijās atkarībā no produkta sastāva (satur vai nesatur lauksaimnieciskas izcelsmes etilspirtu, dabīgos vai sintētiskos saldinātājus un citas piedevas), piemērot regulu jaunām tehniskām prasībām, Pasaules Tirdzniecības organizācijas prasībām, noteikt kritērijus alkoholisko dzērienu ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm.

● Uzsāktas diskusijas par šādiem būtiskiem jautājumiem:

1. Latvijas lauksaimniecības nākotnes svarīgākais jautājums ir Eiropas Komisijas 2007.gada nogalē publiskotais priekšlikums Kopējās lauksaimniecības politikas vidēja termiņa pārskatam, par kuru aktīvas diskusijas un konkrēti lēmumi tiks pieņemti 2008.gada nogalē. Diskusijās Latvija ir aktīvi aizstāvējusi un turpinās to darīt jautājumos par nepieciešamību noteikt jaunus un vienlīdzīgus maksājumu piešķiršanas noteikumus un kritērijus visām dalībvalstīm, kas atbilstu jaunajiem KLP izaicinājumiem un nodrošinātu vienlīdzību visu dalībvalstu starpā. Pašreizējie vēsturiskie finanšu sadales kritēriji, piemēram, ražība, platības, dzīvnieku skaits un citi ir novecojuši un neatbilst šodienas situācijai, kad Eiropas Savienībā ir jau 27 dalībvalstis. Tāpat arī attiecībā uz modulācijas (jeb naudas pārnese no I pilāra uz II pilāru) principiem Latvija uzskata, ka modulācijas rezultātā iegūtajam finansējumam ir jākalpo kā instrumentam, kas izlīdzina atšķirības starp Kopienas lauku reģioniem. To būtu iespējams sasniegt, izmantojot finanšu līdzekļu daļējas sadales kritērijus, kas balstīti uz objektīvām un reālām vajadzībām. Savukārt par finanšu līdzekļu modulāciju starp KLP pilāriem jāveic analīze un par to jāvienojas visām budžeta lēmējinstīcijām;
2. Darbs pie grozījumiem Padomes regulās par savstarpējo atbilstību: Regulas Nr. 1782/2003, ar ko izveido kopīgus tiešā atbalsta shēmu noteikumus saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, un Regulas Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (politiskā vienošanās tika panākta 2008.gada janvārī);
3. Diskusijas par grozījumiem Regulā Nr.1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz konkrētus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem attiecībā uz valstu piena kvotu, kas paredz piena kvotas palielinājumu dalībvalstīm.

ES pasākumi lauksaimniecībai un
lauku attīstībai

3. ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai

3.1. Kopējā lauksaimniecības politika

3.1.1. KLP vidēja termiņa pārskats (veselības pārbaude)

Kopējā lauksaimniecības politika (turpmāk – KLP) ietver sevī ne tikai produktu ražošanu, bet arī apkārtējās vides jautājumus un lauku iedzīvotāju labklājību. Lai novērtētu, kā darbojas 2003. gadā pieņemtā Luksemburgas reforma, un lai izvērtētu, kā reforma var vislabāk sasniegt tās mērķus, ņemot vērā ES paplašināšanos un citas izmaiņas, Eiropas Komisija (turpmāk – Komisija) laika periodā no 2008. līdz 2009.gadam plāno veikt KLP vidēja termiņa pārskatu “veselības pārbaudi”.

KLP “veselības pārbaudes” mērķis ir pilnveidot KLP, pārbaudot, vai KLP instrumenti funkcionē atbilstoši politikas mērķiem, kā arī noteikt, kādi instrumenti būtu nepieciešami, lai KLP būtu spējīga pielāgoties jauniem izaicinājumiem.

Jau aptuveni divus gadus ES lēmumu pieņemšanas institūcijās un arī dalībvalstu starpā notika diskusijas par gaidāmo KLP “veselības pārbaudi”, un 2007.gada 20.novembrī Komisija publicēja dokumentu “Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Gatavojoties KLP reformas “veselības pārbaudei””.

● Komisijas paziņojumā tika ietverti šādi galvenie uzdevumi:

1. Pārskatīt ES lauksaimniecības sektoru, īpaši tirgus izredzes pasaules perspektīvā;
2. Izvērtēt, kā darbojas vienotā maksājuma (turpmāk – VM) shēma un kādas ir tās vienkāršošanas iespējas, izskatot jautājumus par:
  - obligātās atmatu politikas atcelšanu;
  - tālāka virzību uz pilnīgi atdalītu maksājuma shēmu dalībvalstīm, kuras nepiemēro vienoto platības maksājuma shēmu (turpmāk – VPM);
  - obligātās modulācijas likmes palielināšanu, lai nodrošinātu finansējumu, kas nepieciešams lauku attīstības politikai;
  - savstarpējās atbilstības sistēmas vienkāršošanu;
3. Izvērtēt dažādus tirgus instrumentus, piemēram, intervences, kvotas un citus. Komisijas paziņojumā tika pausts ierosinājums par piena kvotas sistēmas atcelšanu ar 2015.gadu, kā arī pārskatīt kartupeļu cietes un cukura kvotas sistēmas;
4. Nodrošināt stabili II pilāra lauku attīstības politiku, turpinot atbalstīt konkurētspēju, rūpējoties par apkārtējo vidi, ekonomisko dažādošanu un nodrošinātu augstas kvalitātes dzīvi lauku apvidos. Arī turpmāk pastāvēs I pilārs (lauksaimniecības politikas instrumenti – tiešie maksājumi, tirgus intervence, cenu atbalsts un eksporta subsīdijas). Tomēr ir nepieciešams rūpīgi pārdomāt šī pilāra instrumentus un funkcijas.

● Latvijas nostāja balstās uz šādiem galvenajiem pamatprincipiem, pēc kuriem turpmāk būtu jādarbojas KLP:

- aktivitāte – atbalsta apjoms ir adekvāts ieguldījumam, tas ir, lauksaimniecībā izmantojamās zemes reāli tiek izmantotas lauksaimnieciskai darbībai, nevis “pļaušanas subsīdiju” saņemšanai;
- vienlīdzība – līdzvērtīgs atbalsta līmenis starp dalībvalstīm, nosakot vienlīdzīgu atbalsta apjomu par vienību visā ES par vienādu nosacījumu izpildi;
- vienkāršošana – lai padarītu KLP un tās likumdošanu vieglāk saprotamu un administrējamu visām ieinteresētajām pusēm – kā lauksaimniekiem, tā arī politikas veidotājiem, un lai samazinātu administratīvo slogu un izmaksas.

3.1. tabula

2007.gada novembrī Eiropas Komisijas un Latvijas idejas par ES KLP vidēja termiņa pārskatu

Eiropas Komisijas idejas	Latvijas idejas
Tiešo maksājumu vienkāršošana: <ul style="list-style-type: none"> • obligātās atmatas nosacījumu atcelšana; • vienotā maksājuma minimālās attaisnotās platības (0,3 ha) pārskatīšana. 	Latvija piekrīt
Savstarpējās atbilstības prasību pārskatīšana un vienkāršošana.	Savstarpējās atbilstības prasību ieviešana jaunajās dalībvalstīs piemērojot pakāpeniskuma principu. Latvija uzskata, ka pilnam savstarpējās atbilstības prasību kopumam jaunajās dalībvalstīs jābūt spēkā tikai tad, kad to tiešo maksājumu apjoms būs sasniedzis ES – 15 dalībvalstu līmeni.
Pilnīga maksājumu atdalīšana no ražošanas ar 2013.gadu.	Latvija piekrīt, ja maksājumu atdalīšana no ražošanas tiek piemērota visās dalībvalstīs vienādā periodā un veidā, piemērojot līdzvērtīgu atbalsta līmeni starp dalībvalstīm.
Pāreja no vēsturiskā modeļa uz reģionālo modeli ar vienotu atbalsta likmi par ha katrā reģionā.	Ir jānosaka visām dalībvalstīm vienādi jauni atbalsta piešķiršanas kritēriji, kas nav balstīti uz vēsturiskiem rādītājiem, bet atspoguļo lauksaimnieka reālo darbību tagadnē.
EK atbalsta maksājuma maksimālo un minimālo griestu noteikšanu, lai nodrošinātu atbalsta vienlīdzību starp lielām un mazām saimniecībām	Latvija ierosina noteikt vienādu atbalsta likmi par vienību visā ES par vienādu nosacījumu izpildi.
Modulācijas palielināšana par 2% ik gadu laika periodā no 2010. – 2013.gadam.	Pārskatīt modulācijas principus – minimāli 80% novirzīt ES lauku attīstības budžetā pašreizējo mazāk kā 20% vietā un pārdalīt to ES dalībvalstu starpā atbilstīgi katras dalībvalsts objektīvajām vajadzībām

<ul style="list-style-type: none"> • Pārskatīt KTO elementus; • piena kvotu atcelšana ar 2015.gadu; • kartupeļu cietes kvotu sistēmas pārskatīšana; • intervences mehānisms ir saglabājams tikai kā pasākums tirgus stabilitātes nodrošināšanai – pasākumu ieviešot tikai tirgus nestabilitātes gadījumos; • enerģijas kultūraugu atbalsta shēmas pārskatīšana. 	Latvija piekrit
EK reakcija nogaidošā	<ul style="list-style-type: none"> • Pagarināt VPM shēmu, lai īslaicīgi nevajadzētu mainīt atbalsta shēmu pirms gaidāmām KLP izmaiņām; • Atcelt VPM shēmas nosacījumu par labu lauksaimniecības stāvokli uz 2003.gada 30.jūniju; • Atcelt pastāvīgo pļavu un ganību saglabāšanas nosacījumu.
Riska vadības sistēmu daļēji finansēt no modulācijas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.	Noteikt skaidru riska vadības sistēmu. Risku mazināšanai lauksaimniecībā veicināt arī privāto risku mazināšanas fondu veidošanos, bet pārējie riskus ir jāuzņemas pašiem lauksaimniekiem.

Avots: ZM

2007.gada beigās tika uzsāktas diskusijas par KLP “veselības pārbaudi” turpinās 2008.gada sākumā, un 2008.gada maijā tiek plānots, ka Komisija nāks klajā ar tiesību aktiem, pie kuriem darbs turpināsies Francijas prezidentūras laikā.

3.1.2. Tiešie maksājumi

Tiešie maksājumi 2007.gadā Latvijā tāpat kā 2006.gadā tika īstenoti, piemērojot vienotā platības maksājuma shēmu. Taču, pamatojoties uz Eiropas Komisijas (EK) veiktajām izmaiņām ES tiesību aktos, visām Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīm 2007.gadā bija jāveic papildu valsts tiešo maksājumu (PVTM) reforma, nodrošinot, ka piešķirto finanšu resursu ietvaros PVTM tiek īstenoti kā divu veidu maksājumi – ar ražošanu saistītie maksājumi un no ražošanas atdalītie maksājumi. Līdz ar to 2007.gadā notika lielas izmaiņas attiecībā uz PVTM īstenošanu Latvijā – tika panākta vienošanās ar EK par jauniem PVTM piešķiršanas nosacījumiem, kopējiem finanšu apjomiem un atbalsta likmēm laika periodam no 2007. līdz 2009.gadam (iepriekš EK apstiprināja PVTM piešķiršanas nosacījumus, finanšu apjomus un atbalsta likmes katru gadu, taču tas ierobežoja lauksaimnieku iespējas plānot pieejamo atbalsta apjomu saimniecībā un pielāgoties tirgus apstākļiem).

Tādējādi 2007.gadā lauksaimnieki varēja pieteikties uz 14 dažādiem Eiropas Savienības (ES) tiešajiem maksājumiem. Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā atbalsta piešķiršanas nosacījumi bez izmaiņām saglabājās vienotajam platības maksājumam, atsevišķajam cukura maksājumam un šādiem papildu valsts tiešajiem maksājumiem (PVTM): par laukaugu platībām, par lopbarības platībām, par nokautiem vai eksportētiem liellopiem, par zīdītājgovīm, par aitu mātēm, par zālāja un lina sēklām, par kartupeļu cieti.

2007.gadā tika ieviesti un lauksaimniekiem bija pieejami jauni tiešie maksājumi – atbalsts par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību, atdalītais PVTM par platībām, atdalītais PVTM par nokautiem vai eksportētiem liellopiem, atdalītais PVTM par pienu un atdalītais PVTM īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem.

ES tiesību normas paredz pakāpenisku tiešo maksājuma apjoma pieaugumu jaunajās dalībvalstīs, nosakot, ka ES “veco” dalībvalstu līmeni attiecībā uz vienotā platību maksājuma finanšu apjomu jaunās dalībvalstīs sasniegs 2013.gadā. Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā vienotajam platības maksājumam pieejamais finanšu apjoms palielinājās par 15,25 %. Tiešo maksājumu finansēšanā līdz 2013.gadam tiks izmantots dažādu avotu finansējums – gan ES budžets, gan arī nacionālais budžets.

2007.gadā Latvijas lauksaimnieki varēja saņemt tiešos maksājumus 70% apmērā no tiem maksājumiem, kādus lauksaimnieki saņēma “vecajās” ES dalībvalstīs. Kopējā lauksaimniekiem pieejamā tiešo maksājumu summa 2007.gadā bija Ls 94,2 milj. Salīdzinot ar 2005.gadu, kopējais tiešajiem maksājumiem pieejamais finanšu apjoms palielinājās par Ls 24,4milj.

Saskaņā ar ES tiesību aktiem, lauksaimniekiem atbalsts par 2007.gadu

tiks izmaksāts laika periodā no 2008.gada 1.decembra līdz 2009.gada 30.jūnijam.

Tiešo maksājumu saņemšanas nosacījumus regulēja Ministru kabineta 2007.gada 17.apriļa noteikumi Nr.269 “Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai tiešā atbalsta shēmu ietvaros.” 2007.gadā izstrādāta kārtība tiešo maksājumu administrēšanai un uzraudzībai – Ministru kabineta 2007.gada 17.apriļa noteikumi Nr.268 “Kārtība, kādā administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai un lauku attīstībai, kā arī kārtība, kādā publicē informāciju par atbalsta saņēmējiem”.

● Vienotais platības maksājums

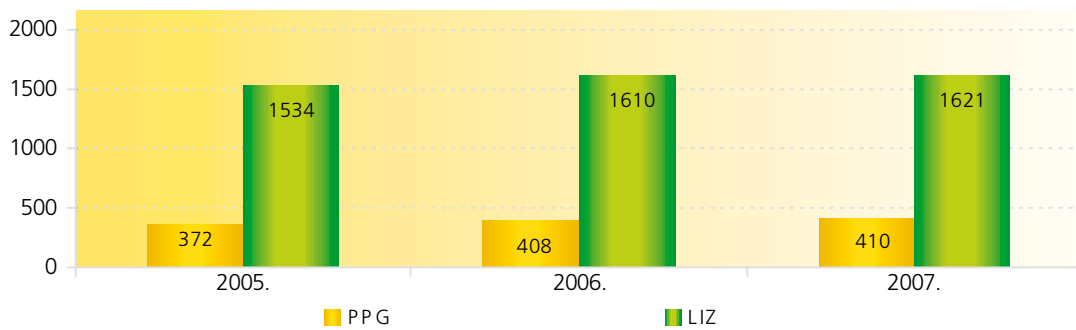
Saskaņā ar ES tiesību aktiem vienotā platības maksājumu finanšu apjoms ar katru gadu pieaug. Līdz 2013.gadam tiks sasniegts ES “veco” dalībvalstu līmenis jeb finanšu apjoms, kas pilnībā tiks segts no ES budžeta. 2007.gadā Latvijai piešķirtā summa bija Ls 39,282 milj. ar maksimālo atbalsta likmi 26,63 Ls/ha. Taču, ņemot vērā, ka 2007.gadā lauksaimnieki deklarēja un Lauku atbalsta dienests par maksājumam atbilstošu apstiprināja lielāku platību (1 536 127 ha) nekā references platība (1 475 000 ha), kas noteikta, Latvijai iestājoties ES, vienotā platības maksājuma faktiski izmaksātā atbalsta likme bija 25,57 lati par hektāru.

Vienotais platības maksājums tiek piešķirts par lauksaimniecībā izmantojamo zemi, kas 2003.gada 30.jūnijā bijā labā lauksaimniecības stāvoklī. Lai lauksaimnieks varētu saņemt vienoto platības maksājumu, viņam jāapsaimnieko vismaz 1 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Turklāt ES tiesību aktos noteikts, ka vienotais platības maksājums lauksaimniekiem pieejams neatkarīgi no lauksaimnieciskās ražošanas attiecīgajā platībā, tomēr lauksaimniekiem ir jāievēro laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi.

Labā lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi paredz lauksaimnieciskās zemes kopšanu, izmantojot atbilstošu agrotehniku, uzturot lauksaimnieka atbildībā esošās meliorācijas sistēmas un lauksaimniecībā izmantojamās zemes auglību, kā arī savlaicīgu un regulāru pastāvīgo pļavu un ganību nopļaušanu vai noganišanu un applaušanu.

2007.gada platību maksājumu iesniegumos lauksaimnieki ir deklarējuši pastāvīgo pļavu un ganību platības 410 208 ha apmērā un kopējo lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību 1 620 511 ha apmērā.

2006.un 2007.gada pieredze liecina, ka pastāvīgo pļavu un ganību platības ir palielinājušās, jo, lai saņemtu ar platībām saistītos tiešos maksājumus, lauksaimniekiem jāievēro, ka 2005.gadā un turpmāk deklarētās pastāvīgās pļavas un ganības jā saglabā atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai. Līdz ar to platību attiecība pret deklarēto lauksaimniecībā izmantojamo zemi ir palielinājusies, nevis samazinājusies. Salīdzinot ar 2005.gadu, pastāvīgo pļavu un ganību attiecība pret deklarēto lauksaimniecībā izmantojamo zemi ir pieaugusi par 6,12 %, 2007.gadā attiecība bija 25,31 % (3.1..attēls).

Avots: ZM

3.1. attēls. Pastāvīgo pļavu un ganību (PPG) attiecība pret deklarēto lauksaimniecībā izmantojamo zemi (LIZ) Latvijā

Atsevišķais maksājums par cukuru

Atsevišķais maksājums par cukuru no 2006.gada līdz 2010.gadam pieejams ES jaunajās dalībvalstīs, kuras piemēro vienotā platības maksājuma shēmu. Šī maksājuma mērķis ir nodrošināt ienākumu atbalstu lauksaimniekiem, lai segtu tirgus (cukura sektora reformu ietekme) radītos zaudējumus.

Latvijai 2007.gadā noteiktais finanšu apjoms atsevišķajam maksājumam par cukuru bija Ls 3,634 milj. ES tiesību akti paredz jaunajām dalībvalstīm iespēju daļu no noteiktā atsevišķā maksājuma par cukuru iekļaut vienotā platības maksājuma finanšu aploksnē, tādējādi palielinot vienotā platības maksājuma un samazinot atsevišķā maksājuma par cukuru atbalsta likmi. Latvija izvēlējās visu atsevišķā maksājuma par cukuru finanšu apjomu novirzīt attiecīgajam maksājumam jeb cukurbiešu audzētājiem, nepārdalot to visiem vienotā platības maksājuma saņēmējiem.

Šāda izvēle tika izdarīta vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, lai nesamazinātu kompensāciju apjomu cukurbiešu audzētājiem, otrkārt, lai izvairītos no papildu tiešo maksājumu apjoma samazināšanās vienotā platības maksājuma pieauguma dēļ. ESTiesību akti nosaka, ka jaunajās dalībvalstīs tiešo maksājumu apjoms nedrīkst pārsniegt ES "veco" dalībvalstu 100 % līmeni. Līdz ar to tiešo maksājumu apjoma aprēķins paredz – jo lielāku atbalsta apjomu katrs no sektoriem saņems, jo mazāks ir attiecīgā papildu valsts tiešā maksājuma apjoms.

Atbalstu varēja saņemt lauksaimnieki, kas ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus un kuriem 2006./2007. tirdzniecības gadā bija noslēgts līgums par cukurbiešu piegādi ar cukura ražotāju.

Atsevišķais maksājums par cukuru (ACM) ir no ražošanas atdalītais maksājums, kura likmi attiecīgajā gadā valsts līmenī aprēķina Lauku atbalsta dienests, ņemot vērā atbalsta apjomu attiecīgajā gadā un kopējo cukurbiešu daudzumu (tonnās) cukura kvotas ietvaros Latvijā, par kuru pārskata periodā ir noslēgts cukurbiešu piegādes līgums. 2007. gadā atsevišķais maksājums par cukuru likme bija noteikta 8,44 Ls/tonna. Līdz ar to lauksaimniekiem atsevišķā maksājuma par cukuru apjoms tiek aprēķināts, ņemot vērā attaisnotās cukura tonnas un iepriekšminētā atsevišķā maksājuma par cukuru aprēķināto likmi.

Atbalsts par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību

2007.gadā atbalstu par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību lauksaimnieki varēja saņemt par platībām, kurās aug kultūraugi ar augstu enerģētisko vērtību, kurus izmanto enerģijas produktu ražošanai.

2007.gadā atbalstu par enerģētiskajiem kultūraugiem lauksaimnieki nevarēja saņemt par pļāvām, ganībām un ilggadīgiem zālājiem, kuri paredzēti siena kā enerģijas produkta izejmateriāla ražošanai, kā arī par

platībām, kurās aug koki un krūmi enerģijas iegūšanai.

Lai saņemtu atbalstu par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību par 2007.gadu, lauksaimniekam bija:

- 1) jāievēro vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumi;
- 2) līdz 2007.gada 15.maijam jānoslēdz līgums par enerģētisko kultūraugu pārdošanu ar atzītu enerģētisko kultūraugu savācēju vai pirmo pārstrādātāju;
- 3) līdz 2007.gada 15.maijam jāiesniedz Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē platību maksājumu iesniegums, apliecinājums par enerģētisko kultūraugu pārdošanas līgumiem 2007. gadā, līguma ar atzītu savācēju vai pirmo pārstrādātāju kopiju;
- 4) līdz 2008.gada 1.martam jāpiegādā visus (ne mazāk par apjomu, kas atbilst reprezentīvajai ražībai) ievāktos enerģētiskos kultūraugus savācējam vai pirmajam pārstrādātājam un jāparaksta ar to piegādes deklarācija;
- 5) līdz 2008.gada 1.aprīlim jāiesniedz Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē enerģētisko kultūraugu piegāžu deklarācija.

Maksimālais finanšu apmērs atbalstam par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību 2007.gadā bija Ls 1,119 milj. un maksimālā atbalsta likme 22,52 Ls/ha.

Kopumā 2007.gadā atbalstam pieteicās 644 atbalsta pretendenti un kopējā atbalstam deklarētā platība bija 51 828 ha, faktiskā atbalsta likme bija 22,27 Ls/ha.

Papildu valsts tiešie maksājumi

ES tiesību akti nosaka, ka katrai jaunajai dalībvalstij pastāv iespēja papildus vienotajam platības maksājumam izmaksāt papildu maksājumus katrā dalībvalstī nozīmīgos sektoros, ievērojot ES noteiktos atbalstāmos sektoros. Turklāt attiecīgajam sektoram pieejamais atbalsta apjoms, ko tas saņem caur vienoto platības maksājumu un papildu valsts tiešo maksājumu, nedrīkst pārsniegt ES "veco" dalībvalstu 100% līmeni.

Tā kā Eiropas Komisija (EK) paredz, ka jaunajām dalībvalstīm vienotā platības maksājuma shēma būs pieejama līdz 2010.gadam un ka papildu valsts tiešie maksājumi (PVTM) turpmāk piemērojami daļēji, tos atdalot no ražošanas, 2007.gadā, kā jau iepriekš tika minēts, piešķirto finanšu resursu ietvaros PVTM tika īstenoti kā divu veidu maksājumi – ar ražošanu saistītie maksājumi un no ražošanas atdalītie maksājumi. Tas nozīmē, ka ar ražošanu saistītie maksājumi tiek izmaksāti lauksaimniekiem par reālo lauksaimniecisko ražošanu (hektāru, dzīvnieku, tonnu), bet no ražošanas atdalītie maksājumi tiek izmaksāti par ražošanu noteiktā pārskata periodā (atbalsts netiek saistīts ar lauksaimnieka aktivitātēm (noteiktu produktu vai ražošanas faktoru izmantošanu) pašreizējā brīdī.

2007.gadā lauksaimniekiem bija pieejami šādi ar ražošanu saistītie papildu valsts tiešie maksājumi:

- 1) par laukaugu platībām;
- 2) par lopbarības platībām ;
- 3) par nokautiem vai eksportētiem liellopiem;
- 4) par zīdītājiem;
- 5) par aitu mātēm;
- 6) par zālāju un linu sēklām;
- 7) par kartupeļu cieti.

2007.gadā lauksaimniekiem bija pieejami šādi no ražošanas atdalītie papildu valsts tiešie maksājumi:

- 1) par platībām;
- 2) par pienu;
- 3) par nokautiem vai eksportētiem liellopiem;
- 4) īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem.

■ Papildu valsts tiešie maksājumi par laukaugu platībām

Laukaugu platības maksājums 2007.gadā tika piešķirts par laukaugu kultūras platībām saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos minētajiem kultūru kodiem.

Laukaugu platības maksājumu lauksaimnieki varēja saņemt, ja ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus – ja minimālā kopējā platība bija vismaz viens hektārs, bet katra lauka platība bija vismaz 0,3 ha, ja laukaugu platībās laukaugu sējumi parastos augšanas apstākļos tika iesēti līdz 15.jūnijam un uzturēti vismaz līdz to nogatavošanās fāzes sākumam.

Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā kopējā lauksaimniekiem pieejamā summa papildus valsts tiešajam maksājumam par laukaugu platībām bija mazāka, jo daļa no finanšu aploknes bija jāizmaksā atdalīti – par saražoto iepriekšējā pārskata periodā. Līdz ar to kopējā lauksaimniekiem pieejamā summa papildus valsts tiešajam maksājumam par laukaugu platībām 2007.gadā bija Ls 12,293 milj. (2006.gadā 21,47 milj.), bet maksimālā atbalsta likme – 27,44 Ls/ha (2006.gadā 48,39 Ls/ha). Taču, ņemot vērā, ka 2007.gadā lauksaimnieki deklarēja un Lauku atbalsta dienests par maksājumam atbilstošu apstiprināja lielāku platību nekā laukaugu referenes platība (443 580 ha), kas noteikta, Latvijai iestājoties ES, papildu valsts tiešā maksājuma faktiski izmaksājamā atbalsta likme par laukaugu platībām bija 20,29 Ls/ha.

■ Papildu valsts tiešais maksājums par lopbarības platībām

Lopbarības platības maksājumu piešķir par platībām, kas tika izmantotas lopbarības iegūšanai vai dzīvnieku ganišanai (zāli nogana vai apļauj vai vismaz vienu reizi nopļauj un novāc līdz 1.augustam).

Maksājumu varēja saņemt par aramzemē iesētiem ilggadīgiem zālājiem – par platībām, kurās zelmeņa botānisko sastāvu pārsvarā veido kultivējamās tauriņziežu un stiebrzāļu zālaugu sugas un kurām raksturīgs vienmērīgs zelmeņa blīvums, kā arī par platībām, kurās audzē graudaugus, pākšaugus un kukurūzu zaļbarībai un skābbarībai.

Lauksaimnieks lopbarības platības maksājumu varēja saņemt, ja ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus, ja minimālā kopējā platība bija vismaz viens hektārs, bet katra lauka platība bija vismaz 0,3 ha.

Maksimālais finanšu apmērs papildu valsts tiešajam maksājumam par lopbarības platībām 2007.gadā bija 3,148 milj., bet maksimālā atbalsta likme – 7,97 Ls/ha, bet faktiski izmaksājamā atbalsta likme bija 7,88 Ls/ha, jo lauksaimnieki 2007.gadā deklarēja un Lauku atbalsta dienests

par maksājumam atbilstošu apstiprināja lielāku platību nekā referenes platība, kas noteikta papildu valsts tiešajam maksājumam par lopbarības platībām.

■ Papildu valsts tiešais maksājums par nokautiem vai eksportētiem liellopiem

Maksājumu par attiecīgajā gadā nokautiem vai eksportētiem liellopiem varēja saņemt, ja nokaušanas vai eksportēšanas brīdī tie bija vecāki par astoņiem mēnešiem un minimālais liellopa turēšanas laiks lauksaimnieka ganāmpulkā pirms nokaušanas vai eksportēšanas saskaņā ar Lauksaimniecības datu centra datiem nebija mazāks par diviem mēnešiem.

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem liellopiem jābūt nokautiem Pārtikas un veterinārā dienesta uzraudzībā esošā vai Eiropas Kopienas teritorijā atzītā kautuvē vai arī eksportētiem ārpus Eiropas Savienības teritorijas tieši no saimniecības, vai izmantojot komercsabiedrības pakalpojumus.

Lauksaimnieks varēja saņemt atbalstu, ja dzīvnieki bija savlaicīgi reģistrēti valsts aģentūrā "Lauksaimniecības datu centrs", ja regulāri bija sniegta informācija par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību.

Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā kopējā lauksaimniekiem pieejamā summa papildus valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem bija mazāka, jo daļa no finanšu aploknes bija jāizmaksā atdalīti – par saražoto iepriekšējā pārskata periodā. Līdz ar to lauksaimniekiem pieejamais maksimālais finanšu apmērs papildu valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem 2007.gadā bija Ls 2,80 milj. (2006.gadā 6,92 milj.), bet maksimālā atbalsta likme – Ls 22,52 par dzīvnieku (2006.gadā Ls 55,68 par dzīvnieku).

■ Papildus valsts tiešais maksājums par zīdītājiem

Papildu valsts tiešo maksājumu par zīdītājiem 2007.gadā varēja saņemt par:

- 1) gaļas šķirnes zīdītājgovi vai zīdītājgovi, kas iegūta krustojumā ar gaļas šķirnes dzīvnieku;
- 2) Latvijas brūnajām, Latvijas zilajām, Šveices, Norvēģu sarkanajām, Tiroles pelēkajām u.c. šķirnes zīdītājgovīm, kas nav minētas Eiropas Komisijas Regulas Nr.1777/2004 1.pielikumā un kuras neslauc, bet izmanto teļu zīdīšanai;
- 3) par telīti no astoņu mēnešu vecuma, kas nav atnesusies.

Lauksaimnieks maksājumu varēja saņemt, ievērojot šādus nosacījumus:

1) dzīvnieki savlaicīgi reģistrēti valsts aģentūrā "Lauksaimniecības datu centrs", un lauksaimnieks regulāri sniedz informāciju par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību;

2) līdz 2007.gada 31.decembrim deklarē govīs un telītes valsts aģentūrā "Lauksaimniecības datu centrs" kā zīdītājgovis vai potenciālās zīdītājgovis (deklarējot telītes);

3) atbalsta iesniegumā norādītais zīdītājgovju skaits nav mazāks par 60 % no kopējā maksājumam pieteikto dzīvnieku skaita attiecīgajā gadā un maksājumam pieteikto telīšu skaits nepārsniedz 40 % no kopējā maksājumam pieteiktā dzīvnieku skaita;

4) lauksaimnieks atbalsta pieteikumā minēto dzīvnieku skaitu un to proporciju saglabā ganāmpulkā vismaz sešus mēnešus.

Maksimālais finanšu apmērs papildu valsts tiešajam maksājumam par zīdītājgovīm 2007.gadā – Ls 1,79 milj., bet maksimālā atbalsta likme – Ls 92,2 par dzīvnieku.

● Papildu valsts tiešais maksājums par aitu mātēm

Maksājumu varēja saņemt, ja 2007.gada 1.jūlijā lauksaimnieka ganāmpulkā bija ne mazāk par desmit aitu mātēm, kuras saskaņā ar valsts aģentūras "Lauksaimniecības datu centrs" datiem bija vienu reizi atnesušās vai vecākas par gadu.

Lauksaimnieks varēja saņemt atbalstu, ja dzīvnieki bija savlaicīgi reģistrēti valsts aģentūrā "Lauksaimniecības datu centrs" un lauksaimnieks regulāri sniedza informāciju par visām izmaiņām ganāmpulkā saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikto kārtību. Turklāt lauksaimniekam atbalsta iesniegumā minētās aitu mātes savā ganāmpulkā bija jā saglabā vismaz līdz 2007.gada 23.oktobrim (100 dienas pēc iesnieguma iesniegšanas beigu termiņa – 15.jūlija).

Maksimālais finanšu apmērs papildu valsts tiešajam maksājumam par aitu mātēm 2007.gadā Ls 0,18 milj., maksimālā atbalsta likme – Ls 9,85 par dzīvnieku, bet atbalsta maksājuma faktiskā likme bija Ls 8,5 par dzīvnieku. Faktiskā atbalsta maksājuma likme bija mazāka, jo 2007.gadā papildu valsts tiešajam maksājumam tika iesniegti pretendenti iesniegumi, kuros maksājumam pieteiktā summa Ls 0,22 milj. pārsniedz Eiropas Komisijas noteikto atļauto summu Ls 0,18 milj.

● Papildu valsts tiešais maksājums par zālāju un linu sēklām

2007.gadā maksājums tika piešķirts par 2006.gadā saražotajām un realizētajām kultūraugu sēklām, kas sertificētas Valsts augu aizsardzības dienestā.

Maksājumu par 2006.gadā saražotajām un realizētajām sēklām lauksaimnieks varēja saņemt, ja Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē:

- 1) līdz 2007.gada 1.oktobrim iesniedza informāciju par iegūto ražu;
- 2) līdz 2007.gada 1.augustam iesniedza informāciju par iepriekšējā gadā saražotās sēklas faktisko realizācijas cenu;
- 3) līdz 2008.gada 1.augustam iesniegs atbalsta iesniegumu, sēklu sertifikāta kopiju (uzrādot oriģinālu) un preču pavadzīmju kopijas (uzrādot oriģinālu) vai Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētas stingrās uzskaites kvītis par pašaudzētām un realizētām šķirnes sēklām.

Kopējais papildu valsts tiešā maksājuma apmērs par realizētām sēklām 2007.gadā bija Ls 0,19 milj. Atbalsts par 2007.gadu lauksaimniekiem tiks izmaksāts 2008.gadā, turklāt atbalsta likmes apjoms ir atkarīgs no sēklu sugas (3.2. tabula).

3.2. tabula

Atbalsta likmes 2007.gadā papildu valsts tiešajam maksājumam par zālāju un linu sēklām, Ls/100kg (par 2006.gadā saražotajām un realizētajām kultūraugu sēklām)

Suga	Maksājums	Suga	Maksājums
Plēkšņu kvieši <i>Triticum spelta</i> L.	9,67	Pļavas timotiņš <i>Phleum pratense</i> L.	52,15
Šķiedras lini <i>Linum usitatissimum</i> L. (fibre flax)	13,32	Birztales skarene <i>Poa nemoralis</i> L.	9,61
Eļļas lini <i>Linum usitatissimum</i> L. (linseed)	12,85	Pļavas skarene <i>Poa pratensis</i> L.	13,79
Sējas kaņepe <i>Cannabis sativa</i> L.	11,12	Purva skarene <i>Poa palustris</i> L.	16,7
Pļavas zeltauzītes <i>Agrostis canina</i> L.	31,26	Parastā skarene <i>Poa trivialis</i> L.	14,04
Baltās smilgas <i>Agrostis gigantea</i> Roth.	40,14	Vainagveidīgā hedisārija <i>Hedysarum coronarium</i> L.	18,06
Ložņu smilgas <i>Agrostis stolonifera</i> L.	31,26	Apiņu lucerna <i>Medicago lupulina</i> L.	4,68
Parastās smilgas <i>Agrostis capillaris</i> L.	31,26	Sējas lucerna (šķirnes) <i>Medicago sativa</i> L. (ecotypes)	0
Augstās dižauzas <i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) P.	40,59	Sējas lucerna <i>Medicago sativa</i> L. (varietes)	7,99
Kamolzāle <i>Dactylis glomerata</i> L.	30,48	Sējas esparsete <i>Onobrichis viciifolia</i> Scop.	8,77
Niedru auzene <i>Festuca arundinacea</i> Sherb.	37,67	Aleksandrijas āboliņš <i>Trifolium alexandrinum</i> L.	5,57
Aitu auzene <i>Festuca ovina</i> L.	17,36	Bastarda āboliņš <i>Trifolium hybridum</i> L.	5,66
Pļavas auzene <i>Festuca pratensis</i> Huds.	24,02	Inkarnāta āboliņš <i>Trifolium incarnatum</i> L.	5,57
Sarkanā auzene <i>Festuca rubra</i> L.	17,04	Sarkanais āboliņš <i>Trifolium pratense</i> L.	24,33
Aužņāirene <i>Festulolium</i>	17,45	Baltais āboliņš <i>Trifolium repens</i> L.	26,23
Daudzziedu viengadīgā airene <i>Lolium multiflorum</i> Lam.	10,43	Baltais āboliņš <i>Trifolium repens</i> L. var. <i>giganteum</i>	23,16
Ganību airene <i>Lolium perenne</i> L.	16,48	Persijas āboliņš <i>Trifolium resupinatum</i> L.	5,57
Hibridā airene <i>Lolium x boucheanum</i> Knuth	9,54	Vasaras viķi <i>Vicia sativa</i>	18,25
Bertolini timotiņš <i>Phleum Bertolini</i> (DC)	26,99	Ziemas viķi <i>Vicia villosa</i>	13,58

Avots: ZM, LAD

● Papildu valsts tiešais maksājums par kartupeļu cieti

Papildu valsts tiešo maksājumu par kartupeļu cietes tonnu varēja saņemt cietes kartupeļu audzētāji, kuri:

- 1) noslēdza kartupeļu audzēšanas līgumu ar cietes ražotāju par noteikta kartupeļu daudzuma piegādi;
- 2) piegādāja cietes ražotājam kartupeļus atbilstoši noslēgtajam kartupeļu audzēšanas līgumam;
- 3) līdz 2007.gada 15.jūlijam Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē iesniedza atbalsta iesniegumu un kartupeļu audzēšanas līguma kopiju.

Papildu valsts tiešā maksājuma likme 2007.gadam tika noteikta 46,45 lati par kartupeļu cietes tonnu un kopējais finanšu apjoms bija Ls 0,269 milj.

● Atdalītais papildu valsts tiešais maksājums par platībām

Atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par platībām 2007.gadā varēja saņemt lauksaimnieki, kuri:

- 1) ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus;
- 2) 2006.gadā bija papildu valsts tiešā maksājuma par laukaugu platībām vai papildu valsts tiešā maksājuma par kartupeļu cieti saņēmēji;

3) līdz 2007.gada 15.maijam Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē iesniedz platību maksājumu iesniegumu.

Atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par platībām 2007.gadā un turpmāk lauksaimnieki varēja saņemt par references platību jeb tās daļu, kura 2007.gadā bija saglabāta atbilstoša vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumiem. Par references platību tiek uzskatīts hektāru skaits, kas 2006.gadā ir bijis apstiprināts kā atbilstošs papildu valsts tiešajam maksājumam par laukaugu platībām, un hektāru skaits, kas 2006.gadā ir bijis noteikts kartupeļu audzēšanas līgumā ar cietes ražotāju.

Kopējais finanšu apjoms atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par platībām 2007.gadā bija Ls 10,32 milj. 2007.gadā atdalītā papildu valsts tiešā maksājuma par platībām likmi Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā valsts mērogā 16.oktobrī aprēķināja Lauku atbalsta dienests, un tā bija Ls 17,97 par hektāru.

Kopumā 2007.gadā atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par platībām pieteicās 41 248 pretendenti un kopējā atbalstam deklarētā platība bija 562 687 hektāri.

● Atdalītais papildu valsts tiešais maksājums par pienu

Atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par pienu 2007.gadā varēja saņemt lauksaimnieki, kas:

- 1) ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus;
- 2) līdz 2007.gada 15.jūlijam iesniedza Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē iesniegumu.

2007.gadā atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par pienu varēja saņemt lauksaimnieki par 2006./2007.kvotas gadā kvotas ietvaros realizēto pienu, kā arī jaunie piena ražotāji par 2006./2007.kvotas gadā kvotas (iegūta 2006./2007.kvotas gadā kvotu darījumu rezultātā) ietvaros realizēto pienu un piešķirto piena tonnu no restrukturizācijas rezerves.

Par jaunajiem piena ražotājiem 2007.gadā tika uzskatīti lauksaimnieki, kuriem piederēja saimniecība, kuriem nebija kvotas 2006.gada 1.aprīlī un kuri uzsāka piena ražošanu un realizāciju restrukturizācijas rezerves kvotas ietvaros 2006./2007.kvotas gadā – laikposmā no 2006.gada 1.aprīļa līdz 2007.gada 31.martam.

Kopējais finanšu apjoms atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par pienu 2007.gadā bija Ls 15,05 milj.

Kopumā 2007.gadā atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par pienu pieteicās 17 589 lauksaimnieki un kopējais attaisnotais piena kvotas apjoms valstī 2006./2007.kvotas gadā bija 614 389 tonnas.

Pamatojoties uz minēto kopējo attaisnoto piena kvotas apjomu 2006./2007.kvotas gadā un kopējo finanšu apjomu atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par pienu, atbalsta maksājuma likmi valsts mērogā 2007.gada 16.oktobrī Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā aprēķināja Lauku atbalsta dienests un tā bija 24,63 Ls par piena tonnu.

● Atdalītais papildu valsts tiešais maksājums par nokautiem vai eksportētiem liellopiem

Atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par nokautiem vai eksportētiem liellopiem 2007.gadā varēja saņemt lauksaimnieki, kuri 2006.gadā bija papildu valsts tiešā maksājuma par nokautiem vai eksportētiem liellopiem saņēmēji un kuri 2007.gadā ievēroja vienotā platības maksājuma saņemšanas nosacījumus.

Atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu par nokautiem vai eksportētiem liellopiem piešķīra lauksaimniekiem par:

- 1) liellopiem, par kuriem 2006.gadā lauksaimnieks ir saņēmis papildu valsts tiešo maksājumu par nokautiem vai eksportētiem liellopiem;
- 2) liellopiem, kuri saskaņā ar valsts aģentūras "Lauksaimniecības datu centrs" datiem ir ienākuši (dzimuši, pārvesti no cita ganāmpulka vai iepirkti) ganāmpulkā laika posmā no 2007.gada 1.janvāra līdz 2007.gada 1.martam un no ienākšanas brīža ganāmpulkā turēti vismaz divus mēnešus;
- 3) papildus valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem saņemšanas nosacījumiem atbilstošiem liellopiem, kuri saskaņā ar valsts aģentūras "Lauksaimniecības datu centrs" datiem nokauti laikposmā no 2007.gada 1.janvāra līdz 2007.gada 1.martam.

Kopējais finanšu apjoms atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem 2007.gadā bija Ls 4,20 milj. 2007.gada likmi atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem, Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā valsts mērogā 16.oktobrī aprēķināja Lauku atbalsta dienests, un tā bija Ls 32,71 par dzīvnieku.

Kopumā 2007.gadā atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam par nokautiem vai eksportētiem liellopiem pieteicās 25 228 pretendenti un deklarēto liellopu skaits bija 110 168 dzīvnieki.

● Atdalītais papildu valsts tiešais maksājums īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem

2007.gadā atdalīto papildu valsts tiešo maksājumu īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem varēja saņemt par 2007.gadā vienotajam platību maksājumam attaisnotajiem hektāriem jeb par to hektāru skaitu, par kuru 2007.gadā bija saņemts vienotais platības maksājums.

Atdalītais papildu valsts tiešais maksājums īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem ir paredzēts, ņemot vērā apstākļus, ka var būt saimniecības, kuras 2006.gadā ir uzsākušas lauksaimniecisko darbību, nenoujašot par papildu valsts tiešo maksājumu īstenošanas izmaiņām 2007.gadā.

2007.gadā šis maksājums bija pieejams lauksaimniekiem, kuri laika posmā no 2006.gada 15.maija līdz 2007.gada 1.martam bija reģistrējušies Komercreģistrā un veica lauksaimniecisko darbību.

Lai saņemtu minēto atbalstu, lauksaimniekiem līdz 2007.gada 15.maijam bija jāpiesakās vienotajam platības maksājumam, iesniedzot Lauku atbalsta dienesta reģionālajā lauksaimniecības pārvaldē platību maksājumu iesniegumu.

Tā kā šim maksājumam nav fiksēta kopējā finanšu aploksne, ir paredzēts, ka tas tiks finansēts no kopējās pieejamās papildu valsts tiešo maksājumu neizmantotās summas, t.i., no neizmantotajām finanšu aploksnēm 2007.gadā.

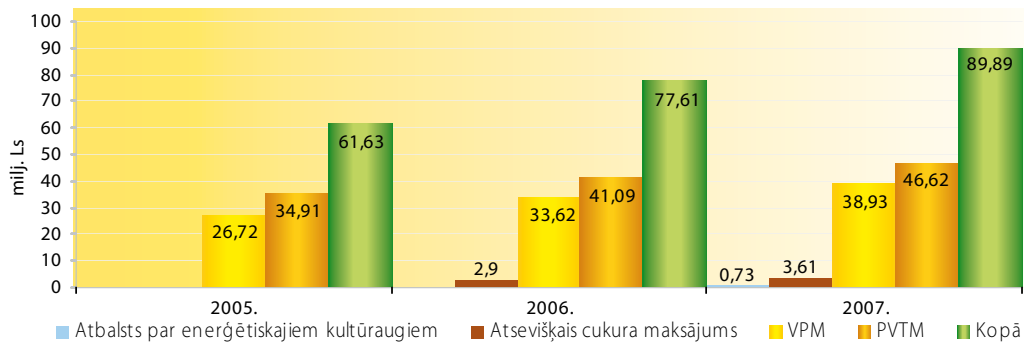
2007.gadā atdalītā papildu valsts tiešā maksājuma īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem likmi Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā valsts mērogā 16.oktobrī aprēķināja Lauku atbalsta dienests, un tā bija Ls 18,82 par references hektāru.

Kopumā 2007.gadā atdalītajam papildu valsts tiešajam maksājumam īpašos gadījumos jaunajiem lauksaimniekiem pieteicās 176 pretendenti un kopējā deklarētā platība bija 12 720 hektāru.

Kopsavilkums

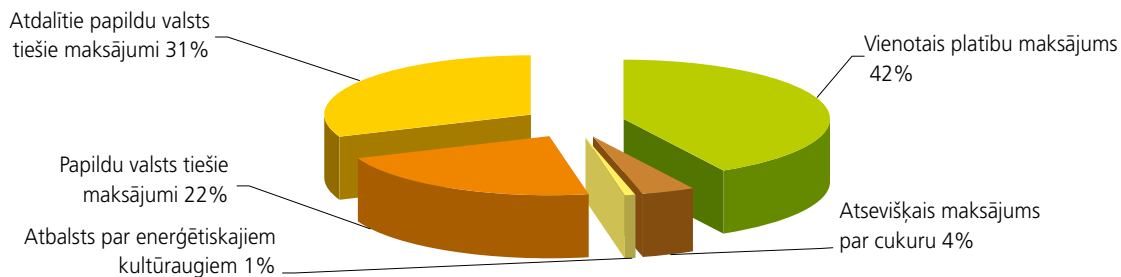
No 2005.gada, Latvijā īstenojot vienotā platības maksājuma shēmu, līdz 2007.gadam lauksaimniekiem tiešajos maksājumos izmaksāti Ls 229,19 milj., no tiem 55,4 % jeb Ls 127,05 milj. tika finansēti no ES budžeta (3.2. attēls).

Avots: LAD

3.2. attēls. Tiešo maksājumu izmaksa Latvijā (milj.Ls)

Trīs gadu laikā ir pieaudzis ne tikai izmaksātā atbalsta apjoms, bet arī atbalsta pretendentu skaits un atbalstam pieteikto platību apjoms. Tas ir izskaidrojams ar platību maksājumu īpatsvaru kopējā tiešo maksājumu apjomā un salīdzinoši vienkāršiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem. 2007.gada tiešo maksājumu pieejamā finanšu apjoma salīdzinājums pa maksājuma veidiem redzams 3.3 attēlā.

Avots: ZM

3.3. attēls. 2007.gadā tiešajos maksājumos pieejamā finanšu apjoma salīdzinājums pa maksājumu veidiem

Papildu valsts tiešajam maksājumam par laukaugu platībām katru gadu tika pieteikts un maksājumam apstiprināts lielāks platību skaits, nekā noteiktā references platība. Arī vienotajam platību maksājumam par references platību lielāks platību skaits tika pieteikts 2005., 2006. un 2007. gadā.

Saskaņā ar ES nostāju par ES tiesību aktu piemērošanu no 2007. gada tiešie maksājumi pamatā ir īstenojami kā no ražošanas atdalīti maksājumi jeb maksājumi, kas netiek saistīti ar faktisko ražošanu. Līdz ar to maksājumi ir piesaistīti platībām, nevis tādām ražošanas vienībām kā dzīvnieki vai tonnas. Šādā veida ES mērogā tiek realizēta iecere pietuvoties Pasaules Tirdzniecības organizācijas izvirzītajiem mērķiem tirgus liberalizācijas sasniegšanā ar maksājumu atdalīšanu no ražošanas un protekcionistiskās politikas limitēšanu.

3.1.3. Importa, eksporta administrēšanas pasākumi (licences, eksporta kompensācijas, tarifu kvotas)

Eksporta kompensācijas

Tikai 25 no vairāk nekā simts Pasaules Tirdzniecības organizācijas valstīm var piemērot eksporta kompensācijas. Latvijā eksporta kompensācijas pieejamas kopš iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā, jo atbilstoši PTO nosacījumiem Eiropas Savienība ir viens no PTO biedriem, kurš drīkst piemērot eksporta kompensācijas atsevišķiem produktiem (kopumā 20 produktiem).

Eksporta kompensācijas tiek piemērotas, lai kompensētu cenu atšķirību starp Eiropas Savienības tirgu un trešo valstu tirgiem un tikai

tiem produktiem, kuru patēriņa nodrošinājums ir pietiekams Eiropas Savienības iekšējā tirgū. Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt cenu izlīdzināšanu un ievērojot produkta nodrošinājumu patēriņam vietējā tirgū, 2007.gadā eksporta kompensācijas bija pieejamas tādiem produktiem kā graudaugi, cukurs, cukurs pārstrādātos augļos un dārzeņos, piens un piena produkti, cūkgaļa, pārstrādāti lauksaimniecības produkti u.c.

No 2007.gada 15.jūnija, pamatojoties uz izteikti labvēlīgu situāciju pasaules tirgū un nepieciešamību apmierināt Eiropas Savienības iekšējo pieprasījumu, Eiropas Komisija pienam un piena produktiem nepiemēroja. Tas nozīmē, ka eksporta kompensāciju piešķiršana tiek apturēta līdz brīdim, kad situācija pasaules tirgū norādīs uz nepieciešamību piemērot cenu izlīdzināšanu eksportējamajai produkcijai.

Latvijā eksporta kompensācijas 2007.gadā tika izmaksātas par šādiem produktiem: par graudaugiem, cukuru, cukuru pārstrādātos augļos un dārzeņos, pienu un piena produktiem, cūkgaļu un pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem. Salīdzinot ar 2006.gadu, kopējais izmaksāto kompensāciju apjoms ir palielinājies par 42,17 % (no 1,3 milj. 2006.gadā līdz 1,9 milj. 2007.gadā). Lielākā daļa eksporta kompensāciju tika maksāta par pienu un piena produktiem – 89 % no kopējās izmaksātās eksporta kompensāciju summas. Līdz ar to var prognozēt, ka 2008.gadā izmantoto eksporta kompensāciju apjoms samazināsies, jo eksporta kompensācijas pienam nav paredzētas. Tomēr jāņem vērā, ka Latvijas uzņēmēji 2007.gadā nepieteicās eksporta kompensācijām liellopu gaļai. Ja 2008.gadā šī iespēja tiktu izmantota, izsniegto eksporta subsīdiju apjoma samazinājums 2008.gadā varētu nebūt straujš.

3.3. tabula.

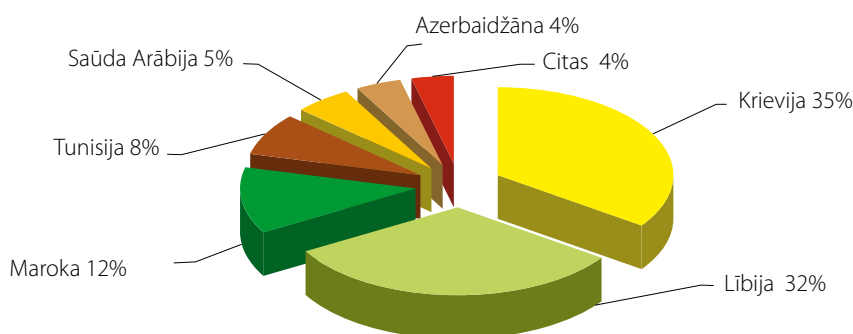
Izmaksāto eksporta kompensāciju maksājumu sadalījums pa produktu sektoriem Latvijā 2005. – 2007. gadā

Sektors	2005.	2006.	2007.
Piens un piena produkti	257 846	860 156	1 719 846
Cukurs pārstrādātos augļos un dārzeņos	0	0	100 406
Pārstrādātie produkti	140 577	155 643	94 092
Graudaugi	169 194	260 175	10 429
Cukurs	55 157	78 964	1 475
Cūkgaļa	0	0	152
Olas	0	24	0
Liellopu un teļa gaļa	6 221	0	0
Kopā:	628 995	1 354 962	1 926 400

Avots: LAD

2007.gadā visvairāk eksporta kompensācijas no Latvijā subsidētā eksporta maksātas par produktiem, kas eksportēti uz Krieviju (35 %) un Lībiju (32 %). Eksporta pamatprodukts bija piens un piena produkti. Tālāk seko subsidētais eksports uz Maroku (12 % no kopējā subsidētā eksporta), Tunisiju (8 %) un Saūda Arābiju (5 %) u.c. valstīm, kā Izraēlu, Gambiju, Apvienotiem Arābu emirātiem, ASV, Baltkrieviju, Kuveitu, Ukrainu, Kazahstānu, Kanādu, Uzbekistānu, Austāliju

Salīdzinot ar datiem par 2006.gadu, var secināt, ka subsidētā eksporta apjoms par produktiem, kas eksportēti uz Krieviju, ir sarucis gandrīz uz pusi. Turpretī subsidētā eksporta apjoms par produktiem, kas eksportēti uz Lībiju, palielinājies gandrīz trīs reizes (eksporta kompensācijas izmaksas vienīgi par pienu un piena produktiem).

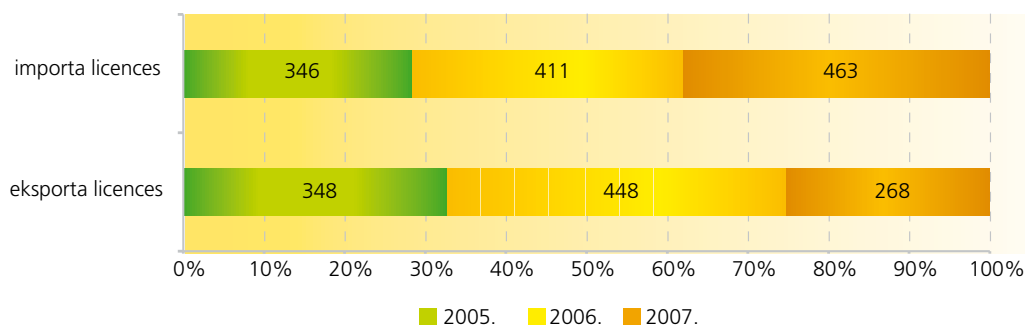

Avots: LAD

3.4. attēls. Galamērķa valstis subsidētam eksportam (%) 2007.gadā**● Importa – eksporta licences un tarifu kvota**

Licences ir nepieciešamas, ja atsevišķi lauksaimniecības produkti tiek eksportēti uz trešajām valstīm, vai importēti no tām. Importa licences nepieciešamas piena produktiem, cukuram, graudiem, rīsiem, vīnam u.c., bet eksporta licence nepieciešama cukuram, graudiem un rīsiem, liellopu gaļai u.c. Licence ir obligāta, ja imports vai eksports tiek veikts labvēlības režīmā – eksports ar kompensācijām vai imports kvotas ietvaros.

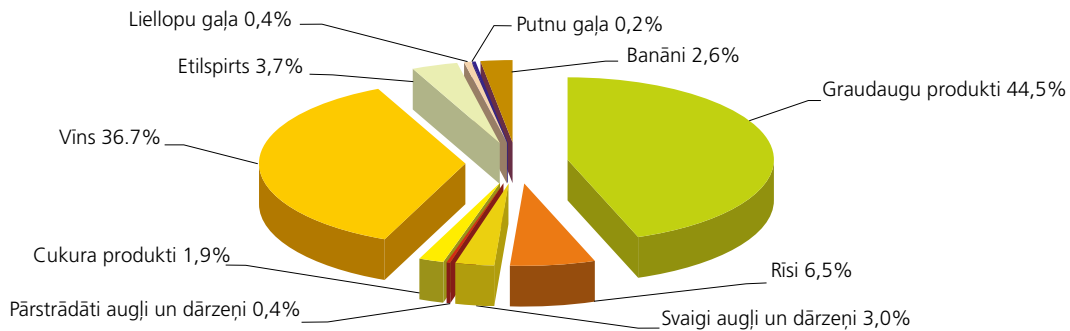
Pirms importēt vai eksportēt kādu produktu, ir jāpārbauda, vai konkrētā produkta importēšanai vai eksportēšanai ir nepieciešama licence. Importa/eksporta licence ir atļauja, kura uzliek par pienākumu uzņēmējam importēt vai eksportēt licences spēkā esības laikā tajā noteikto produktu daudzumu.

Avots: LAD

3.5. attēls. Izniegto eksporta licenču un importa licenču skaits 2005. – 2007. gadā

2007.gadā salīdzinājumā ar 2005.un 2006.gadu ir pieaudzis tikai importa licenču skaits. Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā izsniegto importa licenču skaits ir pieaudzis par 12 %. Turpretī 2007.gadā salīdzinot ar iepriekšējo gadu, izsniegto eksporta licenču skaits samazinājies par 40 %. No 463 izsniegtajām importa licencēm 9 bija licences importam tarifu kvotas ietvaros.

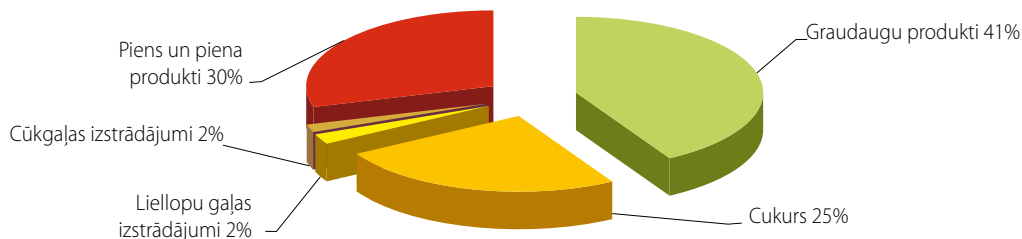

Avots: LAD

3.6. attēls. Izsniegto importa licenču skaits 2007. gadā pa produktu sektoriem (%)

2007.gadā visvairāk importa licences tiek izsniegtas vīnam un labībai. Salīdzinājumā ar 2006.gadu izsniegto importa licenču skaits labībai pieauga par 7 procentiem, svaigiem augļiem un dārzeņiem – par 2,5 procentiem, turpretī vīnam izsniegto importa licenču samazinājās par 14,6 procentiem, etilspirtam – par 0,4 procentiem. Jāuzsver, ka 2007.gadā 6,5 % no visu izsniegto licenču skaita veido licences par rīsiem (2006.gadā par šo produktu licences izsniegtas netika). Tāpat jāuzsver, ka 2007.gadā vairs netika izsniegtas importa licences par pienu un piena produktiem (2006.gadā tās veidoja 1,2 % no kopējā izsniegto importa licenču skaita). Pārējos sektoros izmaiņas izsniegto importa licenču skaitā, salīdzinot ar 2006.gadu, ir bijušas minimālas.

2007.gadā importa licences izsniegtas importam no Argentīnas, Amerikas Savienotajām Valstīm, Austrālijas, Brazīlijas, Čīles, Kanādas, Ekvadoras un arī no NVS bloka valstīm – Baltkrievijas, Krievijas, Kazahstānas, Ukrainas, Gruzijas, Moldovas, kā arī no Izraēlas, Indijas, Pakistānas, Dienvidāfrikas, Taizemes, Ķīnas, Vjetnamas un Urugvajes.

Avots: LAD

3.7. attēls. Izsniegto eksporta licenču skaits 2007. gadā pa produktu sektoriem (%)

2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, par 11 procentiem ir pieaudzis izsniegto eksporta licenču īpatsvars cukuram. Savukārt izsniegto

eksporta licenču samazinājums vērojams pienam un tā produktiem (4,7 procenti) un labībai un tās produktiem – 6,2 procenti salīdzinot ar 2006.gadu.

2007.gadā eksporta licences izsniegtas pamatā eksportam uz NVS bloka valstīm – Baltkrieviju, Gruziju, Kazahstānu, Krieviju, Uzbekistānu, – kā arī uz Kaboverdes salām, Gambiju, Izraēlu, Īslandi, ASV, Japānu, Maroku un Norvēģiju.

jo eksporta kompensāciju pienam nav. Tajā pašā laikā Latvijas eksportētājiem ir iespēja pieteikties uz eksporta kompensācijām par liellopu gaļu (2006. un 2007.gadā šī iespēja netika izmantota).

Sākot no 2008.gada, tirdzniecības mehānismu īstenošanu Latvijā regulēs Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.406 "Lauksaimniecības un pārstrādāto lauksaimniecības produktu Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības režīma administrēšanas kārtība".

● Kopsavilkums

2007.gadā izsniegto eksporta kompensāciju apjoms, salīdzinājumā ar 2006.gadu pieauga par 42,2 % un veidoja Ls 1,9 milj. Pavisam 2007. gadā tika izsniegtas 268 eksporta licences graudu produktiem, cukuram, liellopu un cūkgaļas izstrādājumiem, pienam un piena produktiem. 2007.gadā tika izsniegtas 463 importa licences. Importa licences tika izsniegtas tādiem lauksaimniecības produktiem kā graudaugiem, rīsiem, svaigiem vai pārstrādātiem augļiem un dārzeņiem, cukura produktiem, vīnam, etilspirtam, banāniem.

Attiecībā uz eksporta kompensācijām var prognozēt, ka 2008. gadā kompensācijās izmaksātais finanšu apjoms būtiski samazināsies,

3.1.4. Tirgus intervence

● Graudaugi

Latvijā pēdējie intervences krājumi tika pārdoti iekšējā tirgū 2007. gada pavasarī. Graudi Latvijas intervences centros netiek iepirkti jau no 2005./2006. tirdzniecības gada. Līdz 2007./2008.tirdzniecības gada beigām EK plāno izpārdot visus Eiropas Savienības intervences krājumus. EK piedāvā intervenci saglabāt tikai mikstajiem kviešiem, uzskatot, ka tas kalpos kā drošības līdzeklis citu graudaugu cenām, līdz tās nostabilizējas dabiskā līmenī.

Graudaugu intervences cena ir palikusi nemainīga no 1.oktobra – 101,3 EUR par tonnu. Katru mēnesi cena palielinās par 0,46 EUR par tonnu. 2006./2007. tirdzniecības gadā intervences uzglabāšanai līdz 2007.gada 31.decembrim graudi nav piedāvāti. Intervencē labību, attiecīgajā tirdzniecības gadā var iepirkt, sākot no 1.novembra un beidzot nākamā gada 31.maiju. Labības intervences pasākums ir kā pēdējā iespēja audzētājam realizēt labību, ja to nav iespējams realizēt tirgū, nodrošinot minimālo cenu.

● Piena un gaļas produkti

Eiropas Savienības pienu un piena produktu, cūkgaļas un liellopu un teļa gaļas kopējā tirgus organizācijas ietvaros tirgus intervences pasākumi pienu un gaļas produktiem 2007. gadā Latvijā nav notikuši.

3.1.5. ES lauksaimniecības produkcijas veicināšana

Lauksaimniecības produktu informatīvo un veicināšanas pasākumu atbalsta sistēma ļauj saņemt ES atbalstu (50% no programmas kopējām izmaksām) un valsts atbalstu (30% no programmas kopējām izmaksām) nozaru profesionālajām organizācijām par to izstrādātajām programmām. No 2006.gada Latvijā tiek īstenotas divas šādas programmas:

1. Medus un citu biškopības produktu popularizēšana (iesniedzējs – Latvijas Biškopības biedrība);

2. Bioloģiskās lauksaimniecības produktu tirgus attīstība (iesniedzējs – Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija).

Abas programmas veiksmīgi informē Latvijas patērētājus par šo produktu kvalitātes un uzturvērtības aspektiem, kā arī iepazīstina ar to dažādību gan degustācijās, gan izstādēs, gan plašsaziņas līdzekļos (TV, internets, žurnāli, radio). Pēc programmas pirmā gada realizācijas var secināt, ka programmas realizācijas rezultātā ir palielinājusies patērētāju informētība un ieinteresētība par attiecīgajiem produktiem, kā arī pieaudzis pieprasījums šo produktu tirdzniecības vietās.

2007.gada laikā Eiropas Komisija ir izstrādājusi vadlīnijas programmu izstrādei, kas atvieglos programmu izstrādes un vērtēšanas gaitu. Eiropas Savienības līmenī ir veikta likumdošanas vienkāršošana, kā rezultātā ir notikusi vairāku regulu apvienošana. Nākotnē tiek plānotas izmaiņas ES likumdošanā, kas uzlabos un vienkāršos informatīvo un veicināšanas pasākumu atbalsta sistēmu. Šo izmaiņu pamatā būs dalībvalstu ierosinājumi.

3.1.6. Latvijas Lauku attīstības plāns 2004. – 2006. gadam

● 2007.gada situācijas vērtējums

2007.gadā tika turpināts īstenot valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauku attīstībai no Latvijas Lauku attīstības plāna Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004.–2006.gadam (turpmāk — Lauku attīstības plāns).

Latvijas Lauku attīstības plāns ietver šādus pasākumus:

- 1) agrovīde (apakšpasākumi: "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība", "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos", "Buferjoslu ierīkošana", "Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana", "Erozijas ierobežošana");
- 2) mazāk labvēlīgie apvidi (MLA) un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā (AIVAN);

3) priekšlaicīgā pensionēšanās;

4) atbalsts ražotāju grupām;

5) atbalsts daļēji naturālo saimniecību (DNS) pārstrukturizācijai;

6) standartu sasniegšana;

7) tehniskā palīdzība.

2007.gadā Lauku attīstības plāna pasākumu īstenošana turpinājās veiksmīgi. Lauku attīstības plāna administrēšanu veicināja Zemkopības ministrijas un Lauku atbalsta dienesta savstarpējā sadarbība un informācijas apmaiņa.

2007.gadā Lauku attīstības plāna pasākumos tika veikti vairāki grozījumi:

1. 2007.gada 20.marta grozījumi "Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā", "Priekšlaicīgā pensionēšanās", "Standartu sasniegšana" ietvaros, samazinot šiem pasākumiem piešķirto finansējumu. Lai uzlabotu Lauku attīstības plāna līdzekļu izlietošanas efektivitāti, pamatojoties uz Lauku atbalsta dienesta un Zemkopības ministrijas veiktajiem aprēķiniem, finansējums tika palielināts Lauku attīstības plāna pasākumiem "Agrovīde", "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai", "Tehniskā palīdzība" un vienotajiem platības maksājumiem.

2. 2007.gada 23.oktobra grozījumi Lauku attīstības plāna pasākumu "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai" un "Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā" ietvaros, samazinot šiem pasākumiem piešķirto finansējumu. Lai uzlabotu Lauku attīstības plāna līdzekļu izlietošanas efektivitāti, piešķirto finanšu līdzekļu pilnīgu izmantošanu un pamatojoties uz Lauku atbalsta dienesta un Zemkopības ministrijas veiktajiem aprēķiniem, finansējums tika palielināts Lauku attīstības plāna pasākumiem "Priekšlaicīgā pensionēšanās" un "Atbalsts ražotāju grupām". Pasākumiem piešķirto finanšu līdzekļu pārdale paredzēta, lai nodrošinātu Lauku attīstības plāna pasākumā "Atbalsts ražotāju grupām" iesniegto iesniegumu apstiprināšanu un apmaksu par 2007.gadu un saistību izpildi pasākuma "Priekšlaicīgā pensionēšanās" ietvaros.

● Pasākumu apguve un aktivitātes 2007.gadā

1. Pasākuma "Atbalsts ražotāju grupām" ietvaros pieteikšanās tika izsludināta no 2007.gada 18.maija līdz 15.jūnijam. 2007.gadā tika apstiprināti 48 iesniegumi, kopējā atbalsta saņēmējiem izmaksātā summa Ls 763 519.

2. Pasākuma "Agrovīde" apakšpasākumu "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība", "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" un "Buferjoslu ierīkošana" ietvaros pieteikšanās tika izsludināta no 2007.gada 16.aprīļa līdz 11.jūnijam. Pasākuma "Agrovīde" apakšpasākuma "Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana" ietvaros pieteikšanās turpinājās līdz 2007.gada 3.septembrim, bet pasākuma "Agrovīde" apakšpasākumā "Erozijas ierobežošana" – līdz 2007.gada 2.oktobrim. Kopumā pasākumā "Agrovīde" 2007.gadā tika apstiprināti 16 563 iesniegumi un atbalsta pretendentiem izmaksātā summa bija 32,7 milj. Ls. Atbalsta pretendentiem, kuri 2007.gadā uz Lauku attīstības plāna pasākuma "Agrovīde" apakšpasākumiem pieteicās pirmo reizi, jaunas saistības netika uzņemtas un atbalsts par papildus pieteikto platību vai dzīvniekiem netika piešķirts, pamatojoties uz Ministru kabineta 2007. gada 17.aprīļa noteikumu Nr.255 "Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauku attīstībai" 27.punktu.

3. Lauku attīstības plāna pasākuma "Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā" ietvaros 2007.gadā tika apmaksāti 22 624 iepriekšējo gadu iesniegumi 14,7 milj. Ls apmērā. 2007. kalendārajā gadā pasākums "Mazāk labvēlīgie apvidi" (MLA) un tā sadaļa "Apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā" (AIVAN) jau tika īstenoti Latvijas Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam ietvaros.

4. Pasākuma "Tehniskā palīdzība" ietvaros Lauku atbalsta dienestā 2007.gadā tika saņemtas un apstiprinātas 58 atskaites par pasākuma ietvaros plānoto aktivitāšu ieviešanu. Kopējā izmaksātā summa veido Ls 429 025.

2007.gadā pasākuma "Tehniskās palīdzības" ietvaros tika finansēti 2 mācību pasākumi, izveidotas 6 datu bāzes, sagatavots pētījums par Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam pasākuma "Arodmācības un informācijas pasākumi" vēlamajām apmācību tēmām, kā arī veikti dažādi informācijas pasākumi – rīkotas konferences, kā arī izdoti bukleti un rokasgrāmatas.

2007.gadā tika veikti šādi informācijas un publicitātes pasākumi, kas finansēti pasākuma "Tehniskā palīdzība" ietvaros:

- 1) piecu TV raidījumu cikls par LAP pasākumiem: lauksaimniecības un mežsaimniecības sektora konkurētspējas veicināšana; lauku dzīves kvalitātes veicināšana; atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai (2007.gada jūnijs – augusts);
- 2) četru TV raidījumu cikls par ES finansējuma apguves iespējām (2007. gada jūnijs – augusts);
- 3) aktuāla informācija par LAP Latvijas radio, "Latvijas Avīzē", "Agropols";
- 4) četras reģionālās konferences par lauku attīstības jautājumiem 2007. gada augustā;
- 5) regulāras preses relīzes par lauku attīstības jautājumiem;
- 6) telefonkācijas Latvijas rajonu laikrakstu redakcijās;
- 7) atbildes interesentiem pa ZM "karsto tālruni";
- 8) izziņas lauksaimniekiem par LAP jaunumiem;

9) seminārs – Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam izstrādē iesaistīto darbinieku/ierēdņu apmācība iepirkumu organizēšanā un vadībā;

10) prezentācijas materiālu izdošana.

2007.gadā tika uzsākti šādi informācijas, publicitātes un izvērtēšanas pasākumi pasākuma "Tehniskā palīdzība" ietvaros:

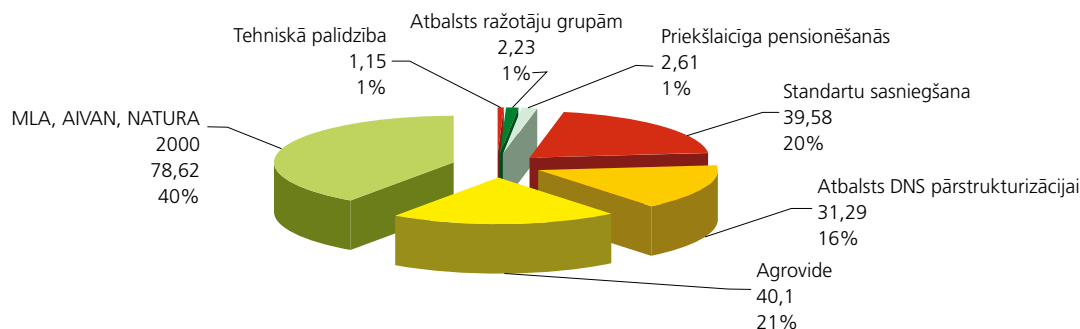
- 1) vizuālās identitātes vadlīniju izstrāde informācijas un publicitātes pasākumu īstenošanai Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai ietvaros;
- 2) kultūraugu mēslošanas plāna izstrādes metodikas radīšana;
- 3) labas lauksaimniecības prakses nosacījumu Latvijā pilnveidošana un papildināšana atbilstoši ES likumdošanas prasībām un izmaiņām Latvijas normatīvajos aktos un projekta sagatavošana, lai apstiprinātu kā zemkopības ministra ieteikumus zemes apsaimniekošanai.

● Lauku attīstības plāna īstenošanas rezultāti

2005. – 2007.gadā

Lauku attīstības plāna pasākumu ieviešanai kopējās veiktās izmaksas 2005. – 2007.gadā bija Ls 215,9 milj. 2005.gadā izmaksāja Ls 80,7 milj, 2006.gadā Ls 66,4 milj., bet 2007.gadā Ls 68,8 milj. Ls.

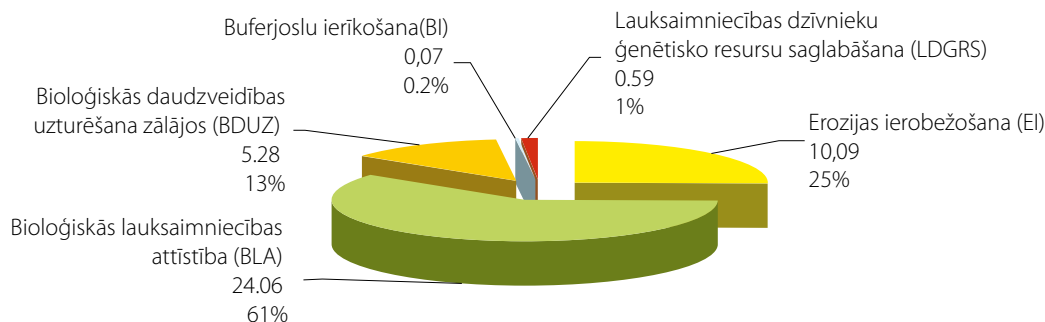
Lielākās izmaksas no Lauku attīstības plāna līdzekļiem 2005. – 2007. gadā tika veiktas pasākumos "Agrovide" – Ls 40,1 milj., "Standartu sasniegšana" – Ls 39,6 milj. un "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai" – Ls 31,3 milj.

Avots: LAD

3.8. attēls. No Lauku attīstības plāna līdzekļiem veiktās pasākumu izmaksas 2005. – 2007.gadā (milj. Ls)

Vislielākās izmaksas no Lauku attīstības plāna pasākuma "Agrovide" līdzekļiem 2005. – 2007.gadā tika veiktas šī pasākuma apakšpasākumos "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība" (24,1 milj. Ls), "Erozijas ierobežošana" (10,1 milj. Ls) un "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" (5,3 milj. Ls).

Avots: LAD

3.9. attēls. No Lauku attīstības plāna 2005. – 2007.gadā veikto izmaksu sadalījums pa pasākuma "Agrovide" apakšpasākumiem (milj. Ls)

3.4. tabula

Lauku attīstības plāna pasākumu īstenošanas aktivitāte 2005. – 2007.gadā

Gads	MLA un AIVAN (apmaksāto iesniegumu skaits)	Agrovide (noslēgto līgumu skaits)	Atbalsts ražotāju grupām (apstipr. pieteikumi)	Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai (apstipr. pieteikumi)	Standartu sasniegšana (apstipr. pieteikumi)	Priekšlaicīgā pensionēšanās (noslēgto līgumu skaits)	Tehniskā palīdzība (pieņemtās atskaites)
2005.	65382	5922	40	11475	2533	7	34
2006.	52106	23285	41	14785	2529	343	44
2007.	25450	16563	48	14294	2699	653	58

Avots: LAD

3.5. tabula

Lauku attīstības plāna pasākuma "Agrovide" apakšpasākumu atbalsta saņemšanai iesniegto pieteikumu skaits 2005. – 2007.gadā

Gads	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos	Buferjoslu ierīkošana	Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana	Erozijas ierobežošana
2005.	2841	2429	244	502	0
2006.	4058	3718	273	535	8436
2007.	4021	3505	245	435	7698

Avots: LAD

● Paredzamās politikas izmaiņas nākotnē

Sākot ar 2010.gadu ir paredzama mazāk labvēlīgo apvidu reforma, kuras ietvaros tiks pārskatīti šo apvidu noteikšanas kritēriji.

Kopējās lauksaimniecības politikas ietvaros Eiropas Komisija plāno tiešo maksājumu vienkāršošanu, paredzot obligātās atmatas nosacījuma atcelšanu, minimālās attaisnotās platības (0,3 ha) pārskatīšanu, savstarpējās atbilstības prasību pārskatīšanu, pilnīgu maksājumu atdalīšanu no ražošanas, sākot ar 2013.gadu, kā arī pāreju no vēsturiskā modeļa uz reģionālo modeli ar vienotu atbalsta likmi par hektāru katrā reģionā.

● Kopsavilkums

2007.gadā Lauku attīstības plāna pasākumu īstenošana risinājās veiksmīgi, ko veicināja Zemkopības ministrijas un Lauku atbalsta dienesta savstarpēja sadarbība un informācijas apmaiņa administrēšanas jomā. Jaunu iesniegumu pieņemšana netika veikta LAP pasākumos "Standartu sasniegšana", "Priekšlaicīgā pensionēšanās", "Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai" un "Tehniskā palīdzība".

3.1.7. Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013.gadam

Valsts un Eiropas Savienības atbalsts lauku attīstībai tiek piešķirts, pamatojoties uz Latvijas Lauku attīstības programmu 2007. – 2013. gadam (turpmāk – LAP 2007 – 2013), ko saskaņoja ar Eiropas Komisiju 2007.gada nogalē. Lēmums par LAP 2007 – 2013 apstiprināšanu pieņemts 2008.gada 15.februārī.

LAP 2007 – 2013 ir politikas plānošanas dokuments lauku attīstībai, kurā ir noteikti tā attīstības virzieni un Eiropas Savienības un valsts finansējuma sadalījums programmēšanas periodam no 2007.gada līdz 2013.gadam.

LAP 2007 – 2013 izstrādāts saskaņā ar Padomes 2005.gada 20.septembra Regulu (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA), Komisijas 2006.gada 15.decembra Regulu (EK) Nr.1974/2006, ar ko paredz sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Komisijas 2006. gada 7.decembra Regulu Nr.1975/2006, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.1698/2005 attiecībā uz pārbaudes kārtību, kā arī savstarpējo atbilstību saistībā ar lauku attīstības atbalsta pasākumiem.

LAP 2007 – 2013 lauku attīstības atbalstam kopumā paredzēti 1,36 miljardi eiro, no kuriem aptuveni 1,04 miljardi eiro ir ES finansējums, bet pārējie līdzekļi jeb 0,32 milj. – Latvijas valsts līdzfinansējums. Šos ELFLA līdzekļus Zemkopības ministrijas vadībā administrēs Lauku atbalsta dienests (turpmāk – LAD).

● LAP 2007 – 2013 asis un pasākumi

LAP 2007 – 2013 ir noteiktas lauku attīstības prioritātes un pasākumi, kuri pēc to mērķiem ir sadalīti četrās grupās jeb asīs.

Kā pirmā ass noteikta lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana. Asī paredzētais finansējums ir 50% apmērā no kopējā finansējuma, kuru galvenokārt virza lauksaimniekiem un mežsaimniekiem investīcijām un mācībām. Lai veicinātu lauksaimniecības un mežsaimniecības konkurētspēju, tāpat kā iepriekšējā programmēšanas periodā tiek atbalstīta saimniecību modernizācija, lauksaimnieku apmācība, atbalstīti jaunie lauksaimnieki. No jauna iecerēts veikt dažādus informatīvus pasākumus lauksaimnieku un mežsaimnieku zināšanu nostiprināšanai un papildināšanai. Kā jauns virziens ielānoti plaši konsultāciju pakalpojumi. Tāpat kā līdz šim, arī laika periodā no 2007. līdz 2013.gadam tiks paaugstināta mežu ekonomiskā vērtība, modernizēta pārstrāde, konkurētspējas paaugstināšanai tiks atbalstītas arī daļēji naturālās saimniecības un ražotāju grupas. No jauna plānoti pasākumi ar lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību saistītas infrastruktūras pilnveidošana.

Šis ass ietvaros īsteno 10 pasākumus, no kuriem ass finansējuma lielākā daļa tiks novirzīta pasākumam "Lauku saimniecību modernizācija". LAP pirmajā asī ir iekļauti šādi pasākumi:

1. Arodapmācības un informācijas pasākumi;
2. Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem;
3. Priekšlaicīgā pensionēšanās;
4. Lauksaimniekiem un mežsaimniekiem paredzēto konsultāciju pakalpojumu izmantošana;
5. Lauku saimniecību modernizācija;
6. Mežu ekonomiskās vērtības uzlabošana;
7. Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana;
8. Infrastruktūra, kas attiecas uz lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstību un pielāgošanu;
9. Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizēšanai;
10. Ražotāju grupas.

Kopējā finansējuma 30% ieplānoti **otrajai asij – vides un lauku ainavas uzlabošanai**. To paredzēts izmantot dažādiem agrovīdes maksājumiem, atbalstot bioloģiskās lauksaimniecības un integrētās dārzkopības attīstību, kas būtiski samazina ķīmisko vielu slodzi vidē, salīdzinot ar intensīvo lauksaimniecību, veicina ekstensīvu bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu, kā arī palielina augu barības vielu saturu augsnē un mazina erozijas ietekmi. Prioritārajam pasākumam "Agrovīdes maksājumi" ir novirzīti vairāk nekā 40 % no ass kopējā finansējuma. Savukārt valsts finansējums šī pasākuma ietvaros novirzīts vietējo lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu uzturēšanai un intensīvās lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanai īpaši jutīgajā teritorijā, ierīkojot zālāju aizsargjoslas gar upēm, grāvjiem un tīrumiem. Tādā veidā tiks veicināta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, klimata pārmaiņu samazināšana un ūdens kvalitātes uzlabošana.

No otrās ass finansējuma 37% līdzekļu novirzīti pasākumam "Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas", turpinot iepriekšējā plānošanas periodā aizsāktu atbalstu lauksaimnieciskai darbībai mazāk labvēlīgos apvidos. Ņemot vērā agroklimatiskos un sociālekonomiskos apstākļus, tiks veicināta lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu, saglabājot atklātu lauku ainavu. Atbalsts lauksaimnieciskajai ražošanai mazāk labvēlīgos apvidos tiek pakāpeniski samazināts, paredzot attiecīgi lielāku kopējo finansējumu investīcijām. Tāpat plānots turpināt kompensēt tiesību aktu uzliktos ierobežojumus "Natura 2000" iekļautajās teritorijās lauksaimniecības zemēs. Savukārt no jauna kompensēs mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus meža zemēs "Natura 2000" teritorijā. Tāpat kā iepriekš, tiks atbalstīta lauksaimniecībā neizmantojamo lauksaimniecības zemju apmežošana un preventīvo pasākumu ieviešana.

Pavisam otrajā asī ir iekļauti seši pasākumi un četri apakšpasākumi.

Pasākumi, kuru mērķis ir lauksaimniecības zemes ilgtspējīga izmantošana:

1. Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas;
2. "NATURA 2000" maksājumi un maksājumi, kas saistīti ar Direktīvu 2000/60/EK;
3. Agrovīdes maksājumi. Iekļautie apakšpasākumi:
  - Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība
  - Integrētās dārzkopības ieviešana un veicināšana;
  - Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos;
  - Rugāju lauks ziemas periodā.

Pasākumi, kuru mērķis ir mežsaimniecības zemju ilgtspējīga izmantošana:

4. Lauksaimniecībā neizmantojamās zemes pirmreizējā apmežošana;
5. "NATURA 2000" maksājumi (meža īpašniekiem);
6. Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un preventīvo pasākumu ieviešana.

Trešās ass pasākumu mērķis ir dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana un tā sasniegšanai plānotais finansējums veido 20 % no kopējā. Šo pasākumu ietvaros ir iespējams dažādot lauku ekonomiku, atjaunot un īpaši veicināt ar lauksaimniecību nesaistītas uzņēmējdarbības aktivitātes. Turpināsies lauku tūrisma atbalsts. No jauna tiks atbalstīti infrastruktūras attīstības pasākumi, kā arī saglabāts un attīstīts lauku kultūrvēsturiskais mantojums.

Prioritārie pasākumi šis ass ietvaros ir "Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (ietverot ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanu)" un "Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem". Pavisam kopā šis ass ietvaros ir četri pasākumi:

1. Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (ietverot ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanu); Iekļautie apakšpasākumi:
  - Atbalsts mikrouzņēmumu radīšanai un attīstībai;
  - Ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana;
  - Enerģijas ražošanu no lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes biomasas;
2. Tūrisma aktivitāšu veicināšana;
3. Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem;
4. Lauku mantojuma saglabāšana un atjaunošana.

Ceturtajā asī 2007. – 2013.gada programmēšanas periodā turpināsies LEADER pieejas principu īstenošana, realizējot mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstības veicināšanai (vietējās rīcības grupas, to izstrādātās stratēģijas), kurai atvēlēti 2,5% no ELFLA kopējā finansējuma.

Viens no LEADER pieejas īstenošanas būtiskiem nosacījumiem ir nodrošināt kopīgu (integrētu) skatījumu uz lauku attīstības jautājumu risināšanas iespējām, kad pārstāvji no dažādiem sektoriem (ekonomiskie, sociālie un pašvaldību pārstāvji) apvienojas un izveido vietējo rīcības grupu.

Atšķirībā no iepriekšējā programmēšanas perioda (2004. – 2006.gads), kad tika īstenots atsevišķs LEADER+ veida pasākums, Lauku attīstības programmā 2007. – 2013.gadam LEADER pieeja tiks izmantota daudz plašāk.

● Latvijas Lauku attīstības programmas 2007. – 2013. gadam īstenošanas rezultāti

Lai gan Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013.gadam" vēl bija saskaņošanas procesā ar Eiropas Komisiju, 2007.gadā tika izstrādāti nacionālie normatīvie akti un uzsāks īstenošanu vairākus LAP pasākumus – "Lauku saimniecību modernizācija", "Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai", kā arī "Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas" un "Natura 2000" maksājumi un maksājumi, kas saistīti ar Direktīvu 2000/60/EK".

Pasākumā "Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas" tika saņemti 61 007 iesniegumi, deklarēta kopējā platība 1,08 milj. ha, bet apstiprināta kopējā platība 1,06 milj. ha.

Pasākumā "Natura 2000" maksājumi un maksājumi, kas saistīti ar Direktīvu 2000/60/EK" tika saņemti 5874 iesniegumi, deklarēta kopējā platība 45,8 tūkst. ha, bet apstiprināta kopējā platība 44,8 tūkst. ha.

Pasākumam "Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai" atbalsta saņemšanai tika iesniegti 82 projekti, kuru pieteiktās attiecināmās izmaksas bija 6 294 391 lats apmērā, bet pieteiktā publiskā finansējuma summa – 2 486 321 lats. Taču apstiprināti tika 43 projekti, jo pārējie projektu iesniegumi izvērtēšanas procesā tika noraidīti dažādu iemeslu

dēļ, piemēram, vairumam projekta iesniedzēju nebija izpratnes par nepieciešamo atbalsta pretendenta juridisko statusu. Līdz ar to pirmās kārtas ietvaros tika apgūti līdz 55,3% (kopējā attiecināmo izmaksu summa 3 483 994 latī, t.sk. publiskais finansējums – 1 392 197 latī) no tai pieejamās summas. Lielāko attiecināmo izdevumu summu, vērtējot pēc pieteiktajām pozīcijām, veidoja jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde.

Pasākuma "Lauku saimniecību modernizācija" 1.kārtai tika piešķirts publiskais finansējums 32 miljonu latu mērā, un tās ietvaros tika iesniegti 934 projekti, kuru pieteiktās attiecināmās izmaksas bija 77 975 219 latī, bet pieteiktais publiskais finansējums – 29 375 978 latī. Kārtai piešķirtā publiskā finansējuma pārpalikums bija 2 624 022 latī. No iesniegtajiem projektiem apstiprināti tika 870 projekti, kuriem kopā tika piešķirts publiskais finansējums 25 315 338 latī. Izvērtējot 1.kārtas rezultātus, var secināt, ka vislielākā aktivitāte bija LAD Zemgales, Ziemeļkurzemes un Lielrīgas reģionā, kur finansējuma pietrūka. Savukārt zemākā aktivitāte un lielākais finansējuma pārpalikums bija Austrumlatgales, Dienvidlatgales un Ziemeļaustrumu reģionā. No atbalstīto projektu attiecināmo izmaksu summas, vērtējot pēc pieteiktajām pozīcijām, lielāko daļu veidoja jaunu ražošanas pamatlīdzekļu iegāde (tai skaitā traktortehnikas, ražas novākšanas, augsnes apstrādes, kravu kraušanas un sējumu/stādījumu kopšanas tehnika). Jaunbūves, ēku rekonstrukcija un būvmateriālu iegāde, kā arī vispārējās izmaksas ir nākamās lielākās attiecināmo izdevumu pozīcijas apstiprinātajos projektos.

■ Eiropas Savienības un nacionālais atbalsts zivsaimniecībā

No 2004. gada 1.maija ilgtspējīgas Latvijas zivsaimniecības attīstības veicināšanai ir pieejami ES struktūrfonda "Zivsaimniecības vadīšanas un finansēšu instrumenta (ZVFI) līdzekļi".

2007.gadā Lauku atbalsta dienestā tika apstiprināti projektu iesniegumi ZVFI pasākumos un aktivitātēs:

"Zvejas intensitātes sabalansēšana" – 15 projekti;

"Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana" – 7 projekti;

"Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošana" – 10 projekti;

"Zvejas ostu aprikojums" – 3 projekti;

"Akvakultūra" – 9 projekti;

"Piekrastes zvejas attīstība" – 4 projekti;

"Sociāli ekonomiskie pasākumi" – 79 projekti;

"Atbalsts ražotāju organizācijām" – 1 projekts.

Kopā no 2004. gada 1.maija līdz 2008. gada 18.aprīlim Lauku atbalsta dienestā tika finansēti projektu iesniegumi šādos ZVFI pasākumos un aktivitātēs:

"Zvejas intensitātes sabalansēšana" – 76 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 12 012 021;

"Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana" – 61 projekts par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 380 049;

"Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošana" – 45 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 3 953 616;

"Zvejas ostu aprikojums" – 15 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 2 458 940;

"Akvakultūra" – 28 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 1 178 834;

"Piekrastes zvejas attīstība" – 5 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 253 784;

"Sociāli ekonomiskie pasākumi" – 204 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 1 423 891;

"Jaunu nieta tirgu apgūšanas veicināšana" – 3 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 118 788;

"Atbalsts ražotāju organizācijām" – 3 projekti par kopējo sabiedrisko finansējumu Ls 8 781.

■ Paredzamās politikas izmaiņas nākotnē

Laika posmā no 2004. līdz 2006.gadam Latvijas zivsaimniecības nozarei bija pieejami struktūrfonda Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (turpmāk – ZVFI) finanšu līdzekļi. 2008.gadā ZVFI finanšu atbalsts tiks aizstāts ar jaunu finanšu instrumentu – Eiropas Zivsaimniecības fondu (turpmāk – EZF), kas paredzēts zivsaimniecības ilgstošas attīstības veicināšanai visā Eiropas Savienībā.

EZF darbība paredzēta līdz 2013.gadam, projektus īstenojot līdz 2015. gadam, un no tā budžeta Latvijas zivsaimniecības attīstībai atvēlēti aptuveni 125 milj. eiro (87,8 milj. latu). Lai Latvijas zivsaimniecības nozarē saņemtu šos finanšu līdzekļus, ir jāpiesaista arī Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums aptuveni 41,7 milj. eiro (29,3 milj. latu) apmērā, kā arī lielākajai daļai projektu, kurus realizēs ar šī finanšu instrumenta starpniecību, jāpiesaista pašu projektu īstenošanu privātais līdzfinansējums.

Lai ES dalībvalsts saņemtu EZF finansējumu zivsaimniecības nozares attīstības veicināšanai jaunajā programmēšanas periodā, tika izstrādāts Zivsaimniecības nozares stratēģiskais plāns 2007. – 2013.gadam (turpmāk – NSP). Pamatojoties uz NSP noteiktajiem mērķiem, attīstības virzieniem un prioritātēm, kā arī ievērojot informatīvajā ziņojumā "Par pasākumiem, kas tiks finansēti no Eiropas Zivsaimniecības fonda" ietvertos atbalsta pamatnosacījumus, tika sagatavota Rīcības programma Eiropas Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2007. – 2013.gadam (turpmāk – RP).

NSP ietver vispārēju nozares situācijas aprakstu, nozares stipro un vājo pušu, iespēju un draudu (SVID) analīzi, nozares attīstības ieceres, sasniedzamos mērķus un prioritātes attiecībā uz zivsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kuras ir noteiktas saskaņā ar Eiropas Savienības Kopējo zivsaimniecības politiku.

RP ietver ar EZF līdzfinansējuma starpniecību realizējamo atbalsta pasākumu un to aktivitāšu kopumu, lai sasniegtu NSP izvirzītos mērķus. RP ietver esošās situācijas analīzi zivsaimniecības nozarē, stratēģiju RP limenī, prioritāros virzienus, kuros paredzēts līdzfinansējums EZF ietvaros, kā arī nosaka pasākumus un aktivitātes, to realizācijas nosacījumus, ievērojot Padomes Regulā (EK) Nr.1198/2006 un Komisijas Regulā (EK) Nr.498/2007 – paredzētās prasības.

Rīcības programmā Eiropas prioritāro virzienu Zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2007. – 2013.gadam ir iekļauti šādi prioritārie virzieni:

1. "Pasākumi Kopienas zvejas flotes sabalansēšanai";
2. "Akvakultūra, zveja iekšējos ūdeņos, zivsaimniecības un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga";
3. "Kopējās ieinteresētības pasākumi";
4. "Zivsaimniecības reģionu ilgtspējīga attīstība".

3.2. Eiropas Savienības struktūrfondi

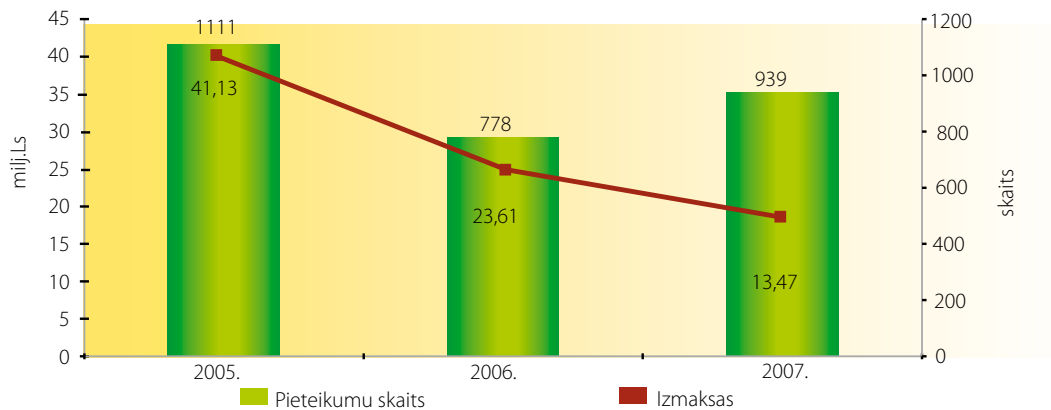
2007.gada situācijas vērtējums, ietverot cēloņus, kas ietekmējuši vai kavējuši attīstību

Eiropas Savienības strukturālo fondu apguve laukiem un lauksaimniecībai (atbalsts no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) Virzības daļas) 2007. gadā noritēja veiksmīgi. Kopumā no ELVGF Virzības daļas Vienotā programmdokumenta 4.prioritātes (turpmāk – VPD 4.prioritāte) "Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana" 2007. gadā tika apmaksāti 939 lauku un mežsaimniecības attīstības projektu pieteikumi par 13,47 milj. Ls.

No ELVGF Virzības daļas 2007.gadā tika apmaksāti šādi VPD 4.prioritātes pasākumi:

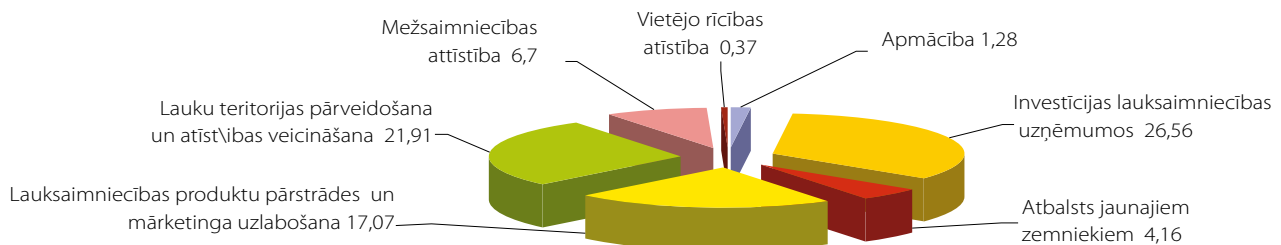
1. Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos (49 pieteikumi);
2. Atbalsts jauniejiem zemniekiem (2 pieteikumi);
3. Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana (2 pieteikumi);
4. Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana (97 pieteikumi);
5. Mežsaimniecības attīstība (771 pieteikums);
6. Vietējo rīcību attīstība (14 pieteikumi);
7. Apmācības (1 pieteikums).

ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes pasākumu īstenošanai kopējās veiktās izmaksas 2005. – 2007.gadā bija Ls 78,21 milj.. Vislielākās izmaksas tika veiktas 2005.gadā (Ls 41,13 milj.).

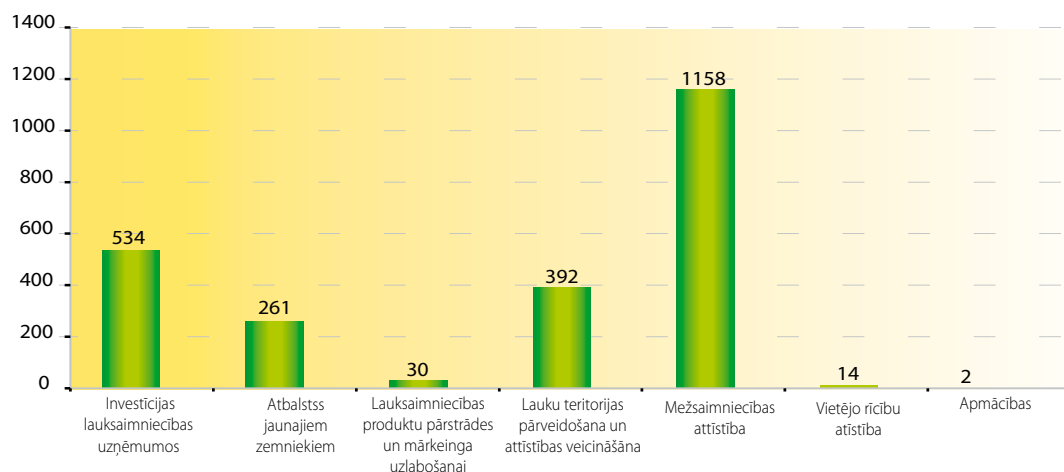
Avots: LAD

3.10. attēls. ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes pasākumu īstenošanai veiktās izmaksas (milj. Ls) un apmaksāto pieteikumu skaits 2005. – 2007.gadā

Avots: LAD

3.11. attēls. ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes pasākumu īstenošanai veiktās kopējās izmaksas 2005. – 2007.gadā (milj. Ls)

Avots: LAD

3.12. attēls. ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes pasākumu apmaksāto pieteikumu skaits 2005. – 2007.gadā

Līdz 2007. gada beigām ELVGF ietvaros tika īstenoti 2375 projekti un sasniegta šāda rādītāju izpilde sadalījumā pa pasākumiem:

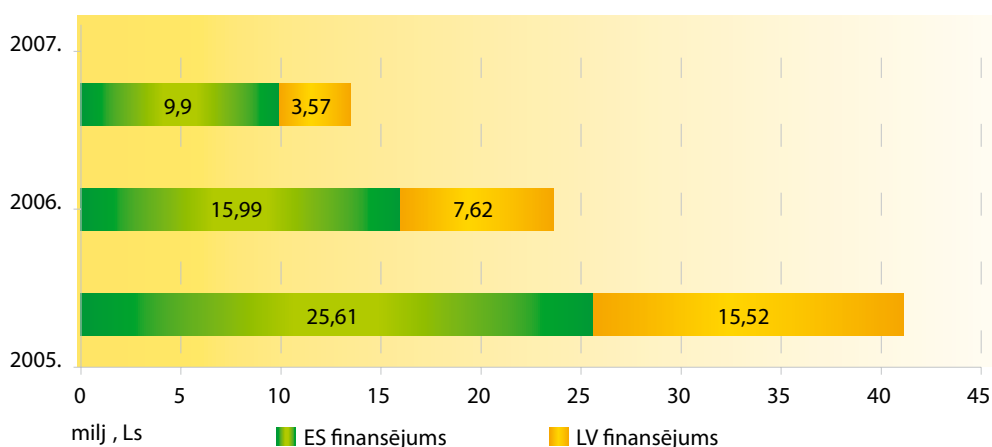
- investīcijām lauksaimniecības uzņēmumos atbalstu saņēmuši 656 lauksaimniecības uzņēmumi, kuros rekonstruētas 58 ražošanā nepieciešamās ēkas un būves;
- atbalstu jaunajiem zemniekiem saņēmušas 298 jaunas lauku saimniecības; par 1,3% pieauga gados jaunu lauksaimniecības uzņēmumu īpašnieku skaits;
- lauksaimniecības produktu pārstrādei un mārketinga uzlabošanai atbalstu saņēmuši 26 pārstrādes uzņēmumi, ieviesta viena iekšējās kvalitātes kontroles un kvalitātes vadības sistēma, tādējādi panākot lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu ar uzlabotu kvalitātes kontroli un kvalitātes vadības sistēmu proporcionālu pieaugumu par 2,05%;
- lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšanai atbalstīti 286 dažādošanas projekti 262 uzņēmumos ar dažādotu darbību; uzbūvēti, atjaunoti vai rekonstruēti 351,62 km meliorācijas sistēmu, tādējādi panākot uzlabotu meliorētu lauksaimniecības zemju proporcionālu pieaugumu par 3%; nokaļķoti 1 740,53 ha skābo augšņu, tādējādi panākot kaļķotu lauksaimniecībā izmantojamo zemju, apjoma proporcionālu pieaugumu par 0,5%; 10% no kopējās lauksaimniecības zemju teritorijas attīrītas no milzu latvāņiem;

- no mežsaimniecības attīstības atbalsta apmežota 2225,82 ha liela platība, tādējādi par 0,16% samazinājies neapstrādātu zemju proporcija; 66,8 ha platībā uzlabotas mežaudzes, tādējādi par 0,08% samazinājies zemas kvalitātes mežaudzes proporcija; ieviesti 411 kvalitatīvas un augsttražīgas mežistrādes, meža augsnes sagatavošanas un koksnes pirmapstrādes tehnikas priekšmeti; izveidoti un rekonstruēti meža celi 8,5 km kopgarumā; izveidotas 24 meža īpašnieku apvienības;

- vietējo rīcību attīstības (iniciatīvas "LEADER+" veida pasākums) atbalsta ietvaros par 1668 cilvēkiem palielinājies to cilvēku skaits, kas saistīti ar kopienas aktivitāti, 17 vietējo rīcības grupu teritorijās uzsāka 261 projekta īstenošana un iesniegti 267 projekti, kuriem tiek veikta vērtēšana un kuru īstenošana tiks uzsākta 2008.gadā;

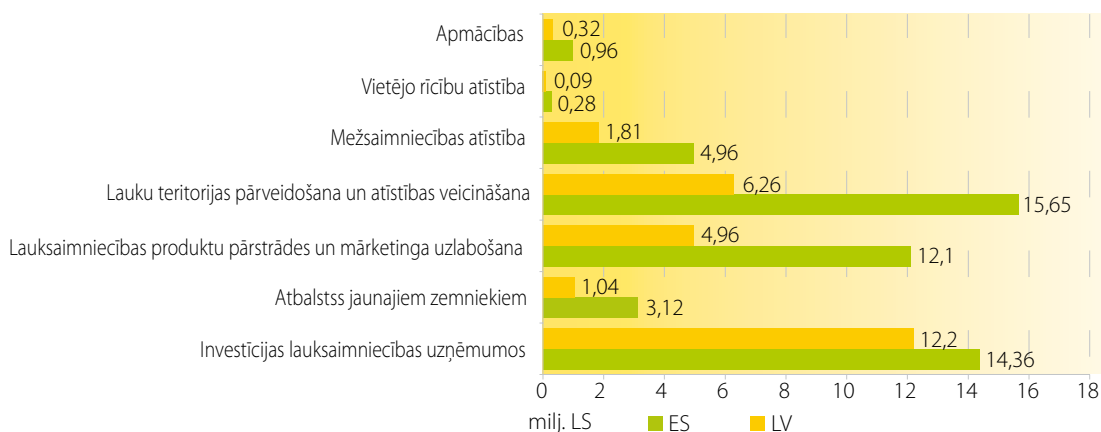
- kopumā apmācītas 15 372 personas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē 679 182 cilvēkstundu garumā, tādējādi par 10% palielinājies lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto apmācīto personu īpatsvars.

"ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes pasākumu īstenošanai no kopējām izmaksām, kas 2005. – 2007.gadā bija 78,21 milj.Ls, ES finansējums veidoja 51,50 milj.Ls, bet nacionālais atbalsts – Ls 26,71 milj.Ls"

Avots: LAD

3.13. attēls. ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes īstenošanai veiktās izmaksas no ES un nacionālā finansējuma 2005. – 2007.gadā (milj. Ls)

Avots: LAD

3.14. attēls. ELVGF Virzības daļas VPD 4.prioritātes īstenošanai veiktās izmaksas no ES un nacionālā finansējuma 2005. – 2007.gadā sadalījumā pa pasākumiem (milj. Ls)

● Kopsavilkums

Kopumā ELVGF Virzības daļas ietvaros pasākumi tiek veiksmīgi realizēti. Par to liecina deklarēto maksājumu apjoms 2007.gada beigās 78% apmērā no publiskā finansējuma.

2007.gada beigās ELVGF Virzības daļas ietvaros lielākais veikto atmaksu īpatsvars (100%) bija pasākumā "Atbalsts jaunajiem zemniekiem", kurā projektu īstenošana ir beigusies, un pasākumā "Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana" (99%), kurā projektu īstenošana vēl turpinās. Vislēnāk tiek ieviests pasākums "Vietējo rīcību attīstība" ("LEADER+" veida pasākums), kura ietvaros veikto atmaksu īpatsvars veido 18%. Šī pasākuma īstenošana tika uzsākta ar novēlošanos, tomēr aktivitāte ir augsta un uz atlikušo finansējumu tika iesniegti 267 projekti, kuru kopējais finansējums pārsniedz pieejamo finansējumu. Arī ELVGF projektu īstenošanu, tāpat kā citu Eiropas Savienības struktūrfondu projektus ir ietekmējusi inflācija un projektu izmaksu sadārdzinājums, taču jāsecina, ka tas nav ievērojami ietekmējis finanšu apguvi.

Nacionālais atbalsts lauksaimniecības un lauku attīstībai

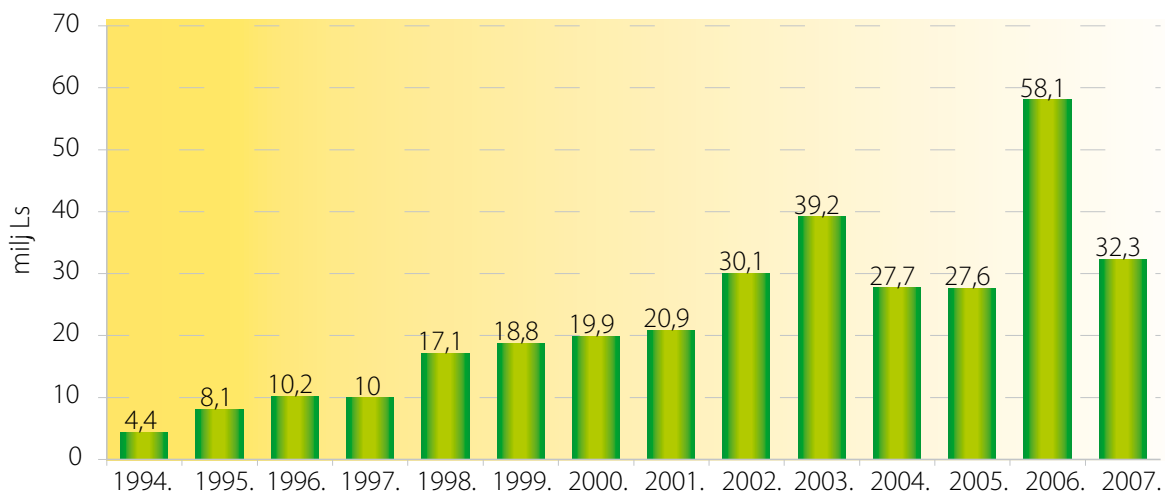

4. Nacionālais atbalsts lauksaimniecības un lauku attīstībai

4.1. Nacionālais atbalsts – subsīdijas

Lauksaimniecības un lauku attīstības veicināšanai, kā arī, lai paaugstinātu lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanai papildus ES atbalstam no valsts tiek sniegts atbalsts nacionālo subsīdiju veidā. Pamatojoties uz Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5.panta 2.punktā noteikto, valsts atbalsts lauksaimniecībai subsīdiju veidā nedrīkst būt mazāks par 2,5% no gada pamatbudžeta izdevumiem, kas tiek segti no dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem, atskaitot iemaksas ES budžetā.

2007.gadā kopējais subsīdiju apjoms bija Ls 32,27 milj. Salīdzinot krasās izmaiņas ar 2006.gadu (4.1.attēls), jāņem vērā, ka 2006.gadā papildus jau esošajam subsīdiju apjomam valdība piešķir līdzekļus Ls 25,8 milj. apmērā kompensācijām par sausuma izraisītajiem zaudējumiem.

Avots: LAD

4.1. attēls. Kopējais subsīdiju apjoms 1994. – 2007.gadā, Ls milj.

Valsts atbalsta pasākumi tika izstrādāti, pamatojoties uz Zemkopības ministrijas darbības stratēģiju 2007. – 2009.gadam, kā arī konsultējoties ar lauksaimnieku nevalstiskajām organizācijām.

Atbilstoši darbības stratēģijā noteiktajam, turpmākajā lauksaimniecības un lauku attīstības subsīdiju izmantošanā kā galvenie ir īstenojami šādi uzdevumi:

- 1) ekonomiski stabilas, vidi saudzējošas lauksaimniecības attīstība;
- 2) līdzīgu sociālo un ekonomisko labklājības iespēju radīšana lauksaimniecībā strādājošiem;
- 3) ģenētiski augstvērtīgu augu un dzīvnieku selekcijas attīstība, valstiski svarīgu ģenētisko resursu saglabāšana;
- 4) dzīvnieku produktivitātes paaugstināšana, pielietojot progresīvās audzēšanas metodes;
- 5) lauksaimniecību attīstošas kredītpolitikas nodrošināšana;
- 6) izglītošanas un informēšanas veicināšana lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības jomā, kā arī ražošanas un zinātnes sasaistes veicināšana;
- 7) lauku uzņēmēju sadarbības un kooperācijas veicināšana;
- 8) lauksaimniecības nozaru risku samazināšana.

Saskaņā ar 2007.gada 23.janvāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.78 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai 2007.gadā un tā piešķiršanas kārtību" tika īstenoti 12 atbalsta pasākumi.

4.1. tabula

Programmu finansējuma izlietojums 2007. gadā, Ls

	Pasākums	Subsīdiju saņēmēju skaits	Kopējā summa, Ls	% no kopējā finansējuma
1.	Atbalsts lauksaimniecības un meža zemes ielabošanai	921	1 554 289,95	4,8
2.	Atbalsts lopkopības attīstībai	10 804	11 025 336,03	34,2
3.	Atbalsts augkopības attīstībai	336	865 859,84	2,7
4.	Atbalsts izglītībai, zinātnei un informācijas izplatīšanai	356	2 870 818,52	8,9
5.	Atbalsts Latvijas un ārvalstu kopprojektu līdzfinansējumam	7	79 187,75	0,2
6.	Atbalsts investīciju veicināšanai lauksaimniecībā	2 621	10 836 688,92	33,6
7.	Atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstībai	120	703 425,02	2,2
8.	Atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai	30	198 270,03	0,6
9.	Atbalsts tirgus veicināšanai	1	1 374 000,00	4,3
10.	Atbalsts lauksaimniecības nozaru riska samazināšanai	3 868	491 645,69	1,5
11.	Atbalsts Eiropas Savienības nosacījumu ieviešanai	1 114	891 020,04	2,8
12.	2006.gada pārejošie maksājumi		1 382 964,26	4,3
Kopā		18 380	32 273 506,05	100

Avots: LAD

Kopumā 2007.gadā sekmīgi tika realizēti 12 atbalsta pasākumi, no kuriem vislielākais finansējums tika izlietots lopkopības ciltsdarba attīstības pasākumiem, izmaksājot Ls 11,0 milj. jeb 34,2% no kopējās subsīdiju programmas.

Otra lielākā finansējuma daļa tika izlietota investīciju veicināšanai lauksaimniecībā – Ls10,8 milj. jeb 33,6% no kopējā atbalsta apjoma (4.1. tabula).

4.2.tabula

Programmu finansējuma izlietojums pa gadiem, Ls tūkst.

Programmas	2005.	2006.	2007.
Lauksaimniecības un meža zemes ielabošana	414,8	280,2	1554,3
Lopkopības attīstība	6669,9	9990,6	11025,3
Augkopības attīstība	977,0	1764,5	865,9
Izglītība, zinātne un informācijas izplatīšana	2573,6	2069,6	2870,8
Latvijas ārvalstu kopprojektu līdzfinansējums	290,0	250,0	79,2
Investīciju atbalsts lauksaimniecībā, t.sk.	7143,8	11058,1	10836,7
daļēja kredītprocentu dzēšana un kredītprocentu garantija	2754,3	3021,1	3066,6
lauksaimnieciskās ražošanas tehniskā modernizācija	4389,5	8037,0	7770,1
Lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts	606,8	787,4	703,4
Bioloģiskās lauksaimniecības atbalsts	243,0	213,7	198,3
Tirgus veicināšana	743,0	1102,3	1374,0
Lauksaimniecības nozaru apdrošināšanas pasākumi	48,5	180,2	491,6
Agroklimatisko apstākļu radīto zaudējumu kompensācija	2726,6	25064,2	359,1
Pārējās programmās	987,4	4920,0	1914,9
Kopā nacionālo subsīdiju maksājumiem	23424,4	57648,2	32273,5

Avots: LAD

4.2. Tirgus veicināšanas programma

Lauksaimniecības un pārtikas preču tirgus veicināšanas programma Latvijā darbojas jau no 2001.gada, un to realizē Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts sadarbībā ar biedrību "Mārketinga padome". 2007. gadā programmas realizācijas laikā notikušas kvalitatīvu produktu ražošanas un patēriņa veicināšanas aktivitātes, kā arī jaunu noieta tirgu meklēšana, ar mērķi palielināt pārtikas produktu eksporta vērtību. Uzņēmumi ir izstrādājuši jaunus produktus, kuriem piešķirti "Kvalitatīva produkta" nosaukumi, kā arī starptautiskās izstādēs meklējuši jaunus tirgus un sortimenta paplašināšanas iespējas.

Viens no programmas galvenajiem pasākumiem ir preču zīmes "Kvalitatīvs produkts" uzraudzība un atpazīstamības veicināšana. Preču zīme "Kvalitatīvs produkts" uz 2008.gada janvāri ir piešķirta 34 Latvijas uzņēmumu 219 produktiem. Zīmi Latvijā atpazīst 70% iedzīvotāju.

Programmas ietvaros organizēti 8 Latvijas kopsendi šādās starptautiskajās pārtikas izstādēs: "Prodexpo" Maskavā, "Gulfood" Dubajā, "Rīga Food" Rīgā, "AgroBalt" Kauņā, "Anuga" Ķelnē, "World Food Ukraine" Kijevā un "Internationale grun Woche Berlin" Berlīnē.

Latvijas pārtikas uzņēmumi un nozaru organizācijas ir saņēmušas atbalstu arī individuālai dalībai dažādos mārketinga pasākumos – izstādēm, pieredzes apmaiņas braucieniem, sadarbības partneru apmeklēšanai u.c. Kopumā tika atbalstīti 37 dažādi pasākumi.

Zīmola "Growing Green in Latvia" veicināšanas pasākumu ietvaros izveidota filma "Dream Meal", izveidota zīmola grāmata un reklāmas klipi, realizēti citi pasākumi un aktivitātes, kurās tika iesaistīti gan Latvijas lauksaimniecības un pārtikas uzņēmumi, gan citi sadarbības partneri.

Veikti 8 pētījumi, kas aptver atsevišķas pārtikas nozares – alu, gatavos un ātri pagatavojamos produktus, maizi, dārzeņus, medu, zivju produktus un akvakultūru.

2007.gada laikā ir realizēti 6 pārtikas produktu kvalitātes konkursi, Latvijas uzņēmumiem ir organizēta mācību programma "Mārketinga plānošana pārdošanas uzņēmumā". Sadarbībā ar Latvijas maiznieku biedrību sarīkoti Maizes svētki. Informatīvās kampaņas "Izvēlies putnu gaļu!" ietvaros organizēti tirdzniecības veicināšanas pasākumi lielveikalos un skolās un veikta virkne citu pasākumu, kas palīdz Latvijas pārtikas ražotājiem popularizēt savu produkciju vietējā un ārvalstu tirgū.

4.3. Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem

Valsts akciju sabiedrības "Lauku attīstības fonds" (turpmāk – Fonds) garantē banku izsniegtos īstermiņa un ilgtermiņa kredītus lauku uzņēmējiem. Bez Fonda Latvijā kredītus garantē Latvijas Garantiju aģentūra, bet tā negarantē lauksaimniecības attīstībai ņemtus kredītus.

Fonds 2007.gadā ir piešķīris 141 kredītu garantiju (tajā skaitā LHZB – 78, SEB banka – 28, Hansabanka – 14, Latvijas Krājbanka – 10, Baltic Trust Bank – 11) kopsummā par Ls 6,27 milj.

Salīdzinot ar 2006.gadu, piešķirto garantiju skaits ir samazinājies apmēram par 30%. Samazinājums ir saistīts ar to, ka 2007.gadā nebija pieejami ES struktūrfondu līdzekļi.

Pamatojoties uz Fonda garantijām, lauku uzņēmēji 2007.gadā varēja saņemt kredītus kopsummā par Ls 19,91 milj.

No 2007.gadā piešķirtās 141 kredītu garantijas, 34 piešķirtas tehnikas iegādei, 15 apgrozāmo līdzekļu palielināšanai, 61 celtniecībai un iekārtu iegādei, 12 zemes un nekustamā īpašuma iegādei un 19 dažādiem citiem pasākumiem.

Kopš 1997.gada, kad Fonds sāka nodarboties ar kredītu garantēšanu, piešķirtas 2522 kredītu garantijas kopsummā par Ls 61,69 milj. Sakarā ar kredītu atmaksu spēku zaudējušas 1368 kredītu garantijas par Ls 25,26 milj. (tajā skaitā 2007.gadā 256 garantijas par Ls 6,85 milj.).

Uz 2008. gada 1.janvāri spēkā bija 1116 kredītu garantijas par Ls 21,46 milj.

4.3. tabula

VAS "Lauku attīstības fonds" izsniegtās garantijas 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.	Kopā no 1997. – 2007.
Izsniegto garantiju skaits	337	208	141	2522
Garantētā summa (tūkst.Ls)	9952	7273	6267	61690
Kredītu apjoms, kas saņemts ar VAS "LAF" garantijām (tūkst.Ls)	30732	20324	19905	169494

Avots: Lauku attīstības fonds (LAF)

Fonds 2007.gadā ir nodrošinājis garantiju piešķiršanu visām banku pieprasītajām kredītu garantijām lauku uzņēmējiem, kuri atbilda Fonda aizdevumu garantēšanas noteikumiem. Gaidāms, ka 2008.gadā, salīdzinot ar 2007.gadu, ņemot vērā iespēju izmantot ES struktūrfondu līdzekļus, pieprasījums pēc kredītu garantijām palielināsies apmēram divas reizes.

4.4. Nodokļi

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošās informācijas Latvijā Nodokļu maksātāju reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri reģistrētas 27 198 zemnieku saimniecības un 1196 juridiskas personas, kas nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu. 2007.gadā kopējie ieņēmumi valsts budžetā pa nodokļu veidiem no zemnieku saimniecībām bija Ls 5167,7 tūkst., kas salīdzinājumā ar 2006.gadu palielinājušies par 44%. Juridiskās personas, kas nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu, valsts budžetā nodokļos 2007.gadā ir nomaksājušas Ls 19760 tūkst. jeb, salīdzinot ar 2006.gadu, par 18% vairāk.

4.4. tabula

Valsts budžeta ieņēmumi no zemnieku saimniecībām 2005. – 2007.gadā (tūkst.Ls)

	2005.	2006.	2007.
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1456,6	1842,4	2370,7
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	441,2	795,1	731,3
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	3322,1	4350,3	5960,6
Pievienotās vērtības nodoklis	- 4133,8	- 4175,8	- 3991,4
Dabas resursu nodoklis	51,7	56,3	74,3
Akcīzes nodoklis	4,4	1,2	1,1
Muitas nodoklis	10,5	15,4	21,1
Ieņēmumi kopā	1152,7	2884,9	5167,7

Avots: Valsts ieņēmumu dienests (VID)

4.5. tabula

Valsts budžeta ieņēmumi no juridiskām personām, kas nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu 2007.gadā. (tūkst.Ls)

Nozares	Pavisam ieņēmumi	Iedzīvot. ienākuma nodoklis	Uzņēmuma ienākuma nodoklis	Sociālās apdrošības – nāšanas iemaksas	PVN	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Graudaugu un citur neklasificētu lauksaimniecības kultūru, dārzeņu, dekoratīvo kultūru un stādu, augļu, riekstu, garšaugu un dzērienu ražošanā izmantojamo augu audzēšana	5115,7	1521,2	139,1	2422,7	1016,2		15,1	1,4
Liellopu, aitu, kazu, zirgu, ēzeļu, mūļu un zirgēzeļu, cūku, mājputnu, citu dzīvnieku audzēšana, piena lopkopība	6832,1	2077,0	386,2	3776,7	540,4	1,8	35,3	14,7
Sēkleņu un kaulēņu, citu koku un krūmu augļu un riekstu, dzērienu ražošanā izmantojamo kultūru un citu daudzgadīgo kultūru audzēšana	257	51,0	11,0	110,3	82,2		1,7	0,8
Augkopība un lopkopība (jauktā saimniecība)	6393,3	2075,2	44,0	3723,2	277,3	243,2	30,4	
Augu pavairošana	81,5	12,2	1,3	30,8	37,2			
Ar augkopību un lopkopību saistīti pakalpojumi; daiļdārzniecība u.c.	1080,1	313,8	55,1	571,3	136,4		3,5	
Kopā	19759,7	6050,4	636,7	10635	2089,7	245	86	16,9

Avots: VID

Nodokļu maksātāju reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri bija reģistrēti 280 lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumi, tajā skaitā: gaļas pārstrādes – 187, piena pārstrādes – 55, graudu pārstrādes – 38. Uzņēmumu atlase veikta pēc vispārējās ekonomiskās klasifikācijas (NACE 1.1 red.) pamatdarbības veidiem. Atlasei izmantota informācija par pamatdarbības veidiem, kurus Valsts ieņēmumu dienests saņēmis no Centrālās statistikas pārvaldes.

4.6. tabula

2007.gada valsts budžeta ieņēmumi no lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumiem (tūkst.Ls)

Nozares	Pavisam ieņēmumi	Iedzīvot. ienākuma nodoklis	Uzņēmuma ienākuma nodoklis	Sociālās apdrošības – nāšanas iemaksas	PVN	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Gaļas, gaļas izstrādājumu un konservu ražošana	20899,6	3255,5	561,8	6405,6	9608,8	1010,6	57,1	0,2
Piena pārstrāde, siera un saldējuma ražošana	9886,9	3360	165,9	5607,9	657,3	16,3	77,4	2,1
Graudu malšana, cietes un cietes produktu ražošana	2424,4	769,6	74,8	1260,7	283,9	0,2	4,4	30,8
Kopā	33210,9	7385,1	802,5	13274,2	10550,0	1027,1	138,9	33,1

Avots: VID

Pēc (4.4., 4.5., 4.6. tabulās) apkopotās informācijas 2007.gadā valsts budžeta kopējie ieņēmumi no zemnieku saimniecībām, juridiskām personām, kas nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu, un pārstrādes uzņēmumiem bija Ls 58 milj., no tiem valsts sociālās apdrošināšanas maksājumus samaksāti Ls 27,0 milj., bet iedzīvotāju ienākuma nodoklis Ls 15 milj.

● Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

2007.gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamais minimums mēnesī bija noteikts Ls 50, atvieglojums par apgādībā esošu personu Ls 36. No 2008.gada 1.janvāra neapliekamais minimums ir Ls 80 mēnesī, kā arī atvieglojums par apgādībā esošām personām – Ls 56 mēnesī. Minimālā alga Latvijā no 2008.gada 1.janvāra ir Ls 160, bet minimālā stundas tarifa likme – Ls 0,962.

Sākot ar 2008.gadu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme no saimnieciskās darbības ir 15%. Taču uz ienākumu no saimnieciskās darbības neattieksies attaisnotie izdevumi (pašnodarbinātā veiktās sociālās iemaksas, izglītības un medicīnas izdevumi, ziedojumi, privātajos pensiju fondos veiktās iemaksas, veselības un dzīvības apdrošināšanas maksājumi), neapliekamais minimums un atvieglojumi par apgādībā esošām personām.

Sākot ar 2008.gadu, nodokļu maksātājs, kas reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs un kuram nav darba ņēmēju, var izvēlēties maksāt fiksēto ienākuma nodokli, ja tā ieņēmumi nepārsniedz 10 000 latu pirmstaksācijas gadā. Fiksētā ienākuma nodokļa summa ir noteikta aptuveni no 5 līdz 10% apmērā no saimnieciskās darbības ieņēmumiem. Minimālā fiksētā ienākuma nodokļa summa gadā ir 25 lati.

● Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas

2008.gadā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likme vispārīgā gadījumā, ja darba ņēmējs apdrošināts uz visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, paliek nemainīga 33,09%, kur darba devējs maksā 24,09% un darba ņēmējs 9%. Darba ņēmējiem, kas sasnieguši pensijas vecumu, likme 2008.gadā ir 28,26% (darba devējam – 20,57%, darba ņēmējam 7,69%). Darba ņēmējiem, kuri ir izdienas pensijas saņēmēji vai III grupas invalīdi – 30,61% (darba devējam – 22,28%, darba ņēmējam – 8,33%), pašnodarbinātajiem un I vai II grupas invalīdiem – 30,44%.

● Pievienotās vērtības nodoklis

Lauksaimnieciskās produkcijas ražotājiem 2007.gadā izmaksātās pievienotās vērtības nodokļa 12% kompensācija bija Ls 5406,8 tūkst. (2006.gadā – Ls 4763,1 tūkst.).

Ar 2007.gada 1.septembri pievienotā vērtības nodokļa mēneša deklarācijas priekšnodokļa pārskatā atsevišķi jānorāda nodokļa rēķini, kuros preču un pakalpojumu kopējā vērtība bez pievienotā vērtības nodokļa ir 500 latu vai vairāk līdzšinējo 100 latu vietā.

Lai arī ES ir izvirzījusi ļoti stingrus nosacījumus nodokļa piemērošanai, tomēr tās dalībvalstis ir tiesīgas atsevišķu nozaru un produktu grupām piemērot pazeminātās nodokļa likmes, kas nedrīkst būt mazākas par 5%, kā arī piemērot paaugstinātās likmes. Kopumā ES dalībvalstis plaši izmanto pazeminātās nodokļa likmes. Gandrīz visās valstīs ir noteiktas pazeminātās PVN likmes pārtikas produktiem, izņemot Latviju, Igauniju, Dāniju un Ungāriju.

● Nekustamā īpašuma nodoklis

Sākot ar 2008.gadu un beidzot ar 2010. gada 31.decembri nekustamā īpašuma nodokļa likme būs 1% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Nekustamā īpašuma nodokļa apmērs, ja mainās nekustamā īpašuma lietošanas mērķis, atsevišķi par katru zemes vienību un katru ēku 2008., 2009. un 2010.gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam taksācijas gadam aprēķināto nodokļa apmēru vairāk kā par 25% (neņemot vērā atvieglojumus). 2008.gadā pirmais nodokļa maksāšanas termiņš noteikts 15.aprīlis.

● Dabas resursu nodoklis

2008.gadā palielināsies dabas resursu nodoklis uz visu veidu iepakojumu. Piemēram, stikla iepakojumam nodokļa likme palielināsies par 25% (no Ls 0,16 uz Ls 0,20 par kilogramu), bet plastmasas par 50% (no Ls 0,40 uz Ls 0,60 par kilogramu). Koksnes, papīra un kartona iepakojumam likme pieaugs no Ls 0,05 uz Ls 0,15 par kilogramu materiāla.

● Akcizes nodoklis

Saskaņā ar Padomes direktīvas nosacījumiem minimālās akcizes nodokļa likmes valstīm, kas nav piesaistījušas savu nacionālo valūtu eiro, katru gadu ir jākorrigē nacionālās akcizes nodokļa likmes nacionālajā valūtā, lai tās atbilstu direktīvās noteiktajām eiro likmēm. 2007.gadā akcizes nodokļa likme par 1000 litriem dīzeļdegvielas bija Ls 178. No 2008.gada 1.janvāra šī likme būs Ls 193. Svinu nesaturošam benzīnam attiecīgi no Ls 209 uz Ls 228. Svinu saturošam benzīnam nodokļa likme par 1000 litriem augusi attiecīgi no Ls 294 uz Ls 297.

● Dīzeļdegvielas akcizes nodokļa atmaksa lauksaimniecības produktu ražotājiem

Pēc pašvaldību datiem Lauksaimniecības produkcijas ražošanai faktiski izmantotā zemes platība, par kuru 2007.gadā pieprasīta akcizes nodokļa atmaksa par iegādāto dīzeļdegvielu, bija 720 tūkst. ha. Saņemtā nodokļa kompensācija Ls bija 12,52 milj., no tiem Ls 2,62 milj. par 2006. gadā iegādāto dīzeļdegvielu.

2007.gada 8.augustā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumos Nr.528 "Kārtība, kādā lauksaimniecības produkcijas ražotājiem atmaksājams akcizes nodoklis par dīzeļdegvielu un dīzeļdegvielu, kam pievienota rapšu sēklu eļļa vai no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela", kas nosaka, ka turpmāk akcizes nodokļa atmaksu varēs pieprasīt arī par dīzeļdegvielu, kam pievienota rapšu sēklu eļļa vai no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela. Noteikumos pamatā saglabāta esošā akcizes nodokļa atmaksas kārtība, bet iesniegto dokumentu pārbaudes un akcizes nodokļa atmaksāšanas periods kļuvis garāks – 30 dienas.

4.7. tabula

Atmaksātais akcizes nodoklis par izlietoto dīzeļdegvielu 2005. – 2007.gadā

	Mērvienības	2005.	2006.	2007.
Pavisam izmaksātais akcizes nodoklis, t.sk.	milj.Ls	11,5	10,69	12,52
par kārtējā gadā iegādāto	milj.Ls	10,3	9,15	9,90
par iepriekšējā gadā iegādāto	milj.Ls	1,2	1,54	2,62
Veikta akcizes nodokļa atmaksa	milj.ha	0,71	0,65	0,72
Saņemti iesniegumi atmaksai, no tiem:	milj.Ls	11,1	10,11	12,82
atzīti par nederīgiem	milj.Ls	0,25	0,24	0,76

Avots: VID

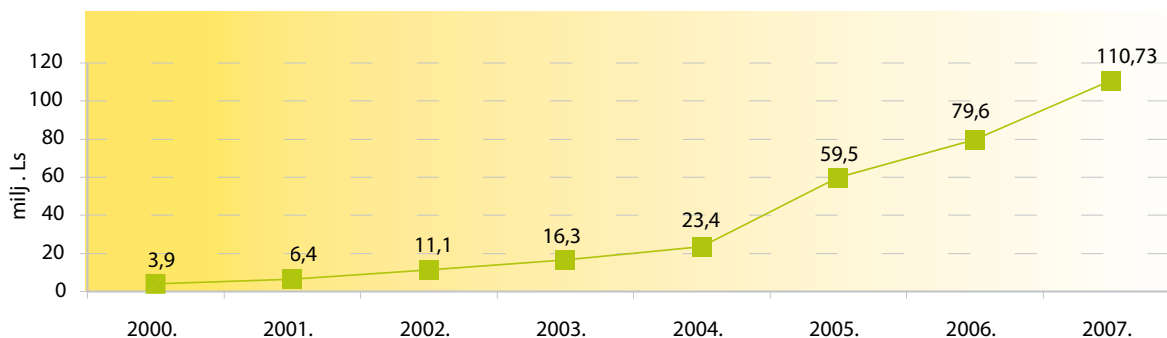

4.5. Kooperatīvu un nevalstisko organizāciju atbalsts

Kooperācijas veicināšana

Kooperatīvu galvenais uzdevums ir veicināt un meklēt jaunu noieta tirgu biedru saražotās lauksaimniecības produkcijas realizācijai gan iekšējā, gan ES tirgū, kā arī rūpēties par biedru konkurētspējas un labklājības paaugstināšanu.

Pateicoties labvēlīgai valsts atbalsta politikai, sākot ar 2000.gadu Latvijā sāka veidoties konkurētspējīgas pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības. Pēdējo gadu laikā vērojama kooperatīvo sabiedrību attīstība (4.2. attēls). Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību apgrozījums 2007. gada laikā ir pieaudzis no 79,6 līdz 110,73 milj. latu.

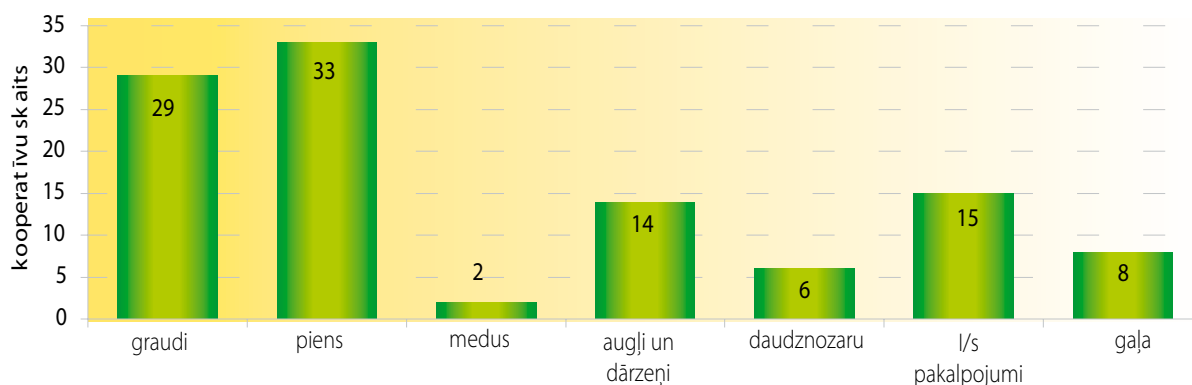
Avots: Latvijas Lauksaimnieku kooperatīvu asociācija

4.2. attēls. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību apgrozījuma pieaugums

Saskaņā ar 2003.gada 17.jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr.328 "Noteikumi par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības reģistrācijai nepieciešamajiem dokumentiem un šīs sabiedrības atzīšanas kārtību", 2007.gadā tika atzītas 64 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, no kurām 49 kooperatīvajām sabiedrībām tika izmaksāts valsts atbalsts – subsīdijas 97500 latu apmērā. Jaunizveidotajiem 9 kooperatīviem – 25500 latu, bet 10 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, kuras tika atzītas, kredītprocenu dzēšanai izmaksāti 129718 lati.

Lauku attīstības plāna 2004. – 2006.gadam pasākuma "Atbalsts ražotāju grupām" ietvaros 2007.gadā varēja pretendēt uz atbalstu atzītās lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības.

2007.gadā darbojās 107 lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras savu darbību veica Latvijas teritorijā. No tām 29 graudu pirmapstrādes un uzglabāšanas kooperatīvās sabiedrības, 33 piena ražošanas kooperatīvi, 2 medus ražošanas kooperatīvi, 14 augļu un dārzeņu ražošanas kooperatīvi, 6 daudznozaru kooperatīvi, 15 lauksaimniecības tehnikas pakalpojumu kooperatīvi un 8 gaļas ražošanas kooperatīvi (4.3. attēls).

Avots: Latvijas Lauksaimnieku kooperatīvu asociācija

4.3. attēls. Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību skaits pa nozarēm

Zemkopības ministrijas galvenais sadarbības partneris jautājumos, kas saistīti ar lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību attīstības un atbalsta politikas plānošanu, ir "Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija" (LLKA).

■ Atbalsts nevalstiskajam sektoram

Lai veicinātu lauku un lauksaimnieku biedrības un nodibinājumus iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā un nodrošinātu informācijas apriti starp valsts pārvaldes iestādēm, Eiropas Savienības institūcijām un lauksaimniekiem, atbalsta pasākuma "Atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrībām un nodibinājumiem" ietvaros 2007.gadā 39 lauku un lauksaimnieku biedrībām un nodibinājumiem piešķīra finansējumu 265 807 latu apmērā, bet 22 rajonu lauksaimnieku apvienībām 79 900 latu.

Valsts atbalsts 2007.gadā 55 000 latu apmērā tika piešķirts Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomei, 40 000 latu Latvijas lauksaimniecības organizāciju sadarbības Briseles birojam, un 6000 latu – Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācijai.

Lauksaimniecības nozaru attīstība

5. Lauksaimniecības nozaru attīstība

5.1. Kopsavilkums

Lauksaimniecības nozaru attīstības sadaļā ir apskatīts Lopkopības nozares situācijas vērtējums, kas raksturo nozari kopumā, ietverot cēloņus, nozari ietekmējošos faktorus, kuri kavējuši vai veicinājuši nozares attīstību. Tiek analizēti ražošanas rādītāji par pēdējiem trim gadiem, norādot uz attīstības vai krituma tendencēm katrā nozarē.

Lielāka uzmanība 2007.gadā bija pievērsta cūkgaļas ražošanas sektoram. Cūkkopības sektorā 2007.gada sākumā izveidojās kritiska situācija, kas turpinājās visu gadu. Negatīvās cūkgaļas tirgus tendences ir radījušas augstās lopbarības graudu iepirkuma cenas, resursu sadārdzināšanās, inflācija u.c. faktori. Taču, neskatoties uz to, nozares rādītāji 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, bija stabili un vērojamas to uzlabošanās tendences gan dzīvnieku skaita, gan ražošanas un pārstrādes apjomu, gan produktivitātes ziņā.

Latvijas piensaimniecības nozarē 2007.gadā turpinājās iepriekšējos gados aizsāktā pieauguma tendence nozares pārstrukturēšanās un

koncentrācijas, kā arī labvēlīgo pasaules tirgus tendenču ietekmē, kas radīja īpaši labvēlīgu situāciju piena produktu eksportam. Šīs tendences ļāva veikt investīcijas ražošanā un pārstrādē, ievērojami palielināt piena iepirkuma cenu, kāpināt ražošanas apjomus un produktivitāti.

Apskatot nozares kopumā un analizējot statistikas datus visās lauksaimniecības nozarēs, ražošanas apjomi ir stabili un pastāv potenciālas iespējas palielināt tirdzniecības apjomus. Konkurences pastiprināšanās vietējā un starptautiskā mērogā piena un gaļas produktu grupās Latvijas piena un gaļas produktu ražotājiem būtu jāuzskata par motivējošu faktoru konkurētspējīgāku produktu ražošanai, investīcijām uzņēmumu specializācijā, kā arī ražošanas koncentrācijai lielākajos uzņēmumos. Tas radītu iespēju palielināt noteiktu produktu ražošanu, kā arī samazinātu to ražošanas izmaksas un palielinātu iepirkuma cenas.

5.2. Piena un piena produktu ražošana

Piensaimniecība ir viena no lauksaimniecības pamatnozārēm Latvijā. 2007.gadā saražotas 841 646 tonnas piena, no kurām govju piens ir 838 356 tonnas, kas ir par 3,2% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Lauksaimniecības preču gala produkcijas struktūrā piensaimniecība 2007.gadā veidoja 21,6%, kas ir nedaudz mazāk nekā 2006.gadā – attiecīgi 24%.

5.1. tabula

Piena bilance 2005. – 2007.gadā (tūkst. t.)

	2005.	2006.	2007.*
Atlikums gada sākumā, pārrēķināts pienā	16,3	32,1	35,2
<i>Resursi</i>			
Saražots piens un piena produkti, pārrēķinot pienā	810,3	815,1	841,6
Piena produktu imports, pārrēķinot pienā	80,5	138,3	127,6
Resursi kopā	907,1	985,4	1004,2
<i>Patēriņš</i>			
Piena un produktu patēriņš, pārrēķināts pienā	670,6	623,1	641,4
– t. sk. patēriņš iedzīvotāju uzturā	542,1	507,4	539,6
– t. sk. patēriņš lopbarībā	128,5	115,7	101,8
Piena produktu eksports, pārrēķinot pienā	204,4	327,1	327,5
Kopā patērēts piens un piena produkti, pārrēķināti pienā	875,0	950,2	968,9
Atlikums gada beigās	32,1	35,2	35,3

* – provizoriski rādītāji

Avots: CSP

Piena ražošanas pieaugums zināmā mēra izskaidrojams ar neraksturīgi labvēlīgo piena iepirkuma cenu tendenci 2007.gada otrajā pusē, kad cenas par 50% pārsniedza 2006.gada attiecīgā perioda cenas, līdz minimumam samazinot sezonālās ietekmi.

Piena un piena produktu patēriņš uzturā 2007. gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, pieaudzis par 6,3% un vērtējams kā pozitīvs, ņemot vērā, ka 2006.gadā piena un piena produktu patēriņš, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem, bija samazinājies.

Minimālais eksporta pieaugums pienam un piena produktiem visticamāk izskaidrojams ar ievērojamo pieaugumu nepārstrādātā piena pārdošanā uz kaimiņvalstīm, īpaši Lietuvu.

Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā par 20% samazinājies nepārstrādātā piena patēriņš uz vietas saimniecībā – cilvēku uzturam un lopbarībai. Savukārt nepārstrādātā piena pārdošanas apjomi palielinājušies par

11,6%. Palielinājies gan piena iepirkums, gan nepārstrādātā piena tiešā pārdošana. Piena produktu pārdošanas apjomi no saimniecībām faktiski nav mainījušies, saglabājoties 2,3 tūkst. tonnu apmērā.

Piensaimniecības sektorā jau vairākus gadus norisinās strukturālas pārmaiņas. Lielā mērā to veicina valsts un ES piešķirtais atbalsts nozarei un kvotu sistēmas ieviešana. Ražotāji piesaista investīcijas ganāmpulku atjaunošanā, ieviešot produktīvākas, noturīgākas šķirnes, saimniecību modernizēšanā un paplašināšanā, kas rada iespēju attīstīties piena sektoram. Tomēr Latvijā piena ražošana joprojām ir sadrumstalota, 90% visu piena ražošanas saimniecību ir mazas (līdz piecām govīm), un šajās saimniecībās ir ap 37% no Latvijas slaucamo govju ganāmpulka. Kopš 2000.gada šādu mazo piena ražošanas saimniecību skaits ir samazinājies par 45%, bet lielo (100 un vairāk govīs) pieaudzis par 40%, tomēr lielo saimniecību īpatsvars kopējā struktūrā joprojām ir ļoti mazs – 0,4%.

5.2. tabula

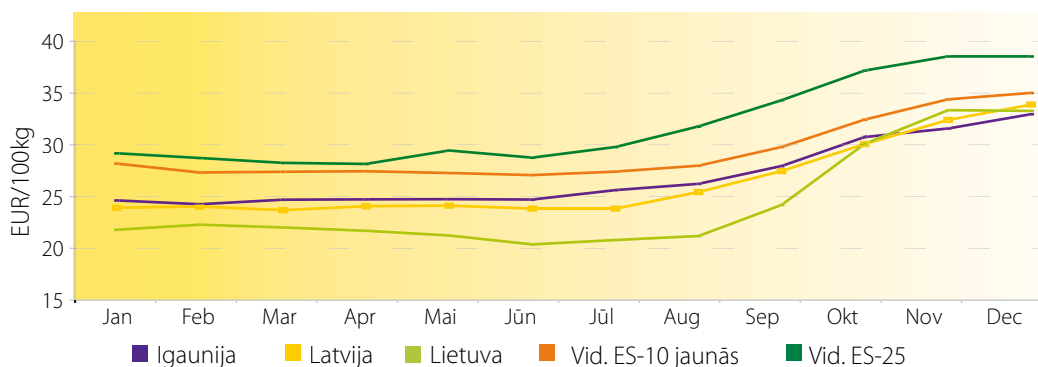
Visu veidu saimniecību grupējums pēc slaucamo govju skaita 2005. – 2007.gadā

Slaucamo govju skaits saimniecībā	2005.				2006.				2007.			
	Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā	
	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
1	32 185	53,9	32 185	17,4	22 991	51,8	22 991	12,7	19939	51,4	19939	11,1
2	14 058	23,6	28 116	15,2	10 655	24,0	21 310	11,8	7045	18,1	14090	7,8
3 – 5	8 268	13,9	29 227	15,8	5 884	13,3	22 991	12,7	5769	14,9	19948	11,1
6 – 9	2 483	4,2	17 557	9,5	2 038	4,6	15 478	8,6	2406	6,2	16446	9,2
10 – 19	1 704	2,9	21 730	11,7	1 692	3,8	24 171	13,4	2122	5,5	26262	14,6
20 – 29	396	0,7	9 263	5,0	456	1,0	11 701	6,5	680	1,7	15159	8,4
30 – 49	240	0,4	8 755	4,7	300	0,7	11 898	6,6	427	1,1	14757	8,2
50 – 99	148	0,2	10 065	5,4	206	0,5	14 755	8,2	278	0,7	17767	9,9
100 – 199	51	0,1	6 659	3,6	80	0,2	11 077	6,1	97	0,2	12583	7,0
200 – 299	28	0,0	7 006	3,8	34	0,1	8 627	4,7	32	0,1	8166	4,6
>=300	33	0,1	14 612	7,9	34	0,1	15 786	8,7	30	0,1	14302	8,1
Kopā	59 594	100,0	185 175	100,0	44 373	100,0	180 785	100,0	38 825	100	179 419	100,0

Avots: CSP

Vidējais ganāmpulka lielums Latvijā 2007.gadā bija 3,92 govīs, kas ir mazāks nekā 2006.gada attiecīgais rādītājs un joprojām ir viens no zemākajiem rādītājiem Eiropas Savienības valstīs. Paredzams, ka strukturālie pārkārtojumi Latvijā turpināsies arī turpmākajos gados.

Piena ražošanas pieaugumu veicina arī nepārtrauktā govju produktivitātes pieauguma tendence. Pēc CSP datiem 2007.gadā vidējais izslaukums no govīs sasniedza 4636 kg/gadā, kas ir par 3,2% augstāks nekā 2006.gadā. Produktivitātes pieaugums kompensēja kopējā govju skaita samazināšanos un ražošanas apjomu palielināšanos. Pēc CSP datiem govju skaits Latvijā 2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, samazinājies par 1,9 tūkst. jeb 1,1%.

Avots: CSP

5.1. attēls. Slaucamo govju skaita un vidējā izslaukuma dinamika Latvijā

Piena nozares izaugsmē noteicošais faktors ir tirgus iespējas un attīstība. Ik gadus pieaug pārstrādes uzņēmumiem pārdotā piena īpatsvars.

2007.gadā pārstrādei tika iepirkts 630,7 tonnas piena, kas bija 75,2% no saražotā piena un 2006.gada iepirkuma rādītāju pārsniedza par 6,5%. Kopš 2005.gada piena iepirkums pārstrādei pieaudzis par 25,7%. Piena iepirkuma apjomu pieaugumu ietekmē iepirkuma cenu pieaugums, jo īpaši tas bija jūtams 2007.gada otrajā pusē, kā arī koncentrācijas procesi ražošanā un pārstrādē.

Reaģējot uz pieprasījuma pieaugumu pasaulē, piena produktu ražošanā 2007.gadā notikušas izmaiņas arī Latvijā. Tika uzsākta sauso siera suliņu ražošana, gadā saražojot 4,17 tūkst. t. šī produkta. Atbildot uz pieaugošo pieprasījumu pasaules tirgū, vājpiena

pulvera ražošana 2007.gadā palielinājusies vairāk nekā 2 reizes, bet kopumā piena pulveru ražošana samazinājusies par 2,2%, ņemot vērā, ka pilnpiena pulvera ražošana samazinājās par 47%. Pēdējos divos gados ir pieaugusi sviesta ražošanas, sasniedzot 6,15 tūkst. t. apjomu, kas ir par 6% vairāk nekā 2006.gadā. Par 2,3% palielinājusies siera ražošanas. Sviesta un jo īpaši siera ražošanas apjomus lielā mērā nosaka cenu un pieprasījuma situācija pasaules tirgū.

5.3. tabula

Piena iepirkums un svarīgāko piena produktu ražošana un pārdošana 2005. – 2007.gadā

	2005.		2006.		2007.	
Piena iepirkums pārstrādei, tūkst. t	501,70		592,3		630,7	
Produktu ražošana un realizācija:	Saražots, tūkst. t	Pārdotās produkcijas vērtība Ls milj.	Saražots, tūkst. t	Pārdotās produkcijas vērtība Ls milj.	Saražots, tūkst. t	Pārdotās produkcijas vērtība Ls milj.
Sviests	5,97	9,66	5,78	9,65	6,55	12,73
Siers	20,61	39,10	21,27	43,20	22,0	49,53
Piena pulveris*	4,86	7,29	7,27	nav datu	7,11	nav datu
Siera suliņu pulveris*	–	–	–	–	4,17	nav datu

Avots: CSP, Latvijas piensaimnieku centrālā savienība (LPCS)*

Konkurences pastiprināšanās vietējā un starptautiskā mērogā piena produktu grupās Latvijas piena produktu ražotājiem būtu jāuzskata par motivējošu faktoru konkurētspējīgāku produktu ražošanā, investīciju piesaistē uzņēmumu specializācijai, kā arī ražošanas koncentrācijai lielākajos uzņēmumos. Tas dotu iespēju palielināt noteiktu produktu ražošanu, kā arī samazinātu to ražošanas izmaksas un palielinātu piena iepirkuma cenas.

Pārējo piena produktu ražošanas apjomi 2007.gadā turpināja pieaugt. Šo produktu ražošanas apjomu pieaugumu galvenokārt ietekmē iekšējā tirgus faktori. Jāsecina, ka Latvijā piena produktu tirgus situācija bijusi laba, neskatoties uz dažādiem ekonomiskiem faktoriem. Šo produktu ražošanas pieaugums saistīts ar piena produktu patēriņa pieaugumu. Dažās pozīcijās pieaugums, salīdzinot ar 2006.gadu, bijis visai ievērojams, piemēram, biezpiena izstrādājumiem par 76,4%, biezpienam par 55,6%. Vājpiena biezpiena un jogurta ražošana palielinājusies apmēram par trešdaļu, bet pārējiem produktiem ražošanas pieaugums bijis mazāks.

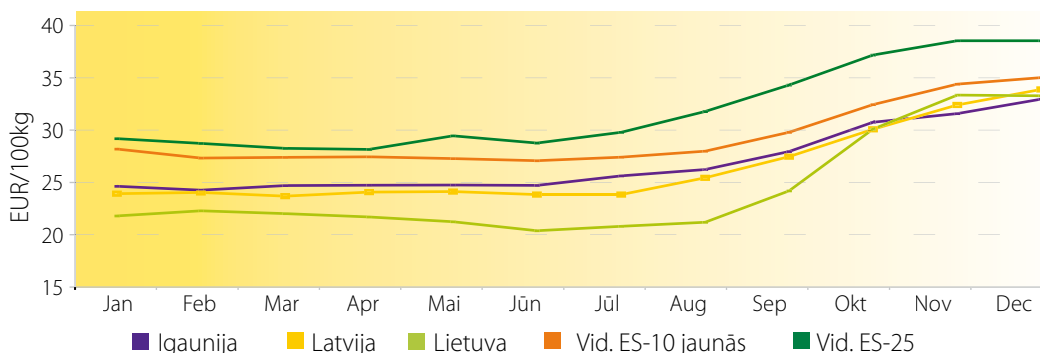
5.4. tabula

Piena produktu ražošana 2005.–2007. gadā, tonnās

Produkts	2005.	2006.	2007.
Piens	72 573	73 750	85 120,0
Skābpiena dzērieni	22 289	23 948	27 386
Krējums salds	3 059	4 581	5 209
Krējums skābs	16 185	15 747	19 374
Biezpiens treknais	2 758	2 975	4 629
Jogurts	8 536	7 277	9 157
Biezpiena izstrādājumi	1 307	1 430	2 522
Biezpiens vājpiena	3 565	3 092	3 962
Saldējums	4 235	4 480	4 718

Avots: LPCS

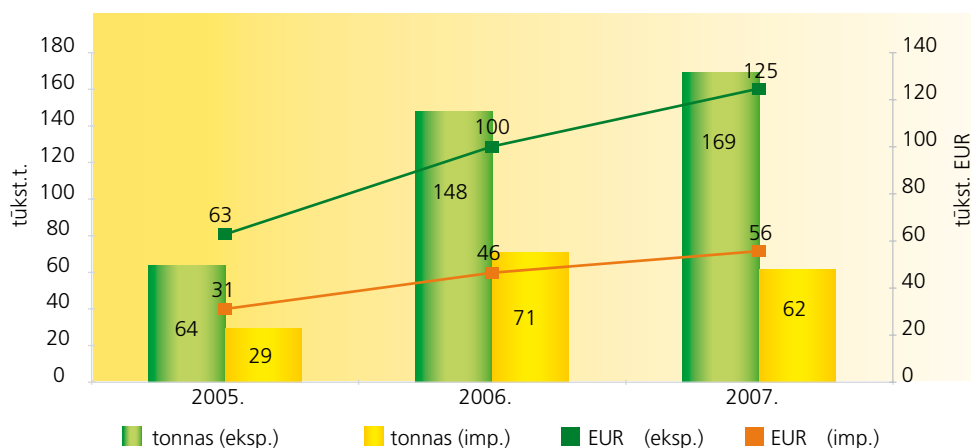
Vidējā iepirkuma cena pienam 2007.gada pirmajā pusē turpināja pieaugt, vienlaikus saglabājot ikgadējo sezonālās tendenci, kad ziemas mēnešos cenas ir augstākas, bet, iestājoties siltākam laikam un palielinoties piena ieguvei, cenas samazinās. Taču gada otrajā pusē, sekojot labvēlīgām pieprasījuma un cenu tendencēm piena produktu pasaules tirgū, iepirkuma cenas ievērojami pieauga. Vidējā iepirkuma cena pienam decembrī sasniedza 236,36 Ls/t, kas par 42% pārsniedza jūlija iepirkuma cenu, bet par 41% pārsniedza 2006. gada decembra cenu. Vidējā iepirkuma cena pienam 2007.gadā bija 183,31 Ls/t, kas ir par 12,6% augstāka nekā vidējā iepirkuma cena 2006.gadā. Izvērtējot cenu attīstību kaimiņvalstīs, var secināt, ka līdzīgi kā iepriekšējos gados iepirkuma cenas Lietuvā bijušas nedaudz zemākas, bet Igaunijā nedaudz augstākas nekā Latvijā. Tikai gada beigās Igaunijā iepirkuma cena bija pazeminājusies, noslīdot pat zemāk par Latvijas iepirkuma cenas līmeni, savukārt, Lietuvā gada pēdējā ceturksnī cena augusi visstraujāk un pēdējos mēnešos pat bijusi augstāka nekā Latvijā. Salīdzinot ar iepirkuma cenu līmeni vidēji Eiropas Savienībā, Latvijā iepirkuma cena 2007.gadā no 81% līmeņa janvārī sasniedza 87% līmeni decembrī.

Avots: Eiropas Komisija (EK)

5.2. attēls. Vidējās piena iepirkuma cenas Latvijā, Baltijas valstīs un ES 2007.gadā, EUR/100 kg

Latvijas piena un piena produktu eksports 2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, pieaudzis par 14%, tā vērtība pieaugusi nedaudz vairāk – par 24%. Savukārt, piena produktu importa apjomi ir mazinājušies, taču importa kopējā vērtība pieaugusi par 19%, kas saistīts galvenokārt ar cenu pieauguma tendencēm pasaulē.

Avots: COMEXT (Eurostat datu bāze)

5.3. attēls. Piena un piena produktu eksports un imports uz/no Latvijas 2005.–2007.gadā

Pēc Lauku atbalsta dienesta ziņām, 2007.gadā piena un piena produktu sektorā tika izmaksātas eksporta kompensācijas 1 719 846 latu apmērā, kas ir apmēram divas reizes vairāk nekā iepriekšējā gadā. Piena un piena produktiem piešķirto eksporta kompensāciju īpatsvars kopējā lauksaimniecības produktiem piešķirto eksporta kompensāciju struktūrā pieaudzis par 40%, salīdzinot ar 2006.gadu. Taču jāuzsver, ka eksporta kompensācijas šajā sektorā netika pielietotas ar 2007.gada 15.jūniju.

5.5. tabula

Eksporta kompensāciju maksājumi piena produktiem 2005.–2007. gadā

	2005.	2006.	2007.
Summa, Ls	257 845	860 156	1 719 846
% no visiem lauksaimniecības produktiem	41	63,5	89,3

Avots: LAD

● Ciltsdarbs

Pēc Lauksaimniecības datu centra (LDC) datiem dzīvnieku reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri Latvijā reģistrēti 390808 liellopi, t.sk. 184928 slaucamās govīs un 49605 liellopu ganāmpulki, t.sk. 46306 slaucamo govju ganāmpulki. 2007.gadā slaucamo govju skaits salīdzinājumā ar 2006.gadu ir samazinājies par 17790 govīm.

5.6. tabula

Govju ganāmpulku kvalitāte 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Govju skaits pārraudzībā, tūkst.	111,4	118,9	125,9
Vidējais izslaukums no govīm kg gadā*	4364	4492	4636
Vidējais izslaukums no govīm pārraudzībā kg/gadā	5084	5296	5478
Piena tauki govīm pārraudzībā %	4,38	4,42	4,37
Piena olbaltums govīm pārraudzībā %	3,32	3,29	3,37

* Centrālā statistikas pārvalde (CSP)

Avots: Lauksaimniecības datu centrs (LDC),

Salīdzinot pārraudzības rezultātus par pēdējiem trim gadiem, 2007. gadā vidējais izslaukums no pārraudzībā esošām govīm turpina palielināties, vidēji no govīm izslaucot 4636 kg piena, t.i., par 182 kg vairāk nekā iepriekšējā pārraudzības gadā. Salīdzinot govju skaita izmaiņas pārraudzībā ar iepriekšējiem gadiem, redzams, ka govju skaits pārraudzībā turpina pieaugt un uz 2007.gada 30.septembri tas sasniedzis 125,9 tūkstošus govju, t.i., par 7 tūkstošiem vairāk nekā iepriekšējā pārraudzības gadā. Tas nozīmē, ka piena govju ganāmpulku īpašnieki saprot un novērtē pārraudzības darba nepieciešamību ganāmpulka veiksmīgam menedžmentam, līdz ar to palielinās ganāmpulku produktivitāte.

Pārraudzībā atrodas dažādu šķirņu govīs ar atšķirīgu vidējo izslaukumu, olbaltumvielu un tauku saturu.

5.7. tabula

Pārraudzībā esošo dažādo šķirņu govju produktivitāte 2005. – 2007.gadā

Govju šķirne	Slēgto laktāciju skaits			Izslaukums no gov, kg/gadā			Piena olbaltums, %			Piena tauki, %		
	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.
Latvijas brūnā	68404	65656	62043	4886	4926	5035	3,36	3,33	3,32	4,46	4,45	4,45
Holšteinas melnraibā	28780	30622	30753	5692	5854	6061	3,23	3,20	3,19	4,26	4,24	4,21
Angleras	384	385	359	5978	6121	6273	3,38	3,38	3,37	4,72	4,65	4,65
Dānijas sarkanā	257	349	322	5408	5504	5652	3,35	3,32	3,30	4,47	4,45	4,45
Zviedrijas sarkanraibā	243	343	432	5677	5667	5733	3,33	3,30	3,30	4,27	4,51	4,53
Holšteinas sarkanraibā	956	1099	1119	5538	5654	5696	3,30	3,28	3,28	4,36	4,34	4,33
Latvijas zilā	205	264	352	4386	4412	4325	3,36	3,34	3,35	4,36	4,38	4,39

Avots: LDC

Latvijas slaucamo govju ganāmpulku pārsvarā veido Latvijas brūnās šķirnes govīs (63 % no kopējā slaucamo govju skaita) ar vidējo izslaukumu 5035 kg, tauku saturu 4,45 % un olbaltumu 3,32 %. Holšteinas melnraibās šķirnes govīs ir 34 % no kopējā slaucamo govju skaita. Salīdzinot ar 2006.gadu, pieaugusi to produktivitāte par 207 kg no gov gadā, salīdzinot ar iepriekšējo pārraudzības gadu. Analizējot 2007.gadu pārraudzības šķirņu griezumā, vislabākie rādītāji ir Angleras šķirnei ar vidējo izslaukumu 6273 kg, aiz tās seko Holšteinas melnraibā šķirne ar 6061 kg izslaukumu.

Latvijā piena lopkopībā veiksmīgi turpina darboties divas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas – Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība un Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija. Abas organizācijas veic mērķtiecīgu ciltsdarbu, izmantojot augstvērtīgus vaislas dzīvniekus. Ganāmpulku ģenētiskās kvalitātes uzlabošanai vaislas dzīvniekus ievieš arī no ārvalstīm, līdz ar to uzlabojas ganāmpulku produktivitātes rādītāji. Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācijas biedru ganāmpulku govju vidējais izslaukums 2007.gadā bija 7705 kg jeb par 2227 kg vairāk nekā vidējais pārraudzības izslaukums Latvijā. Latvijas Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienības biedru ganāmpulku govju vidējais izslaukums – 6439 kg.

Kopējā tirgus organizācijas pasākumi

Šajā sadaļā ir aprakstīti divi piena un piena produktu tirgu regulējošie instrumenti – piena kvotu sistēma un atbalsta programma piena piegādēm izglītības iestādēs ("Skolas piena" programma).

● Piena kvotu sistēma

Piena kvotu sistēma Latvijā tika ieviesta ar 2004.gada 1.maiju, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā. Piena kvotu sistēma nodrošināja precīzu piena ražošanas un realizācijas uzskaiti un kontroli gan no kvantitatīvā, gan no kvalitatīvā aspekta un priekšnoteikumus piena ražošanas pārstrukturēšanai. Sākotnēji Latvijai piešķirtais kopējais valsts piena kvotas apjoms bija 695 395 tonnas, kas bija apmēram 60% no iestāšanās sarunās prasītā apjoma. Taču, pamatojoties uz veiktajiem pārstrukturēšanās pasākumiem nozarē, Latvijai 2006.gadā tika piešķirta papildus piegādes kvota 33 253 tonnu apmērā.

No 2008.gada 1.aprīļa Latvijas kopējā piena kvota ir 743 221 tonnu (ieskaitot palielinājumu par 2% saskaņā ar 2008.gada 17.marta Padomes regulu Nr.248/2008, ar ko groza Regulu Nr.1234/2007 attiecībā uz valstu piena kvotu).

Piegādes kvota Latvijā veido 98,5% no kopējās piena kvotas. Tiešās tirdzniecības kvotas apjoms ar katru gadu samazinās, kas izskaidrojams ar ražotājiem labvēlīgo piena iepirkuma cenu pieauguma tendenci. Piegādes kvotas izpilde 2007/2008.kvotas gadā sasniedza 91,1%. Tiešās tirdzniecības kvotas izpilde 3.ceturksni ieskaitot, ir 68,6%. Prognozēts, ka uz 4.ceturksni tiešās tirdzniecības kvotas izpilde būs 75,4%.

5.8. tabula

Latvijai piešķirtā piena kvota pa gadiem (uz kvotas gada sākumu), tūkst. tonnu

Kvota	2004./2005.	2005./2006.	2006./2007.	2007./2008.
Kopējā valsts kvota, t.sk.:	695 395	695 395	728 647	728 647
piegādes kvota,	468 943	631 856	715 404	717 342
kvotas izpilde %	73	83	88	91
palielinājums pret iepriekšējo periodu, %	nav	35	7	3
tiešās tirdzniecības kvota,	226 452	63 539	13 244	11 306
kvotas izpilde %	16	55	76	78
samazinājums pret iepriekšējo periodu, %	nav	71	72	2

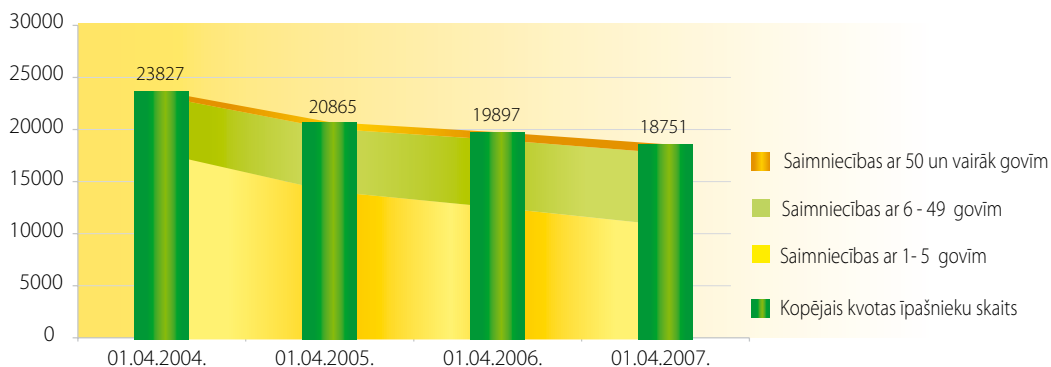
Avots: LDC

Piena iepirkums 2007/2008.kvotas gadā piegādei pēc izlīdzināšanas bija 657 237 tonnas, kas ir par 3% vairāk nekā 2006/2007.kvotas gadā. Tiešā tirdzniecībā piena iepirkums bija 8 524 t.

Uz 2007./2008.kvotas gada beigām Latvijā bija reģistrēti 21 009 kvotas īpašnieki, no kuriem:

- 1) aktīvi darbojas 20 025 ražotāji (piegādes kvotā – 18 940, tiešajā tirdzniecībā – 1080);
- 2) "neaktīvi" bija 984 kvotas īpašnieki, kuri nepārdod.

Uz 2007./2008. kvotas gada beigām Latvijā bija atzīti 100 piena pircēji, no kuriem aktīvi darbojas 63 pircēji (piena savākšanas, apstrādes un pārstrādes uzņēmumi).

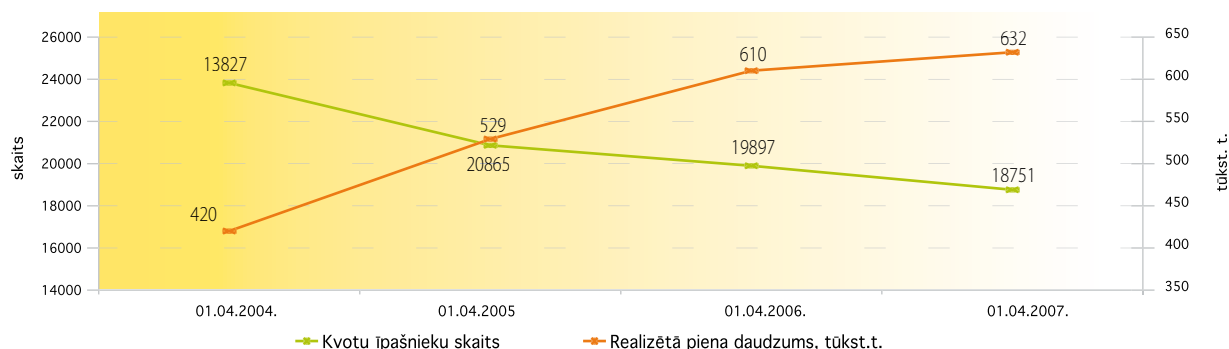

Avots: LDC

5.4. attēls. Piena kvotas īpašnieku skaits pa saimniecību grupām kvotas gada sākumā

Nozares strukturālie pārkārtojumi saskatāmi, arī izvērtējot piešķirtās kvotas sadalījumu pa saimniecību grupām. Joprojām no kopējā kvotas īpašnieku skaita visvairāk ir mazie ražotāji (1 – 5 govju saimniecības) un vidējie ar 6 – 49 govīm. Izvērtējot struktūras izmaiņas pa gadiem, redzams, ka mazo saimniecību īpatsvars kvotas īpašnieku struktūrā pakāpeniski samazinās, turpretī vidējo un lielo saimniecību īpatsvars pamazām pieaug.

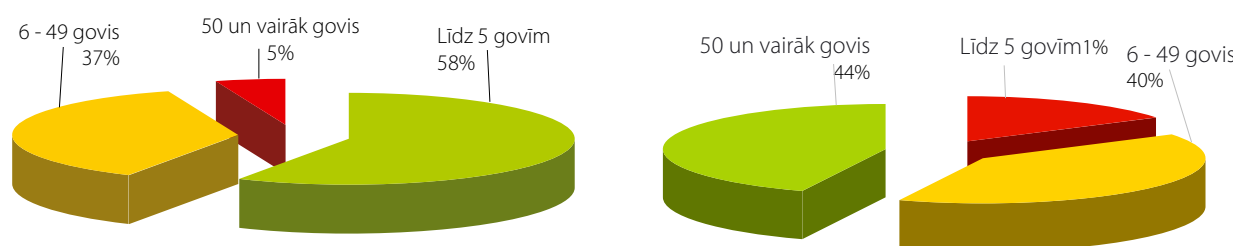
Pakāpeniski ar katru gadu sarūk piena kvotas īpašnieku kopējais skaits, vienlaicīgi palielinoties pārdotā piena apjomam. Tas ir viens no nozares pārstrukturēšanās procesa rādītājiem.

Avots: LDC

5.5. attēls. Piena kvotas īpašnieku skaita un realizētā piena daudzuma dinamika

Izvērtējot kvotas apguves rādītājus pēc pārdotā piena apjoma atkarībā no saimniecības lieluma uz 2008.gada 1.aprīli, redzams, ka lieli kvotas īpašnieki, kas kopējā struktūrā veido 5% no visiem kvotas īpašniekiem, piegādā 44% no piena daudzuma, turpretī mazie no 1 līdz 5 govju saimniecību īpašnieki – tikai 6%.

Avots: LDC

5.6. attēls. Kvotas īpašnieku skaits pēc saimniecību lieluma uz 01.04.2008.

5.7. attēls. Pārdotais piens uz 01.04.2008.

Latvija arī pēdējā noslēgtajā kvotas gadā (2007./2008.) nepārsniedza savu kopējo piena kvotu. Taču, ņemot vērā ikgadējās pieauguma tendences ražošanas un iepirkuma apjomos, var gaidīt, ka jau tuvākajos gados kvota tiks pārsniegta. Taču pašreiz notiekošās ES Kopējās lauksaimniecības politikas "veselības pārbaudes" ietvaros attiecībā uz piena kvotu sistēmas atcelšanu Eiropas Savienībā līdz 2015.gadam Latvija cīnās par to, lai sankcijas valstij par kvotas pārsniegšanu tiktu maksimāli samazinātas.

● Atbalsts piena piegādēm izglītības iestādēs

Latvijā 2007.gadā turpinājās ES atbalsts "Skolas piena" programmas ietvaros piena produktu piegādei izglītojamiem pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības iestādēs. Atbalsta pretendents programmas ietvaros var būt piena produktu ražotājs, izplatītājs, pati izglītības iestāde vai arī pašvaldība, kuras teritorijā darbojas attiecīgā izglītības iestāde. Eiropas Savienības atbalsts rada iespēju vispārējās izglītības iestāžu audzēkņiem saņemt 200 vai 250 ml piena vai noteiktu

piena produktu dienā par pazeminātu cenu. Maksimālās cenas noteiktas ar aprēķinu, lai ieņēmumi no piena pārdošanas atbalsta programmas ietvaros atbalsta pretendētājam segtu starpību starp produkta pašizmaksu (realizācijas cenu, ieskaitot piegādes izmaksas) un ES atbalstu konkrētam piena produktam. Ministru kabineta 2007.gada 23.janvāra noteikumi Nr. 78 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai 2007. gadā un tā piešķiršanas kārtību" paredzēja līdzfinansējumu valsts atbalsta veidā 2007.gadam bezmaksas piena (maksimāli 250 ml piena dienā) nodrošināšanai pirmsskolas izglītības un vispārējās izglītības iestādēs 1. līdz 9. klases audzēkņiem. Tika veikta informatīvā un reklāmas kampaņa, kuru mērķis bija veicināt regulāru piena produktu patēriņu skolās, piena produktu pieejamību par zemākām cenām, izmantojot Eiropas Savienības un valsts atbalstu. Lai popularizētu programmu "Skolas piens" 2006./2007. mācību gadā tika veiktas dažādas aktivitātes: tika rīkoti reģionālie semināri, izdoti informatīvie bukleti, sagatavots mācību līdzeklis pirmsskolas izglītības iestādes audzēkņiem – darba burtnīca "Runcis Pienapuncis bērnodārzā", kā arī izvietoti reklāmas plakāti.

5.9. tabula

"Skolas piena" programmas realizācija 2005./2006.–2007./2008. mācību gadā

Mācību gadi	2005./2006.	2006./2007.	2007./2008. (uz 31.12.2007.)
Iesniegumi apstiprinājuma saņemšanai	119	71	11
Apstiprināti uzņēmumi	104	62	9
Iesniegumi atbalsta saņemšanai	388	938	371
Pretendenti, kas iesaistās programmā	59	114	95
Iesaistītas izglītības iestādes	786	725	543
Piegādātā piena daudzums, t	954	3447	1114
Izmaksātā summa (ES un valsts atbalsts), Ls	166 555	545 813	312 384
ES atbalsts	44 066	152 095	92 314
Valsts atbalsts	122 489	393 718	220 070

Avots: LAD

2006./2007. mācību gada sākumā "Skolas piena" programmā iesaistīto izglītības iestāžu skaits palielinājās, bet mācību gada 2.pusgadā nedaudz samazinājās, jo daļa izglītības iestāžu atteicās no programmas turpināšanas. Bez tam sakarā ar piena produktu ražošanas izmaksu un cenu straujo pieaugumu 2007.gadā no piedalīšanās "Skolas piena" programmā atteicās arī vairāki piena pārstrādes uzņēmumi. Daži uzņēmumi sašaurināja apkalpojamo izglītības iestāžu loku administrēšanas sarežģījumu dēļ. Šīs izglītības iestādes vai nu atrada citus piena piegādātājus, vai arī pašas ieguva atbalsta pretendenta statusu un turpināja programmas realizēšanu. Kopvērtējumā "Skolas piena" programma skolās ir populāra un bērni labprāt dzer pienu. Salīdzinot ar iepriekšējo mācību gadu, piegādātā piena daudzumam, izmaksātā ES atbalsta un valsts atbalsta summām ir tendence pieaugt.

● Kopsavilkums

Latvijas piensaimniecības nozarē 2007.gadā turpinājās iepriekšējos gados aizsāktā pieauguma tendence gan nozares pārstrukturēšanās un koncentrācijas ietekmē, gan arī labvēlīgo pasaules tirgus tendenču ietekmē, kas radīja īpaši labvēlīgu situāciju piena produktu eksportam. Šīs tendences ļāva veikt investīcijas ražošanā un pārstrādē, ievērojami palielināt piena iepirkuma cenu, kāpināt ražošanas apjomus un produktivitāti. Piena ražošana 2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, ir palielinājusies par 3,2%, par 3,2% pieaudzis govju ražības rādītājs. Piena produktu tirgus labvēlīgā situācija un piena iepirkuma cenu kāpums veicināja pārstrādei pārdotā piena apjomu palielināšanos un tiešā tirdzniecībā pārdotā piena apjomu samazināšanos. Tas atspoguļojās arī

piena kvotu sistēmā – kvotu pārveidošanas darījumu rezultātā piena piegādes kvota 2007./2008.gadam palielinājusies par 0,3%, turpretī tiešās tirdzniecības kvota šo darījumu rezultātā samazinājusies par 15%.

Labvēlīgā tirgus pieprasījuma un cenu situācijas ietekmē 2007.gadā netika īstenoti tirgus intervences pasākumi piena produktiem, savukārt atbalsta programma piena piegādei izglītojamiem vispārējās izglītības iestādēs ("Skolas piens") tika izmantota daudz plašākos apmēros nekā iepriekšējos gadus, kas liecina, ka programma ieguvusi visai lielu popularitāti Latvijā.

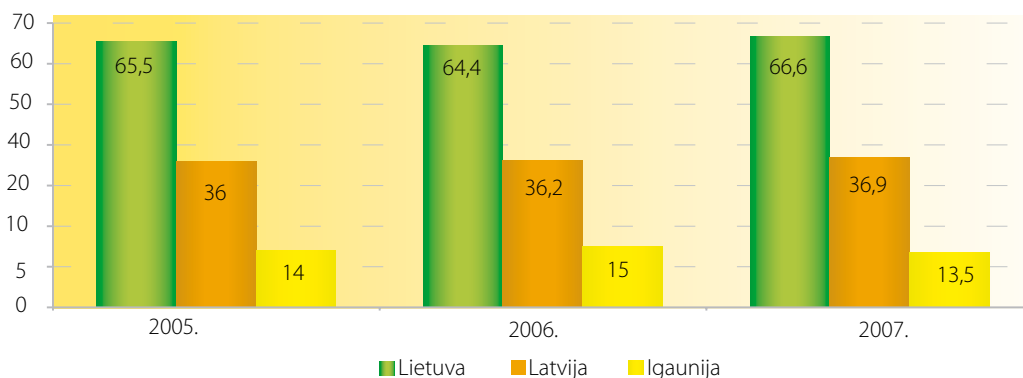
5.3. Cūkgaļas ražošana

Latvijas cūkkopības nozarei 2007.gads bija sarežģīts, jo gada sākumā izveidojās kritiska situācija. Negatīvās cūkgaļas tirgus tendences ir radījušas augstās graudu cenas, eksporta ierobežojumi uz Krieviju un Ukrainu, resursu izmaksu palielināšanos un inflāciju, kā arī citi faktori.

Viens no negatīvākajiem kritērijiem bija graudu cenu kāpums, kas būtiski ietekmēja Latvijas cūkkopības nozari, jo cūku barības sagatavošanai izmanto no 55 līdz 75 % graudu. 2007.gada sākumā cūku barības izmaksas veidoja 70 – 77 % no kopējām ražošanas izmaksām, un tās turpināja pieaugt līdz gada beigām. Augsto lopbarības cenu dēļ cūkgaļas ražošanas nozare kļuva nerentabla, ražotāji strādāja ar zaudējumiem un rezultātā samazinājās cūku kopējais skaits. 2007.gada oktobrī, salīdzinot ar 2006.gada oktobrī, cūku skaits bija samazinājies par 9 %. Graudu sadārdzinājums nozarē radīja bankrota situāciju.

Savukārt cūkgaļas iepirkuma cena 2007.gada beigās samazinājās par 3,7%. Situācija turpināja pasliktināties, jo graudu iepirkuma cenas jau pārsniedza cūkgaļas vidējās iepirkuma cenas. 2007.gada beigās cena lopbarības miežiem bija 127 Ls/t, kviešiem – 124 Ls/t, bet cūkgaļas cena tikai 109 Ls/100 kg). Tā rezultātā cūkkopji strādāja ar lieliem zaudējumiem Ls 44 uz vienu nobarojamo cūku.

Lai saglabātu ganāmpulkos sivēnmātes, Zemkopības ministrija Valsts atbalsta lauksaimniecībai ietvaros (atbalsts ciltsdarbam un dzīvnieku audzēšanai cūkkopības nozarē) sniedza finansiālu atbalstu cūku ražotājiem. Ar valsts atbalstu sivēnmāšu skaits ganāmpulkos tika saglabāts un tas, salīdzinot ar 2006. gadu, pat nedaudz palielinājās (5.8. attēls).

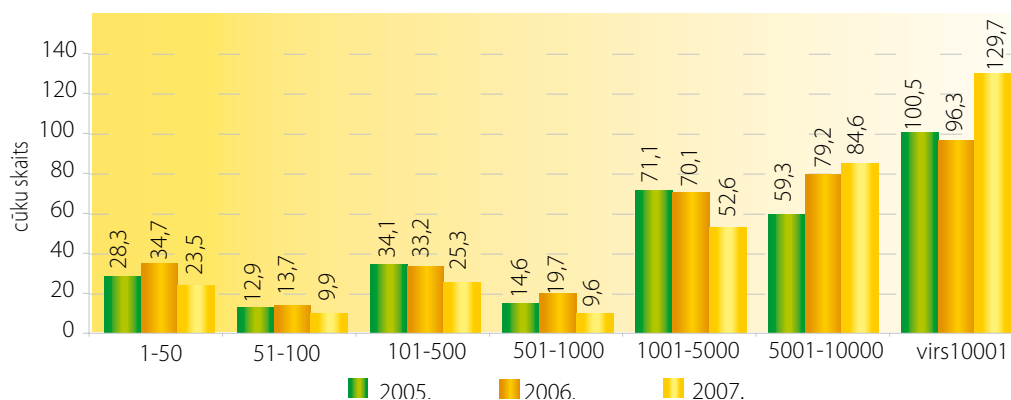

Avots: CSP

5.8. attēls. Sivēnmāšu skaits Lietuvā, Latvijā un Igaunijā, tūkst.

Pēc Eiropas Komisijas Cūkgaļas vadības komitejā sniegtās informācijas 2007.gadā Eiropas tirgū bija arī vērojams lopbarības graudu trūkums un cenu paaugstināšanās graudiem. To apliecina arī citu ES dalībvalstu ziņojumi par sarežģīto situāciju cūkgaļas tirgū.

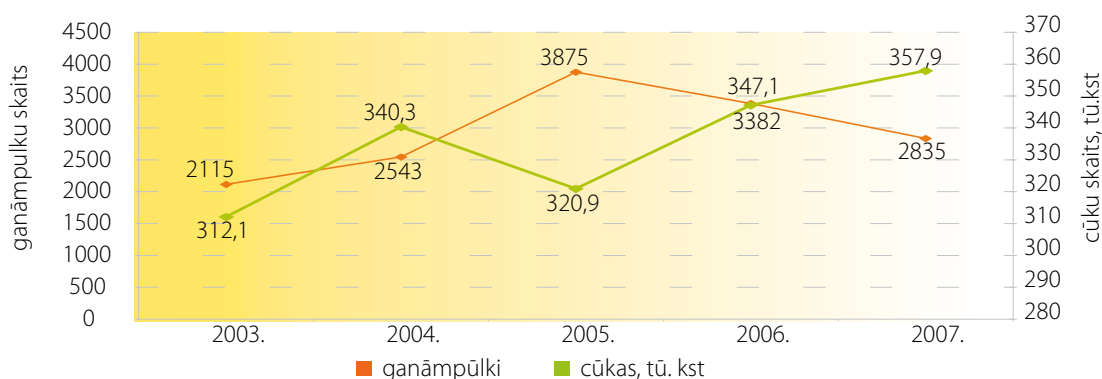
Salīdzinot cūku ganāmpulkus 2006.un 2007.gadā, bija vērojama tendence, ka palielinājies to ganāmpulku skaits, kuros cūku skaits ir no 5000 līdz 10000 un virs 10000 cūkām. Savukārt ir samazinājies mazo ganāmpulku skaits. Tas norāda, ka cūkkopības nozare tiek koncentrēta uz lielajiem ganāmpulkiem nozares konkurētspējas veicināšanai (5.9. attēls).

Avots: LDC

5.9. attēls. Cūku skaita sadalījums pēc ganāmpulka lieluma 2005. – 2007. (uz gada beigām)

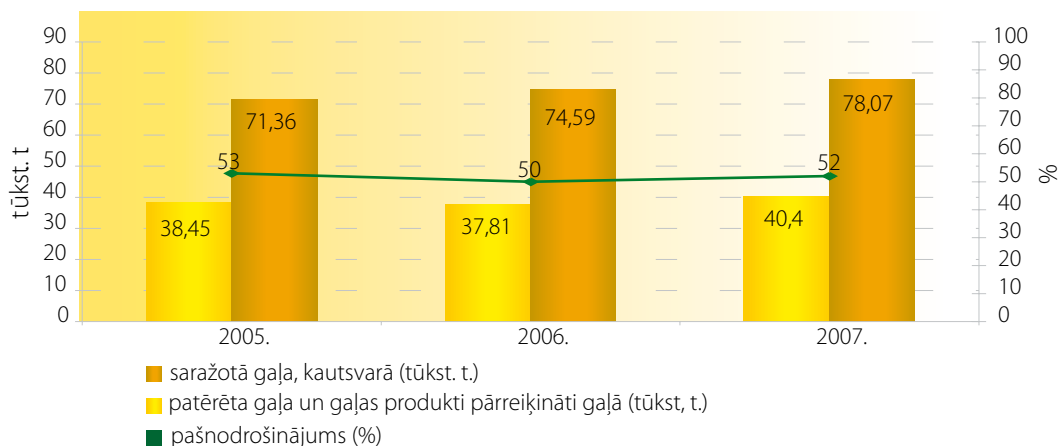
Lai gan ir vērojams cūku ganāmpulku skaita samazinājums, cūku kopējais skaits pieaug. 2006.gadā cūku kopējais skaits bija 347,1 tūkst., bet 2007. gadā tas bija palielinājies līdz 357,9 tūkst. cūkām jeb par 4% nekā iepriekšējā gadā (5.10.attēls).

Avots: LDC

5.10. attēls. Ganāmpulku un cūku kopskaita dinamika

Neskatoties uz 2007.gada kritisko situāciju, cūkgaļas ražošanas apjoms palielinājās un bija 40,4 tūkst. t., bet gaļas un gaļas produktu patēriņš – 78,07 tūkst. t. Cūkgaļas pašnodrošinājums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir nedaudz palielinājies. 2006.gadā tas bija 50 %, bet 2007.gadā 52 % (5.11. attēls).

Avots: LAD

5.11.attēls. Gaļas ražošana un patēriņš

Salīdzinot 2007.gada bilanci ar iepriekšējo gadu, saražotais gaļas apjoms kautsvārā ir palielinājies par 7 %. Kopā gaļas un tās produktu patēriņš ir palielinājies par 4%. Vērojams arī importa un eksporta pieaugums (5.10. tabula).

5.10.tabula

Cūkgaļas bilance 2005. – 2007.gadā (tūkst. tonnas)

	2005.	2006.	2007.
Atlikums uz gada sākuma	2,50	3,50	2,40
Resursi			
Saražotā gaļa, dzīvsvārā	49,29	48,48	51,84
Saražotā gaļa, kautsvārā	38,45	37,81	40,43
Gaļas (t.sk. dzīvo lopu) imports, kautsvārā	35,83	36,53	38,32
t.sk. dzīvie lopu (pārrēķinot gaļā)			
gaļa	25,32	26,07	27,64
subprodukti	2,42	2,07	1,93
pārtikas tauki	2,32	2,74	2,90
sāļījumi/žāvējumi	1,44	1,24	1,32
Gaļas produktu imports (pārrēķinot gaļā)	3,61	3,88	4,61
t.sk. desas	2,95	2,97	3,04
Kopā resursi (pārrēķinot gaļā)	80,39	81,72	85,73
Patēriņš			
Patērētā gaļa un gaļas produkti (pārrēķinot gaļā)	71,36	74,59	78,07
Gaļas eksports	5,53	4,73	4,97
Gaļas eksports (t.sk. dzīvo lopu), kautsvārā	3,18	1,08	1,48
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) eksports	2,35	3,65	3,49
Kopā patērētā gaļa un tās produkti (pārrēķinot gaļā)	76,89	79,32	83,03
Atlikums uz gada beigām	3,50	2,40	2,70

Avots:LAD

Latvijā cūkgaļas vidējās iepirkuma cenas 2007.gadā bija 104,6 Ls/100 kg un, salīdzinot ar 2006.gadu, tās samazinājušās par 3,2 %. Arī ES vidējā cūkgaļas cena ir samazinājusies par 6,9%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (5.11. tabula).

5.11. tabula

Cūkgaļas vidējās cenas E – kategorijā (Ls/100kg)

Vidējā cena (Ls/100kg)	2005.	2006.	2007.
Latvija	95,7	108,1	104,6
ES	87,3	102,1	94,99

Avots: COMEX (Eurostat datu bāze)

Lai pārvarētu krīzes situāciju ES cūkgaļas tirgū un veicinātu cenu paaugstināšanu, tika iedarbināti divi cūkgaļas tirgu regulējošie pasākumi. Sākumā tika ieviests privātās uzglabāšanas mehānisms, kas situāciju neuzlaboja, tad tika ieviestas eksporta kompensācijas atdzesētai un saldētai cūkgaļai, kuru izveda uz trešajām valstīm.

■ Ciltsdarbs

Latvijas lauksaimniecībā cūkkopības nozare ieņem nozīmīgu vietu. Galvenais mērķis ir izmantojot ģenētiski augstvērtīgu vaislas materiālu, pazemināt produkcijas pašizmaksu, tādējādi veicinot cūkkopības nozares stabilizēšanu un produkcijas konkurētspējas palielināšanu Latvijas un ārvalstu tirgū.

Latvijā, tāpat kā visā pasaulē, ražotājiem jābūt gataviem tirgus svārstībām, tādēļ saimniecībām nepieciešams atbilstošs kvalitatīvs vaislas materiāls, kuru pēcnācēji ātri nobarojas, izlietojot maz barības uz produkcijas vienību un ir ar liesu, pārstrādātāju prasībām atbilstošu kautķermeni. Iepriekšējos gados cūku selekcijā iegūti labi rezultāti. Iesāktais darbs jāturpina, lai panāktu cūku ražotspēju ģenētiskā potenciāla vēl labāku izmantošanu. Cūkkopības nozarē lielus augstus ieņēmumus garantē pareizi virzīts audzēšanas darbs, kur svarīgākais ir šķirņu izvēle un to krustošana, produktivitātes kontrole, dzīvnieku ciltsvērtības noteikšana un ātra selekcijā iegūto sasniegumu, ieviešana ražošanā.

Cūkgaļas ražotājiem audzēšanai visizdevīgākās un iekšējā vaislas tirgū pieprasītākās ir divu šķirņu krustojuma (M1) jauncūkas, kuras krietni pārspēj tiršķirnes sivēnmātes auglībā un gadā iegūto sivēnu skaita ziņā. Pēdējos gados ir vērojama cūku kopskaita palielināšanās saimniecībā. 2007.gadā 60,6 % no kopējā cūku skaita audzēja saimniecībās, kurās ir vairāk par 500 cūkām.

2007.gadā Latvijā ar šķirnes materiāla atražošanu nodarbojās 18 saimniecības, kuras ieguvušas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu. Šķirnes cūku audzētavās dzīvnieku ģenētisko uzlabošanu koordinē šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas SIA "Cūku ciltsdarba centrs" un SIA "Agrosels". Organizācijas selekcijas mērķu un uzdevumu sasniegšanai, ir izstrādājušas "Latvijā audzēto cūku ciltsdarba programmu". Ciltsdarba programma ir balstīta uz Latvijā audzējamām Jorkšīras, Landrases, Pjetrenas, Djurokas un Lielo Balto cūku šķirni. Sekmīgai selekcijas programmas realizācijai Latvijā 2007.gadā ievada 41 šķirnes kuili no Eiropas Savienības valstīm.

SIA "Cūku ciltsdarba centrs" realizē arī ciltsdarba programmu Latvijas baltās cūkas šķirnes izkopšanai. Realizējot šo programmu, ir iespēja saņemt Eiropas strukturālo fondu maksājumus par dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanu.

Pēc LDC datiem 2007.gadā cūku reģistrā bija reģistrēti 2835 ganāmpulki, kuros kopā bija 357 974 cūkas un 32 967 sivēnmātes (skaits uz 01.01.2008.). Pēdējos gados ir tendence palielināties vidējam cūku skaitam ganāmpulkā. 2006.gadā vidējais cūku skaits ganāmpulkā bija 104 dzīvnieki, 2007.gadā – 126 dzīvnieki.

■ Kopsavilkums

Neskatoties uz sarežģīto situāciju nozarē, ražošanas rādītāji 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, bija stabili. Vērojamas to uzlabošanās tendence gan dzīvnieku skaita, gan ražošanas un pārstrādes apjomu ziņā, gan produktivitātes ziņā.

Zemkopības ministrijai un ES institūcijām pašlaik nākas mobilizēties, lai uzlabotu tirgus situāciju cūkkopības nozarē gan nacionālā, gan Eiropas līmenī. Arī nozares pārstāvjiem papildus jau esošo problēmu risināšanai jādomā par nākotni un tādu turpmākās darbības attīstību, kas novērstu jaunu krīzes situāciju veidošanos.

Viens no būtiskākajiem aspektiem cūkkopības nozarē ir kooperācija. Uz šodienas nozarē tā nav attīstīta ne horizontālajā, ne vertikālajā līmenī. Nepieciešama vienota sadarbības shēma starp cūkgaļas audzētājiem, gaļas pārstrādātājiem un graudu ražotājiem. Savstarpējā sadarbība un darbība biznesā atvieglo gan finanšu piesaisti, gan saražotās produkcijas realizāciju. Lielāki apjomi samazina arī vienas vienības pašizmaksu.

Jāņem vērā arī pasaules tirgus tendences, jo šeit bez iespējām un perspektīvām pastāv riski un draudi. Tas ir vēl viens iemesls, kāpēc ir svarīgi apzināties, kas ir prioritātes cūkkopības nozarē kopumā. Cūkgaļas nozares nākotnes attīstībā jāliek uzsvars uz ražošanu vietējam, ES kopējam tirgum vai eksportam uz trešajām valstīm. Jābūt prasmei un apņēmībai īstenot pašu saimnieku idejas, kā arī novērtēt situāciju un pareizi rīkoties, reaģēt uz pārmaiņām tirgū, jo situācija mainās nepārtraukti.

ZM ir ļoti ieinteresēta cūkkopības nozares stabilizēšanā un produkcijas konkurētspējas paaugstināšanā, tomēr tā var risināt tikai problēmas, kas attiecas uz ministrijas kompetenci – nostiprināt likumdošanas un normatīvo bāzi, aizstāvēt cūkkopju intereses ES struktūrās un valdībā, kā arī veicināt nozares attīstības stratēģijas izstrādi.

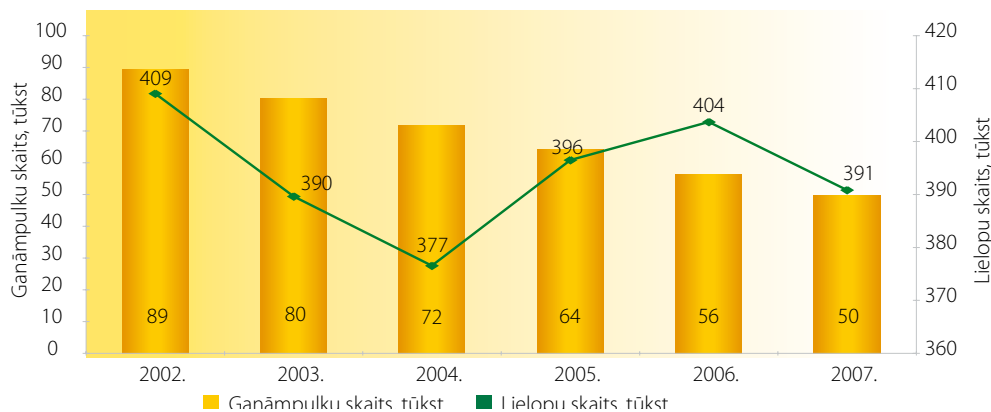
Cūku ciltsdarba organizācijām ciltsdarba programmas ietvaros, mērķtiecīgi izmantojot augstvērtīgu vaislas kuili spermu, ir izdevies šķirnes saimniecības no 1999.gada līdz 2007.gadam Latvijas Landrases šķirnes cūkām palielināt sivēnmāšu auglību no 11,4 līdz 12,2 sivēniem, gadā iegūto sivēnu skaitu no 22 līdz 24,7 un samazināt jauncūkām vecumu pie 100 kg no 192 līdz 165 dienām, spēka biezumu no 12,2 mm līdz 9,7 mm un palielināt liesās gaļas iznākumu no 58,4 % līdz 60,6 %, kā arī diennakts pieaugumu 610 g līdz 817 g (dzīvmasas pieauguma testa laikā).

Cūkkopības nozarē vēl joprojām notiek strukturālas izmaiņas un ražošana tiek koncentrēta lielākajās saimniecībās. Cūkgaļas pašnodrošinājums 2007.gadā bija 52 % (provizorisks aprēķini). Ciltsdarba plānveidīgums kopumā ir uzlabojis gaļas kvalitāti.

5.4. Liellopu gaļas ražošana

Gaļas liellopu nozarei 2007.gads bija samērā veiksmīgs. Galvenās nozares darbības tika vērstas uz augstvērtīgu liellopu gaļas saražotās produkcijas realizēšanu, konkurētspējas paaugstināšanu, eksporta iespēju palielināšanu, kā arī patērētāju nodrošināšanu ar Latvijā audzētu liellopu gaļu, uzlabojot gaļas kvalitatīvo īpašību kopumu. Palielinot gaļas šķirņu liellopu skaitu un to krustojumu skaitu ar piena šķirnēm, izveidojas priekšnosacījums konkurences palielināšanai ES tirgū.

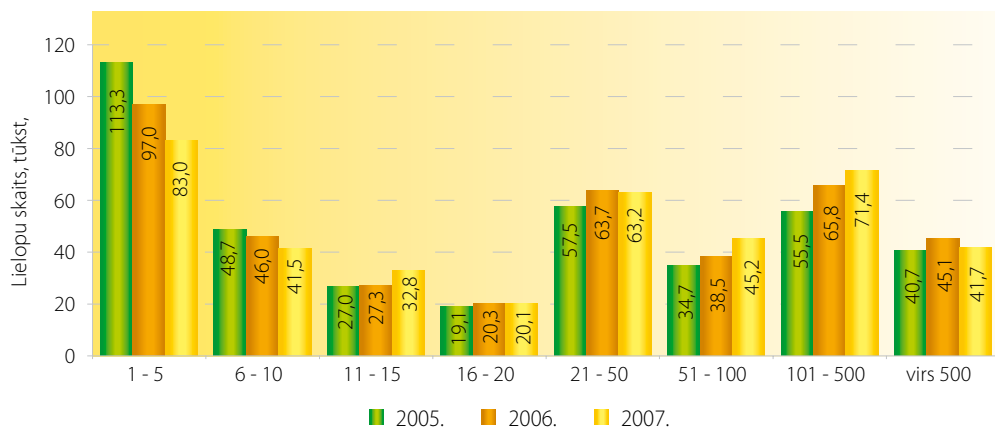
Pēc LDC datiem ganāmpulku reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri Latvijā ir reģistrēti 49 605 liellopu ganāmpulki ar 390 808 liellopiem, no tiem 3299 gaļas liellopu ganāmpulki ar 205 880 liellopiem (5,12.attēls).

Avots: LDC

5.12. attēls. Liellopu ganāmpulku un dzīvnieku kopskaits 2002. – 2007.g. (uz gada beigām)

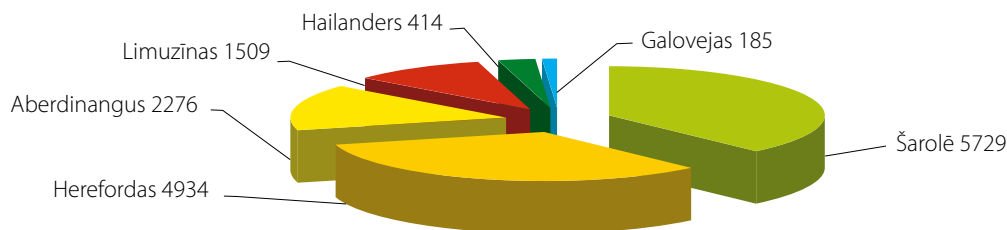
Analizējot liellopu ganāmpulku struktūru (5.13. attēls), var secināt, ka 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies ganāmpulku skaits, kuros ir 11 līdz 15 liellopi un 101 līdz 500 liellopiem. Tomēr lielākais īpatsvars ir mazajiem ganāmpulkiem – 70%, bet tam ir tendence samazināties. Savukārt saimniecības ar 50 un vairāk dzīvniekiem veido aptuveni 1 % no kopējā saimniecību skaita, bet tajās audzē ap 30 % no visiem Latvijas liellopiem.

Avots: LDC

5.13. attēls. Ganāmpulku grupējums pēc liellopu skaita 2005. – 2007. (uz gada beigām)

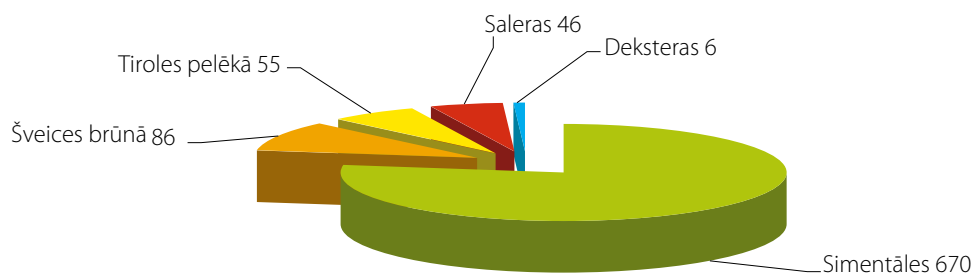
2007.gadā pēc LDC datiem Latvijā specializēto gaļas šķirņu liellopu un kombinēto piena – gaļas lopu skaits bija 16 095 (5.14. attēls).

Avots: LDC

5.14. attēls. Specializēto gaļas šķirņu liellopu skaita sadalījums pa šķirnēm 2007.gadā

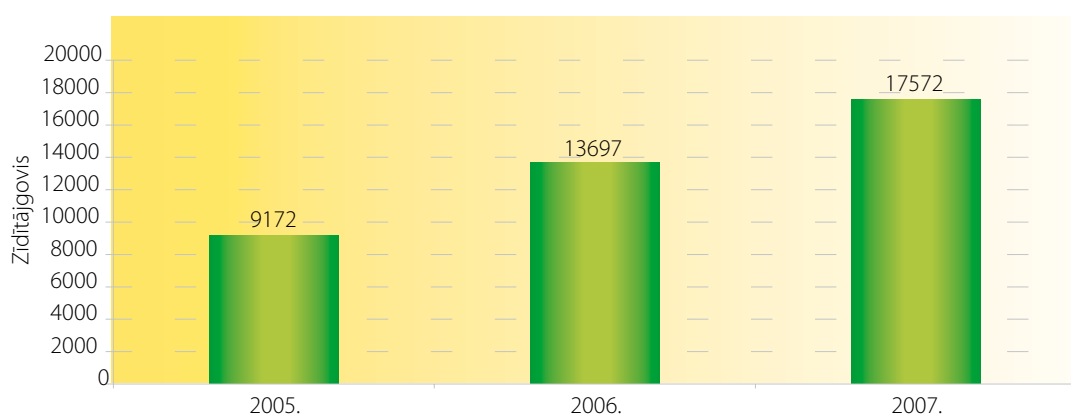

Avots: LDC

5.15. attēls. Kombinēto piena-gaļas lopu skaita sadalījums pa šķirnēm 2007.gadā

Latvijā 2007.gadā ir reģistrētas 17 572 ziditājgovis (tīršķirnes un gaļas krustojumu liellopi). Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ziditājgovju skaits ir pieaudzis par 23% (5.16 attēls).

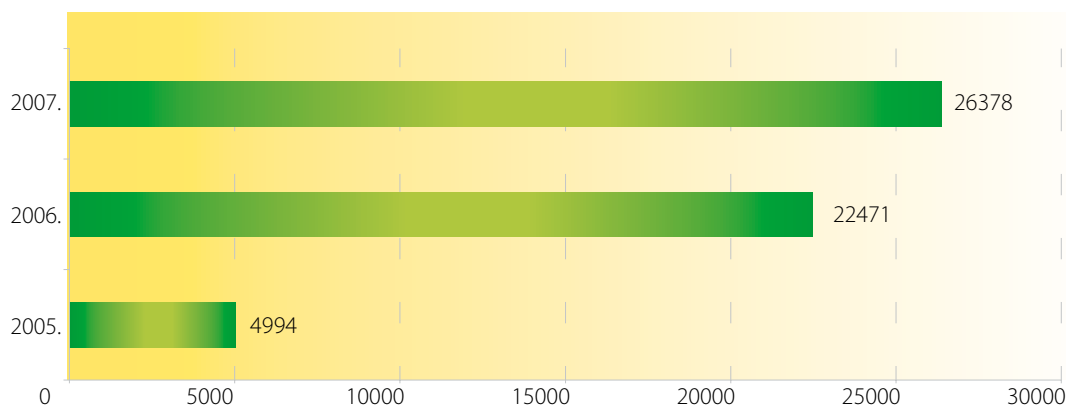

Avots: LDC

5.16. attēls. Ziditājgovju skaits 2005. – 2007.g. (uz gada beigām)

2007. gadā liellopu gaļas tirgus Latvijā vēl nebija pietiekami attīstīts un gaļas liellopu audzētājiem joprojām bija grūtības realizēt izaudzētos jaunlopus par adekvātām cenām. Vietējie gaļas pārstrādes uzņēmumi nav ieinteresēti iegādāties kvalitatīvu liellopu gaļu, maksājot par to atbilstošu cenu. Lai atmaksātos darbs nozarē, nozīmīga daļa gaļas liellopu audzētāju 2007. gadā izaudzētos teļus un jaunlopus atšķiršanas brīdī realizēja uzpircējiem no ES tālākai nobarošanai Eiropas Savienības valstīs. Saņemtā samaksa par šādu atšķirtu 3 līdz 12 mēnešu vecu teļu un jaunlopu bija līdzvērtīga tai, ko vietējie pārstrādes uzņēmumi maksāja ražotājam par nobarotu 1,5 līdz 2 gadus vecu jaunlopu.

Pēc LDC sniegtajiem datiem var secināt, ka 2007.gadā bija novērojama tendence piena šķirnes un gaļas krustojumu teļus realizēt ārpus Latvijas teritorijas, izvedot tos uz citām dalībvalstīm. 2007.gadā 3 līdz 12 mēnešu vecu teļu un jaunlopu skaits ar 2006.gadu bija palielinājies par 17% (5.17 attēls).

Avots: LDC

5.17. attēls. Ziditājgovju skaits pa gadiem

Latvijā 2007. gadā saražotās liellopu gaļas apjoms kautsvārā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies par 9% jeb 22,76 tūkst. t. Latvijā tradicionāli liellopu gaļas patēriņš, salīdzinot ar cūkgaļas patēriņu ir ievērojami zemāks, ko apliecina statistikas dati. Ja cūkgaļas patēriņš ir 78,07 tūkst. t., tad liellopu gaļas patēriņš ir tikai 22,49 tūkst. t. Kopā gaļas un tās produktu patēriņš, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies par 8%. Vērojams arī importa un eksporta pieaugums (5.12.tabula).

5.12. tabula

Liellopu gaļas bilance 2005. – 2007.gadā (tūkst. tonnas)

	2005.	2006.	2007.
Atlikums uz gada sākuma	1,30	0,90	0,70
Resursi			
Saražotā gaļa, dzīvmasā	37,86	38,30	42,14
Saražotā gaļa, kautmasā	20,44	20,68	22,76
Gaļas imports (t.sk. dzīvo lopu), kautmasā	5,14	6,72	6,89
t.sk. dzīvie liellopi (pārrēķinot gaļā)	0,89	0,94	0,75
gaļa	2,89	2,18	2,31
subprodukti	1,25	3,59	3,79
sāļījumi/žāvējumi	–	0,02	0,04
Gaļas produktu imports (pārrēķinot gaļā)	0,06	0,11	0,20
Kopā resursi (pārrēķinot gaļā)	26,88	28,30	30,39
Patēriņš			
Patērētā gaļa un gaļas produkti (pārrēķinot gaļā)	22,55	20,77	22,49
Gaļas eksports (t.sk. dzīvu lopu), kautmasā	2,64	5,05	6,59
Gaļas produktu eksports (pārrēķinot gaļā)	0,77	1,78	0,71
Kopā patērētā gaļa un tās produkti (pārrēķinot gaļā)	25,98	27,60	29,79
Atlikums uz gada beigām	0,90	0,70	0,60

Avots: LAD

Analizējot statistikas datus, var secināt, ka liellopu gaļas ražošana ir stabila, bet tās ražošanas apjomi nav lieli. Tā kā liellopu gaļas ražošanas cikls ir samērā ilgs, tad nav iespējams īsā laika periodā strauji kāpināt tā ražošanu.

Analizējot liellopu gaļas vidējās iepirkuma cenas, var novērot, ka kopš 2005.gada sākuma Latvijā vēl joprojām vidējās iepirkuma cenas atpaliek no Eiropas Savienībā cenu līmeņa. Cenu analīze liecina, ka 2006.gada vidējās iepirkuma cenas, salīdzinot ar 2007.gadu, ir nedaudz palielinājušās (5.13. tabula).

5.13. tabula.

Vidējās iepirkuma cenas (Ls/100kg) 2005. – 2007.gadā

	Jaunu buļļu liemeņi (kategorija A – R3)			Govju liemeņi (kategorija D – O3)			Liemeņi no telēm, kas nav atnesušās (kategorija E – R3)		
	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.
LV	112,01	121,50	126,99	92,46	93,22	94,59	109,84	115,34	115,82
ES – 25	205,13	221,95	211,87	160,36	167,12	160,94	206,32	220,80	220,96

*provizorisks aprēķini

Avots: COMEX

Latvijā 2007.gadā liellopu gaļas vidējā iepirkuma cena bija par 25 % zemāka nekā ES līmeņa vidējā iepirkuma cena. Salīdzinot 2007.gadu, Latvijas vidējās iepirkuma cenas ir palielinājušās vidēji par 3 %, bet ES – 25 valstu vidējā liemeņu iepirkuma cena 2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, ir samazinājusies par 3,95 %.

■ Ciltsdarbs

Latvijā, salīdzinot ar strauji attīstās specializēto gaļas šķirņu liellopu audzēšanas nozari. Tikpat strauji valstī palielinās arī audzēto gaļas liellopu šķirņu dažādība. Ja pirms dažiem gadiem, kad valstī tika uzsākta gaļas liellopu pārraudzība, bija sastopamas 4 šķirnes – Herefordas, Šarolē, Limuzīnas un Aberdinangus, tad uz šodien ir reģistrētas 12 dažādas specializēto gaļas liellopu šķirnes.

5.14. tabula

Dažādu šķirņu dzīvnieku skaits gaļas liellopu pārraudzības ganāmpulkos uz 01.01.2008.

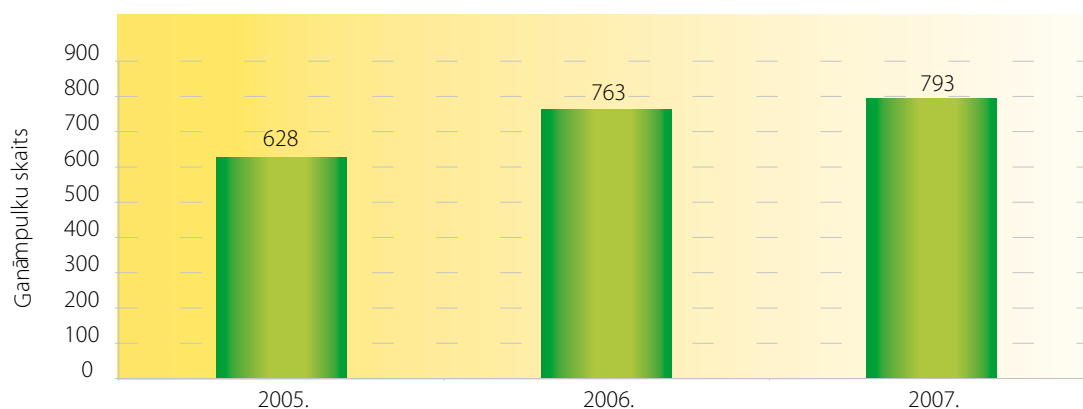
Šķirne	Dzīvnieku skaits		
	sieviešu dzimums	vīriešu dzimums	kopā
Šarolē(ŠA)	3643	746	4389
Herefordas(HE)	2682	586	3268
Aberdinangus(AB)	1149	196	1345
Limuzinas(LI)	818	143	961
Simentāles(SI)	467	150	617
Hailandes (HA)	210	80	290
Galovejas (GA)	139	44	183
Tiroles pelēkā (TP)	42	13	55
Saleras (SL)	37	9	46
Beļģijas zilā (BZ)	10	2	12
Šveices brūnā(OB)	11	0	11
Deksteras(DR)	2	4	6
Gaļas šķirņu krustojumi (XG)	1709	775	2484

Avots: LDC

Šķirņu dažādība liecina, ka Latvijas zemniekiem ir bijusi iespēja iepazīties ar plašo ārvalstu pieredzi Eiropas valstīs un mēģināt šo pieredzi ieviest Latvijā. Tomēr tas neliecina, ka šīs pieredzes apgūšana visos gadījumos Latvijā būs veiksmīga. Daudzas no šīm šķirnēm ir selekcionētas īpašos apstākļos un tām ir savs specifisks tirgus tajās valstīs, kur šo dzīvnieku populācija ir liela. Atvedot nepazīstamu šķirni uz Latviju, ganāmpulka īpašniekiem nākas saskarties ar to, ka šādai šķirnei Latvijā nav pieprasījuma, ka pircēji neatpazīst un nenovērtē dzīvnieku vai gaļas specifiskās īpašības, tādēļ mazās populācijas dēļ ir sarežģīti veikt ciltsdarba pasākumus. Līdz ar to pirms ievest jaunu šķirni valstī, vispirms ir nepieciešams vispusīgi izvērtēt tās perspektīvas un tad veikt investīcijas.

Gaļas šķirņu liellopu ciltsdarbu valstī koordinē SIA "Latvijas Gaļas liellopu audzētāju asociācija", kura veic tai deleģētās funkcijas – kārtu gaļas šķirņu liellopu ciltsgrāmatu, veic vaislas bulļu sertifikāciju, šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību atestāciju, kā arī organizē gaļas liellopu izsoles, dzīvnieku importu, realizē vietējos un starptautisko projektus un nodarbojas ar nozares popularizēšanu valstī. Kopumā valstī ir 37 gaļas šķirnes liellopu audzēšanas saimniecības, kuras veic selekcijas darbu un nodrošina pārējās saimniecības ar kvalitatīvu vaislas materiālu.

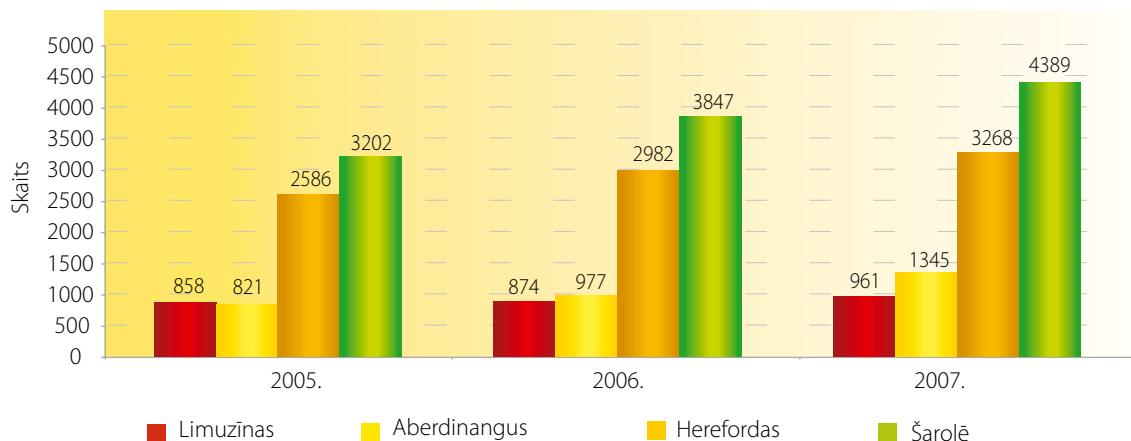
Dzīvnieku pārraudzības datu apkopošanu un apstrādi nodrošina valsts aģentūra "Lauksaimniecības datu centrs". Saimniecības dzīvnieku pārraudzības rezultātus iesniedz vismaz trīs reizes gadā, kas rada iespēju izanalizēt rezultātus gan ganāmpulkā, gan valstī kopumā un nodrošināt ganāmpulka īpašniekam kopsavilkumus, kurus izmanto tālākai ganāmpulka uzlabošanai un menedžmentam.

Avots: LDC

5.18. attēls. Pārraudzībā esošo ganāmpulku skaita izmaiņas 2005. – 2007.g. (uz gada beigām)

Kā redzams pēc LDC informācijas, gaļas šķirņu liellopu pārraudzības ganāmpulku skaitam ir stabila tendence palielināties. Pēdējo četru gadu laikā pārraudzības ganāmpulku skaits ir būtiski palielinājies, kas liecina par ganāmpulku īpašnieku vēlmi izkopt ganāmpulkā esošo dzīvnieku ciltsvērtību.

Avots: LDC

5.19. attēls Gaļas šķirņu dzīvnieku skaita izmaiņas pārraudzības ganāmpulkos pa gadiem

Salīdzinot dzīvnieku struktūru pārraudzības ganāmpulkos pa šķirnēm, varam secināt, ka visvairāk pārraudzībā esošo dzīvnieku ir Šarolē un Herefordas šķirņu ganāmpulkos. Šo šķirņu audzēšanai Latvijā ir visnenākās tradīcijas un arī vislielākais ganāmpulku skaits, salīdzinot ar pārējām šķirnēm. Attiecīgi Aberdinangus un Limuzīnas šķirnēs pārraudzībā esošo dzīvnieku skaits ir mazāks, taču visās šķirņu grupās pārraudzībā esošo dzīvnieku skaits palielinās.

Kopumā varam secināt, ka ciltsdarba pasākumi gaļas šķirņu liellopu ganāmpulkos ir bijuši veiksmīgi, jo strauji pieaug gan dzīvnieku skaits pārraudzībā, gan arī pārraudzības ganāmpulku skaits. Turpmāk lielāka uzmanība jāvelta darbam ar nepārraudzības ganāmpulkiem un ganāmpulkiem, kuros audzē dažādu šķirņu krustojumu gaļas liellopus, lai palielinātu šo audzētāju konkurētspēju tirgū.

Kopsavilkums

Liellopu gaļas ražošana Latvijā ir stabila, vērojams arī neliels ražošanas kāpums. Palielinot gaļas šķirņu liellopu skaitu un to krustojumu skaitu ar piena šķirnēm un uzlabojot gaļas kvalitāti, liellopu sektoram ir radušies priekšnosacījumi konkurencei Eiropas Savienības tirgū.

Pašreizējā situācija liellopu gaļas tirgū spiež meklēt jaunus risinājumus saražotās produkcijas realizācijai. Tādēļ daudzi audzētāji meklē savu tirgus nišu, realizējot gaļu vietējiem veikaliem, ēdināšanas uzņēmumiem, individuāliem pircējiem. Diemžēl visiem audzētājiem vietas nepietiek, tāpēc joprojām liela daļa izaudzētās produkcijas tiek izvesta no Latvijas uz ES valstīm.

Pēdējā laikā Lietuva un Vācija izrādīja interesi par nobaroto jaunlopu iegādi. Šo valstu uzpircēju piedāvātā cena ir augstāka par vietējo pārstrādes uzņēmumu cenām. Gaļas liellopu audzētājus šis piedāvājums ir ieinteresējis, un vairāki saimnieki ir gatavi realizēt tos ES valstīs. Diemžēl kvalitatīva liellopu gaļa joprojām lielākoties tiek izvesta no Latvijas pircējiem, kas saimniekiem piedāvā augstāku samaksu par ieguldīto darbu.

Liellopu gaļas ražošana ir viena no perspektīvajām lopkopības nozarēm. Latvijā ir lielas teritorijas, kuras ir problemātiski apstrādāt ar lauksaimniecības tehniku un zemniekiem ir nerentabli šajās platībās

audzēt kultūraugus, līdz ar to ir iespējas pārstrukturēties uz gaļas liellopu audzēšanu.

5.5. Olu un putnu gaļas ražošana

2007. gadā Latvijā bija 4756,8 tūkst. mājputnu. Salīdzinot ar 2006. gadu, mājputnu skaits pieaudzis 6%. Analizējot CSP datus, jāsecina, ka dējējvistu skaits ir samazinājies par 0,4%, tomēr, salīdzinot ar 2006.gadu, par 9% palielinājies broilēru un broilēru vistu skaits. Samazinājies piļu, zosu un tītaru skaits (5.15. tabula).

5.15. tabula

Mājputnu kopskaits 2006. – 2007. gadā (tūkst.)

	2006.	2007.
Putnu kopskaits	4488	4757
t.sk. dējējvistas	2272	2260
broilēri	1613	1760
no tiem broilēru vistas	58,6	93,1
Pīles	20	15
Zosis	12	8
Tītari	9	8

Avots: CSP

Analizējot 2007. gadā bilanci, var secināt, ka ir saražota 20,55 tūkst. t putnu gaļas. Saražotās gaļas daudzums ir palicis iepriekšējā gada līmenī, kā arī īpatsvars kopējā saražotās gaļas apjomā nav pieaudzis. Tas varētu būt saistīts ar ražošanas izmaksu straujo pieaugumu un graudu cenu palielināšanos, kā arī ar citiem faktoriem (5.16. tabula).

5.16. tabula

Putnu gaļas un gaļas produktu ražošanas un patēriņa balance 2005. – 2007. gadā

	2005.	2006.	2007.*
Atlikums uz gada sākumu	3,90	4,00	4,20
Saražotās gaļas apjoms, dzīvsvārā	24,58	29,44	29,34
Saražotās gaļas apjoms, kautsvārā	17,20	20,61	20,55
Gaļas (t.sk. dzīvo putnu) imports, kautsvārā	29,36	35,19	30,55
t.sk. dzīvie putni (pārrēķinot gaļā)	0,02	0,03	0,03
gaļa	27,40	30,15	27,46
subprodukti	0,74	2,67	2,05
sālījumi/žāvējumi	–	2,34	1,01
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) imports	1,16	0,82	1,62
Kopā resursi (pārrēķinot gaļā)	51,62	60,62	56,97
Patēriņš			
Patērēta gaļa un gaļas produkti, pārrēķinot gaļā	45,39	50,19	49,46
Gaļas (t.sk. dzīvo putnu) eksports, kautsvārā	1,92	5,77	4,32
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) eksports	0,31	0,46	0,69
Kopā patērēta gaļa un tās produkti (pārrēķinot gaļā)	47,62	56,42	54,47
Atlikums uz gada beigām	4,00	4,20	2,50

* provizorisks rādītāji

Avots : LAD

Analizējot putnu gaļas vidējās iepirkuma cenas, jāsecina, ka 2007.gadā tās ir pieaugušas par 21%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Latvijas vidējās iepirkuma cenas ir par 3% zemākas nekā ES vidējās iepirkuma cenas. Kopumā putnu gaļas vidējās iepirkuma cenas ir augušas gan Latvijā, gan ES, jo 2007.gadā strauji palielinājās graudu cenas, kas savukārt sadārdzināja putnu barības cenas. Palielinājās arī ražošanas izmaksas un energoresursi (5.17. tabula).

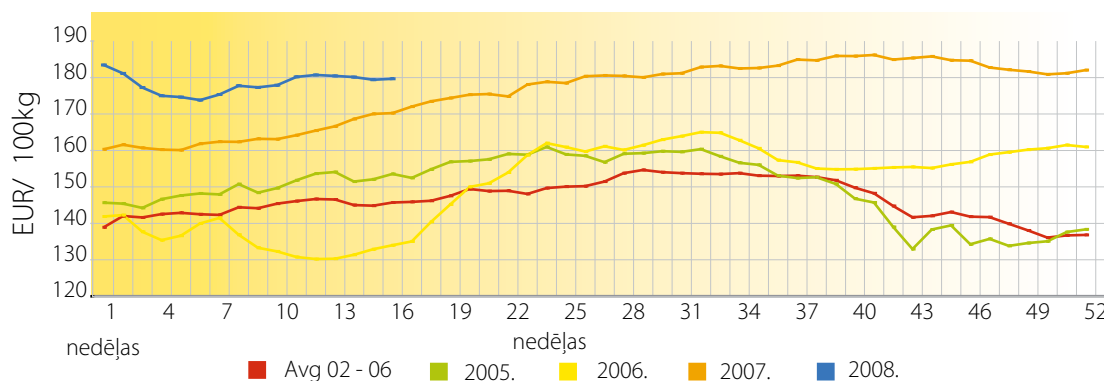
5.17. tabula

Putnu gaļas vidējās iepirkuma cena (Ls/100kg)

	2005.	2006.	2007.
Latvija	93,52	95,10	118,92
ES	110,83	103,78	122,77

Avots: COMEX

2007.gadā broilera gaļas cena ES sasniedza EUR 185,59 par 100 kg un tā bija par vienu procentu augstāka nekā iepriekšējā gadā. 2007. gadā novērota cenu pieauguma tendence. (5.20. attēls).

Avots: COMEX

5.20. attēls. Broilera vidējās iepirkuma cenas ES

Analizējot olu ražošanas rādītājus jāsecina, ka dējējvistu skaits 2007. gadā, salīdzinot ar 2006. gadu, ir palielinājies par 237,2 tūkst. jeb par 11%. Vistu olu skaits 2007.gadā ir palielinājies par 77117,4 tūkst. jeb par 14%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Iegūto putnu olu kopējais skaits ir palielinājies par 77 699,4 tūkst, un ieņēmumi no pārdotām olām ir palielinājušies par 31% (5.18. tabula).

5.18. tabula

Olu ražošana 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Vidējais dējējvistu skaits	2 097 848	2 115 295,0	2 352 476
legūtas vistu olas, tūkst.	538 646,3	551 293,8	628 411,2
legūtas pārējo putnu olas, tūkst.	7 093,8	1 436,2	2 018,2
KOPĀ	545 740,1	552 730,0	630 429,4
No visām iegūtām olām (tūkst.):			
Izmantotas inkubācijai	10472,4	13884,7	15 518,5
Patērētas saimniecībā	43401,3	46407,3	64 372,7
Pārdotas	401 207,2	427 923,7	483 381,9
Ieņēmumi no pārdotām olām, Ls	14 707 325	16 338 042	21 362 387

Avots: CSP

Analizējot olu un olu produktu bilanci, var secināt, ka saražoto olu un olu produktu daudzums kopš 2006. gada ir audzis par 77,64 milj. gab. jeb par 14%. Olu un olu produktu imports kopš 2006. gada ir samazinājies par 6,6 milj.gab. jeb par 12,7 %. Olu un olu produktu eksports 2007. gadā ir pieaudzis par 107,22 milj.gab., salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Olu un olu produktu patēriņš ir par 20,4% mazāks nekā saražotais apjoms (5.19. tabula).

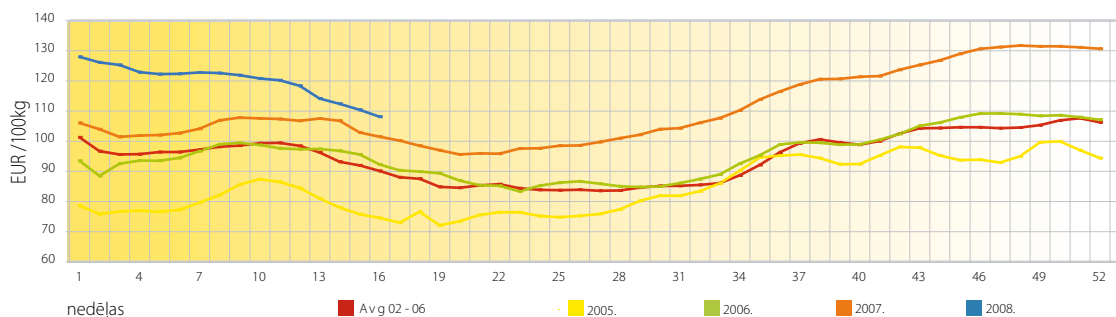
5.19. tabula

Olu un olu produktu bilances (milj. gab.)

	2005.	2006.	2007.
Atlikums gada sākumā	5,10	7,50	7,57
Saražots	545,74	552,73	630,37
Imports	21,52	51,90	45,30
Kopā resursi	572,36	612,13	683,24
Patēriņš			
Patērēts	510,94	538,98	501,35
Eksports	53,92	65,57	172,79
Kopā patērēts	564,86	604,56	674,14
Atlikums gada beigās	7,50	7,57	9,10

* provizorisks rādītāji

Avots: LAD

Avots: COMEX

5.21. attēls. Olu vidējās iepirkuma cenas ES**Kopsavilkums**

2007.gadā saražotas 20,60 tūkst. t putnu gaļas jeb ražošana samazinājusies par 0,29%. Savukārt ir saražotas 630,4 milj. olu jeb, salīdzinot ar iepriekšējā gadā saražoto, olu daudzums par 14% palielinājies.

Ir palielinājies imports gan olu, gan putnu gaļas sektorā. Eksports ir palielinājies nedaudz un visbiežāk no ES dalībvalstīm.

Analizējot olu vidējās iepirkuma cenas, var secināt, ka 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tās bija pieaugušas par 2%. Latvijā vidējās iepirkuma cenas ir nedaudz augstākas par ES vidējām iepirkuma cenām. Kopumā olu vidējās iepirkuma cenas ir augušas gan Latvijā, gan ES, jo strauji palielinājās graudu cenas, kas savukārt sadārdzināja putnu barības cenas, kā arī palielināja ražošanas izmaksas (5.20. tabula).

5.20. tabula

Olu vidējās iepirkuma cenas 2005. – 2007.gadā (Ls/100 kg)

	2005.	2006.	2007.
Latvija	70,32	66,98	67,90
ES	68,7	62,80	67,46

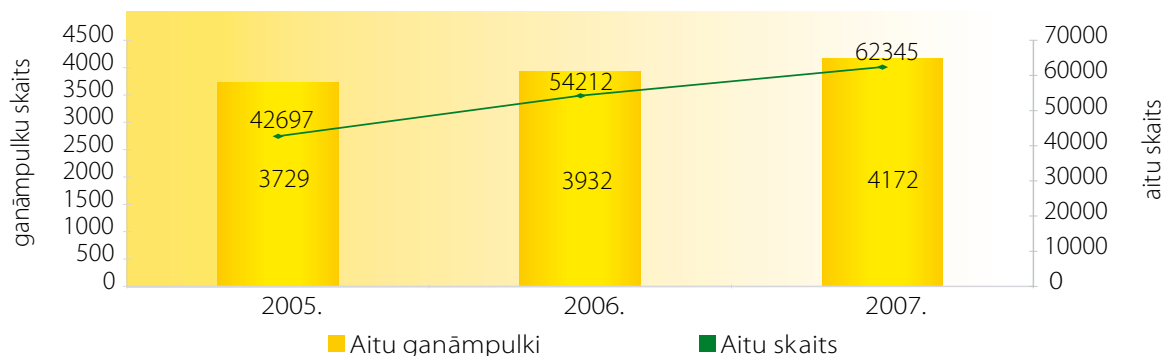
Avots: COMEX

2007.gadā olu vidējā iepirkuma cena ES sasniedza 130 EUR par 100 kg un tā bija par vienu procentu augstāka nekā iepriekšējā gadā. Novērota tendence cenām strauji pieaugt (5.20. attēls).

5.6. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība

2007.gada aitkopības un kazkopības nozarēm ir bijis veiksmīgs. Latvijā aitkopības nozarē galvenais darbības virziens bija gaļas ražošana, saražotās produkcijas pārstrādes un realizācijas attīstība. Kazkopības nozarē prioritārais bija piena ražošanas, produkcijas pārstrādes un realizācijas attīstība. Lai attīstītos kazas gaļas tirdzniecība, pamazām tiek ievestas gaļas šķirnes kazas.

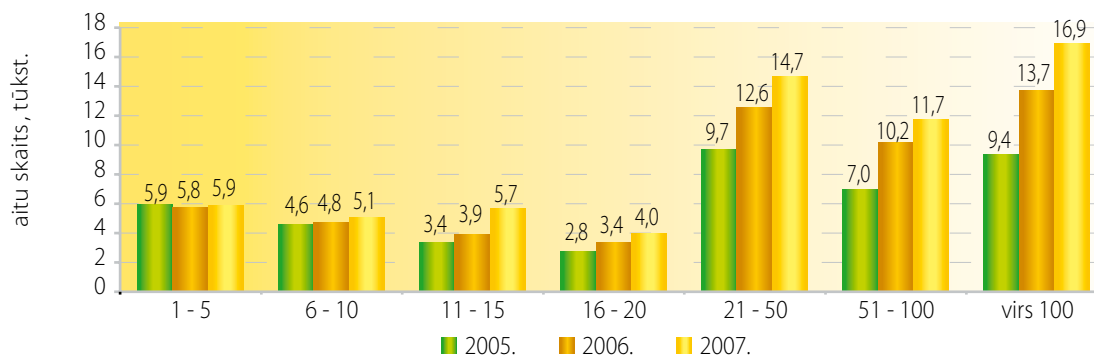
Pēc LDC datiem dzīvnieku reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri Latvijā reģistrēti 4172 aitu ganāmpulki ar 62 345 aitām. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 6% ir palielinājies ganāmpulku skaits un par 13% aitu skaits (5.22. attēls).

Avots: LDC

5.22. attēls. Aitu ganāmpulku un dzīvnieku kopskaits

Analizējot aitu ganāmpulka struktūru, var secināt, ka aitu skaits ir pieaudzis visos ganāmpulkos, bet īpaši straujš palielinājums ir vērojams ganāmpulkos ar 100 un vairāk aitām un ar 21 līdz 50 aitām (5.23. attēls).

Avots: LDC

5.23. attēls. Aitu skaita sadalījums pēc ganāmpulka lieluma 2005. – 2007.g. (uz gada beigām)

Pēc aitu gaļas ražošanas datiem var secināt, ka saražotās gaļas apjoms kautsvārā 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājies par 11%. Nokauto aitu skaits ir palielinājies par 21% (5.21. tabula).

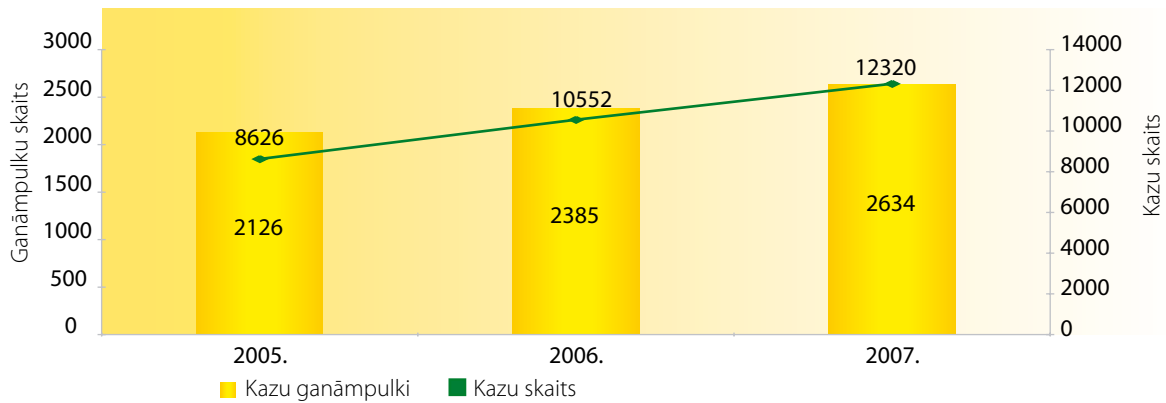
5.21. tabula

Aitas gaļas ražošana 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Kautmasā, tonnās			
Nokauto un kaušanai pārdoto lopu skaits	13 142	15 112	18 345
Ražota jeb iegūta gaļa savā saimniecībā	350	383	424
Dzīvmasā, tonnās			
Ražota jeb iegūta gaļa savā saimniecībā	700	766	848

Avots: CSP

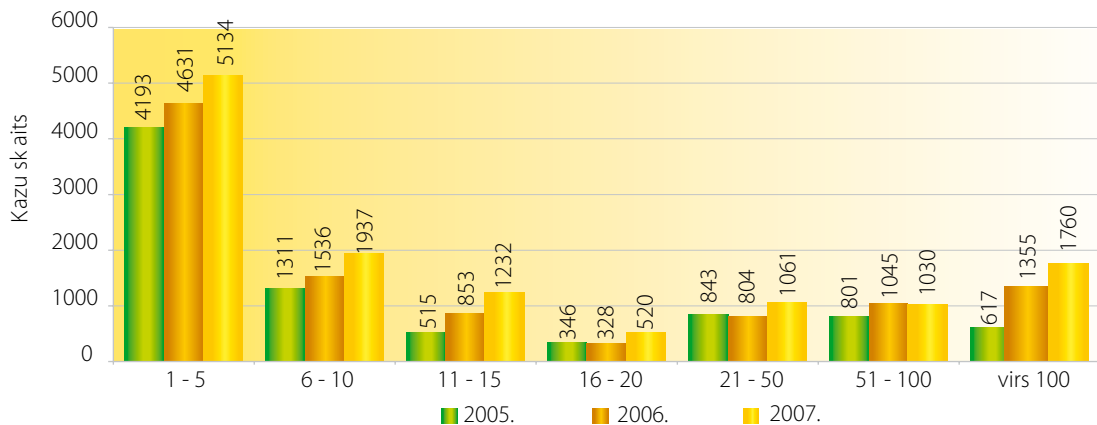
Pēc LDC datiem dzīvnieku reģistrā uz 2008.gada 1.janvāri Latvijā reģistrēti 2634 kazu ganāmpulki ar 12 320 kazām. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, var secināt, ka 2007.gadā par 10% ir palielinājies ganāmpulku skaits un par 15% kazu skaits tajos (5.24. attēls).

Avots: LDC

5.24. attēls. Kazu ganāmpulku un dzīvnieku kopskaits

Analizējot kazu ganāmpulku struktūru, var secināt, ka kazu ganāmpulku skaits ir pieaudzis vienlīdz visos ganāmpulkos (5.25. attēls).

Avots: LDC

5.25. attēls. Kazu skaita sadalījums pēc ganāmpulka lieluma

Latvijā kazas audzē galvenokārt piena ieguvei un gaļā patērē izbrāķētās kazas. 2007.gadā bija novērojama tendence, ka tiek ievestas gaļas šķirnes kazas. Pēc CSP datiem 2007.gadā saimniecībās saražoja 3290 tonnas piena, kas, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2939 tonnas piena), ir palielinājies par 12 %.

Analizējot kazas gaļas ražošanas datus, var secināt, ka saražotās gaļas apjoms kautsvārā 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājies par 23%. Nokauto kazu skaits ir palielinājies par 33% (5.22. tabula).

5.22.tabula

Kazas gaļas ražošana 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Kautsvārā tonnās			
Nokauto un kaušanai pārdoto lopu skaits	3 868	2 791	3 720
Ražota jeb iegūta gaļa savā saimniecībā	78	56	69
Dzīvmasā tonnās			
Ražota jeb iegūta gaļa savā saimniecībā	156	112	138

Avots: CSP

● Ciltsdarbs

Biedrība "Latvijas Aitu audzētāju asociācija" koordinē ciltsdarbu aitkopības nozarē un realizē ciltsdarba programmu, kura paredz Latvijas tumšgalves šķirnes aitu saimnieciski derīgo īpašību izkopšanu, kā arī plānveidīgu dažādu šķirņu aitu krustojumu audzēšanu. Biedrības darbības mērķis ir veicināt aitu audzēšanu Latvijā. 2007.gadā biedrība ir organizējusi seminārus, pārraudzības kursus un pieredzes apmaiņas braucieni pa aitu audzēšanas saimniecībām Kurzemē, kā arī piedalījies Vecauces lauksaimniecības izstādē.

Aitkopībā par galveno virzienu ir kļuvusi gaļas ražošana, kā rezultātā ciltsdarba programmā par galveno mērķi ir izvirzīta aitu māšu auglības palielināšana, jēru saglabāšana un intensīva jēru gaļas ražošana.

2007.gadā ar šķirnes materiāla atražošanu nodarbojās 23 saimniecības, kuras ieguvušas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu.

2007.gadā šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās bija 1438 aitu mātes, no kurām 65% bija E klases un 31% I klases aitu mātes. Vidējā aitas dzīvmasa bija 71,1 kg, vidējais nocirpums – 4,6 kg un vidējā auglība – 167,2%. Saimniecības izmanto E klases vaislas teļus, kuriem vidējā dzīvmasa ir 110,4 kg un vidējais nocirpums – 6,4 kg.

Kazkopības nozares darbu organizē divas atzītas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas – "Latvijas Kazu audzētāju apvienība" un "Latvijas Kazkopības biedrība". Organizācijas realizē ciltsdarba programmu kazkopībā, kuras mērķis ir kazu produktivitātes paaugstināšana. 2007. gadā ar šķirnes materiāla atražošanu nodarbojās 21 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecība.

2007.gadā šķirnes kazu audzēšanas saimniecībās bija 1327 kazu mātes, no kurām 15% ir E klases un 78,3% I klases kazu mātes. Pārraudzību veica 853 kazām, un vidēji republikā no kazas ieguva 532 kg piena.

● Kopsavilkums

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, Latvijā audzēto aitu un kazu kvalitatīvie rādītāji uzlabojas, ko veicina valsts sniegtais atbalsts ciltsdarbam un dzīvnieku audzēšanai.

Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība ir atkarīga no valsts atbalsta, bez kura nozare šobrīd nebūtu rentabla un nespētu attīstīties. Vietējā tirgū pieaug pieprasījums pēc aitu gaļas, kazas piena un piena produktiem. Aitu un kazu māšu skaita pieaugumam ir

pozitīva ietekme uz sektoru, kas liecina par aitkopības un kazkopības nozaru attīstību.

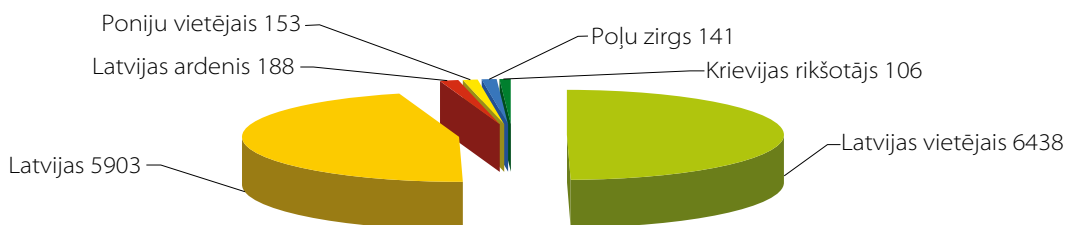
5.7. Zirgkopība

Vārdam "zirgs" visbiežāk lietotais sinonīms ir "kumeļš", kuru piemin gandrīz katrā tautasdziesmā, kurā runa ir par zirgu. Zirgkopība ir sena lauksaimniecības nozare, kas bija plaši attīstīta Latvijas brīvvalsts pirmākajā periodā. Tā laika saimniecībās zirgs bija galvenais vilcējspēks.

Mūsdienās zirgus izmanto pamatā sportam, īpaši divās klasisko jātnieku sporta veidu disciplīnās – iejādē un konkūrā. Pēdējā laikā zirgus samērā plaši izmanto tūrismam, atpūtai un robežsardzei, kā arī reitera terapijai, palīdzot slimiem bērniem. Pēdējos gados Latvijā sāk attīstīties sporta disciplīna – pajūga vadīšana, draivings, kā arī sāk atdzimst rikšotāju sacensības. Zirgu audzēšana un turēšana nodrošina papildus darba vietas Latvijas laukos.

Latvijā audzē dažādu šķirņu zirgus, tomēr Latvijas zirgu audzētāji selekcijas darbu pamatā veic tikai ar vienu Latvijas šķirni (LS Latvijas šķirnes zirgs). Valstī audzē Latvijas šķirnes sporta un braucamā tipa zirgus. Braucamā tipa zirgi pēc sava rakstura ir mierīgi, tādēļ ļoti labi piemēroti izmantošanai tūrisma un atpūtas kompleksos, kā arī Reitera terapijā. Ar sporta tipa zirgiem Latvijā zirgaudzētāji ir pazīstami arī starptautiskajā tirgū.

Šobrīd zirgu šķirņu sastāvs valstī sāk dažādoties, jo arvien vairāk ievieš citu Eiropā sastopamu šķirņu zirgus.

Avots: LDC

5.26. attēls. Zirgu skaita sadalījums pa šķirnēm 2007. gadā (uz gada beigām)

Izmantojot nacionālo atbalstu vaislas materiāla iegādei, Latvijā 2007.gadā no ārvalstīm ievesti trīs vaislas ērzeļi.

Kaut arī zirgkopībai ir maksājams valsts atbalsts pārraudzības saimniecībām, kuras veic ciltsdarbu, tomēr 2007.gadā, salīdzinot ar 2006. gadu, ir samazinājies zirgu kopskaits par 4,4 %.

5.23. tabula

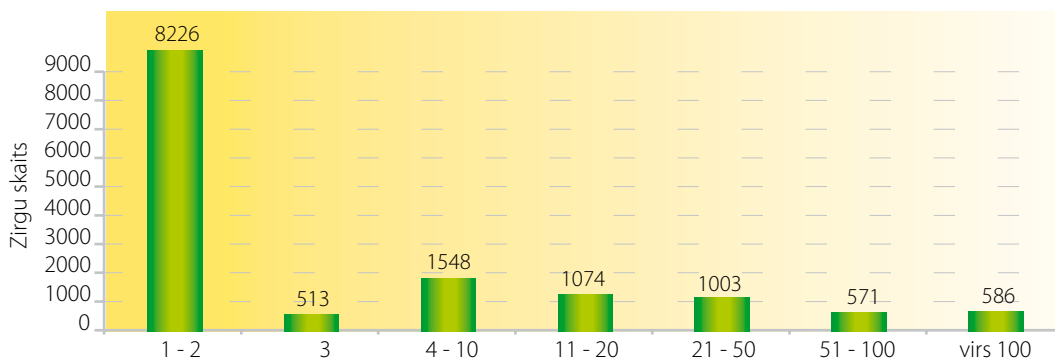
Zirgu kopskaits visu veidu saimniecībās 2005. – 2007.gads (tūkst.)

	2005.	2006.	2007.	2007./2006. (%)
Zirgu skaits	13,9	13,6	13,0	95,6
Tai skaitā ķēves no 3 gadu vecuma	5,3	5,2	4,9	94,2

Avots: CSP

Valsts aģentūra "Lauksaimniecības datu centrs" 2007.gadā vienotā zirgu reģistrā ir reģistrējusi 8128 ganāmpulkus, kuros audzēja 13 442 zirgus.

Latvijā zirgkopībā ciltsdarbu koordinē šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas "Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija" un "Latvijas zirgaudzētāju biedrība", kuras, mērķtiecīgi izmantojot augstvērtīgus dzīvniekus, kā arī saglabājot un uzlabojot esošo genotipu, realizē Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmu un Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa ciltsdarba programmu. 2007.gadā ar ciltsdarba programmu realizēšanu nodarbojās 26 saimniecības, kuras ir ieguvušas šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības vai kandidāta statusu.

Avots: LDC

5.27. attēls. Zirgu skaita sadalījums pēc ganāmpulka lieluma

● Kopsavilkums

2007.gadā salīdzinot ar 2006.gadu, Latvijā ir jūtami mainījies zirgu skaita sadalījums pēc ganāmpulku lieluma. Par 6% ir samazinājies to zirgu skaits, kuri atrodas 1 līdz 2 zirgu ganāmpulkos. 2006.gadā Latvijā 15% no kopējā zirgu skaita bija saimniecībās, kurās bija 21 līdz 100 un vairāk zirgu. 2007.gadā 16,1% no kopējā zirgu skaita bija saimniecībās, kurās ir 21 līdz 100 un vairāk zirgu.

2007.gadā ir uzsākts nopietns ciltsdarbs ponijiem. Ir izstrādātas ciltsdarba programmas un trijām poniju audzēšanas saimniecībām piešķirts šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības kandidāta statuss.

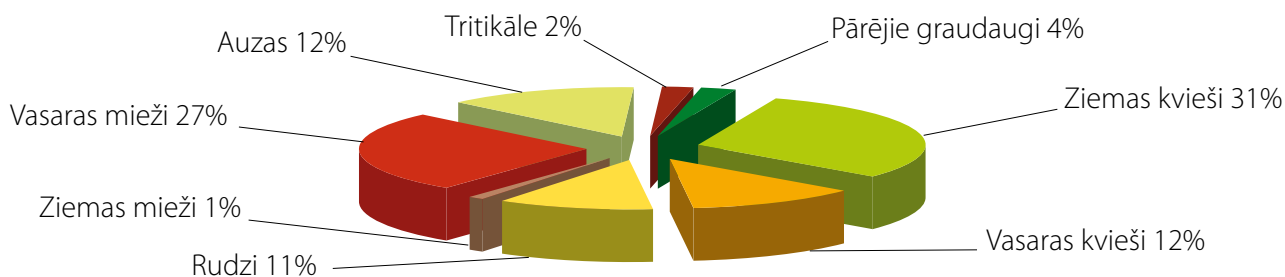
Pēdējos gados samazinās braucamā tipa zirgu skaits, pieaugot sporta tipa zirgu skaitam. Pašlaik iekšējais tirgus ir ļoti mazs, jo pieprasījums pēc abu tipu zirgiem nav liels. Tādēļ darījumi ar pietiekamu ienesīguma līmeni Latvijas iekšējā tirgū ir reti un pagaidām nevar būt par nozares attīstības ekonomisko pamatu. Ņemot vērā pieprasījumu ārvalstu tirgū, saimniecībās galvenokārt audzē sporta tipa zirgus eksportam, kas ir zirgaudzētāju peļņas avots.

Zirgkopības nozarē ir jāveicina kvalificētu speciālistu (sertificētu treneru) sagatavošana, kas spētu attīstīt zirgiem darbaspējas un prastu sagatavot tos starptautiskām izsolēm.

5.8. Graudu ražošana

Graudkopība ir viena no nozīmīgākajām lauksaimniecības preču produkcijas ražošanas nozarēm Latvijā. Graudus izmanto maizes un miltu izstrādājumu un kombinētās spēkbarības ražošanā lopiem un putniem. Tomēr tendences pasaulē un Eiropas Savienībā liecina, ka nākotnē jāturpina attīstīt arī citi graudu izmantošanas virzieni – bioetanola ražošana, zemas kvalitātes graudu dedzināšana siltumenerģijas iegūšanai.

2007.gadā graudaugi aizņēma 521,9 tūkst. ha jeb 46,3% no sējumu kopplatības. 2007.gadā tika apsēts par 10,1 tūkst. ha vairāk nekā 2006. gadā. Visvairāk graudaugu bija iesēts Jelgavas (43,1 tūkst. ha), Bauskas (41,8 tūkst. ha) un Dobeles rajonā (40,6 tūkst. ha).

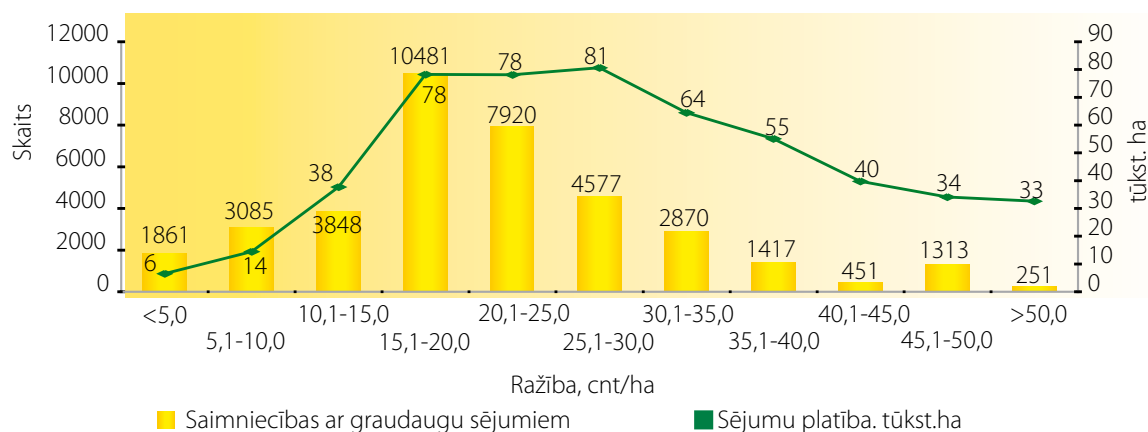

Avots: CSP

5.28. attēls. Graudaugu sējumu struktūra 2007.gadā

Analizējot 2007.gada graudaugu sējumu struktūru, var secināt, ka nozīmīgākie graudkopības produkti ir ziemas kvieši un vasaras mieži – attiecīgi 31% un 27% no kopējās sējumu platības. Savukārt vismazāk Latvijā 2007.gadā tika audzēta triticāle (2%) un ziemas mieži (1%) (5.28. attēls).

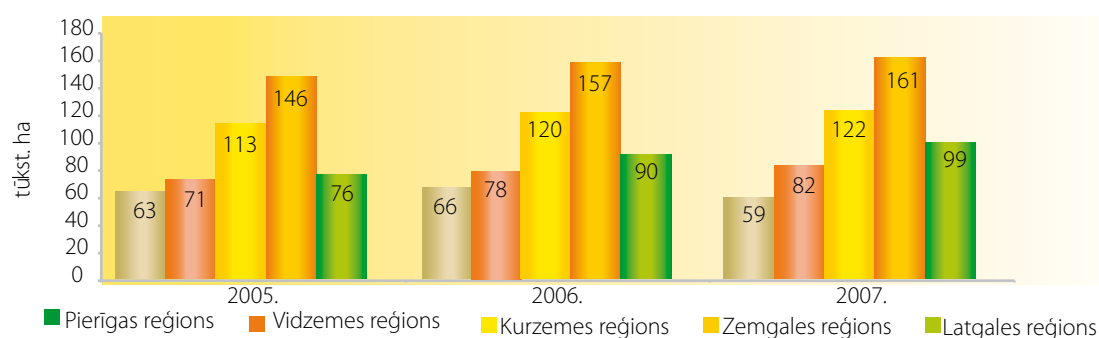

Avots: CSP

5.29. attēls. Saimniecību sadalījums pēc graudaugu audzēšanas platībām 2007.gadā

Graudaugus 2007.gadā audzēja 38074 saimniecībās. Var secināt, ka 50,6% saimniecību graudu ražība bija līdz 20 cnt/ha un tās aizņēma 26% no kopējās graudaugu platības. Saimniecību skaits, kuru ražība bijusi lielāka par 50 cnt/ha, bija tikai 0,7% (521 saimniecība) no visu saimniecību kopskaita (5.28.attēls).

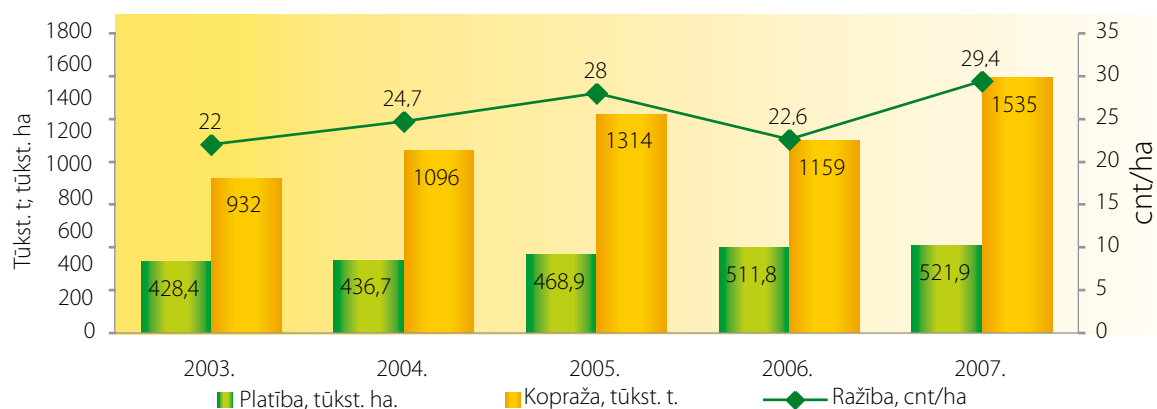
Vislielāko platību – 81 tūkst. ha (15,5%) – no graudaugu kopplatības aizņēma saimniecības, kurās vidējā graudu ražība ir 25,1 – 30 cnt/ha.

Avots: CSP

5.30. attēls. Graudaugu sējumu platību iedalījums pa reģioniem

Pēc reģioniem vislielākās graudaugu sējumu platības ir Zemgales reģionā. Pakāpeniski pieaug platību skaits visos reģionos, izņemot Pierīgu, kur 2007.gadā platības samazinājušās par 6,5% attiecībā pret 2005.gadu un par 11,0% attiecībā pret 2006.gadu (5.29. attēls).

Avots: CSP

5.31. attēls. Graudu sējumu platības, kopražā un ražība

2007.gadā graudaugi aizņēma 521,9 tūkst. ha, kas no kopējās ES graudaugu platības – 56751 tūkst. ha (izņemot risus) ir 0,92%. Latvijas graudu kopražā no ES – 27 graudu kopražā 2007.gadā bija 0,59%.

Labības platības piecu gadu laikā pakāpeniski pieaugušas. Attiecībā pret 2003.gadu tās ir pieaugušas par 17,9%. Līdz ar graudaugu sējplatību

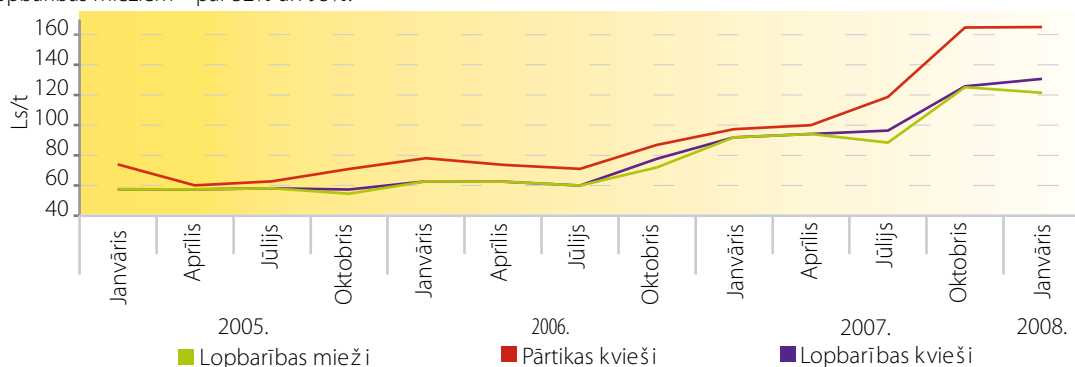
palielināšanos, kā arī graudaugu ražības rādītāju paaugstināšanos 2007.gadā ir palielinājusies arī iegūtā graudu kopražā, sasniedzot 1,535 milj. tonnas jeb par 32% vairāk nekā 2006.gadā. Straujo kopražas pieaugumu var skaidrot arī ar to, ka 2006.gadā nelabvēlīgo laika apstākļu ietekmē graudu ražība bija vidēji 22,6 cnt/ha, 2007. gadā vidējā graudaugu ražība – 29,4 cnt/ha. Vislielākais kopražas pieaugums 2007.gadā bija rudziem – 55%, auzām – 42% un kviešiem – 35%.

Var secināt, ka ik gadu palielinās graudaugu sējumu kopplatība. Arī 2007.gadā tika iesēts par 10,1 tūkst. ha jeb par 2,1 % vairāk graudaugu nekā iepriekšējā gadā (5.30. attēls).

Ziemāju sējumu kopējā platība pieaugusi par 24,1 tūkst. ha jeb par 11,4%. Vasarāju graudaugu sējplatība samazinājusies par 14 tūkst. ha jeb par 4,7% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

● Graudu cenas

Tāpat kā visā ES, arī Latvijā šī gada laikā vērojams nepārtraukts cenu kāpums, kas pēc LVAEI tirgus veicināšanas datiem (5.31. attēls) 2008.gada janvārī pārtikas kviešiem salīdzinājumā ar 2007. un 2006.gada janvāri ir palielinājies attiecīgi par 70% un 111%. Lopbarības kviešiem – par 42% un 108% un lopbarības miežiem – par 32% un 93%.

Avots: LVAEI tirgus veicināšanas centrs

5.32. attēls. Graudu iepirkuma cenas Latvijā, Ls/t

Graudu cenu pirmais lielais kāpums tika novērots jau 2007.gada sākumā. Tas izskaidrojams ar zemām graudaugu ražām Ukrainā, Ungārijā, Rumānijā, Bulgārijā, ASV, Austrālijā, kā arī ar to, ka liela daļa graudu tiek izmantota bioenerģijas ražošanai.

● Eiropas Komisijas programma vistrūcīgākajām personām

2007.gadā EK programma vistrūcīgākajām personām darbojās saskaņā ar EK Regulu Nr.3149/92 (1992.gada 29.oktobris), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus pārtikas piegādei no intervences krājumiem trūcīgākajām personām Kopienā (turpmāk – Regula Nr.3149/92). Tomēr EK, ņemot vērā faktu, ka intervences krājumi ir praktiski izmantoti, ierosinājusi tuvākajā nākotnē pārskatīt programmas būtību un turpmāko virzību.

Latvija savu daļu programmā uzsāka 2006.gadā.

5.24. tabula

Dati par EK programmas vistrūcīgākajām personām realizāciju (2006. – 2008.)

	2006.gada programma	2007.gada programma	2008.gada programma
Pieprasītais graudu daudzums, t	2 643	3 280	1440
Piešķirtais finansējums, eiro	281214,69	348 962	153 910
Paredzētais personu skaits	19706	150 000	30 000
Reāli apkalpoti/ labdarības organizāciju pieteiktais personu skaits	26681	3571	37 115
Izdalītais/nepieciešamais maizes klaipu (gab.) vai putraimu daudzums (t) gadā	1087136	42,852	445,38
Izdales produkts	Baltmaize	Putraimi	
Tiesības saņemt pārtikas produktus	Personām, kuru ienākumi zemāki par MK noteikto garantēto minimālo ienākumu līmeni	Personām, kuru ienākumi zemāki par 50% no minimālās mēnešalgas	
Piegāžu vietu skaits	265	29	205
Labdarības organizāciju skaits	9	5	7
Komersantu piegādātāju skaits	6	1	LAD izsludinājis konkursu

Avots: LAD

Apkopotā informācija par programmas rezultativajiem rādītājiem 2006. un 2007.gadā un prognoze 2008.gadam liecina, ka 2007. gada programmas realizācija Latvijā bija visai neveiksmīga. Lai arī pieprasītais graudu daudzums bija par 637 t lielāks nekā 2006.gadā, programmai nepieciešams skaits labdarības organizāciju. Radās nepieciešamība no piešķirtā graudu daudzuma atteikties, izmantojot tikai – 75 t miežu un 97 t kviešu (5.24.tabula). Iespējams, ka labdarības organizāciju aktivitāti ietekmēja arī izvēlētais pārtikas produkts – putraini. Taču produkta izvēlei bija pamatots iemesls, tāpēc ka maize ir ekonomiski neizdevīgs produkts, jo:

- 1) maizei ir īss derīguma termiņš un nepieciešama bieža izdāle;
- 2) maizes izdāle ir sarežģīta un dārga loģistika;
- 3) maizes cepšanā ir nepieciešami vēl papildu produkti.

Ar 2007.gadu programmas ietvaros tika mainīts trūcīgās personas statuss, kas turpmāk lielākai cilvēku grupai ļauj saņemt atbalstu, proti, pārtikas produktus ir tiesīgas saņemt personas, kuru ienākumi ir zemāki par 50% no valstī noteiktās minimālās mēnešalgas.

Regula Nr.3149/92 nosaka, ka ar 2008.gadu:

- 1) intervences produktu vietā dalībvalstij tiek piešķirts finansējums;
- 2) trūcīgai personai paredzētais produkts tiek pirktis tirgū (iepriekšējos gados tika izmantots intervences produkts no intervences krājumiem).

● Kopsavilkums

Labības platības piecu gadu laikā pakāpeniski pieaugušas par 19,4% – 2007.gadā attiecībā pret 2003.gadu. Līdz ar to ir palielinājusies arī iegūtā graudu kopražā, 2007.gadā sasniedzot 1,535 milj. tonnas, un tas ir par 32% vairāk nekā 2006.gadā.

Graudaugus 2007.gadā audzēja 38074 saimniecībās, 50,6% saimniecību graudu ražība bija līdz 20 cnt/t.

2007. gadā sasniegta lielākā vidējā graudaugu ražība pēdējos piecos gados – 29,4 cnt/ha. Vislielākais kopražas pieaugums 2007. gadā attiecībā pret 2006.gadu bija rudziem – 55%, auzām – 42% un kviešiem – 35%.

Graudu cenu kāpums izskaidrojams ar zemām graudaugu ražām Ukrainā, Ungārijā, Rumānijā, Bulgārijā, ASV, Austrālijā, kā arī ar to, ka liela daļa graudu tiek izmantota bioenerģijas ražošanai.

Latvijā pēdējie intervences krājumi tika pārdoti iekšējā tirgū 2007. gada pavasarī. Graudi Latvijas intervences centros netiek iepirkti jau no 2005./2006. tirdzniecības gada. EK piedāvā intervenci saglabāt tikai mīkstajiem kviešiem, uzskatot, ka tas būs kā drošības līdzeklis citu graudaugu cenām, līdz tās nostabilizējas dabiskā līmenī.

2007.gadā Latvijā programmas ietvaros tika izdalīti 42,852 t putraini 3571 personai. No intervences krājumiem tika izlietotas 75 t miežu un 96,786 t kviešu.

Augkopības nozarei 2007.gads bija labvēlīgs. Gandrīz visiem

kultūraugiem pieaugusi ražība – graudaugiem par 30%, kartupeļiem par 30%, dārzeniem par 11%, augļiem par 6%. Graudaugiem un rapsim turpina palielināties apsētās platības, bet kartupeļiem, dārzeniem un augļaugiem tās nedaudz ir samazinājušās.

2007.gada sākumā tika novērots graudu cenu pirmais lielais kāpums. Tas izskaidrojams ar sliktām graudaugu ražām Ukrainā, Ungārijā, Rumānijā, Bulgārijā, ASV, Austrālijā, kā arī ar to, ka liela daļa graudu tiek izmantota bioenerģijas ražošanai. Rezultātā 2008. gada janvārī pārtikas kviešiem salīdzinājumā ar 2007. un 2006.gada janvāri cenas ir palielinājušās attiecīgi par 70% un 111%, lopbarības kviešiem – par 42% un 108% un lopbarības miežiem – par 32% un 93%.

Turpinājās dalība EK programmā vistrūcīgākajām personām. Programmas ietvaros tika izdalītas 42,8 tonnas putraini 29 izdales vietās Latvijā ar 5 labdarības organizāciju palīdzību.

5.9. Augļu un dārzeņu ražošana

Neskatoties uz 2007.gada vēso vasaru un lietavām, kopumā dārzenkopjiem gads bija veiksmīgs un atsevišķām saimniecībām pat izdevās iegūt rekordražas.

5.25. tabula

Dārzeņu platības visu veidu saimniecībās 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Atklātā lauka platība tūkst.ha	12,9	13,4	11,0
Segtā lauka platības, ha	131,8	170,1	108,8
tai skaitā:			
stikla siltumnīcu	44,6	41,6	40,2
plēves siltumnīcu	87,2	128,5	68,6

Avots: CSP

Dārzeņu platības 2007.gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir samazinājušās par 18,5 % un aizņem tikai 0,97 % no kopējās lauksaimniecības kultūraugu sējumu platībām (5.25.tabula). Dārzeni galvenokārt tiek audzēti svaigam patēriņam, un tikai neliela daļa no saražotās produkcijas tiek pārstrādāti (skābēti, sautēti kāposti un skābēti gurķi) uz vietas saimniecībās.

2007.gadā 90% no visas dārzeņu kopražas tika izaudzēti atklātā lauka platībās (5.26. tabula).

5.26.tabula

Dārzeni ražošanas atklātās platībās

	Kopražā, tonnas			Vidējā ražība cnt/ha		
	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.
Dārzeni – kopā	158791	155318	141017	123,1	115,6	128,8
tai skaitā:						
kāposti	65859	64371	52971	202,3	165,6	203,3
ziedkāposti	1506	1101	1434	119,6	79,8	88,8
puravi	633	701	210	82	45,4	51,2
salāti	128	95	116	28,9	24,8	45,6
sīpoli lociņiem	645	234	373	49,8	22,5	31,3
gurķi	5588	6413	4492	52,3	54,5	60,2
tomāti	306	371	261	32,1	38,6	41,6
bietes	23608	25174	22636	134,1	118,2	128,4
burkāni	34725	31640	30408	123,3	136,8	135,6
sīpoli	15904	13566	16687	91,7	99,8	129,9
ķiploki	537	565	828	23,5	28,0	29,0
mārrutki	255	174	194	27,8	33,1	48,9
kabači un ķirbji	5024	5706	5057	131,2	123,8	126,4
Pārējie dārzeni	5579	6309	6784	46,1	43,2	50,9

Avots: CSP

Neskatoties uz audzēšanas platību samazināšanos un sezonas ne īpaši labvēlīgajiem laika apstākļiem, ir vērojama ražības palielināšanās, salīdzinot ar 2006.gadu. Ražības pieaugums ir saistīts ar saimniecību specializēšanos kādu noteiktu kultūru audzēšanā, kā arī saimniecību modernizāciju. 2007.gadā ne tikai dārzenkopības, bet arī augļkopības saimniecības izjuta darbaspēka trūkumu. Līdz ar to, veiksmīgi kāpinot ražas, varēja strādāt saimniecības, kuras ir ieguldījušas līdzekļus audzēšanas iekārtu un tehnikas iegādei. Darbaspēka trūkums, kā arī energoresursu cenu kāpums ietekmēja dārzenkopības platības. Pēc 2006.gada atklātā lauka un segto platību palielināšanās 2007.gadā atkal ir vērojama platību samazināšanās, kas ir saistīta ar izmaiņām saimniecību struktūrā – atsevišķu mazo, nerentablu saimniecību pārprofilēšanos uz citiem uzņēmējdarbības veidiem.

5.27. tabula

Dārzenkopības ražošanas segtajās platībās

	2005.	2006.	2007.
Saražoti dārzeni, t			
Stikla siltumnīcās	8572	9675	9334
Plēves siltumnīcās	4837	9456	5548
tai skaitā :			
tomāti	6464	11010	6964
gurķi	6719	7888	7261
salāti	100	85	526
loki	19	96	63
redīsi	8	7	4
pārējie dārzeni	99	45	64
zemenes	20	3	9
Kopā, t	13409	19131	14882

Avots: CSP

2007.gadā 10% no dārzenkopības kopražas saražoti segtajās platībās (5.27. tabula). Joprojām nozīmīgāko daļu (96%) no visas dārzenkopības kopražas ieņem gurķi (2007.gadā 49%, 2006.gadā – 41%) un tomāti (2007.gadā 47%, 2006.gadā – 58%). Salāti, sīpolloki, redīsi un citi zaļumi tiek audzēti salīdzinoši īsu periodu pavasarī (martā, aprīlī).

Pēdējos divos gados bija novērojama ilggadīgo stādījumu platību palielināšanās, bet 2007.gadā platības atkal samazinājās par 3,4 tūkst. ha (5.28. tabula), kas ir saistīts ar veco, savu laiku nokalpojušo augļu dārzu iznīcināšanu.

5.28. tabula

Augļu koku un ogulāju stādījumu platības, tūkst. ha

	2005.	2006.	2007.
Kopā augļu koki un ogulāji	13,4	13,7	10,3
Ābeles	8,5	9,5	7,3
Bumbieres	0,8	0,7	0,6
Plūmes	0,9	0,7	0,4
Ķirši	0,9	0,8	0,7
Jāņogas, upenes	0,9	1,1	0,6
Avenes	0,2	0,1	
Ērkšķogas	0,1	0,1	0,04
Zemenes	0,7	0,5	0,3

Avots: CSP

2006./2007.gada ziemas nepastāvīgie laika apstākļi nelabvēlīgi ietekmēja augļu dārzus. Pēc siltās gaisa temperatūras janvāra mēneša beigās (līdz +10 – +11°C), februāra sākumā iestājās sals, kas atsevišķos valsts reģionos nodarīja postījumus ķiršu, plūmju, aveņu un daļēji arī upeņu stādījumiem, kā rezultātā šiem kultūraugiem 2007.gadā ir novērojama kopražas samazināšanās.

Neskatoties uz augļu un ogu kopražas samazināšanos, ābelēm, bumbieriem un smiltsērķšķiem vidējā ražība ir pieaugusi (5.29. tabula).

5.29. tabula

Augļu un ogu kopražā un ražība

	Kopražā, tonnas			Vidējā ražība cnt/ ha		
	2005.	2006.	2007.	2005.	2006.	2007.
Augļi un ogas kopā :	55039	46266	36958	40,9	33,7	35,9
Āboli	37524	33898	30542	44,1	35,9	41,4
Bumbieri	2006	1307	1096	24	17,7	18,1
Smiltsērķšķi	29	50	18	6,4	5,3	8,0
Cidonijas	459	132	83	18,1	30,8	17,5
Plūmes	2445	1520	250	25,1	20,9	7,0
Ķirši	1863	1551	910	20,7	20,4	12,3
Jānogas, upenes	5186	4910	2102	58,2	43,8	32,4
Ērkšķogās	826	434	311	91,7	63,0	81,9
Aronijas	224	135	91	32,4	16,2	27,7
Avenes	464	145	109	26,4	10,7	10,3
Zemenes	4013	2184	1446	57,7	41,3	42,4

Avots: CSP

Joprojām nozares vājākais punkts ir kooperācijas trūkums starp ražotājiem, kas paaugstina produkcijas pašizmaksu un tādējādi samazina Latvijas ražotāju spēju konkurēt vienotajā ES tirgū. Problēma ir arī produktu šķirošanas iekārtu un glabātuvju trūkums, kas rada lielus produkcijas zudumus.

Augļu un dārzena audzēšana, it sevišķi novākšanā ir liels roku darba apjoms. Līdz ar to šīs nozares tieši ietekmē darbaspēka izmaksu palielināšanos. Atsevišķas saimniecības 2007.gada sezonā ražas novākšanai ievada darbaspēku no bijušajām padomju republikām, tā risinot darbaspēka trūkuma problēmu.

ES un valsts atbalsts

Saskaņā ar ES augļu un dārzena Kopējo tirgus organizāciju ir iespēja saņemt atbalstu ražotāju organizācijām un ražotāju grupām, lai veicinātu augļu un dārzena ražotāju kooperāciju biedru saražotās produkcijas realizāciju. Latvijā 2007.gadā atzišanu ir ieguvusi pirmā ražotāju grupa, kura apvieno piecas profesionālas dārzenkopības saimniecības. Atbalsts ražotāju grupām tiek piešķirts administratīvo izdevumu segšanai un investīcijām. Interese par ražotāju grupu dibināšanu ir arī citiem augļu un dārzena audzētājiem.

2007.gadā produktīvo ilggadīgo stādījumu ierīkošanai tika piešķirts valsts atbalsts Ls 400 000 apmērā, no kuriem izlietoti tika tikai Ls 129 337. Zemais nacionālo subsīdiju apgušanas apjoms ir saistīts ar izmaiņām subsīdiju saņemšanas kārtībā. Lai saņemtu atbalstu, audzētājam ir jāuzrāda arī ilggadīgo stādījumu ierīkošanu saistītie darījumi apliecinotie dokumenti, ko daudzi lauksaimnieki nevarēja izpildīt.

Joprojām atbalstu saņem audzētāji, kuri ir 2006.gadā uzņēmēju piecu gadu saistības audzēt augļus un dārzeņus, izmantojot integrētās audzēšanas metodes. 2007.gadā šim pasākumam kopumā bija paredzēti Ls 500 000, no kuriem tika izmaksāti Ls 440 863.

Kopsavilkums

Lielāko ietekmi uz augļu un dārzena nozaru attīstību 2007.gadā atstāja energoresursu cenu kāpums un darbaspēka trūkums. Visvairāk cieta mazākās saimniecības, kuras produkcijas audzēšanai izmanto galvenokārt roku darbu. Samazinoties to konkurētspējai, daudzām saimniecībām nācās pārtraukt augļu un dārzena ražošanu.

Pēc iepriekšējo divu gadu atklātā lauka dārzena platību pieauguma 2007.gadā platības samazinājās par 2,4 tūkst.ha, tādējādi noslīdot līdz pēdējo gadu zemākajai atzīmei – 11,0 tūkst. ha. Neskatoties uz to, dārzena vidējā ražība aug, kas liecina, ka zemnieki sāk arvien vairāk domāt par darba efektivitātes paaugstināšanu, izmaksu samazināšanu un pārdomātu audzēšanas tehnoloģiju pielietošanu.

Krasa platību samazināšanās novērojama arī augļkopības nozarē. Platības 2007.gadā samazinājās līdz visu laiku zemākajai atzīmei – 10,3 tūkst. ha, kas saistīts ar veco, savu laiku nokalpojušo augļu dārzu iznīcināšanu.

2006./2007.gada ziemas nepastāvīgie laika apstākļi nelabvēlīgi ietekmēja atsevišķu augļu un ogu ražu. Lielākais ražas samazinājums novērojams ķiršiem, plūmēm, jānogām un upenēm.

Pēdējos gados ir novērojama stikla siltumnīcu platību samazināšanās un plēves seguma siltumnīcu platību palielināšanās. Tomēr segto platību ir nepietiekami, lai nodrošinātu Latvijas tirgu ar pašmāju siltumnīcās audzētiem dārzeniem, kā arī nodrošinātu atklātā lauka saimniecības ar dārzena stādāmo materiālu.

Vēl joprojām aktuāls jautājums ir produkcijas glabātavu celtniecība, moderna glabātuvju aprīkojuma un specializēta transporta iegāde produkcijas pārvadāšanai, kas pagarinātu produkcijas uzglabāšanas laiku un palielinātu ražotāju konkurētspēju tirgū.

Latvijā 2007. gadā atzišanu ir ieguvusi pirmā ražotāju grupa, kura apvieno piecas profesionālas dārzenkopības saimniecības. Saskaņā ar ES augļu un dārzena Kopējo tirgus organizāciju atzītām ražotāju grupām ir iespēja saņemt atbalstu no ES un nacionālā budžeta savas organizācijas izveidei un attīstībai.

Ir beigusies ES augļu un dārzena kopējās tirgus organizācijas reforma. Galvenās izmaiņas, kas skar Latvijas augļu un dārzena nozari, ir atbalsta palielināšana atbalsts ražotāju grupām dalībvalstīs, kas iestājās ES pēc 2004.gada 1.maija, lai veicinātu saražotās produkcijas kvalitātes uzlabošanu un koordinētu piegādi tirdzniecības vietām. Ar 2008.gadu Latvijas zemeņu un aveņu audzētāji varēs saņemt atbalstu, ja saražotā produkcija tiks piegādāta pārstrādei.

Augļkopības nozarē 2007.gada vasarā parādījās augļkoku bakteriālās iedegas uzliesmojums. Tā rezultātā inficētājās platībās tika veikti fitosanitārie pasākumi un segti zaudējumi lauksaimniekiem no valsts budžeta Ls 200 000 apmērā.

5.10. Cukura nozare

Eiropas īstenotās cukura kopējās tirgus organizācijas reformas galvenais mērķis ir uzlabot cukura sektora konkurētspēju un veicināt ilgtspējīgu, uz tirgu orientētu sektora attīstību.

Saskaņā ar cukura rūpniecības restrukturizāciju, kura tika uzsākta 2006. gadā, sākot ar 2007./2008. tirdzniecības gadu Latvijai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota un ir pārtraukta cukurbiešu audzēšana cukura ražošanai.

Cukura kopējās tirgus organizācijas reforma paredz samazināt noteikto cukura daudzuma ražošanu un atteikšanos no cukura kvotām.

Izvērtējot Eiropas Savienības piedāvāto cukura restrukturizācijas atbalstu, Latvijas cukura ražotāji kopā ar cukurbiešu audzētājiem, pamatojoties uz savstarpēju vienošanos, ir pieņēmuši lēmumu pārtraukt cukura ražošanu un saņemt atbalstu cukura rūpniecības restrukturizācijai.

Lai cukurfabrikas varētu saņemt restrukturizācijas atbalstu, tās 2007. gadā izstrādāja cukura rūpniecības restrukturizācijas plānu, kurā ir ietverts:

- 1) sociālais plāns;
- 2) vides plāns;
- 3) uzņēmumu demontāžas plāns;
- 4) finanšu plāns.

Restrukturizācijas plāna mērķis bija nodrošināt cukura ražošanas pārtraukšanu, veicot pilnīgu ar cukura ražošanu saistīto iekārtu demontāžu, ēku nojaukšanu, apkārtējās vides sakārtošanu un atbrīvotajiem darbiniekiem piedāvājot konsultācijas, prasmju un iemaņu paaugstināšanu, kā arī pārkvalifikācijas iespējas.

Restrukturizācijas plāna realizācija tika uzsākta 2007. gada martā, un to plānots pabeigt 2009. gada maijā.

Neskatoties uz to, ka 2007. gadā tika uzsākta cukurfabriku demontāža un cukurbietes vairs netika audzētas pārstrādei, cukurfabrikas turpināja darbu pie iepriekšējā sezonā saražotā cukura fasēšanas un pārdošanas. Cukura bilance liecina, ka cukura atlikumam gada sākumā katru gadu ir tendence svārstīties (5.30. tabula). Pēdējos gados pakāpeniski samazinājies iekšējā tirgū pārdotais cukurs, 2007. gadā sasniedzot 33,3 tūkst. t, kas ir par 4,5 tūkst. t mazāk nekā 2006. gadā. Tas ir izskaidrojams ar to, ka cukurfabrikas ir pārtraukušas darbību, nestrādājot izpārdot savus krājumus, un tirgū ienākot kaimiņvalstīs ražotajam cukuram.

5.30. tabula

Cukura ražošanas un patēriņa bilance 2005. – 2007. gadā (tūkst. t)

	2005.	2006.	2007.
Atlikums pārskata perioda sākumā 01.01.	43,2	53,6	48,9
Resursi			
No cukurbietēm saražotais cukurs kalendārajā gadā, t.sk	71	59,3	0
A kvotas cukurs	64,6	0	0
B kvotas cukurs	0,1	0	0
virskvotas cukurs	6,3	0	0
kopā resursi	114,2	59,3	0
Patēriņš			
Vietējo cukurfabriku cukura realizācija (patēriņš)	48,1	37,8	33,3
A kvotas cukurs	48,1	0	0
B kvotas cukurs	0,0	0	0
Cukura eksports	12,5	13,4	0,7
Cukura atlikums pārskata perioda beigās 31.12.	53,6	48,5	14,9

Avots: LAD

ES un valsts atbalsts

Cukurbiešu audzētāji par cukurbiešu piegādes līgumā noteikto cukurbiešu daudzumu (tonnās) cukura kvotas ietvaros var saņemt atsevišķo maksājumu par cukuru saskaņā ar vienoto platības maksājuma shēmu. Maksājuma apjoms pa gadiem tiek noteikts Padomes Regulā (EK) Nr.319/2006 VII pielikuma K punktā. Kopējais maksājuma apjoms 2007. gadā bija EUR 5 164 000, savukārt 2008. gadā tas būs EUR 6 110 000, bet 2009. gadā – EUR 6 616 000.

Ja cukurfabrikas piesakās uz restrukturizācijas atbalstu, pilnībā demontējot iekārtas, Latvijai par atteikto cukura kvotas tonnu 2007./2008. tirdzniecības gadā atbalsts no Eiropas Savienības restrukturizācijas fonda ir EUR 730.

Latvijai kopējais restrukturizācijas atbalsts ir EUR 48 548 650 milj. apmērā, t.sk.:

- 1) 80 % jeb EUR 38 838 920 – cukura ražotājiem;
- 2) 20 % jeb EUR 9 709 730 – cukurbiešu audzētājiem.

Ņemot vērā to, ka Eiropas Komisijas izvirzītais mērķis ar cukura rūpniecības restrukturizācijas palīdzību samazināt cukura ražošanu Eiropā par 6 miljoniem tonnu neīstenojās, tika izstrādāti priekšlikumi, kas stimulētu Eiropas cukura ražotājus pārtraukt cukura ražošanu. Eiropas Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padomes sēdē 2007. gada 9. oktobrī tika pieņemti grozījumi Padomes Regulā (EK) Nr.320/2006, ar ko nosaka pagaidu shēmu cukura rūpniecības restrukturizācijai Kopienā un groza Regulu (EK) Nr.1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, kura paredz iespēju cukurbiešu audzētājiem, kuri piegādājuši cukurbietes cukura ražotājam, atteikties no cukura ražošanas kvotas, saņemot papildu maksājumu EUR 237,5 par katru atteikto cukura kvotas tonnu. Līdz ar to cukurbiešu audzētāji papildus EUR 9 709 730 saņems vēl EUR 10 241 770 no restrukturizācijas fonda.

Tā kā Latvija ir pilnībā izbeigusi cukura ražošanu un tai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota, tai vēl ir pieejams papildus atbalsts no restrukturizācijas fonda, kura mērķis ir:

1. Veicināt un atbalstīt cukura rūpniecības restrukturizācijas skartajā reģionā to infrastruktūras objektu bojājumu un vides problēmu novēršanu, kuru rašanās tieši saistīta ar cukura rūpniecības darbību vai darbības pārtraukšanu, tādējādi veidojot pievilcīgu vidi cukura nozari aizstājošās saimnieciskās darbības attīstībai un sakārtojot vidi kopumā. Pieejamais atbalsts ir EUR 8 496 013, t.sk.

- 1) pagaidu restrukturizācijas fonds EUR 7 282 297;
- 2) Latvijas valsts līdzfinansējums EUR 1 213 716.

2. Atbalstīt cukurbiešu audzētājus, kuri pārtraukuši cukurbiešu audzēšanu, lai veicinātu ražošanas pārstrukturēšanu saimniecībās un ienākumu gūšanas iespēju saglabāšanos. Pieejamais atbalsts ir EUR 7 282 297.

Šī atbalsta apgūšanai valsts ir izstrādājusi Valsts cukura rūpniecības restrukturizācijas programmu. Atbalsta apgūšana tiks uzsākta 2008. gadā.

Kopsavilkums

Latvijas cukura ražotāji ir uzsākuši cukura rūpniecības restrukturizācijas procesu un, sākot ar 2007./2008. tirdzniecības gadu, pārtraukuši cukura ražošanu.

Cukura rūpniecības restrukturizācijas rezultātā, sākot ar 2007./2008. tirdzniecības gadu, Latvijai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota un tika pārtraukta cukurbiešu audzēšana cukura ražošanai. Latvijai kopējais restrukturizācijas atbalsts ir EUR 48,6 milj. apmērā, t.sk. 80 % jeb EUR 38,8 milj. – cukura ražotājiem un 20 % jeb EUR 9,7 milj. cukurbiešu audzētājiem. Cukurbiešu audzētāji papildus saņems vēl EUR 10,2 milj. no restrukturizācijas fonda, lai veicinātu atteikšanos no cukura ražošanas kvotas un EUR 7,3 milj., lai veicinātu ražošanas pārstrukturēšanu saimniecībās un ienākumu gūšanas iespēju saglabāšanos. Ņemot vērā to, ka Latvija ir pilnībā izbeigusi cukura ražošanu, tai vēl ir pieejams papildus atbalsts no restrukturizācijas fonda cukura rūpniecības restrukturizācijas

skartajā reģionā infrastruktūras objektu bojājumu un vides problēmu novēršanai. Pieejamais atbalsts ir EUR 8,5 milj.

Atbilstoši restrukturizācijas atbalsta shēmai, sākot ar 2007./2008. tirdzniecības gadu, Latvijai vairs netiek piešķirta cukura ražošanas kvota.

Latvijai no cukura rūpniecības restrukturizācijas fonda papildus ir piešķirts dažādošanas atbalsts reģioniem, kurus skārusi cukurrūpniecības restrukturizācija, un dažādošanas atbalsts cukurbiešu audzētājiem ražošanas pārstrukturēšanai.

Cukurbiešu audzētājiem tiek palielināts restrukturizācijas atbalsts.

5.11. Kartupeļu ražošana

Pagājušajā gadā bija laba kartupeļu raža, līdz ar to daudzi audzētāji šogad saskārās ar tirdzniecības grūtībām. To nenoliedzami ietekmē arī cilvēku ēšanas paradumu maiņa un citu valstu kartupeļu pieejamība Latvijas tirgū.

Pastāv risks, ka kartupeļu platības varētu samazināties straujo graudu cenu pieauguma ietekmē, kā rezultātā daudzi lauksaimnieki varētu kartupeļu vietā audzēt graudus.

5.31. tabula

Kartupeļu ražošanas rādītāji 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
Platība, tūkst. ha	45,1	45,1	40,3
Kopražā, tūkst. t	658,2	550,9	642,1
Ražība, cnt/ha	145,9	122,2	159,4

Avots: CSP

Aplūkojot kartupeļu ražošanas rādītājus, var secināt, ka, lai arī kartupeļu platība 2007.gadā attiecībā pret 2006. un 2005.gadu samazinājusies par 10,6%, attiecībā pret 2006.gadu ražība pieaugusi par 30,4 % un arī kopražā par 16,6 % (5.31. tabula).

ES un valsts atbalsts

Kopš 2005.gada tika piešķirts valsts atbalsts tām kartupeļu audzēšanas saimniecībām, kurās Valsts augu aizsardzības dienests kartupeļu ražā konstatēja kartupeļu gaišo gredzenpuvi. Tas bija būtisks atbalsts šīm saimniecībām, jo saskaņā ar fitosanitārajām prasībām tām divus gadus pēc kārtas jāiegādājas sertificēti sēklas kartupeļi no citām saimniecībām, t.i., tās nedrīkst šo divu gadu laikā stādīt savā saimniecībā izaudzētus sēklas kartupeļus.

Saskaņojot šo valsts atbalstu ar ES, tā norādīja, ka nepiekrīt kompensācijām par sertificētu sēklas kartupeļu iegādi pēc 2007.gada 1.maija. Tāpēc 2008.gadā šī izmaksu pozīcija vairs netiek uzskatīta par attaisnotu, jo ir pretrunā ar ES tiesību aktiem par valsts atbalstu.

2007.gadā tika piešķirts valsts atbalsts sēklas kartupeļu audzēšanas saimniecībām, sedzot sēklas kartupeļu sertifikācijas izdevumus. Atbalsta mērķis ir nodrošināt kartupeļu sēklaudzēšanas saimniecību attīstību un sertificētu kartupeļu sēklas materiāla daudzuma palielināšanos. Šis atbalsts tiek turpināts arī 2008.gadā.

Kartupeļu nozarē aktuāla problēma ir kartupeļu gaišā gredzenpuve. Kopš 2005.gada tika piešķirts valsts atbalsts tām kartupeļu audzēšanas saimniecībām, kurās tika konstatēta kartupeļu gaišā gredzenpuve. Tā kā ES nepiekrīt kompensācijām par sertificētu sēklas kartupeļu iegādi pēc 2007.gada 1.maija, 2008.gadā šī izmaksu pozīcija vairs netiek uzskatīta par attaisnotu.

Kartupeļu ciete

Latvijā kartupeļu cieti ražo SIA "Aloja Starkelsen", kas atrodas Limbažu rajona Alojā. Kartupeļu cietes ražošanas kvota Latvijai tika noteikta no 2004./2005.gada līdz 2007./2008.gadam 5778 t apmērā.

5.32. tabula

Kartupeļu cietes kvotas izpilde 2004./2005. – 2006./2007. tirdzniecības gadā

Tirdzniecības gads	Kartupeļu cietes saražotais daudzums, t	Kvotas izpilde, %
2005./2006.	4749	82,19
2006./2007.	2414	41,78
2007./2008.	3584	62,00

Avots: CSP; SIA "Aloja Starkelsen"

Kartupeļu cietes kvotas izpildes svārstības ietekmējuši dažādi faktori – laika apstākļi, lauksaimnieku pārkvalificēšanās citai ražošanas jomai, kopējā tirgus politika. 2007.gads bija labs kartupeļu gads. Kartupeļu cietes kvotas izpilde salīdzinājumā ar 2006./2007. tirdzniecības gadu palielinājās par 48 %. Tomēr kopējā kvota joprojām netiek izpildīta par 38 % (5.32. tabula).

Lai noskaidrotu, vai Latvijas apstākļos ir iespējams ekonomiski izdevīgi audzēt cietes kartupeļus, ievērojot ES normatīvajos aktos noteiktos tiešo un atbalsta maksājumu ierobežojumus, SIA "Aloja Starkelsen" koordinēja ražošanas izmēģinājumu, kas tika realizēts trīs lauksaimniecības uzņēmumos.

Izvērtējot rezultātus, var secināt, ka, iegūstot kartupeļu ražu vismaz 40 t/ha, iespējams gūt labus finansiālos rādītājus cietes kartupeļu audzēšanā.

Pētījums tiks turpināts arī 2008.gadā.

Kopsavilkums

Lai arī kartupeļu platība attiecībā pret 2006. un 2005.gadu samazinājusies par 10,6%, to ražība pieaugusi par 30,4% un kopražā par 16,6% (attiecībā pret 2006.gadu).

Kartupeļu nozarē aktuāla problēma ir kartupeļu gaišā gredzenpuve. Kopš 2005.gada tika piešķirts valsts atbalsts tām kartupeļu audzēšanas saimniecībām, kurās tika konstatēta kartupeļu gaišā gredzenpuve. Tā kā ES nepiekrīt kompensācijām par sertificētu sēklas kartupeļu iegādi pēc 2007.gada 1.maija, 2008.gadā šī izmaksu pozīcija vairs netiek uzskatīta par attaisnotu.

2007. gadā tika saražotas 3584 tonnas kartupeļu cietes, Latvijai piešķirtā kvota tika izpildīta par 62%.

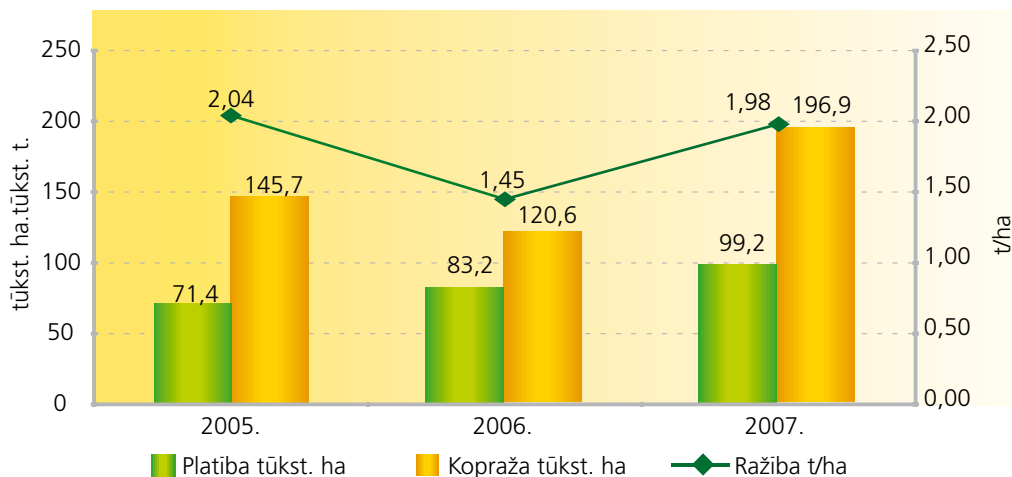
SIA "Aloja Starkelsen" 2007.gadā veiktie ražošanas izmēģinājumi trīs lauksaimniecības uzņēmumos pierādīja, ka, iegūstot kartupeļu ražu vismaz 40 t/ha, iespējams gūt labus finansiālos rādītājus cietes kartupeļu audzēšanā.

5.12. Eļļas augu ražošana

Rapsis

2007.gadā saglabājusies tendence pieaugt rapša sējumu platībām. Ņemot vērā pieprasījumu Eiropas tirgū, rapša platības pieaugušas salīdzinot ar 2006.gadu, palielinājušās par 19,3 %.

Ražību labvēlīgi ietekmējuši 2007.gada laika apstākļi, un tā palielinājusies, salīdzinot ar 2006.gadu par 36,6 % (5.33.attēls).

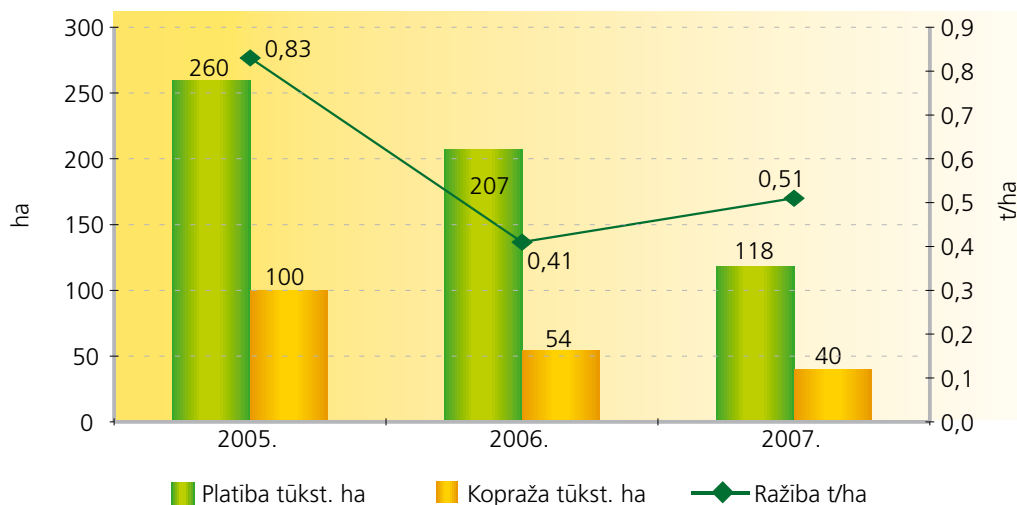
Avots: CSP

5.33. attēls. Rapša sējumu platības, kopraža un ražība 2005. – 2007. gadā

Rapša sēklu eksports 2007.gadā uz ES dalībvalstīm bija 97 590 tonnas, kas ir 49,6% no rapšu sēklu kopražas (EUROSTAT dati). To varētu skaidrot ar Eiropas valstu lielo pieprasījumu pēc rapšu eļļas biodegvielas ražošanai, lai varētu izpildīt Eiropas noteiktos biodegvielas patēriņa mērķus, kas 2007.gadā bija 3,75% no kopējā degvielas patēriņa. Vācija lielā biodegvielas pieprasījumā dēļ ir viena no lielākajām Latvijas rapša sēklas pircējām.

● Eļļas lini

Eļļas linu sējumu platības 2007.gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu ir strauji samazinājušās par 43 % (5.33. attēls).

Avots: CSP

5.34. attēls. Eļļas linu platības, kopraža un ražība 2005. – 2007. gadā

● ES un nacionālais atbalsts

Rapsis un lini ir iekļauti valsts un Eiropas Savienības lauksaimniecības atbalsta sistēmā. Par to audzēšanu var saņemt vienoto platību maksājumu par sējplatībām, papildus valsts tiešo maksājumu un atbalstu par enerģētisko kultūraugu audzēšanu.

Enerģētisko kultūraugu atbalstu var saņemt lauksaimnieki, kas audzē rapsi ar mērķi to pārstrādāt enerģētiskos produktos – siltumenerģijā, biodegvielā u.c. 2007.gadā Eiropas Savienībā enerģētisko kultūraugu apjoms pārsniedza maksimāli garantētās platības, kas bija 2 000 000 ha, līdz ar to plānotās 45 EUR/ha likmes vietā tiek piemērots samazinājuma koeficients – 0,70337.

Linu audzētājiem tiek piešķirts papildu valsts tiešais maksājums, kas paredzēts 2008.gadā par 2007.gadā saražotām eļļas linu sēklām (likme 12,85135 Ls/cnt.).

● Kopsavilkums

2007.gadā eļļas augu platības palielinājušās līdz 99,3 tūkst. ha, kas ir par 19 % vairāk nekā 2006.gadā, taču palielinājums ir tikai uz rapša sējplatību pieauguma, jo eļļas linu platības ir samazinājušās gandrīz uz pusi.

2007.gads salīdzinājumā ar 2006. gadu laika apstākļu ziņā bija labvēlīgāks, un tas veicināja gan rapša, gan eļļas linu ražības palielināšanos.

5.13. Linu ražošana

Kaut gan 2007.gadā linu sējumu platības, salīdzinot ar 2006.gadu, ir samazinājušās par 6% (5.33. tabula), tomēr linu stiebrīņu ražība ir bijusi augstāka nekā 2006.gadā un palielinājusies par 53%.

5.33. tabula.

Linu ražošanas rādītāji 2005. – 2007. gadā

Gads	Sējumu platība (tūkst.ha)	Realizētie linu stiebrņi (tūkst. t)	Linu stiebrņu ražība (t/ha)	Šķiedras linu sēklas kopražs (tūkst. t)	Šķiedras linu sēklas ražība (t/ha)
2005.	2,2	3,7	2,33	0,5	0,36
2006.	1,5	1,4	1,58	0,2	0,35
2007.	1,4	0,3	2,43	0,1	0,22

Avots: CSP

Valsts un ES atbalsts

2008.gadā papildus vienotajam platību maksājumam (2007.gadā – 37,84 EUR/ha un 2008.gadā – 47,30 EUR/ha) paredzēti papildu valsts tiešie maksājumi par 2007.gadā saražotām, sertificētām un realizētām linu sēklām.

Atbalsta likme par šķiedras liniem noteikta 13,3159 Ls/cnt.

Saskaņā ar iestāšanās līgumu Eiropas Savienībā valsts pagaidu atbalsts linkopībai (no nacionālajām subsīdijām) 2007.gadā bija EUR 261,6 tūkstoši, 2008.gadā EUR 130,8 tūkstoši, taču 2009.gadā šis atbalsts tiks pārtraukts.

Eiropas Savienības atbalsts pirmapstrādātājiem par garo linšķiedru 2007./2008. tirdzniecības gadā ir 160 EUR/t. No 2008./2009. tirdzniecības gada un turpmāk tas būs 200 EUR/t. Savukārt īso linšķiedru pirmapstrādātājiem tiek maksāti 90 EUR/t par 2007./2008. tirdzniecības gadu.

2007.gadā pilnvaroto šķiedras linu pirmapstrādātāju, kuri saņēmuši atļaujas tiesības pretendēt uz atbalstu par saražoto īso un garo linu šķiedru, atbalsta iesniegumos norādītās linu sējplatības ir 944,01 ha. Pamatojoties uz aprēķiniem, 2007./2008.tirdzniecības gadā garās linšķiedras nosakāmo vienību daudzums ir 181 kg par vienu linu sējumu hektāru, bet īsās linšķiedras nosakāmo vienību daudzums ir 1391 kg par vienu linu sējumu hektāru. Aprēķinot atbalstu par saražoto linšķiedru, tiek ņemts vērā nosakāmo vienību daudzums, noteiktā atbalsta likme un hektāru skaits.

Kopsavilkums

Nozares pārstāvju un ekspertu viedokļi par linu audzēšanas ekonomikas pamatrādītājiem – ražību, šķiedras iznākumu, novākšanas un pirmapstrādes tehnoloģijām ir pretrunīgi. Arī galaproduktu tirgi ir salīdzinoši maz izpētīti.

Atsevišķi Latvijas augkopības nozarē strādājošie, uz tirgu orientētie uzņēmumi ir attīstījuši idejas par linu ražošanas attīstību Latvijā samērā tradicionālā produkta – šķiedras – ieguvei, gan specializējoties salīdzinoši jauna ražošanas virziena – lineļlas – ieguvei.

Šīs nozares attīstības idejas balstās uz diviem stūrakmeņiem – moderniem kompleksiem tehnoloģiskiem audzēšanas un produkcijas novākšanas risinājumam, kā arī ciešu izejprodukta ražošanas saikni ar rūpniecisko apstrādi tā sagatavošanai pārdošanai plašākā tirgū. Tomēr abu novirzienu produkta attīstība iespējama vienīgi ar ievērojamu ilgtermiņa ieguldījumu apjomu.

5.14. Lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšana

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana sekmē augstākā ganāmpulku izaudzēšanu un efektīvu lopkopības produkcijas ražošanu. Par lauksaimniecības dzīvnieku ģenētiskiem resursiem Latvijā

tiek uzskatītas Latvijas brūnās šķirnes govīs, Latvijas zilās šķirnes govīs, Latvijas baltās šķirnes cūkas, Latvijas tumšgalves šķirnes aitas, Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgi un Latvijas vietējās šķirnes kazas.

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanā ir iesaistīti dzīvnieku turētāji, šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas, kuras koordinē un realizē ciltsdarba programmas, mākslīgās apsēklošanas stacijas un v/a "Lauksaimniecības datu centrs", kur ir izveidota ģenētisko resursu dzīvnieku datu bāze, kas palīdz labāk organizēt saglabāšanas darbu šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijām, kā arī atvieglo administrēšanas procedūru, saņemot Lauku attīstības plāna ietvaros atbalsta maksājumu par lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu dzīvniekiem.

2007. gadā tika uzsākti vairāki pētniecības projekti par lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu ģenētisko izpēti un produktivitātes analīzi. Projektus realizē šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas.

Lauku attīstības plāna ietvaros dzīvnieku īpašnieki 2007. gadā varēja saņemt atbalsta maksājumu par iepriekšējā perioda saistībām attiecībā uz lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu dzīvniekiem, kuri atbilst ciltsdarba programmās noteiktām prasībām.

Augu ģenētisko resursu saglabāšana

Augu ģenētiskie resursi ir visas cilvēces kopējā bagātība, tāpēc ģenētisko resursu apzināšanai un novērtēšanai, saglabāšanas un iespējamās izmantošanas jautājumiem pasaulē velta ļoti lielu uzmanību, jo bioloģiskā un ģenētiskā daudzveidība ir svarīgs nosacījums lauksaimnieciskās ražošanas un lauku vides ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai. Lauksaimnieciskās ražošanas intensifikācijas rezultātā ievērojami samazinājusies augu genotipiskā daudzveidība. Ražošanā ievieš aizvien augstāzīgākus un pēc kvalitātes rādītājiem noteiktam izmantošanas veidam atbilstošus mākslīgi veidotus (selekcijas ceļā) augu genotipus, pārvietojot tos lielos attālumos. Līdz ar to ievērojami palielinās risks pazaudēt dabiskā vidē veidojušos genotipus, kas, ilgstošā laika periodā izejot dabisko atlasī, ir piemērojušies vietējiem apstākļiem un ir ar noteiktu plastiskumu un izturību pret konkrētā vidē iespējamām stresa situācijām.

2007.gada 19.aprīlī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.213 tika apstiprināta ģenētisko resursu programma "Par Lauksaimniecībā un pārtikā izmantojamo augu un dzīvnieku, meža un zivju ģenētisko resursu ilgtermiņa saglabāšanas un ilgtspējīgas izmantošanas programmu 2007.–2009.gadam".

Laukaugu ģenētisko resursu jomā 2007.gadā veikta gēnu bankā esošo sēklu kolekcijas inventarizācija. Uzsākts darbs pie ģenētisko resursu mājas lapas izveides. Veikta laukaugu klonu, liniju un ekspedīcijās (daudzgadīgo zālaugu) ievāktā materiāla izvērtēšana un sēklu pavairošana. Uzsākta laukaugu ģenētisko resursu aprakstīšana pēc deskriptoriem 15 sugu 533 genotipiem.

Izstrādāta molekulārās pasportizācijas metodika bastarda āboliņam, rudziem, zirņiem un auzām un veikta molekulārā pasportizācija; kartupeļiem, sarkanajam āboliņam un kviešiem.

Augļaugu un ogulāju ģenētiskajiem resursu jomā 2007.gadā veikta augļaugu un ogulāju kolekciju saglabāšana un daļēja dublējošās

kolekcijas izveide, kā arī ekspedīcijās ievāktā materiāla izvērtēšana un pavairošana. Uzsākta augļaugu ģenētisko resursu aprakstīšana pēc deskriptoriem ķiršu un ābeļu 95 genotipiem. Izstrādāta un ieviesta pasportizācijas metodika upenēm un avenēm, kā arī veikta molekulārā pasportizācija skābajiem ķiršiem un ābelēm.

Dārzeņu ģenētisko resursu jomā 2007.gadā saglabāti ģenētiskie resursi veģetatīvi pavairojamajām dārzeņu sugām un izveidota dublējotā kolekcija, kā arī ekspedīcijās ievāktā materiāla izvērtēšana un pavairošana. Uzsākta dārzeņu ģenētisko resursu aprakstīšana pēc deskriptoriem ķiplokiem, sīpoliem un Latvijas izcelsmes meloņu līnijām. Veikta molekulārā pasportizācija sīpoliem un melonēm.

Aromātisko un ārstniecības augu ģenētisko resursu jomā 2007.gadā tika saglabāti aromātisko un ārstniecības augu ģenētiskie resursi ex – situ 9 sugām 81 genotipam kolekcijā LLU Agrobiotehnoloģijas institūtā. Atbilstoši izstrādātajiem deskriptoriem uzsākta 4 sugu aprakstīšana.

2007.gadā augu ģenētisko resursu saglabāšana un izpēte tika finansēta no valsts subsīdiju programmas.

5. 15. Netradicionālās lauksaimniecības nozares

● Zvērkopība

Latvijā ar kažokzvēru audzēšanu nodarbojas 37 saimniecības, no kurām 11 audzē ūdeles, lapsas un polārlapsas, un 24 saimniecībās audzē šinšillas, kurās ir ap 7000 šinšillu. Lielākās saimniecības, kas nodarbojas ar ūdeļu audzēšanu ir SIA "Gauja AB", a/s "Grobiņa". Ar polārlapsu audzēšanu nodarbojas tikai piecas saimniecības, kur lielākā ir a/s "Madona AB", bet lielākā lapsu saimniecība ir SIA "Gulbenes zvērsaimniecība".

Lielākās šinšillu saimniecības ir SIA "Ezas", kurā atrodas ap 1250 vaislas mātes, i/u "Uzijas" ar 850 vaislas mātēm un z/s "Sautlāči" ar 560 vaislas mātēm.

5.34. tabula

Kažokzvēru māšu un izaudzēto kucēnu skaits 2005. – 2007.gadā (tūkst./gab.)

	2005.		2006.		2007.	
	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits
Ūdeles	116918	453568	122168	499999	1118400	445025
Polārlapsas	1396	9556	1283	6179	1029	2534
Lapsas	3092	14816	3282	11526	3802	11778

Avots: ZM, Zvērkopības asociācija

2007.gadā izaudzēto kucēnu skaits ūdelēm bija samazinājies par 11%, jo ekonomisku iemeslu dēļ likvidējās divas saimniecības, kā arī dažas saimniecības nomainīja pilnībā vaislas dzīvnieku ganāmpulku. Tā kā polārlapsu atražošanā 2007. gadā sāka izmantot jaunu tehnoloģiju – mākslīgo apsēklošanu, tad kucēnu skaits ir samazinājies par 59%. Ir vērojams augsts kritušo dzīvnieku skaits un zems izaudzēto kucēnu skaits uz māti – 2,82. Toties lapsām kucēnu skaits ir palielinājies par 2,2%.

2007. gadā Latvijas Zvērkopju asociācija atestēja un atzina 16 saimniecības par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām, kurās tika ieviesta dzīvnieku uzskaitē un dzīvnieku novērtēšana saskaņā ar "Ciltsdarba programmu zvērkopībā 2003.gadam un tuvākai perspektīvai".

Lai uzlabotu ganāmpulka dzīvnieku kvalitāti, 2007. gadā 10 ūdeļu, lapsu un polārlapsu un divas šinšillu saimniecības iepirka augstvērtīgu vaislas materiālu no ārvalstīm (Dānijas, Lietuvas, Somijas un Igaunijas), kas daļēji tika finansēti no valsts subsīdijām (Ministru kabineta 2007. gada noteikumi Nr.78 "Noteikumi par vaislas atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību" II pielikums).

● Strausu audzēšana

Latvijā strausu audzēšana ir salīdzinoši jauna netradicionālās lopkopības nozare, kas tiek orientēta uz gaļas, ādas ieguvu, kā arī lauku tūrismu.

2007. gadā ar mērķtiecīgu strausu audzēšanu nodarbojas 15 saimniecības, kur trīs saimniecībām ir gaļas – ādas, bet pārējām – lauku tūrisma virziens. Nozares popularizēšanā aktīvi darbojas saimniecības, kas piedalās Slow food rīkotos pasākumos, kuros sabiedrība tiek iepazīstināta ar strausu gaļas teicamajām garšas īpašībām.

Pasaules 14. strausu audzētāju zinātniski praktiskajā kongresā piedalījās strauskopības interesenti no vairākām pasaules valstīm, un to organizēja biedrība "Latvijas strauss".

Viena strausu audzēšanas saimniecība ir pagarinājusi šķirnes

saimniecības statusu un viena ieguvusi kandidātsaimniecības statusu.

2007. gadā no Polijas un Portugāles tika iepirkti vaislas strausi, kas daļēji finansēti no valsts subsīdijām (Ministru kabineta 2007.gada noteikumi Nr.78 "Noteikumi par vaislas atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību" II pielikums).

● Savvaļas dzīvnieku audzēšana

Latvijā savvaļas dzīvnieku audzēšanu ierobežotās platībās koordinē savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija, kura ir ieguvusi šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas statusu. Tajā ir 37 biedri, kas nodarbojas ar staltbriežu, dambriežu, meža cūku, muflonu, kalnu kazu, vīterragu kazu, jaku un stirnu audzēšanu.

Saimniecības ir orientētas galvenokārt uz gaļas ražošanu, dzīvnieku selekciju un komercmedību organizēšanu.

2007.gadā šķirnes saimniecības statusu ir pagarinājušas 9 saimniecības, kurām ir izsniegta staltbriežu šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības apliecība. Pārraudzībā esošo staltbriežu skaits bija 958 jeb 20% no kopējā dzīvnieku skaita briežu audzēšanas saimniecībās. Lielākās staltbriežu saimniecības ir z/s "Zemitāni" un briežu dārzs "Kakti".

Staltbriežu ciltsdarba popularizēšanai tika organizēti trīs semināri, kuri notika dažādos Latvijas reģionos un kuros piedalījās jau esošo saimniecību īpašnieki, kā arī interesenti. Semināru laikā tika sniegta informācija par šķirnes saimniecību darbību un praktiski padomi par staltbriežu audzēšanu un vērtēšanu.

Lai izveidotu labu ģenētisko potenciālu, 2007. gadā vaislas dzīvniekus iveda galvenokārt no Anglijas, Dānijas un Beļģijas. Notika tirdzniecība arī saimniecību starpā, kas daļēji finansēta no valsts (Ministru kabineta 2007. gada noteikumi Nr.78 "Noteikumi par vaislas atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību" II pielikums).

● Truškopība

Latvijā truškopībā darbojas divas šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas: Latvijas šķirnes trušu audzētāju asociācija un Latvijas Sīkdzīvnieku audzētāju biedrība "Trusis un citi".

2007.gadā šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas piešķīra piecām saimniecībām šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu. Tajās audzē kvalitatīvu vaislas materiālu šķirnes dzīvnieku audzēšanai, kā arī trušu gaļas un ādiņu ražojošām saimniecībām.

Pēc trušu skaita saimniecībās 2007. gadā bija 96,4 tūkst. jeb, salīdzinot ar 2006.gadu, trušu skaits palielinājies par 3,8%.

Par vaislas materiāla iegādei ārvalstīs piešķirtām subsīdijām 2007. gadā iepirkts kvalitatīvs vaislas materiāls esošā ģenētiskā potenciāla paaugstināšanai.

2007.gadā noorganizēta šķirnes trušu audzētāju konference – seminārs Rāmavā un trušu izstāde Ķīpsalas izstāžu kompleksā. Šķirnes trušu audzētāji piedalījās lauksaimniecības izstādē Vecaucē un Eiropas sīkdzīvnieku audzētāju organizācijas rīkotajā gadskārtējā konferencē Slovakijā.

● Biškopība

Ministru kabineta 2007.gada 15.septembra noteikumi Nr.617 "Par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu biškopībai, tā administrēšanas un uzraudzības kārtību" nosaka biškopības nozares attīstības pasākumus un to finansējumu. Atbalsts, kuru saņem biškopju biedrības, ietver informācijas izplatīšanu, tehnisko palīdzību, varrozes kontroli un medus analīzi.

Pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā vairs nekompensē cukura cenu starpību.

Ar katru gadu pieaug bišu saimju skaits, kas ļauj saņemt lielāku finansējumu Nacionālās biškopības programmas ietvaros. Saskaņā ar Lauksaimniecības datu centra reģistra datiem uz 2008.gada 1.janvāri Latvijā reģistrētas 47799 bišu saimes, kas ir par 10230 saimēm vairāk nekā uz 2007.gada 1.janvāri.

5.35. tabula

Medus ražošana 2005. – 2007.gadā

	2005.	2006.	2007.
legūts, kg	916076	1 383 311	900558
Pārdots, kg	452533	654944	506646
Ieņēmumi no pārdotā medus, Ls	1013768	1711470	1318510

Avots: CSP

● Sēņu audzēšana

Latvijā šobrīd darbojas austersēņu un šitake sēņu audzētāju asociācijas. Pēdējā laikā nedaudz ir sarosījušies šampinjonu audzētāji. Tā kā šampinjonu audzētājus neapvieno neviena organizācija, ir grūti apzināt kopējo audzētāju skaitu un izaudzētās produkcijas daudzumu.

Austersēņu audzēšanai lielākos apjomos Latvijā ir tendence ar katru gadu samazināties.

2007. gadā lielākie audzētāji bija z/s "Gobas", Bauskas rajona Vecumnieku pagastā un SIA "RLS", Valkas rajona Smiltenes pagastā.

Mājas apstākļos pašu vajadzībām austersēnes audzē (gan uz lapu koku celmiem, gan substrāta blokos) apmēram 200 – 300 saimniecībās.

Austersēņu audzēšanu samazina novecojušas tehnoloģijas, slimības un infekcijas, kuras 75% gadījumu tiek "ievazātas" substrāta bloku sagatavošanas laikā un inkubācijas periodā.

Tiek meklētas investīcijas jaunās audzēšanas tehnoloģijas ieviešanai austersēņu un citu kultūrsēņu rūpnieciskai ražošanai, kas radītu iespēju audzētājiem piedāvāt kvalitatīvus, augstākus substrāta blokus. Pēc šīs tehnoloģijas sēņu substrāta bloki tiktu sagatavoti centralizēti, bet pēc tam izvietoti sēņu audzētavās pa visiem Latvijas reģioniem.

Pēc asociācijas datiem 2007.gadā kopā realizētas 36 t austersēņu ir par vidējo cenu 1,50 Ls/kg.

Latvijā šitake sēnes audzē no 1990.gada. Ir nodibināta Latvijas šitake sēņu audzētāju asociācija (LŠSAA), kas sadarbibā ar Latvijas Universitātes zinātniekiem apmāca zemniekus šitake sēņu audzēšanā. 2004. gadā tika uzsākts projekts "Šitake sēņu celmu izvērtēšana audzēšanai Latvijas klimatiskajos apstākļos". Galīgie rezultāti tiks apkopoti pēc 2008. gada, kad apsētie baļķiši būs beiguši sēnes ražot.

2007.gada Limbažu rajona Salacgrīvas lauku teritorijā šitake sēņu interesenti uzsāka jaunu projektu "Palīdzot sev, palīdzī citiem" par lauku nodarbinātības tēmu.

Šitake sēņu audzēšana ir izplatīta visos Latvijas reģionos. Asociācija kopā darbojas ap 150 biedru. Daudzi šitake sēņu audzētāji audzē sēnes savām vajadzībām. Lauksaimniecības ražošanas dažādošanai sēņu audzēšana varētu būt viens no attīstības virzieniem.

● Ārstniecības augu audzēšana

Latvijā ārstniecības augi tiek audzēti mazās platībās. 2007.gadā pēc CSP datiem tie audzēti 9 ha platībā, kas ir uz pusi mazāka nekā 2006. gadā.

Rentablai saimniekošanai ārstniecības augi jāaudzē vismaz no 1 līdz 2 ha platībā un teicamā kvalitātē. Liels roku darbs nepieciešams augu žāvēšanai un sakņu mazgāšanai, griešanai un kaltēšanai.

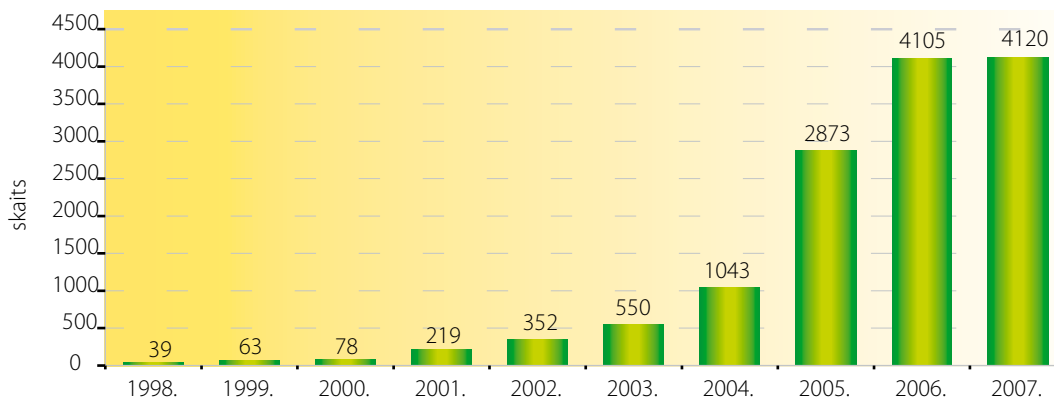
Nozarē nav nevienas kopējas organizācijas, kura apvienotu ārstniecības augu audzētājus, tāpēc daudzi jautājumi tiek risināti individuāli.

Viens no lielākajiem ārstniecības augu audzētājiem ir Dobeles rajona Krimūnu pagasta z/s "Rūķišu tēja", kas saražo apmēram 5000 kg tējas gadā. Saimniecība pati sagatavoto drogu fasē un tirgo kā monotēju un maisījumos.

5.16. Bioloģiskā lauksaimniecība

Bioloģiskā lauksaimniecība ir lauksaimniecības sistēma, kas balstās uz principiem pēc iespējas samazināt cilvēka ietekmi uz vidi, vienlaikus nodrošinot pēc iespējas dabiskāku lauksaimniecības sistēmas darbību. Šie principi definēti EP Regulā 2092/91 par lauksaimniecības produktu bioloģisku ražošanu, norādēm par to uz lauksaimniecības produktiem un pārtiku, EP Regulā 834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu un par Regulas (EEK) Nr. 2092/91 atcelšanu.

Latvijā 2007.gada beigās, salīdzinot ar 2006.gadu, saimniecību skaits, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, bija palielinājies par 0,4 % un kopā tās bija 4120 saimniecības.

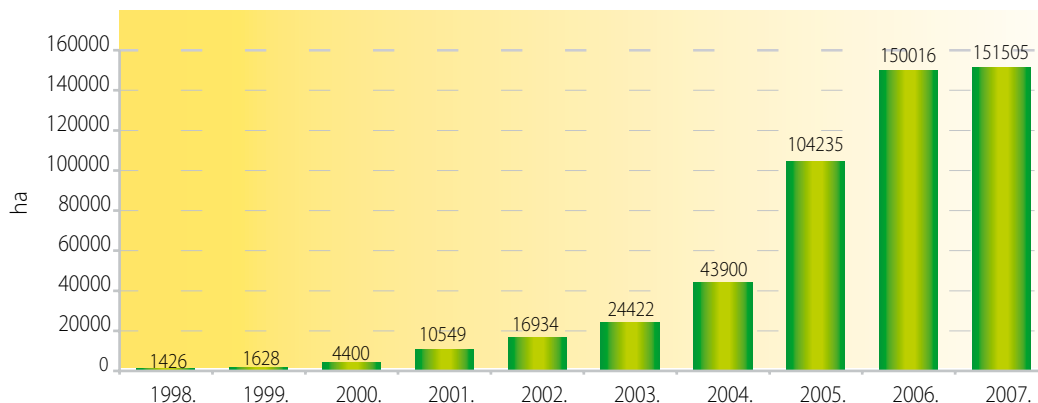

Avots: ZM

5.35. attēls. Bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaits 1998. – 2007.gadā

Vairāk kā 2800 no tām bija bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumi, ap 1200 saimniecības bija saņēmušas sertifikātu par pārejas periodu uz bioloģisko saimniekošanu un tikai 63 saimniecības bija uzsākušas pārejas periodu.

2007.gadā palielinājušās arī sertificētās lauksaimniecības platības, tās sasniedza 6 % no visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes jeb 151 505 ha. No tiem nepilni 100 tūkst. ha bija sertificēti kā bioloģiskās lauksaimniecības platības, 46 tūkst. ha bija pārejas periodā un 5,8 tūkst. ha bija uzsākts pārejas periods.

Avots: ZM

5.36. attēls. Sertificēto bioloģisko lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības 1998. – 2007.gadā

Lai veicinātu bioloģiskās lauksaimniecības produktu nokļūšanu tirgū, 2007.gadā no valsts subsīdijām tika atbalstīta šo produktu pirmapstrāde un pārstrāde, kā arī sēklkopības attīstība un veģetatīvā pavairošanas materiāla datu bāzes izveidošana. Atbalstu bioloģiskās lauksaimniecības produktu pirmapstrādei un pārstrādei saņēma zemnieku saimniecības, kas izstrādāja un realizēja projektus. 2007.gadā atbalstu no valsts subsīdiju programmas saņēma 30 zemnieki kopsummā par vairāk kā Ls 138 600.

Atbalsts bioloģiskās sēklkopības attīstībai tika piešķirts kopsummā par Ls 9774, šķirņu salīdzināšanai bioloģiskajā lauksaimniecībā – par Ls 34 872 un veģetatīvā pavairošanas materiāla datu bāzes izveidošanai – Ls 14 986.

2007.gadā pieauga to uzņēmumu un saimniecību skaits, kas nodarbojās ar bioloģiskās lauksaimniecības produktu pirmapstrādi un pārstrādi. 2007.gadā darbojās 16 uzņēmumi: maizes ceptuve (z/s "Ķelmēni"), trīs kautuves ("Zaubes kooperatīvs", trušu kautuves "Sveķi" un "Šalkas – Elvi"), četri piena pārstrādes uzņēmumi ("Ķeipenes piensaimnieku sabiedrība", kazas piena pārstrādes uzņēmums SIA "Līciši", z/s "Juri" un a/s "Triķātas siers"), trīs tējas ražotnes (z/s "Ozoliņi", z/s "Ragāres" un z/s "Upmaļi"), četri augļu, ogu, dārzeņu un kaņepju pārstrādes uzņēmumi (SIA "Pārsla – 2", z/s "Meldri", z/s "Sidrabi" un Latvijas piensaimnieku kooperatīvā sabiedrība "Latgales Ekoprodukti")

un medus pārstrādes uzņēmums (SIA "Vinnis").

Bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītē bija iesaistītas arī trīs labības noliktavas, divi piena savākšanas uzņēmumi, kā arī fasašanas un tirdzniecības kooperatīvs ("Zaļais grozs").

Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centra vadībā 2007.gadā turpinājās bioloģisko zemnieku izglītošana. 2007.gadā bioloģiskās lauksaimniecības kursu 180 stundu apjomā apguva 748 zemnieki.

2007.gada 12.jūnijā ZM sagatavoja MK noteikumus "Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība" un 2008.gada 15.aprīlī MK noteikumus "Dzīvnieku, savvaļas augu un no tiek iegūto produktu aprites kārtība, kas nav regulēta Eiropas Savienības tiesī piemērojamos tiesību aktos par bioloģisko lauksaimniecību".

5.17. Enerģētiskie kultūraugi lauksaimniecībā

Latvijā enerģētiskos kultūraugus audzē biodeģvielas (bioetanols, tīra augu eļļa un biodīzeļdegviela) ražošanai. Bioetanola ražošanai izmanto kviešus, rudzus un tritikāli, bet tīras augu eļļas un biodīzeļdegvielas ražošanai pārsvarā izmanto rapsi.

● ES atbalsts

Lai veicinātu enerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem, ES ir izveidota atbalsta shēma, kas paredz atbalsta maksājumu lauksaimniekiem, kuri audzē kultūraugus ar augstu enerģētisko vērtību (turpmāk – enerģētiskie kultūraugi), ar nosacījumu, ka tiek garantēta šo enerģētisko kultūraugu tālāka pārstrāde enerģētiskajos produktos. Maksimāli garantētā likme par enerģētiskajiem kultūraugiem ir 45 EUR/ha ar nosacījumu, ka pieteiktās platības atbalstam visā Eiropas Savienībā nepārsniegs 2 miljonus hektāru.

ES atbalsta shēmai ir divas sistēmas, kuras var izvēlēties katra dalībvalsts. Viena sistēma ir garantijas ķīlu sistēma, kad enerģētisko kultūraugu savācējs vai pirmais pārstrādātājs iemaksā dalībvalsts maksājumu aģentūrai garantijas ķīlu 60 EUR par katru hektāru, par kuru ir noslēgts līgums ar enerģētisko kultūraugu audzētāju. Otrā sistēma ir enerģētisko kultūraugu savācēju un pirmo pārstrādātāju atzišanas sistēma, kurā dalībvalsts pēc noteiktiem kritērijiem atzīst attiecīgos savācējus vai pirmos pārstrādātājus. Šajā sistēmā savācējam vai pirmajam pārstrādātājam nav jāiemaksā garantijas ķīlas, bet par atzišanas sistēmas nosacījumu neievērošanu viņiem tiek piemērotas soda sankcijas, kas naudas apjomā ir līdzvērtīgas garantijas ķīlu sistēmai.

Latvija, izvēloties atzišanas sistēmu, ir izstrādājusi un pieņēmusi divus Ministru kabineta noteikumus, kas nosaka atzišanas sistēmas ieviešanu no 2007.gada un kārtību, kāda tiek piešķirts ES atbalsts enerģētiskajiem kultūraugu audzētājiem. Paralēli tiek izstrādāti grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, kurā ir ietvertas soda sankcijas enerģētisko kultūraugu savācējiem un pirmajiem pārstrādātājiem par atzišanas sistēmas nosacījumu neievērošanu.

Šo atbalstu enerģētisko kultūraugu audzētājam ir iespējams saņemt papildus esošajiem platību maksājumiem.

Latvijas pozīcijā par Kopējās lauksaimniecības politikas "veselības pārbaudi" Zemkopības ministrija ir norādījusi, ka ir jāpārskata pašreiz spēkā esošā ES enerģētisko kultūraugu atbalsta shēma, izvērtējot, vai tas ir pareizais atbalsta veids, lai stimulētu atjaunojamās enerģijas iegūšanu, jo tā rada mākslīgu pieprasījumu ražot laukaugus, kā rezultātā strauji pieaug graudu un rapšu platības, kas samazina papildus valsts tiešo maksājumu likmi par laukaugiem.

● Enerģētisko kultūraugu atbalsta shēmas realizācija 2007.gadā

2007.gadā ES enerģētisko kultūraugu atbalstam tika pieteikti 2,843 milj. ha, tādēļ maksimālās garantētās platības pārsnieguma dēļ plānotā atbalsta likme (45 EUR/ha) netika izmaksāta pilnā apmērā, bet gan tiks piemērots samazinājuma koeficients (0,70337) atbalstam pieteiktajām zemes platībām.

Latvijā uz pieteikšanās brīdi bija pieteikti apmēram 57000 ha, bet uz 15.oktobri atbalsta shēmā bija palikuši 49000 ha, kas izskaidrojams ar augstajām graudaugu un rapša cenām gada beigās. Lauksaimnieku noslēgtajos līgumos ar enerģētisko kultūraugu pārstrādātājiem bija zemākas pārdošanas cenas nekā gada beigās, tādēļ daļa lauksaimnieku izstājās no ES atbalsta shēmas.

Zemkopības ministrija 2008.gada sākumā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" publicēja šādu enerģētisko kultūraugu reprezentatīvo ražību (minimālā ražība no 1 ha) ES atbalsta shēmai 2008.gadam:

- 1) vasaras rapsis 10,9 cnt/ha;
- 2) ziemas rapsis 16,9 cnt/ha;
- 3) kvieši 21,8 cnt/ha;
- 4) rudzi 16,5 cnt/ha;
- 5) mieži 15,3 cnt/ha;
- 6) tritikāle 15,9 cnt/ha.

2007.gada nogalē tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.746

"Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga Eiropas Savienības atbalstu par kultūraugiem ar augstu enerģētisko vērtību", kuri paredz, ka no 2008. gada ES atbalstam enerģētiskajiem kultūraugiem varēs pieteikties arī atzīti lauksaimnieki, kas enerģētiskos kultūraugus izmanto vai pārstrādā savā saimniecībā (turpmāk –pašpārstrādātājs).

Lauku atbalsta dienests 2008.gadam atzina:

- 1) 15 enerģētisko kultūraugu savācējus;
- 2) 7 enerģētisko kultūraugu pirmos pārstrādātājus;
- 3) 5 enerģētisko kultūraugu savācējus un pirmos pārstrādātājus;
- 4) 2 enerģētisko kultūraugu pašpārstrādātājus.

Lauksaimniekam, kurš vēlas pieteikt enerģētiskos kultūraugus ES atbalstam, ir jābūt vismaz reprezentatīvajai enerģētisko kultūraugu ražībai un līgumam ar Lauku atbalsta dienestā atzītu enerģētisko kultūraugu savācēju vai tā pirmo pārstrādātāju.

Ar 2008. gadu ir paredzēts, ka ES atbalsta shēmā enerģētiskajiem kultūraugiem varēs pieteikties arī lauksaimnieki, kas:

- 1) audzē īsas rotācijas kokus un krūmus;
- 2) audzē enerģētiskos kultūraugus uz vienotam platības maksājumam neatbilstošas zemes;
- 3) enerģētiskos kultūraugus izmanto vai pārstrādā savā saimniecībā.

● Kopsavilkums

2007.gadā ES enerģētisko kultūraugu atbalstam tika pieteikti 2,843 miljoni ha, tādēļ maksimālās garantētās platības pārsnieguma dēļ plānotā atbalsta likme (45 EUR/ha) netiks izmaksāta pilnā apmērā, bet gan tiks piemērojot samazinājuma koeficientu (0,70337) atbalstam pieteiktajām zemes platībām.

Latvijā uz pieteikšanās brīdi tika pieteikti apmēram 57000 ha, bet uz 15.oktobri atbalsta shēmā bija palikuši 49000 ha, kas izskaidrojams ar augstajām graudaugu un rapša cenu gada beigās. Lauksaimnieku noslēgtajos līgumos ar enerģētisko kultūraugu pārstrādātājiem bija zemākas pārdošanas cenas nekā gada beigās, tādēļ daļa lauksaimnieku izstājās no ES atbalsta shēmas.

Ar 2008. gadu ir paredzēts, ka ES atbalsta shēmā enerģētiskajiem kultūraugiem varēs pieteikties arī lauksaimnieki, kas:

- 1) audzē īsas rotācijas kokus un krūmus;
- 2) audzē enerģētiskos kultūraugus uz vienotam platības maksājumam neatbilstošas zemes;
- 3) enerģētiskos kultūraugus izmanto vai pārstrādā savā saimniecībā.

Zemkopības ministrija uzskata, ka, lai veicinātu atjaunojamās enerģijas iegūšanu, ir jāpārskata pašreiz spēkā esošā ES enerģētisko kultūraugu atbalsta shēma un jāizvērtē pareizais atbalsta veids.

Ar 2007.gadu Latvijā tika ieviesta ES atbalsta shēma enerģētisko kultūraugu audzēšanai. Tā kā tika pārsniegta maksimālā garantētā platība (2 milj.ha) visā ES, tad plānotā atbalsta likme (45EUR/ha) netiks izmaksāta pilnā apmērā, bet gan tiks piemērots samazinājuma koeficients (0,70337) uz atbalstu pieteiktajām zemes platībām. Latvijā uz pieteikšanās brīdi tika pieteikti apmēram 57000 ha, bet uz 15.oktobri atbalsta shēmā bija palikuši 49000 ha. Tas izskaidrojams ar augstajām cenām graudaugiem un rapsim gada beigās.

Pārtika

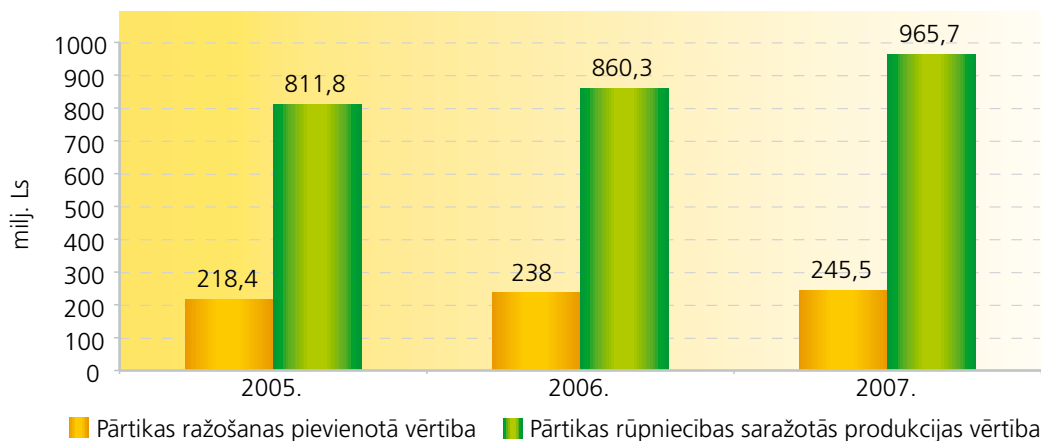

6. Pārtika

6.1. Pārtikas ražošana

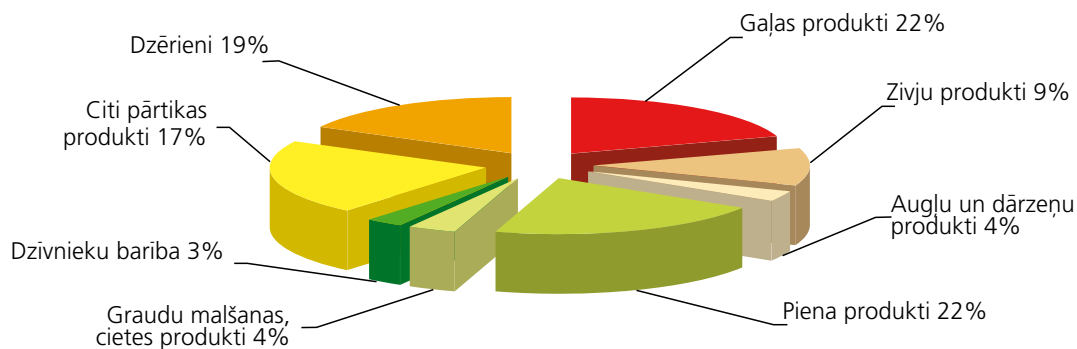
Pēc CSP provizoriskajiem datiem 2007.gadā pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozares IKP pievienotā vērtība bija Ls 245,5 milj. un, salīdzinot ar 2006.gadu, tā palielinājās par 3,2%. Nozarē nodarbināto skaita īpatsvars no kopējā tautsaimniecībā nodarbināto skaita 2007.gadā bija 3,2%.

Avots: CSP

6.1.attēls Pārtikas rūpniecības ražošanas pievienotās vērtības un saražotās produkcijas vērtības dinamika

Pārtikas produktu un dzērienu ražošanas struktūra, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, nav būtiski mainījusies (6.2.attēls).

Avots: CSP

6.2.attēls. Pārtikas produktu un dzērienu ražošanas vērtības struktūra, %

Latvijā, uz 2008.gada 1.janvāri PVD bija atzīti 867 pārtikas aprites uzņēmumi, no tiem:

1. dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanas uzņēmumi – 369, no tiem gaļas ieguves un gaļas pārstrādes – 196, piena savākšanas un pārstrādes – 53, zvejas produktu pārstrādes un konservēšanas – 120;

2. augu izcelsmes produktu ražošanas un iepakojšanas uzņēmumi pavisam 498, no tiem augļu, dārzeņu un pārējo augu izcelsmes, apstrādes, pārstrādes un iepakojšanas – 85, labības apstrādes un pārstrādes – 8, maizes un miltu izstrādājumu ražošanas – 317, dzērienu ražošanas – 48 un pārējie – 40.

6.2.tabula

Pārtikas produkcijas realizācija 2005. – 2007.gads milj. Ls, %

Nozares	2005.				Rūpniecības produkcijas realizācija	2006.				Rūpniecības produkcijas realizācija	2007.		
	Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā				Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā				Rūpniecības produkcijas realizācija	tai skaitā	
		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās		vietējais tirgus	eksports	eksports % no realizētās	
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana	809,4	627,2	182,3	22,5	852,8	645,4	207,4	24,3	979,4	744,7	234,7	24,0	
Gaļas un gaļas produktu ražošana	170	162,7	6,9	4,1	183,9	171	12,8	7,0	211	196,5	14,6	6,9	
Zivju un zivju produktu pārstrāde un konservēšana	93,1	34,7	58,3	62,6	87,5	26,8	60,7	69,4	87,1	31,2	56	64,3	
Augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	27,5	16,6	10,8	39,3	25,8	16,7	9,1	35,3	32,3	23,7	13,5	41,8	
Augu un dzīvnieku eļļu un tauku ražošana	5,3	*	*	*	5,8	*	*	*	9,6	*	*	*	
Piena produktu ražošana	158	118,2	39,8	25,2	178,4	136,4	42	23,5	211	156,4	54,6	25,9	
Graudu maļšanas produktu, cietes produktu, cietes produktu ražošana	30,1	25,6	4,5	15,0	27,3	22,8	4,6	16,8	36,8	27,8	9	24,5	
Gatavās dzīvnieku barības ražošana	22,3	16,2	6	26,9	21,8	*	*	*	29	*	*	*	
Citu pārtikas produktu ražošana	171,7	150	21,8	12,7	170	144,9	25,1	14,8	180,1	154,3	25,8	14,3	
Dzērienu ražošana	131,8	98,5	33,4	25,3	152,3	104,7	47,6	31,3	177,6	125,2	52,3	29,4	
Alus ražošana	40,4	38,2	2,2	5,4	46,5	44,3	2,2	4,7	54	50,9	3,1	5,7	

Avots:CSP

*konfesionāli

Lauksaimniecības un pārtikas produktu konkurētspēju uzlabo valsts atbalstītie veicināšanas pasākumi, ieskaitot piedalīšanos valsts mēroga un starptautiskās izstādēs, ražotāju izglītošanas un dažādos tirgdarbības pasākumos. Šajā jomā galveno lomu spēlē Tirdzniecības padome (Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu ražotāju brīvprātīga sabiedrisko organizāciju apvienība).

Akciju sabiedrība "Latvijas Balzams", "Rīgas piena kombināts", "Aldaris", "Laima" un "Rīgas piensaimnieks" Latvijā ir savas nozares vadošie uzņēmumi, tie ir atpazīstami arī ārpus mūsu valsts robežām.

Galvenie pārtikas un lauksaimniecības preču eksporta tirgi ir Krievija, Lietuva un Igaunija un Vācija.

Lielākā daļa pārtikas ražotāju ir strādājuši ar peļņu, tādējādi nodrošinot sev izaugsmes iespējas. Jāsecina, ka nozares vadošie uzņēmumi Latvijā, neskatoties uz ārējā tirgus svārstībām un konkurenci, ir finansiāli sekmīgi.

6.2. Pārtikas aprites valsts uzraudzība

Pārtikas aprites valsts uzraudzības galvenie rezultāti 2007. gadā:

1) Nodrošināta pārtikas aprites valsts uzraudzība un PVD funkciju realizācija atbilstoši Latvijas un ES normatīvajiem aktiem, PVD reglamentējošajiem dokumentiem, programmām un plāniem;

2) Īstenotas 14 valsts laboratoriskās kontroles programmas;

3) Pilnveidota pārtikas aprites valsts uzraudzības sistēma un paaugstināta tās efektivitāte, sagatavojot un pilnveidojot reglamentējošos dokumentus un datu bāzes, īstenojot pārtikas inspektoru apmācības, realizējot starptautiskos projektus;

4) Sekmēta Latvijas pārtikas uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšana Eiropas kopējā un ārējā tirgū, īstenojot sadarbību ar ES

un trešo valstu kompetentajām iestādēm, sniedzot garantijas par Latvijas pārtikas uzņēmumu atbilstību higiēnas un nekaitīguma prasībām, saskaņojot pārtikas produktu eksportam nepieciešamos veterināros (veselības) sertifikātus, nodrošinot trešo valstu kompetento institūciju inspektoru un ekspertu vizītes Latvijā;

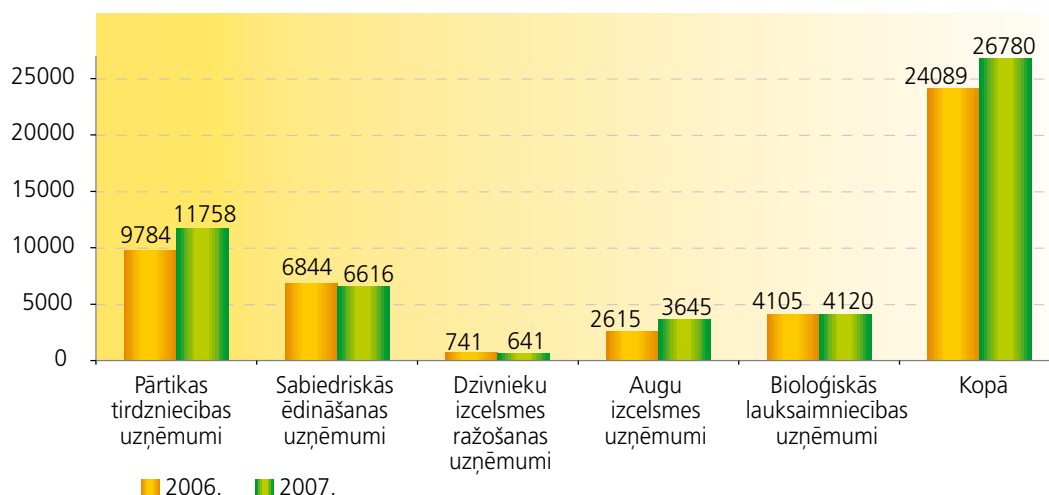
5) Nodrošināta veiksmīga sadarbība ar Latvijas, Eiropas Savienības un citu valstu saskarsmes institūcijām, organizētas pieredzes apmaiņas vizītes Latvijā (Azerbaidžāna, Moldova, Indija, Maķedonija), īstenotas sadarbības izpētes vizītes trešajās valstīs;

6) Realizēti starptautiskās sadarbības projekti: pabeigts MEDA programmas mērķsadarbības projekts Jordānijā "Jordānijas pārtikas uzraudzības dienesta reorganizācija", realizēts divpusējās sadarbības projekts ar Moldovu – "Moldovas pārtikas un veterinārās uzraudzības sistēmas optimizācija", sadarbības projektā ar Vāciju "Dzīvnieku izcelsmes produktu kontroles sistēmas uzlabošana" ietvaros realizētas vairākas komponentes. Sagatavoti sadarbības projektu pieteikumi Azerbaidžānā un Horvātijā;

7) PVD pārtikas uzņēmumu nekaitīguma nodrošināšanas sistēma akreditēta LATAK atbilstoši LVS EN ISO/IEC 17020 standarta "Galvenie kritēriji dažādu veidu institūcijām, kas veic inspicēšanu" prasībām;

8) Pilnveidota pārtikas aprites valsts uzraudzības sistēma mājās ražotiem pārtikas produktiem saskaņā ar EK un Latvijas reglamentējošo aktu prasībām;

2007. gadā visos pārtikas aprites posmos valsts uzraudzībai un kontrolei tika pakļauti 26780 uzraudzības objekti – pārtikas uzņēmumi.

Avots: Pārtikas un veterinārais dienests (PVD)

6.3. attēls. Pārtikas aprītē iesaistīto uzņēmumu skaits

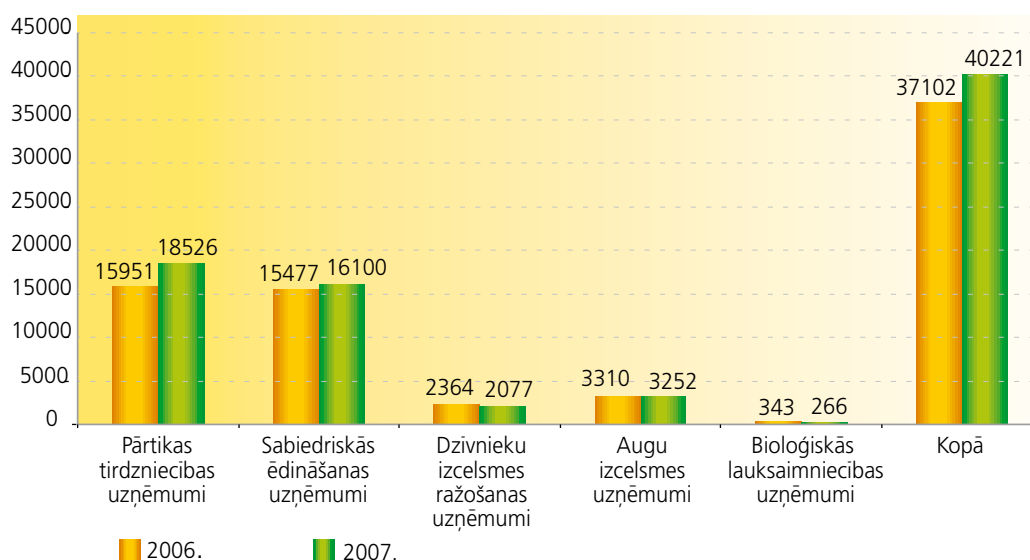
Pārtikas aprītē iesaistīto uzņēmumu skaits 2007.gadā turpināja pieaugt un palielinājās par 2691 uzņēmumu jeb 11,2% (salīdzinot ar 2006. gadu) un par 4589 uzņēmumiem jeb 17,1%, salīdzinot ar 2005. gadu. Nozaru griezumā ir vērojamas galvenās uzņēmumu skaita dinamikas tendences.

Salīdzinot ar 2006.gadu, 2007.gadā augu izcelsmes, dzīvnieku un bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības daļas uzņēmumu skaits pieaudzis par 1030 uzņēmumiem jeb 39%. Pieaugums saistīts arī ar to, ka ar šo gadu augu izcelsmes produktu ražošanas uzņēmumiem palielinājušās kontrolējamās jomas, kā arī ir pieaudzis augu izcelsmes produktu mājražošanas uzņēmumu skaits.

Pārskata periodā dzīvnieku izcelsmes pārtikas ražošanas uzņēmumu skaits samazinājies par 13,5% sakarā ar to, ka pārskata periodā no pārtikas uzņēmumu skaita atdalīti pārtikā neizmantojamie dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu uzņēmumi un tiem ir izveidoti atsevišķi uzraudzības pārskati, kā arī 1,7% uzņēmumu apturēta darbība.

Sabiedriskās ēdināšanas sektorā uzņēmumu skaits 2007.gadā samazinājies par 228 uzņēmumiem jeb 3% pārsvarā uzņēmumu datu bāzes revīziju un aktualizācijas dēļ;

Tirdzniecības un noliktavu uzraudzības sektora uzņēmumu skaits 2007.gadā pieaudzis par 1974 uzņēmumiem jeb 20,2% galvenokārt uz aptieku, kā arī uz tādu vairumtirdzniecības uzņēmumu rēķina, kas nodarbojas ar starpniecību (6.4. attēls).

Avots: PVD

6.4. attēls. Veikto pārbaūžu skaits pārtikas aprites uzņēmumos

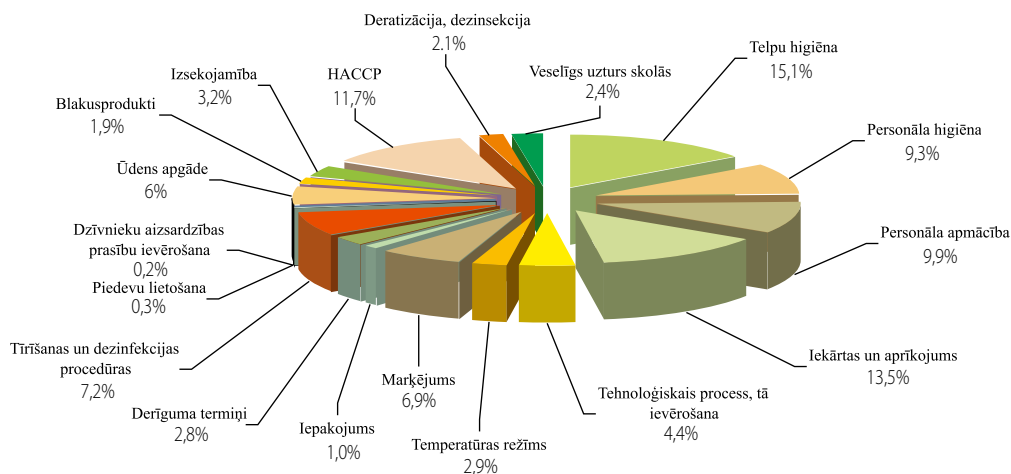
PVD inspektori 2007.gadā ir veikuši par 3119 pārbaudēm jeb 8,4% vairāk nekā 2006.gadā.

Pārbaūžu skaits sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos ir palielinājies par 623 pārbaudēm jeb 4% un tirdzniecības un noliktavu uzraudzības uzņēmumos par 2575 pārbaudēm jeb 16,1%. Tas skaidrojams ar uzņēmumu skaita pieaugumu un ārpuskārtas pārbaūžu skaita palielināšanos (darbs brīvdienās un svētku dienās, citas tematiskās pārbaudes).

Kaut arī vērojams augu izcelsmes uzņēmumu un dzērienu uzņēmumu skaita pieaugums, tomēr veiktās pārbaudes, salīdzinot 2006. un 2007. gadu, uzņēmumos samazinājušās par 2%. Tas izskaidrojams ar to, ka 2007.gadā mainījās PVD inspekciju plānā noteiktās pārbaūžu biežums, īpaši augu izcelsmes produktu primārajiem ražošanas uzņēmumiem – reglamentēto pārbaūžu biežums samazinājās no 1 reizes gadā uz 1 reizi trijos gados. Procentuāli augsts pārbaūžu skaits veikts gan medus ražošanas uzņēmumos, gan augu izcelsmes produktu mājražošanas uzņēmumos, kas izskaidrojams ar uzņēmumu skaita pieaugumu.

2007.gadā bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumos pārbaudes samazinājušās. Tas izskaidrojams ar to, ka 2007.gadā mainīts PVD pārbaūžu reglaments (apsekoti tiek 6% no kopējā bioloģisko uzņēmumu skaita) (6.4. attēls).

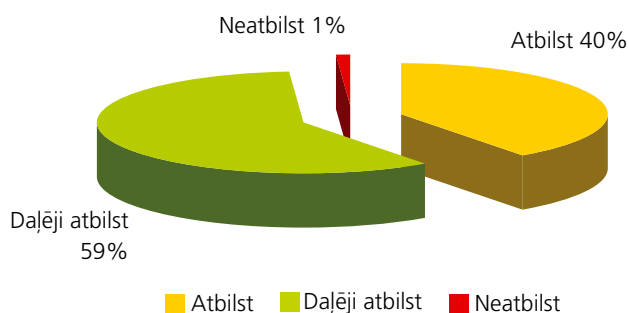
2007.gadā PVD inspektori pārtikas aprītē iesaistītajos uzņēmumos ir konstatējuši 75987 neatbilstības un tas ir par 5% mazāk kā 2006.gadā, kad pārtikas uzņēmumos tika konstatēta 80361 neatbilstība.

Avots: PVD

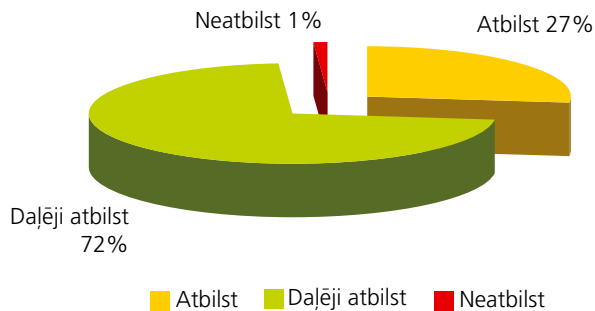
6.5.attēls. Pārtikas uzņēmumos konstatētās neatbilstības (pārkāpumi) 2007.gadā

2007.gadā pārtikas aprītē iesaistītajos uzņēmumos, tāpat kā iepriekšējā gadā, lielākais neatbilstību skaits bija saistīts ar telpu higiēnu (15,1%) un iekārtu un aprīkojuma neatbilstību (13,5%). Tāpat salīdzinoši daudz neatbilstību konstatētas HACCP procedūru ievērošanā (11,7%), personāla apmācībā (9,9%) un personāla higiēnā (9,3%). 2006.gadā visbiežāk tika konstatētas ar personāla apmācību saistītās neatbilstības (15,3%) (6.5. attēls).

Avots: PVD

6.6. attēls. Pārtikas aprites uzņēmumu higiēniskais novērtējums 2006.g.

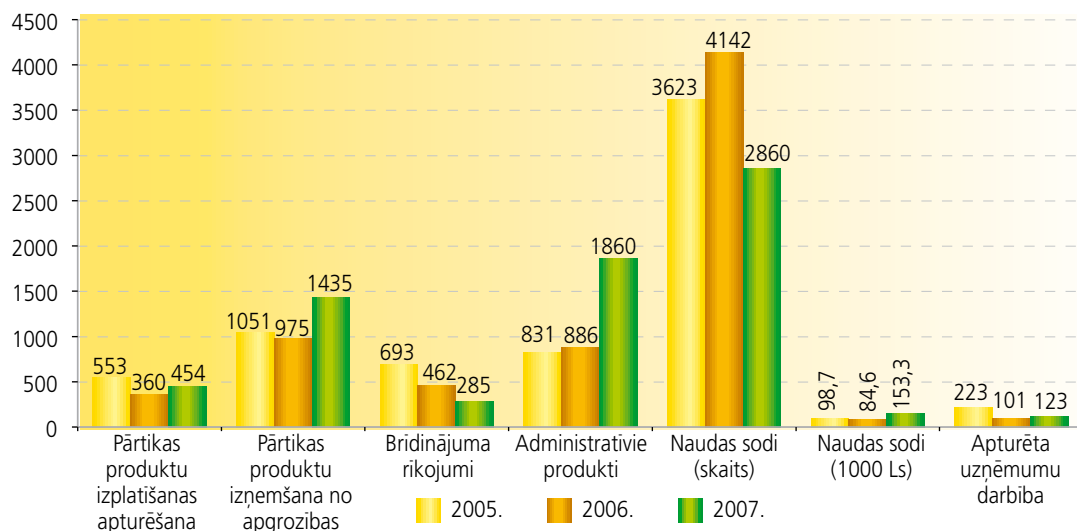
Avots: PVD

6.7. attēls. Pārtikas aprites uzņēmumu higiēniskais novērtējums 2007.g.

2007.gadā 4458 uzņēmumi novērtēti kā pilnībā atbilstoši higiēnas prasībām. Atbilstošie uzņēmumi veido 27,2% no visiem novērtētajiem uzņēmumiem.

Joprojām lielākā grupa ir higiēnas prasībām daļēji atbilstoši uzņēmumi – 11770 jeb 71,8% no visiem novērtētajiem uzņēmumiem (2006.gadā attiecīgi 59%).

Kā higiēnas prasībām neatbilstoši ir novērtēti 171 uzņēmums jeb 1%. Neatbilstošu uzņēmumu skaits, salīdzinot ar 2006.gadu, ir palielinājies par 68 uzņēmumiem pārsvarā uz pārtikas tirdzniecības uzņēmumu grupas rēķinā (6.8. attēls).

Avots: PVD

6.8. attēls. Pārīkas un veterinārā dienesta rīcība uzraudzības kārtībā konstatētajos pārkāpumos

2007.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, piemēroto administratīvo sankciju skaits ir samazinājies :

- 1) brīdinājuma rīkojumi – 38%;
- 2) naudas sodi – 31%;

Piemēroto administratīvo sankciju skaits ir palielinājies :

- 1) administratīvie protokoli – 210%;
- 2) pārīkas produktu izplatīšanas apturēšana – 26 %;
- 3) pārīkas produktu izņemšana no apgrozības – 47%;
- 4) naudas sodu summas palielinājums – 80%;
- 5) uzņēmumu darbības apturēšana – 22%.

6.3. tabula

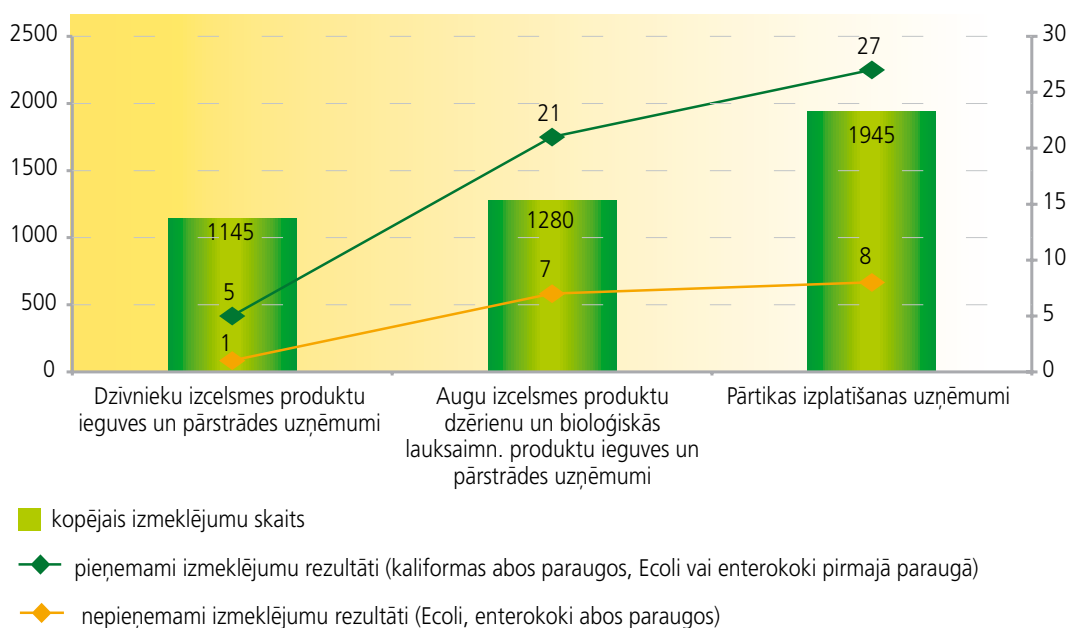
Pārīkas laboratoriskās kontroles programmas 2007.gadā

Nr.	Programmas nosaukums	Noņemto paraugu skaits	Izmeklējumu skaits
1.Pārīkas aprītē iesaistīto uzņēmumu darbības kontrole			
1.1.	Pārīkas aprītē iesaistīto uzņēmumu laboratoriskās kontroles programma	4195	17069
2. Atliekvielu, t.sk. vides piesārņotāju kontrole			
2.1.	Atliekvielu kontroles programma dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produktiem	1830	2525
2.2.	Antibakteriālo līdzekļu atlieku kontroles programma	1020	1100
2.3.	Pesticīdu atlieku kontroles programma augu valsts izcelsmes produktiem	130	9448
2.4.	Dioksīnu kontroles programma	137	274
3. Zoonožu izraisītāju kontroles programmas			
3.1.	<i>Listeria monocytogenes</i> kontroles programma	118	490
3.2.	<i>Salmonella</i> kontroles programma	319	7915
3.3.	<i>Campylobacter</i> kontroles programma	46	230
3.4.	Verotoksigēno <i>E.coli</i> kontroles programma	128	540
4. Citu piesārņotāju kontrole			
4.1.	Ģenētiski modificētos organismus saturošu produktu kontroles programma	106	126
4.2.	Radioaktīvā piesārņojuma kontroles programma	99	198
4.3.	Alkoholisko dzērienu kontroles programma	98	327
4.4.	Akrilamīda uzraudzības programma	40	40
4.5.	Materiālu un priekšmetu, kuri nonāk sakarē ar pārīku, sastāvdaļu migrācijas kontroles programma pārīkas produktos	54	54
Kopā:		8320	40336

Avots: PVD

2007.gadā kopumā tika izstrādātas 14 programmas un 4 papildu rīkojumi par produktu pastiprinātu kontroli. 2008.gadā plānots izstrādāt 16 programmas. Gada laikā parasti tiek sagatavoti vairāki papildu rīkojumi par produktu pastiprinātu kontroli atkarībā no aktualitātēm gada laikā.

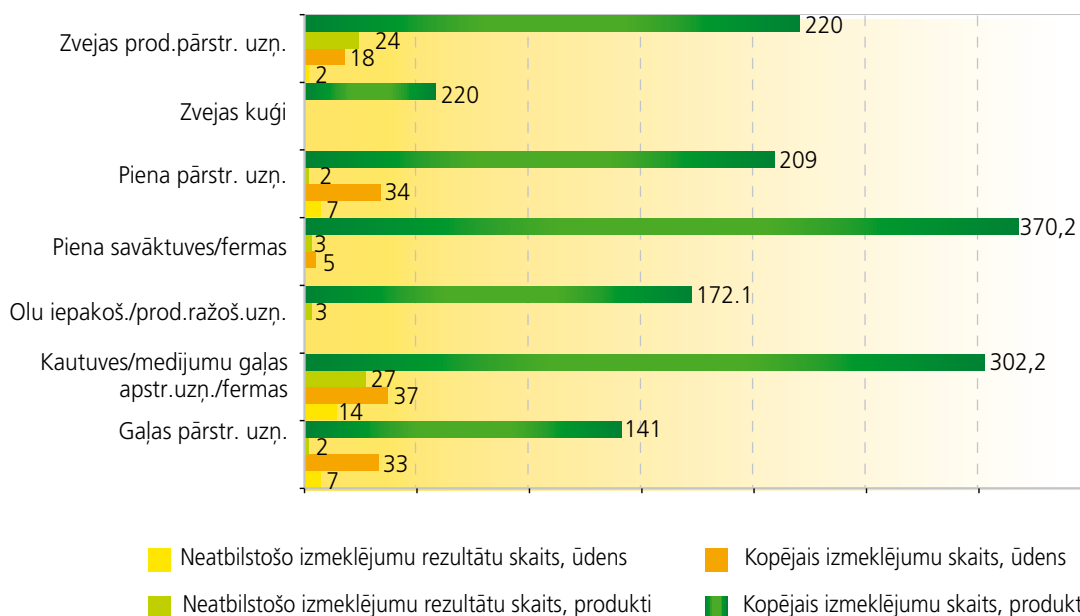
Avots: PVD

6.9. attēls. Uzņēmumu dzeramā ūdens mikrobioloģiskie izmeklējumi 2007. gadā

Veicot pārtikas uzņēmumu dzeramā ūdens laboratorisko kontroli, vismazāk neatbilstošu mikrobioloģisko izmeklējumu rezultātu konstatēts dzīvnieku izcelsmes produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumos. Salīdzinot ar 2006.gadu, šajā uzņēmumu grupā mikrobioloģisko izmeklējumu neatbilstību skaits dzeramajā ūdenī 2007.gadā samazinājies vai palicis nemainīgs, izņemot piena pārstrādes uzņēmumus, kuros tas palielinājies.

Savukārt visvairāk neatbilstību konstatēts augu izcelsmes produktu, dzērienu un bioloģiskās lauksaimniecības produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumos.

No rādītājiem visbiežāk uzņēmumu dzeramajā ūdenī tiek konstatētas koliformas, tad enterokoki un E.coli.

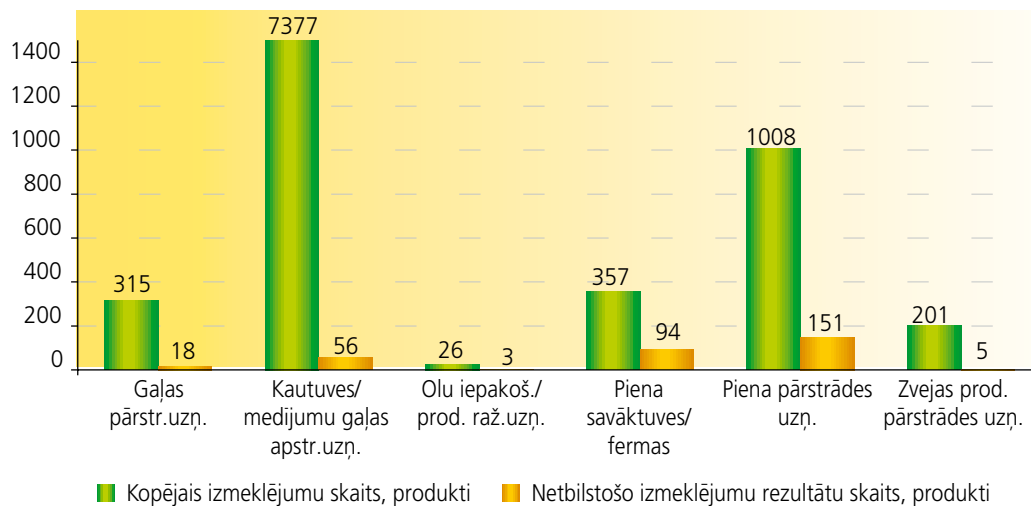

Avots: PVD

6.10. attēls. Dzīvnieku izcelsmes produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumi, neatbilstošie ķīmiskie, t.sk. fizikālie izmeklējumi

Dzīvnieku izcelsmes produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumos attiecībā uz ķīmisko piesārņojumu 2007. gadā visvairāk tika konstatētas šādas neatbilstības: benzo(a)pirēns kūpinātos zvejas produktos, kā arī kadmijs un svins meža dzīvnieku blakusproduktos.

2008. gadā plānots ievērojami palielināt paraugu skaitu veterināro zāļu atlieku kontrolei dzīvnieku izcelsmes produktos, kā arī ievērojami palielināt paraugu skaitu, kas tiks ņemti no citu valstu izcelsmes dzīvnieku izcelsmes produktiem.

Avots: PVD

6.11. attēls. Dzīvnieku izcelsmes produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumi, neatbilstošie mikrobioloģisko izmeklējumu rezultāti 2007.gadā

Dzīvnieku izcelsmes produktu ieguves un pārstrādes uzņēmumos "Uzņēmumu laboratoriskās kontroles" ietvaros ņemtie paraugi uz indikatormikroorganismiem liecina par ražošanas higiēnas prasību atbilstību regulas 2073/2005 nosacījumiem.

6.4. tabula

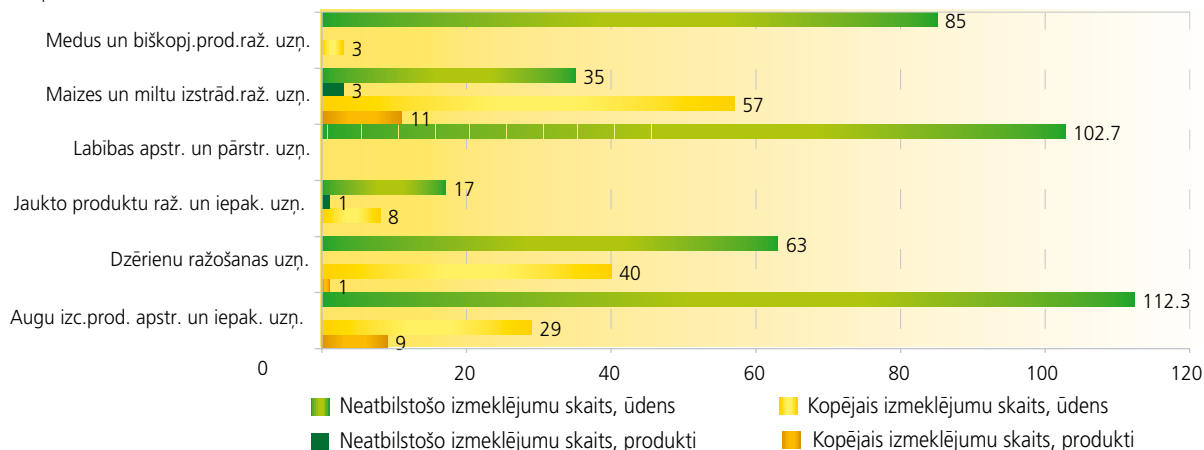
Uzņēmumu laboratoriskās kontroles 2006. – 2007.gadā

2006.	2007.
Kautuves	
19% kautuvju kaušanas higiēna uzskatāma par neatbilstošu; 31% kautuvju kaušanas higiēna uzskatāma par pieņemamu	18% kautuvju kaušanas higiēna uzskatāma par neatbilstošu; 31% kautuvju kaušanas higiēna uzskatāma par pieņemamu
Gaļas pārstrādes uzņēmumi	
6% gaļas pārstrādes uzņēmumos ražošanas higiēnas process uzskatāms par neatbilstošu; 12% gaļas pārstrādes uzņēmumos ražošanas process uzskatāms par pieņemamu.	(3 no 20) 15% gaļas pārstrādes uzņēmumos ražošanas higiēnas process uzskatāms par neatbilstošu; 10% gaļas pārstrādes uzņēmumos ražošanas process uzskatāms par pieņemamu.
Piena pārstrādes uzņēmumi	
16% Uzņēmumu ražošanas higiēna uzskatāma par neatbilstošu, 10% uzņēmuma ražošanas higiēna uzskatāma par pieņemamu.	12% Uzņēmumu ražošanas higiēna uzskatāma par neatbilstošu, 8% uzņēmuma ražošanas higiēna uzskatāma par pieņemamu

Avots: PVD

2007. gadā tika izstrādāta un īstenota apjomīga Salmonella kontroles programma saskaņā ar regulas 2073 / 2005 prasībām, kura tiks turpināta arī 2008.gadā.

Tāpat kā uz atliekvielām, arī attiecībā uz zoonožu izraisītājiem ievērojami tiks palielināts paraugu skaits, kuri tiks ņemti no citu valstu dzīvnieku izcelsmes produktiem.

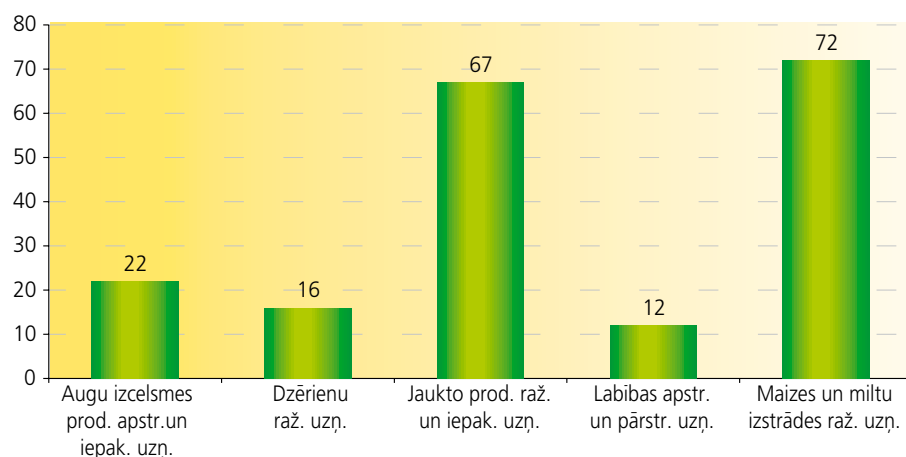

Avots: PVD

6.12. attēls. Augu izcelsmes produktu, dzērienu un bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanas uzņēmumi, ķīmiskie, t.sk.fizikālie izmeklējumi 2007.gadā

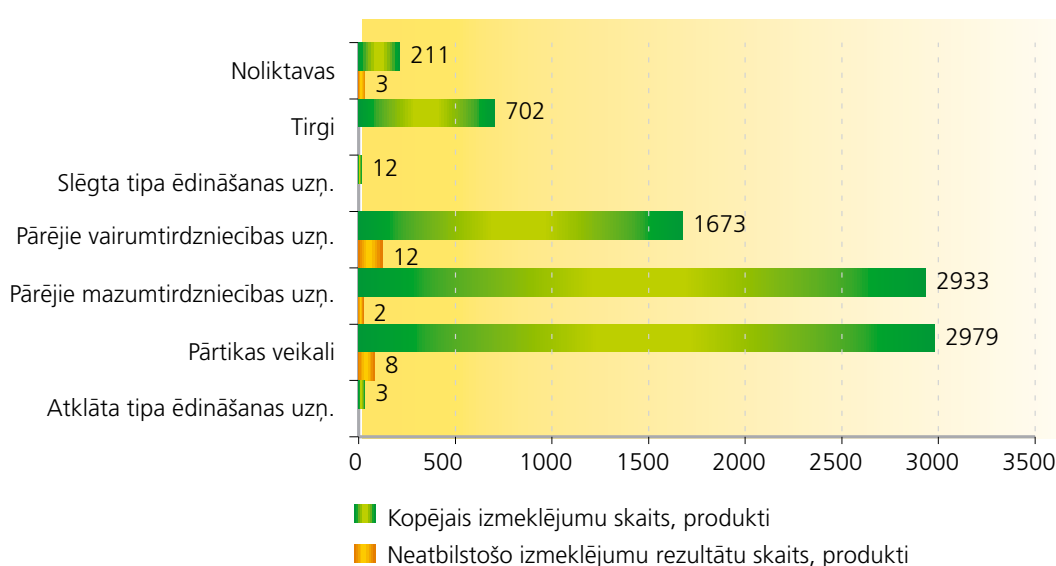
Augu izcelsmes produktu ražošanas uzņēmumos galvenokārt tika konstatētas neatbilstības attiecībā uz produktu organoleptiskajiem izmeklējumiem, savukārt neatbilstoši mikrobioloģiskie izmeklējumi netika konstatēti.

Jāuzsver, ka no 2006.gada mikrobioloģiskie kritēriji augu valsts izcelsmes produktiem ir ievērojami samazinājušies.

Avots: PVD

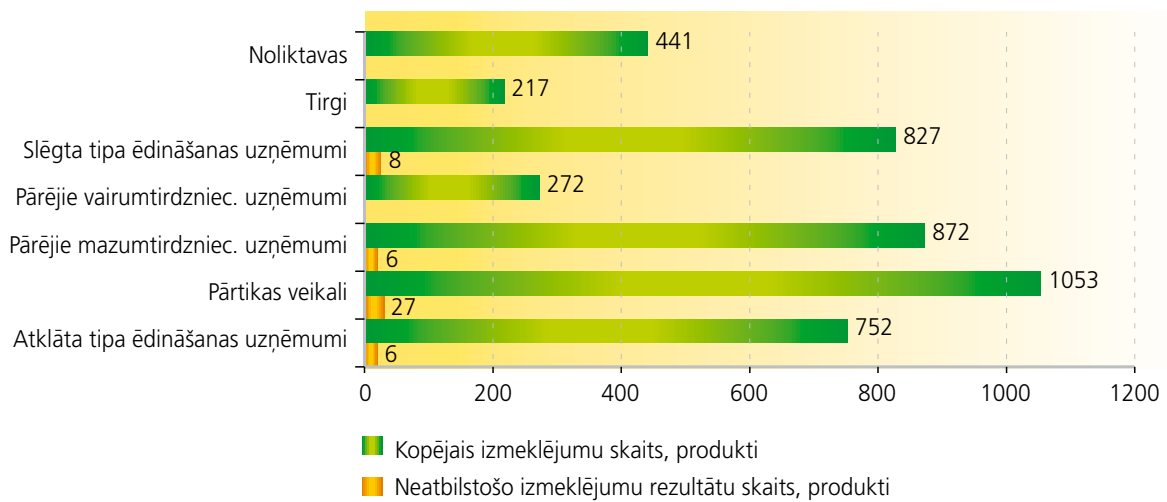
6.13. attēls. Augu izcelsmes produktu, dzērienu un bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanas uzņēmumi, mikrobioloģiskie izmeklējumi 2007.gadā

Avots: PVD

6.14. attēls. Pārtikas izplatīšanas uzņēmumi, ķīmiskie, t.sk. fizikālie izmeklējumi 2007. g

Pārtikas izplatīšanas uzņēmumos galvenokārt tiek ņemti paraugi no citu valstu izcelsmes produktiem. Attiecībā uz ķīmiskajiem izmeklējumiem, 2007.gadā tika konstatēta Latvijā ievestā minerālūdens "Borjomi" neatbilstība spēkā esošai likumdošanai, kā arī paaugstināta Ba koncentrācija tajā.

Avots: PVD

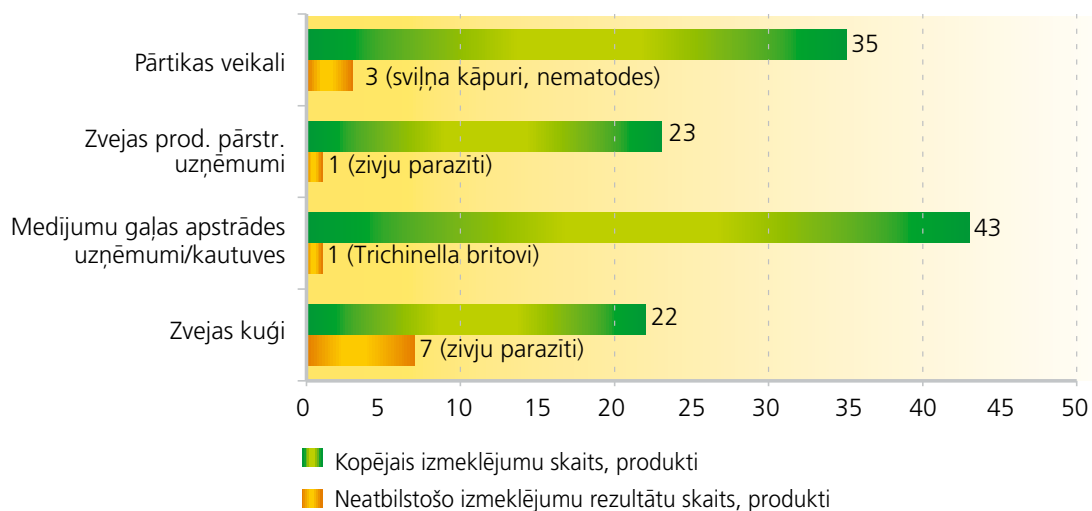
6.15. attēls. Pārīkas izplatīšanas uzņēmumi, neatbilstoši mikrobioloģisko izmeklējumu rezultāti 2007. gadā

Mikrobioloģiskie izmeklējumi galvenokārt veikti sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos, kuros nosakāmie rādītāji liecina par gatavošanas procesa atbilstību labas higiēnas praksei.

6.5. tabula

Mikrobioloģiskie izmeklējumi sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos 2006. – 2007. gadā

2006.	2007.
Slēgta tipa ēdināšanas uzņēmumi	
7% ēdienu gatavošanas process uzskatāms par neatbilstošu labas higiēnas praksei	1% ēdienu gatavošanas process uzskatāms par neatbilstošu labas higiēnas praksei, savukārt 13% – par pieņemamu
Atklāta tipa ēdināšanas uzņēmumi	
17% ēdienu gatavošanas process uzskatāms par neatbilstošu labas higiēnas praksei	6% ēdienu gatavošanas process uzskatāms par neatbilstošu labas higiēnas praksei, savukārt 25% – par pieņemamu

Avots: PVD

6.16. attēls. Pārīkas produktu parazitoloģiskie izmeklējumi 2007. gadā

Parazitoloģiskie izmeklējumi valsts uzraudzības ietvaros tiek veikti zvejas produktiem uz zivju parazītiem un gaļai uz trihinellām.

Atsevišķos gadījumos, parasti pēc patērētāju sūdzībām, kukaiņu kāpuri vai kukaiņi citās attīstības stadijās tiek konstatēti dažādās tējās, graudaugu produktos vai konditorejas izstrādājumos, kuros tie galvenokārt nonāk ar riekstiem, sēklām vai žāvētiem augļiem.

6.3. Valsts veterinārā uzraudzība

Visaptverošas un efektīvas valsts veterinārās uzraudzības uzdevums ir nodrošināt augstas dzīvnieku veselības un labturības prasības un pasargāt valsts teritoriju no sevišķi bīstamu dzīvnieku infekcijas slimību uzliesmojumiem, tādējādi veicinot drošas un nekaitīgas izejvielas pieejamību pārtikas rūpniecībai. Valsts veterinārās uzraudzības 2007. gada raksturo vairāki rādītāji.

Pārtikas veterinārā dienesta (turpmāk – PVD) uzraudzībā uz 2007. gada 1. janvāri bija 64 197 veterinārās uzraudzības objekti, tai skaitā:

- 61 641 dzīvnieku novietne;
- 490 dzīvnieku barības ražošanas un izplatīšanas uzņēmumi;
- 790 veterināro zāļu aprītē iesaistīti uzņēmumi;
- 1 276 dzīvnieku labturības uzraudzības objekti (izņemot lauksaimniecības dzīvnieku novietnes):
  - 403 transportlīdzekļi dzīvnieku pārvadāšanai,
  - 382 dzīvnieku pārvadātāji,
  - 265 dzīvnieku pārvadājumi,
  - 9 eksperimentos izmantojamo dzīvnieku turēšanas vietas,
  - 19 mājas, istabas dzīvnieku patversmes un viesnīcas,
  - 15 savvaļas dzīvnieku kolekcijas,
  - 163 dzīvnieku (mājas istabas un lauksaimniecības) tirdzniecības vietas,
  - 20 pasākumi ar dzīvnieku piedalīšanos.

Lai nodrošinātu patērētājiem nekaitīgu dzīvnieku izcelsmes produktu apriti, sākot jau ar produktu ieguves primāro posmu – lauksaimniecības dzīvnieku novietnēm –, PVD teritoriālo struktūrvienību inspektori veica novietņu apsekošanu saskaņā ar PVD centrālā aparāta izstrādātu vienotu kārtību un procedūram.

6.6. tabula

Veterinārās uzraudzības objektos veikto pārbaūžu skaits

Veterinārās uzraudzības objekti	Pārbaūžu skaits				
	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Lauksaimniecības dzīvnieku novietnes	22629	23627	14362	11512	13419
Veterināro zāļu izplatīšana, lietošana	1601	2353	1490	1127	1397
Dzīvnieku barības ražošana, izplatīšana	7265	7350	4839	1146	1632
Dzīvnieku labturības uzraudzība un kontrole	-	-	959*	1270*	1605*
Kopā	31495	33330	21650	15055	18053

* – Saistībā ar jaunu normatīvo aktu spēkā stāšanos labturības uzraudzības objektu kontroļu skaits palielinās.

Avots: PVD

2007. gadā veikto pārbaūžu skaits:

- 13 419 novietņu pārbaudes septiņās uzraudzības jomās – identifikācijas un reģistrācijas, infekcijas slimību, labturības, dzīvnieku ēdināšanas, veterināro zāļu aprites, piena ieguves un pirmapstrādes un dzīvnieku ieviešanas (importa) prasību ievērošanā;
  - 1 397 veterināro zāļu aprītē iesaistītajos uzņēmumos (veterinārajās aptiekās, veterinārajās nodaļās vispārēja tipa aptiekās, veterinārārstu praksēs un veterinārmedicīnas aprūpes iestādēs);
  - 1 632 pārbaudes dzīvnieku barības aprites uzraudzība 2007. gadā atzītos un reģistrētos dzīvnieku barības aprites uzņēmumos

barības nekaitīguma atbilstības pārbaude, analizējot barības atbilstību nekaitīguma prasībām, slimību ierosinātāju klātbūtni barībā, patērētāju interešu nodrošināšanas kontrole, analizējot un uzraugot barības atbilstību marķējuma rādītājiem un marķējumā sniegtajai informācijai.

- 610 dzīvnieku barības paraugu izmeklējumi dzīvnieku barības uzraudzības programmas ietvaros.
- Dzīvnieku labturības aizsardzības uzraudzībā veiktas:
  - 382 dzīvnieku pārvadāšanas transportlīdzekļu pārbaudes,
  - 265 dzīvnieku pārvadājumu pārbaudes,
  - 385 dzīvnieku pārvadātāju apmācība un sertificēšana,
  - 27 pārbaudes eksperimentos izmantojamo dzīvnieku turēšanas vietās, 57 pārbaudes dzīvnieku patversmēs un viesnīcās, 19 reizes pārbaudītas savvaļas dzīvnieku kolekcijas, 450 reizes – dzīvnieku tirdzniecības vietas, 20 – reizes pasākumi ar dzīvnieku piedalīšanos;
  - Dzīvnieku aizsardzības jomā pārbaudītas:
    - 386 saņemtās sūdzības par mājas (istabas) dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpumiem un/vai cietsirdīgu attieksmi pret dzīvniekiem;
    - izvērtēti 23 pieteikumi eksperimentiem ar dzīvniekiem;
  - Nodrošināti trakumsērgas apkarošanas pasākumi mājdzīvnieku un savvaļas dzīvnieku populācijā, ieviesta lapsu un jenotsuņu vakcinācijas programma visā valsts teritorijā. Veiktas 148 636 mājdzīvnieku profilaktiskās un piespiedu vakcinācijas pret trakumsērgu. Visā Latvijas teritorijā meža dzīvnieku profilaktiskās vakcinācijas pret trakumsērgu pavasara un rudens kampaņu laikā ar aviotehniku izvietotas 3 351 500 vakcīnas devas;
  - Pilnveidota un ieviesta putnu gripas uzraudzības programma, nodrošinot gan mājputnu, gan savvaļas putnu izmeklēšanu uz putnu gripas vīrusiem. Palielināts diagnostisko izmeklējumu skaits slimības epizootiskā fona noteikšanai. Nacionālajā diagnostikas centrā izmeklēti 1 063 mājputni un 523 savvaļas putni;
  - Izstrādāts un realizēts Dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības 2007. gada plāns. Veikti šādi dzīvnieku infekcijas slimību obligātie diagnostiskie izmeklējumi valsts uzraudzības programmas ietvaros:
    - leikozei – 102 775 izmeklējumi;
    - brucelozei – 62 193 izmeklējumi;
    - tuberkulozei – 98 798 izmeklējumi;
    - trakumsērgai – 935 izmeklējumi;
    - transmisīvajai sūkļveida encefalopātijai (turpmāk – TSE) – 48 067 izmeklējumi govīm, aitām un kazām.
  - Īstenojot TSE kontroles programmu govīm, aitām un kazām, tika iegūti tikai negatīvi rezultāti, tādējādi saglabājot no TSE brīvas valsts statusu, kā arī ļaujot turpināt dzīvnieku izcelsmes produktu tirdzniecības aktivitātes;
  - Izlases veidā izraudzītām 100 aitām noteikta rezistence pret TSE. Vairāk kā 60% no izmeklētajiem dzīvniekiem konstatēti genotipi, kas ir rezistenti pret TSE;
  - Izstrādātas dzīvnieku infekcijas slimību valsts uzraudzības programmas, nodrošinot slimību diagnostikas un apkarošanas pasākumu atbilstību Eiropas Savienības normatīvajos aktos un palielināta to efektivitāte, veicinot dzīvnieku izcelsmes produktu atbilstību nekaitīguma prasībām:
    - govju enzootiskās leikozes valsts uzraudzības un apkarošanas programma;
    - govju, aitu un kazu brucelozes monitoringa programma;
    - govju tuberkulozes valsts uzraudzības programma;
    - putnu gripas monitoringa programma mājputniem komerciālajās

- un piemājas saimniecībās, kā arī savvaļas putniem;
  - TSE uzraudzības programma, t.sk. briežu dzimtas dzīvniekiem;
  - lapsu un jēnsuņu vakcinācijas pret trakumsērgu efektivitātes kontroles kārtība;
  - salmonelozes ierosinātāju monitoringa programma nobarājamo cūku ganāmpulkos;
  - salmonelozes ierosinātāju monitoringa programma komerciālajos mājputnu ganāmpulkos.
- Veikti 444 093 valsts uzraudzības diagnostiskie izmeklējumi, tajā skaitā:
    - 230 049 seroloģiskie izmeklējumi,
    - 51 104 virusoloģiskie izmeklējumi,
    - 46 545 izmeklējumi uz govju sūkļveida encefalopātiju (GSE),
    - 1 522 izmeklējumi uz Skrēpi slimību aitām un kazām,
    - 98 798 dzīvniekiem veikta tuberkulozes alerģiskā diagnostika,
    - 6 702 epizootiskā fona izmeklējumi uz sevišķi bīstamām dzīvnieku infekcijas slimībām.

6.7. tabula

Diagnostisko izmeklējumu skaits

Gads	Diagnostiskie izmeklējumi kopā	Diagnostisko izmeklējumu skaits:					
		dzīvnieku tuberkuli – nizācija	seroloģiskie izmeklējumi	virusoloģiskie izmeklējumi	seroloģisko un virusoloģisko izmeklējumu skaits:		
govju sūkļveida encefalopātija	skrēpi slimība aitām, kazām				epizootiskā fona izmeklējumi uz sevišķi bīstamām slimībām		
2003.	902944	309329	566371	11819	6126	4	6550
2004.	584157	205823	244314	33255	29576	38	4943
2005.	676985	328130	242883	46307	36963	83	5038
2006.	652968	118428	329084	45987	39395	905	5611
2007.	444093	98798	230049	51104	46545	1522	6702

Avots:PVD

Starptautiskās tirdzniecības uzraudzības jomā tiek nodrošināta normatīvajos aktos noteikto informācijas apmaiņas sistēmu piemērošana:

- dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes nepārtikas produktu sertifikācija;
- veicināta tirdzniecība starp ES dalībvalstīm un eksports uz trešajām valstīm;
- nodrošināti sakari ar citu valstu kompetentajām institūcijām, tādējādi samazinot infekcijas slimību izplatības risku un nodrošinot veterinārajām prasībām atbilstošu dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu starptautisko apriti.

2007.gadā dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes nepārtikas produktu eksportam ar Krievijas Federāciju saskaņoti 5 presekporta sertifikāti un 9 veterinārie sertifikāti uz citām trešajām valstīm.

Veiktie pasākumi 2007. gadā valstī nodrošināja augstus dzīvnieku veselības un labklājības standartus, veicinot drošas un nekaitīgas izejvielas pieejamību pārtikas rūpniecībai, saglabāja gan stablu epizootisko situāciju, gan Latvijas kā labvēlīgas teritorijas statusu saimnieciskajām un tirdzniecības aktivitātēm.

Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības politika

7. Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības politika

Eiropas Savienībai ir vienota pieeja attiecībā uz lauksaimniecības un pārstrādāto lauksaimniecības produktu tirdzniecību ar trešajām valstīm. Tā tiek īstenota caur tirdzniecības mehānismu piemērošanu (eksporta kompensācijas, importa/ eksporta licences un tarifu kvotas).

Kopējie tirdzniecības mehānismu nosacījumi tiek atrunāti regulās. Savukārt nacionālajos normatīvajos aktos ir noteiktas administrējošās iestādes un to darbība tirdzniecības mehānismu administrēšanā atbilstoši regulās noteiktajam (t.sk., piemērojot dalībvalstu izvēles un atkāpes no vispārējām prasībām, kur tas iespējams un nepieciešams).

Latvijā tirdzniecības mehānismu administrējošās iestādes ir Lauku atbalsta dienests, Valsts ieņēmumu dienests Galvenā muitas pārvalde un Pārtikas un veterinārais dienests. Tirdzniecības mehānismu īstenošanu Latvijā nosaka Ministru kabineta 2004.gada 22.aprīļa noteikumi Nr.406 "Lauksaimniecības un pārstrādāto lauksaimniecības produktu ārējās tirdzniecības režīma administrēšanas kārtība". Tā kā Eiropas Savienības tirdzniecības mehānismus regulējošajās regulās tika veikti būtiski grozījumi, 2007.gadā arī šiem noteikumiem tika izstrādāti grozījumi, kas stāties spēkā 2008.gadā (Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.237 "Lauksaimniecības un pārstrādāto lauksaimniecības produktu Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības režīma administrēšanas kārtība").

Jaunie noteikumi paredzēs atsevišķas izmaiņas administrējošo iestāžu funkcijās un noteiks, ka arī Lauksaimniecības datu centrs ir administrējošā iestāde. Tāpat līdzās esošiem mehānismiem noteiks tarifu kvotu administrēšanas kārtību pārstrādei paredzētas saldētas liellopu gaļas importam, īpašo eksporta kompensāciju administrēšanas kārtību pieaugušu vīriešu kārtas liellopu gaļas eksportam; konservētas liellopu un teļa gaļas produktu eksporta kompensāciju administrēšanas kārtību, vīna eksporta kompensāciju administrēšanas kārtību un kaņepju sēklu un neapstrādātu kaņepju importa kārtību Latvijā.

7.1. Starptautiskās tirdzniecības līgumi

Latvijas ārējā tirdzniecības politika kopš iestāšanās Eiropas Savienībā ir cieši saistīta ar ES īstenoto ārējās tirdzniecības politiku, kas veido vienotu politiku attiecībā ar trešajām valstīm. Latvijai, iestājoties ES, tika denonsēti neatbilstoši atsevišķi tirdzniecības un ekonomiskās sadarbības un brīvās tirdzniecības līgumi, kuru vietā ir stājušies attiecīgie ES līgumi ar trešajām valstīm. Eiropas Komisija Latvijas un pārējo dalībvalstu vārdā slēdz starptautiskos tirdzniecības līgumus ar trešajām valstīm, kas ne tikai palīdz unificēt un konsolidēt ES iekšējo tirgu, tā padarot to daudz konkurētspējīgāku, bet arī veicina ilgtspējīgu ekonomisko attīstību globālā mērogā, veicinot starptautisko tirdzniecību.

ES un līdz ar to arī Latvijas tirdzniecības attiecības ar citām valstīm un valstu grupām ir balstītas uz daudzpusējiem līgumiem Pasaules Tirdzniecības organizācijas (turpmāk – PTO) ietvaros, divpusējiem tirdzniecības un ekonomiskās sadarbības līgumiem un citiem vienpusēji ES piemērojamiem tirdzniecības pasākumiem.

■ Vienpusējie ES tirdzniecības pasākumi

Vienpusējie ES piemērotie tirdzniecības pasākumi tiek īstenoti, izmantojot vispārējo preferenču sistēmu (turpmāk – VPS). VPS ir viens no galvenajiem ES izmantotajiem instrumentiem, lai samazinātu nabadzību un veicinātu ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs, palīdzot tām pēc iespējas ātrāk iekļauties globālajā tirgū un gūt ieņēmumus starptautiskajā tirdzniecībā. Galvenais VPS princips ir tāds, ka ES no partnervalstīm neprasa līdzvērtīgus tirdzniecības atvieglojumus. Pašlaik sistēmas priekšrocības izmanto 178 pasaules valstis, to skaitā ir arī Neatkarīgo Valstu Savienības valstis.

VPS funkcionēšanu nodrošina Padomes regula (EK) Nr.980/2005, kas paredz trīs priekšrocību režīmus – vispārējo VPS režīmu, īpašo veicināšanas režīmu ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai (turpmāk – VPS+) un īpašo režīmu vismazāk attīstītajām valstīm ("Everything But Arms" – EBA). Vispārējā VPS režīma ietvaros jaunattīstības valstīm tiek pazemināti vai atcelti importa nodokļi atkarībā no produkta jutīguma ES un ekonomiskā stāvokļa priekšrocību saņēmējvalstī. VPS+ režīma ietvaros tiek piešķirtas papildus tirdzniecības preferences, un tas darbojas kā stimuls šīm valstīm sasniegt ilgtspējīgas attīstības un labas pārvaldības mērķus. Savukārt vismazāk attīstīto valstu iniciatīva (EBA) paredz brīvu pieeju ES tirgum visiem šo valstu izcelsmes produktiem, izņemot ieročus.

Padomes Regula (EK) Nr.980/2005 par VSP piemērošanu stājās spēkā 2006. gada 1.janvārī, un tās darbības laiks beigsies 2008.gada 31.decembrī, līdz ar to jau 2007.gada laikā tika uzsākts darbs pie jaunas VPS regulas izstrādāšanas, lai sistēma turpinātu darboties. Šī jaunā regula neparedzēs būtiskas izmaiņas pašreizējā sistēmā, bet gan tikai uzlabojumus, lai regula būtu vieglāk izprotama un tiktu ņemtas vērā pēdējās izmaiņas starpvalstu ekonomiskajās un politiskajās attiecībās. Papildus tam regula Nr.980/2005 tiek regulāri pārskatīta. Pārskatīšana nepieciešama, piemēram, lai no VPS izslēgtu valsti, ar kuru ES ir noslēgusi divpusēju tirdzniecības līgumu. Tā kā 2005.gada 1.martā starp Čīli un ES tika noslēgts Asociācijas līgums, 2007.gadā ar Komisijas regulu (EK) Nr.566/2007 Čīle tika izslēgta no VPS saņēmēju valstu saraksta. Tāpat labojumus regulā Nr.980/2005 ieviesa Bulgārijas un Rumānijas pievienošanās ES 2007.gada 1.janvārī. Pirms Rumānijas iestāšanās ES starp Rumāniju un Moldovu bija noslēgts brīvās tirdzniecības līgums, tāpēc Eiropas Padome, pamatojoties uz šo līgumu, plāno 2008.gada sākumā paplašināt autonomās preferences, atceļot visus atlikušos tarifu ierobežojumus Moldovas izcelsmes rūpniecības precēm un lauksaimniecības produktiem, lai novērstu negatīvo ietekmi uz atsevišķiem Moldovai svarīgiem eksporta produktiem, kuru noieta tirgus ir Rumānija. Savukārt jau 2006.gadā Baltkrievijai tika uz nenoteiktu laiku atņemtas VPS priekšrocības, jo tā ilgstoši nepildīja starptautiskas konvencijas, kuru ievērošana ir būtisks VPS režīma piešķiršanas priekšnoteikums (piemēram, asociāciju brīvību un tiesību aizsardzību). Arī 2007.gadā situācija Baltkrievijā nav uzlabojusies, un Starptautiskā darba organizācija secinājusi, ka tās izteiktās rekomendācijas Baltkrievija nav izpildījusi un ES arī turpmāk VPS Baltkrievijai nepiemēros.

■ Divpusējā tirdzniecības politika

Nozīmīgs 2007.gada notikums bija ES paplašināšanās 2007.gada 1.janvārī, kas arī ieviesa savas korekcijas ES divpusējā tirdzniecības politikā. Saskaņā ar Kopenāgas dibināšanas līgumu ES dalībvalstis īsteno kopējo ārējās tirdzniecības politiku, un līdz ar to ar 2007.gada 1.janvārī mainījās arī piemērojami mīkstie tarifi importam no ES trešajām valstīm vairākiem produktu veidiem. Tā rezultātā ES trešās valstis zaudēja tirgus pieejas priekšrocības jauno ES dalībvalstu tirgiem. Bulgārija un Rumānija parakstīja Eiropas Ekonomiskās zonas (turpmāk – EEZ) līgumu, lai nodrošinātu to, ka EEZ iekšējā tirgus funkcionēšanu bez traucējumiem.

Sakarā ar ES paplašināšanos 2007.gadā ES ar vairākām trešajām valstīm (Čīli, Meksiku, Krieviju, Ēģipti, Maķedoniju, Izraēlu, Dienvidāfriku, Lihtenšteinu, Gruziju, Armēniju, Sanmarīno u.c.) parakstīja gan līgumus vēstulju apmaiņas veidā, gan līgumus protokolu veidā par jaunu ES tirdzniecības atvieglojumu piešķiršanu tām.

Tāpat 2007.gadā pēc vairāku gadu ilgām sarunām EEZ līgumā tika iekļauta tā saucamā Pārtikas likumu pakete, ar kuru tiek izveidota Eiropas pārtikas drošības instance. Aizvien turpinās 1992.gadā uzsāktās sarunas ar Norvēģiju par lauksaimniecības produktu tirdzniecības liberalizēšanu EEZ 19.panta ietvaros, kā arī 2007.gadā ES ir uzsākusi dialogu ar Īslandi par pārstrādāto lauksaimniecības produktu tirdzniecības liberalizēšanu.

2007.gadā ES ir noslēgusi un turpinājusi iepriekšējos gados uzsāktās sarunas par divpusējiem tirdzniecības līgumiem ar plašu valstu vai valstu grupu. Ļoti būtiskas divpusējās sarunas 2007.gadā bija ES turpinātais dialogs ar Āfrikas, Karību un Klusā okeāna valstīm (turpmāk – ĀKK) par Eiropas Partnerības līguma (turpmāk – EPA) noslēgšanu, kura mērķis ir padziļināt šī reģiona un ES ekonomiskās un politiskās saites un kas būtu saskaņots ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas prasībām. Sarunas tika uzsāktas jau 2002.gadā ar mērķi pabeigt tās līdz 2008.gadam, tomēr 2007.gada nogalē kļuva skaidrs, ka nebūs iespējams noslēgt līgumus ar vairākiem ĀKK reģioniem. EPA izdevās noslēgt tikai ar vienu reģionu – CARIFORUM, kurā ietilpst 15 Karību jūras reģiona valstis. Tomēr, lai novērstu iespējamus pārrāvumus ĀKK valstu tirdzniecības plūsmās uz ES sakarā ar Kotonū tirdzniecības režīma izbeigšanos 2007.gada 31.decembrī, tika nolemts uzsākt sarunas par pagaidu līgumiem, tādā veidā virzoties arī uz mērķi noslēgt visaptverošus reģionālus EPA. Ir grūti prognozēt EPA sarunu iznākumu un vai tās tiks pabeigtas 2008.gada laikā, jo sarunas par atsevišķiem jautājumiem ir ārkārtīgi sarežģītas. Parādot savu labo gribu, ES ir pieņēmusi Komisijas Regulu (EK) Nr.1528/07, kas tām ĀKK valstīm, kuras ir apņēmušās noslēgt EPA, rada tādu pašu piekļuvi ES tirgum kā to paredzēja Kotonū tirdzniecības režīms.

2007.gadā ES ir uzsākusi nozīmīgas sarunas ar Andu kopienas valstīm un Centrālamerikas valstīm par asociācijas līgumu noslēgšanu, kas sevi ietver arī brīvās tirdzniecības līgumu, kā arī sarunas par brīvās tirdzniecības līgumu ar Dienvidkoreju, Indiju un Dienvidaustrumāzijas valstu asociācijas (ASEAN) valstīm. Līgumu mērķis ir veicināt šo trešo valstu attīstību, ne tikai palielinot piekļuvi ES tirgum un likvidējot tirdzniecības barjeras, bet arī risinot tādus jautājumus kā netarīfu barjeras, sanitārie un fitosanitārie pasākumi un citus jautājumus.

2007.gadā ES noslēdza Stabilizācijas un asociācijas līgumu (turpmāk – SAL) ar Melnkalni, kas paredz iespēju piecu gadu laikā pēc līguma stāšanās spēkā izveidot brīvās tirdzniecības zonu starp Eiropas Kopieni un Melnkalni. SAL mērķis ir izveidot ciešu un ilgstošu sadarbību, kuras pamatā ir abpusēja, ieinteresētība, ļauj Melnkalnei tālāk stiprināt un paplašināt jau izveidotās attiecības ar ES. ES ar Melnkalni papildus noslēdza pagaidu līgumu par tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem, lai nodrošinātu tirdzniecības saikņu pilnveidošanu un stiprināšanu, kā arī lai ieviestu SAL noteikumus attiecībā uz tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem. ES vēl joprojām risina sarunas ar Serbiju par SAL un pagaidu nolīguma par tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem. Līdz ar ES un Serbijas SAL spēkā stāšanos abas puses apņemas atcelt ievadmuitas nodokļus un līdzvērtīgus maksājumus, kā arī daudzuma ierobežojumus Serbijas izcelsmes rūpniecības, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu importam ES un ES izcelsmes rūpniecības, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu importam Serbijā.

2007.gadā ar vairākām Vidusjūras reģiona valstīm (Libāna, Jordānija, Tunisija, Ēģipte) ES turpināja sarunas par tirdzniecības ar lauksaimniecības, pārstrādāto lauksaimniecības produktu un zivsaimniecības produktu

turpmāko liberalizāciju asociācijas līgumu ietvaros ar mērķi izveidot kopējās tirdzniecības telpu līdz 2010.gadam. Starp ES un Marokas starpā tika noslēgts Partnerattiecību līgums zivsaimniecības jomā.

■ Daudzpusējā tirdzniecības politika

Daudzpusējā tirdzniecības politika tiek veidota PTO. PTO apvieno 151 valsti, un tā ir vienīgā starptautiskā organizācija, kas nodarbojas ar starptautiskās tirdzniecības jautājumiem. Eiropas Kopiena PTO tiek uzverta kā viena valsts. Līdz ar to ES intereses PTO pārstāv Eiropas Komisija.

PTO ar mērķi samazināt vai atcelt barjeras starptautiskajai tirdzniecībai tika izveidota Urugvajas sarunu raunda rezultātā, kad 1994.gadā Marakešā tika parakstīts PTO Līgums, kura pirmie trīs pielikumi satur visām PTO valstīm saistošus daudzpusējos tirdzniecības līgumus (tirdzniecība ar precēm, ar pakalpojumiem, ar tirdzniecību saistītie intelektuālo īpašumu jautājumi, strīdu izšķiršanas jautājumi un tirdzniecības politikas pārskatīšanas mehānisms), bet ceturtais pielikums attiecas uz daudzpusējiem līgumiem, kuri ir saistoši tikai tos akceptējušām PTO valstīm.

1995.gada 1.janvārī stājās spēkā Lauksaimniecības līgums, kas radīja ietvaru ilgstošām lauksaimniecības tirdzniecības un iekšējās politikas reformām, kā arī stiprināja lauksaimniecības tirdzniecību regulējošos nosacījumus, sekmējot uz tirgu orientētu un prognozējamu tirdzniecību, kurā ir samazināta arī tirgu kropļojošo iekšējo atbalstu ietekme.

7.2. Pasaules Tirdzniecības organizācijas lauksaimniecības politikas reformu sarunas

Lauksaimniecības līguma¹ 20.pants nosaka, ka PTO valstīm 2000. gadā bija jāuzsāk sarunas par lauksaimniecības reformu turpināšanu. 2001.gadā Katarā PTO Ministru konferences laikā tika atklāta Dohas attīstības programma, kura līdzās citiem 20 sarunu tematiem ietver arī lauksaimniecības politikas reformu sarunu mandātu.

Dohas attīstības programmas mērķis ir caur fundamentālām reformām izveidot taisnīgu un uz tirgu orientētu tirdzniecības sistēmu, kas ietvertu stingrākus nosacījumus un īpašas saistības par valstu iekšējo atbalstu un tirgus aizsardzību, lai izvairītos no pasaules lauksaimniecības tirgus ierobežošanas un kropļošanas. Lauksaimniecības politikas reformu sarunas norisinās trīs pilāros, kur katram no tiem izvirzīts galvenais uzdevums:

- 1) iekšējā atbalstā – būtiski samazināt tirgu kropļojošo atbalstu;
- 2) tirgus pieejā – būtiski uzlabot tirgus pieeju, samazinot un vienkāršojot importa tarifus, nosakot jaunas vai palielinot esošās tarifū kvotas jūtīgajiem produktiem, kā arī ierobežojot vai likvidējot tirgus aizsardzības pasākumus;
- 3) eksporta konkurencē – samazināt un ierobežot visa veida eksporta subsīdijas.

Reformu rezultātā PTO valstīm būs jāuzņemas jaunas saistības attiecībā uz minētajiem trim pilāriem. Lai to panāktu, PTO valstīm reformu sarunu ietvaros ir jāpanāk vienošanās par modalitātēm. Modalitātes ir sarunu vienošanās dokuments, kurā ietvertas vadlīnijas un formulas jaunajām

¹ Stājās spēkā 1995.gadā Urugvajas raunda rezultātā.

saistībām un to piemērošanai.

Sākotnējais mērķis bija Dohas attīstības programmu pabeigt 2005. gada 1. janvārī, bet 2005. gada decembrī PTO Ministru konferencē Honkongā šis termiņš tika atlikt līdz 2006. gada 30. aprīlim. Ņemot vērā valstu protekcionistiskās pozīcijas un nevēlēšanos no tām atkāpties, līdz pat 2007. gada beigām nebija iespējams izstrādāt visaptverošas modalitātes un panākt vienošanos par sarunu pabeigšanu. Galvenie bremsējošie faktori bija attīstīto valstu nespēja panākt savstarpējo vienošanos par lauksaimniecības produktu importa tarifu samazināšanas apmēriem, tirgu kropļojošā iekšējā atbalsta samazināšanu (īpaši jutīgs jautājums ASV) un jutīgo produktu un to tarifu kvotas noteikšanas metodoloģiju, kā arī jaunattīstības valstu (pamatā Brazīlijas, Argentīnas un Indijas) nepieņemamās tirgus pieejā rūpniecības precēs.

Tajā pašā laikā eksperti 2007. gada nogalē vērtē kā būtisku pavērsienu Dohas attīstības raunda sarunās, jo valstis, aizstāvojot savas iepriekš izteiktās pozīcijas, aktīvi iesaistās tehniskās diskusijās, lai risinātu jautājumus pēc būtības. Pavērsiens aizsākās 2007. gada augustā/septembrī, kad tika izplatīts PTO Lauksaimniecības komitejas priekšsēdētāja sagatavots modalitāšu projekts un uzsākta tā apspriešana.

Eiropas Komisijas sarunu mandāts kopš 2005. gada 28. oktobra nav mainījies, un tā stūrakmens ir Kopējā lauksaimniecības politika (turpmāk – KLP). Tas nozīmē, ka lauksaimniecības reformu sarunās Eiropas Komisija nedrīkst pieļaut jebkādu piekāpšanos, kas apdraudētu esošā KLP ietvaru.

Var minēt vairākus galvenos ES interešu jautājumus lauksaimniecības politikas reformu sarunās un diskusijās pēc modalitāšu projekta izplatīšana.

1) Vispārējā tirgu kropļojošā atbalsta samazināšana

Eiropas Komisija norādījusi, ka varam samazināt tirgu kropļojošo atbalstu par 80 % no esošā saistību līmeņa, bet ne par 85 %, kas ir augstākais piedāvātais samazinājums modalitātēs. Būtiski uzsvērt, ka KLP ietvars vēl aizvien dod Eiropas Komisijai manevra iespējas sarunās. Pretējā situācijā ir ASV, kura nav gatava sarunām par būtisku tirgu kropļojošā atbalsta samazināšanu. Mēs esam ieinteresēti, lai ASV būtiski samazina iekšējā atbalsta apjomu.

2) "Zaļās kastes" iekšējā atbalsta disciplinēšana

Pēc Argentīnas spiediena sarunās sākās nopietna diskusija, lai labotu definīciju, kas ir atdalītie ienākumi lauksaimniekiem, un lai ierobežotu minēto atbalstu. ES nekādi ierobežojumi nav pieņemami, jo tā neies uz tālākām KLP reformām. Eiropas Komisija ved sarunas, lai jebkādi iespējamie labojumi pie atdalīto maksājumu nosacījumiem atbilstu vienotā maksājuma shēmai.

3) Importa tarifu samazinājums

Eiropas Komisija neatbalsta modalitāšu projektā piedāvātos augstos importa tarifu samazinājuma apjomus.

4) Jutīgo produktu un to tarifu kvotas noteikšana

ES kā jutīgos produktus vēlas akceptēt 8 % no visām tarifu līnijām, savukārt modalitāšu projektā tiek piedāvāts tos noteikt 4 vai 6 % apmērā no tarifu līnijām. Īpaši valstis ar strauji augošām ekonomikām ir ieinteresētas mazāka skaita jutīgo produktu noteikšanā, kā arī lielākas tarifu kvotas un 0% tarifa kvotas ietvaros noteikšanā. Eiropas Komisija uzsvērusi nepieciešamību tarifu kvotas jutīgajiem produktiem noteikt pēc daļējas nozīmēšanas metodes, kas sniedz iespēju lielākai iekšējā tirgus aizsardzībai jeb mazākai kvotu ekspansijai.

5) Īpašie aizsardzības pasākumi

ES vēlas saglabāt īpašos aizsardzības pasākumus dažiem produktiem, lai aizsargātu vietējos ražotājus no pārlieku liela importa apjoma

pieauguma vai cenu samazināšanās DDA saistību ieviešanas rezultātā, tomēr ASV un atsevišķas jaunattīstības valstis uzskata, ka šādi pasākumi ir jālikvidē.

6) Līdzsvarots iznākums eksporta konkurencē

Tā kā 2005. gadā Honkongā PTO Ministru konferencē panāka vienošanās, ka eksporta subsīdijas attīstītajās valstīs tiek pakāpeniski likvidētas līdz 2013. gadam, Eiropas Komisija uzstāj uz sabalansētu rezultātu arī pārējiem subsīdiju elementiem (starptautiskā pārtikas palīdzība, eksporta kredīti, valsts tirdzniecības uzņēmumi), paredzot tiem stingrāku disciplīnu.

Būtiskākais progress, kas tika sasniegts 2007. gadā, attiecas uz jutīgo produktu tarifu kvotas palielināšanas metodoloģiju, jo valstis vienojās, ka tarifu kvotu ekspansija jānosaka, pamatojoties uz iekšējā patēriņa datiem. Eiropas Komisijai izdevās pārliecināt sarunu partnerus pieņemt tās izstrādāto daļējās nozīmēšanas metodi, līdz ar to gaidāms, ka sarunās par jutīgajiem produktiem ES intereses tiks ievērotas. Tika panākta arī vienota izpratne par sabalansētu rezultātu eksporta konkurencē.

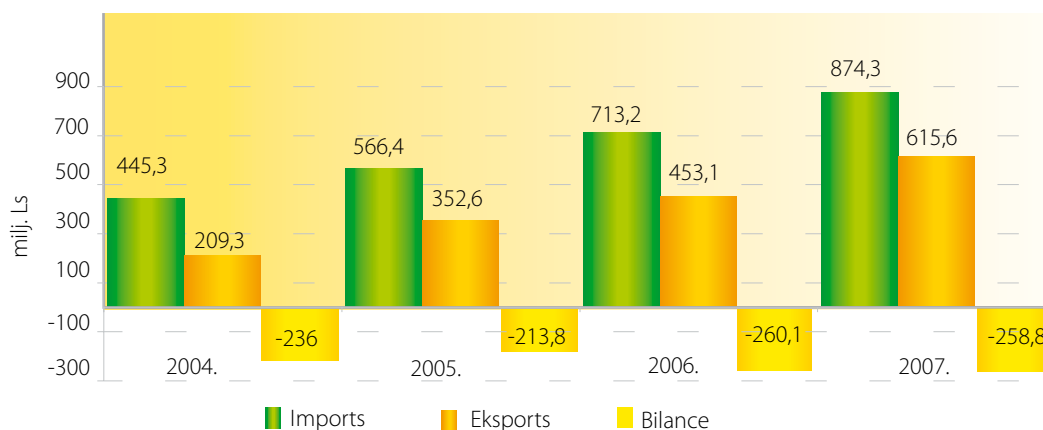
Tā kā līdz pat 2007. gada beigām lauksaimniecības reformu sarunās un arī citās Dohas attīstības programmas sarunās nav izdevies panākt vienošanos par visiem sarunu elementiem kopā, tad sarunu nobeigums ir atlikt līdz 2008. gada beigām. Tas nozīmē, ka 2008. gada vidū ir jāpanāk vienošanās par modalitātēm, kam tālāk sekotu valstu saistību grafiku izstrāde un pieņemšana, kā arī vienošanās panākšana par citiem sarunu elementiem (piemēram, tirdzniecības veicināšana un ģeogrāfisko norāžu reģistrs).

Gala vienošanās iespēja 2008. gadā tiek vērtēta kā kritiska, objektīvu iemeslu dēļ (gan ASV, gan ES mainās administrācija). Ja vienošanās netiks panākta, Dohas attīstības programma var izgāzties, radot būtiskus zaudējumus pasaules ekonomikai perspektīvā.

7.3. Ārējās tirdzniecības analīze

2007. gadā ir saglabājusies iepriekšējo gadu tendence, t.i., pieauga gan lauksaimniecības produktu eksporta, gan importa apjoms (Latvijas tirdzniecība ar ES dalībvalstīm ir ietverta importa un eksporta datos). 2007. gadā lauksaimniecības produktu eksports salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par Ls 162,5 milj. jeb 35,8 %, savukārt lauksaimniecības produktu imports pieauga par Ls 161,1 milj. jeb 22,6 % (7.1. attēls). Lauksaimniecības produktu eksporta straujākais pieaugums 2007. gadā ir nedaudz samazinājies Latvijas lauksaimniecības produktu ārējās tirdzniecības negatīvo bilanci, kas, salīdzinot ar 2006. gadu, ir samazinājusies par Ls 1,3 milj.

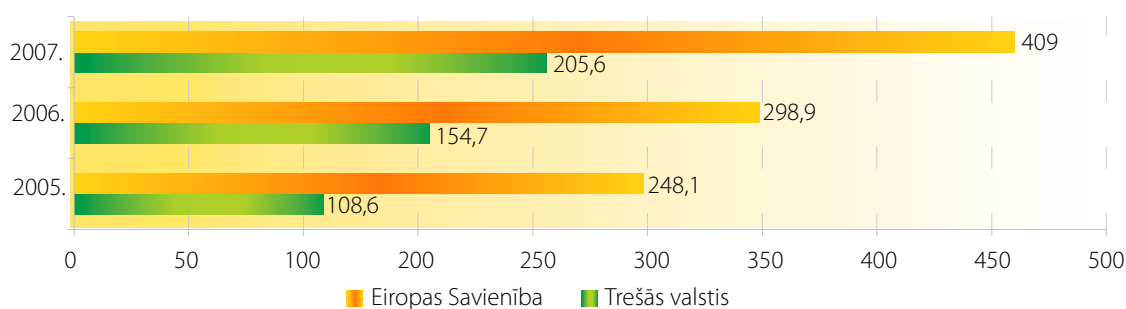

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.1. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance 2004. – 2007. gadā (milj. Ls)

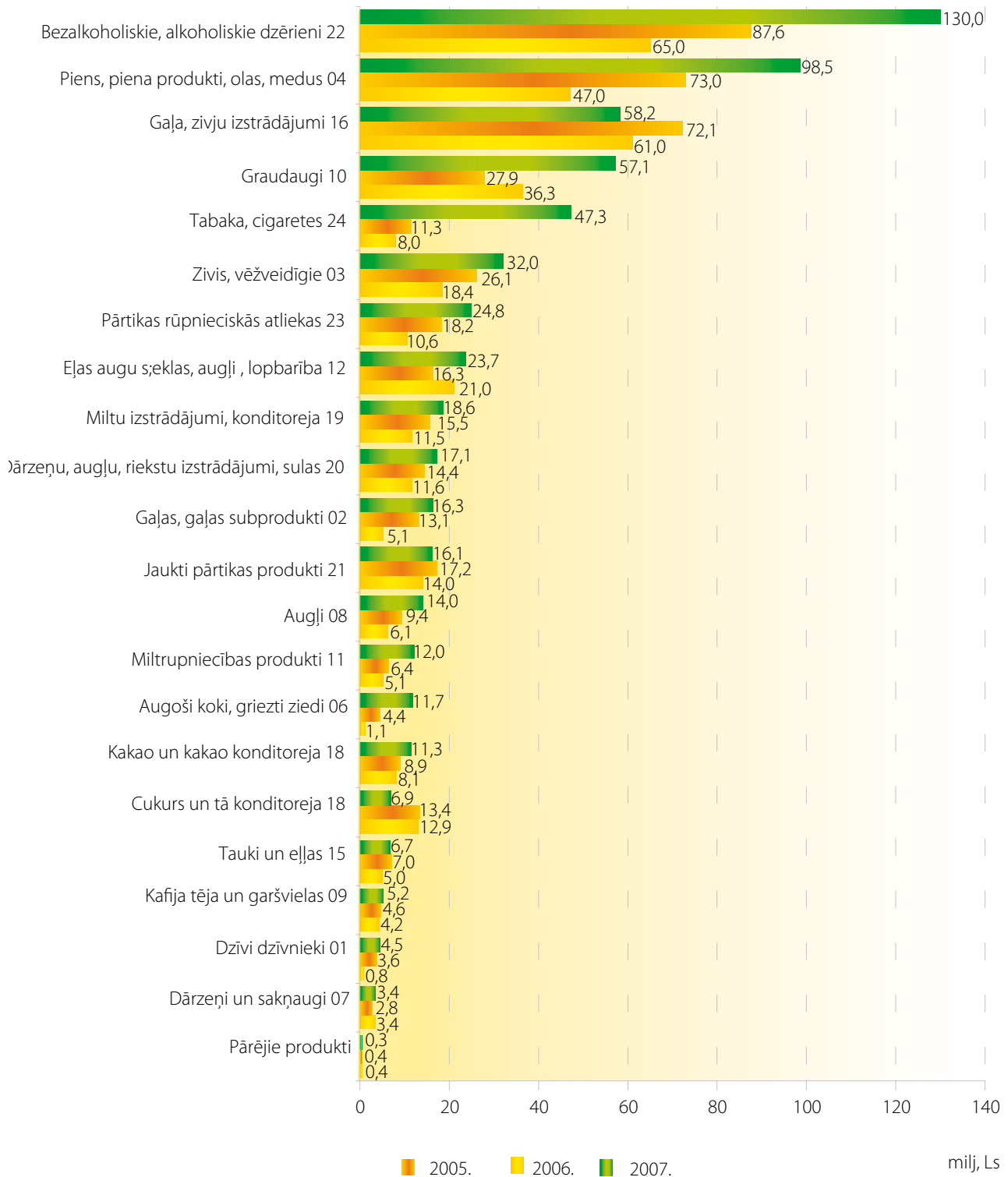
Lauksaimniecības produktu eksports pieauga gan uz ES valstīm, gan uz trešajām valstīm (7.2.attēls). 2007. gadā divas reizes lielāks bija eksporta pieaugums uz ES valstīm (par Ls 111 milj.) nekā uz trešajām valstīm (par Ls 50,9 milj.). Saglabājās arī tendence, ka ES valstu īpatsvars eksporta struktūrā veido lielāko daļu, t.i., 66,6% Latvijas lauksaimniecības produktu tiek realizēti ES iekšējā tirgū.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.2. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports pa valstu grupām 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

Nozīmīgākās lauksaimniecības produktu grupas, ko Latvija eksportēja 2007.gadā, bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, piens un piena produkti, kā arī gaļas un zivju izstrādājumi (7.3. attēls). 2007.gadā eksporta pieaugums bija novērojams gandrīz visās produktu grupās. Būtiskākais eksporta apjoma pieaugums 2007.gadā bija tabakai – par 318,6 %, augošiem kokiem – par 166 % un graudaugiem – par 105 %. Turpretī eksporta apjoma samazinājums bija vērojams gaļas un zivju izstrādājumu, jaukto pārtikas izstrādājumu un cukura konditorejas izstrādājumu eksportā. Visbūtiskākais samazinājums bija cukura konditorejas izstrādājumiem, kas salīdzinājumā ar 2006.gadu samazinājās par 48,5 %, kam sekoja gaļas un zivju izstrādājumi un jaukti pārtikas izstrādājumi, kuru Latvijas eksporta apjomi attiecīgi samazinājās par 19,3 % un 6,4 %.

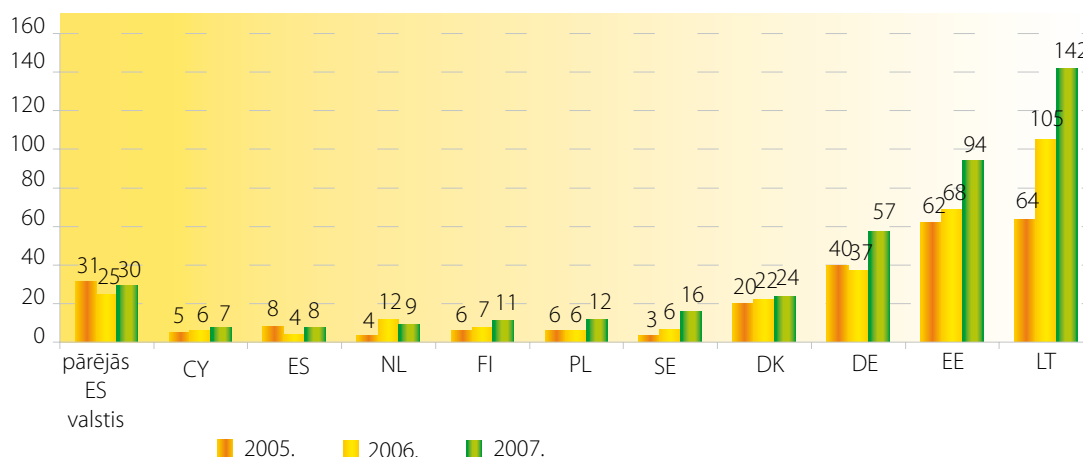

milj, Ls

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.3. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

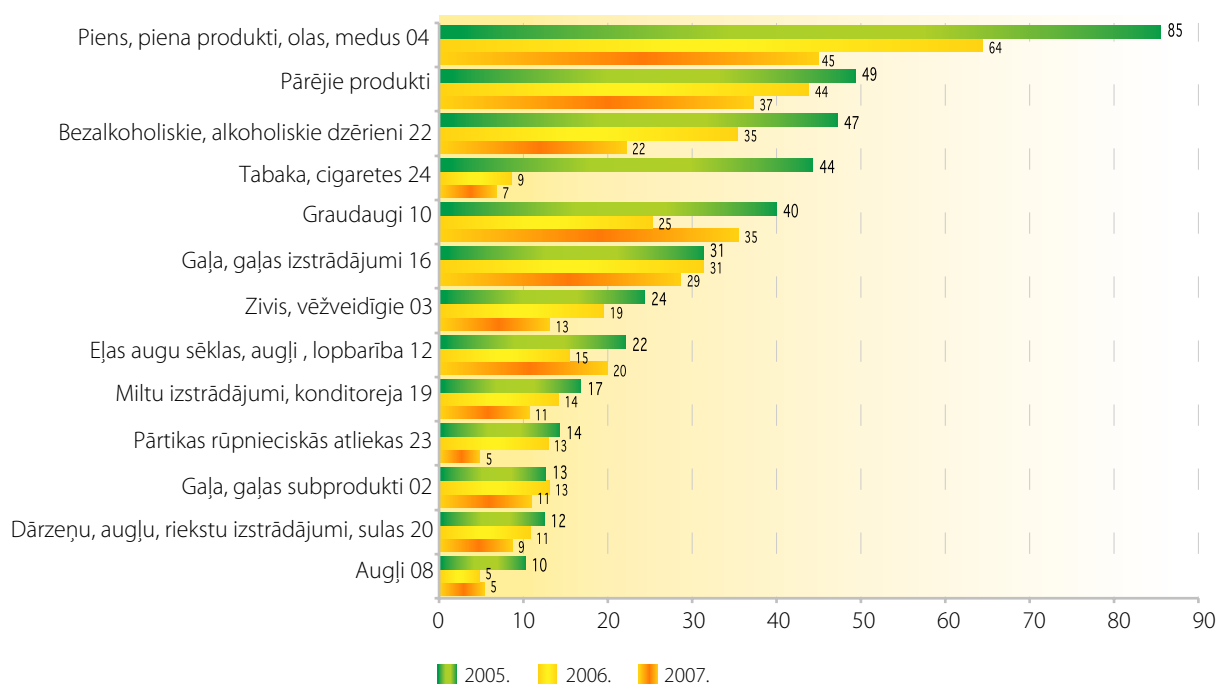
2007.gadā nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības produktu eksporta valstis no ES valstīm bija Lietuva, Igaunija, Vācija un Dānija (7.4.attēls), uz kurām Latvijas eksporta apjomi salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir pieauguši. Visbūtiskāk bija pieaudzis eksporta apjoms uz Lietuvu – no Ls 105 milj. 2006.gadā uz Ls 142 milj. 2007.gadā. No nozīmīgākajām Latvijas eksporta valstīm ES visvairāk samazinājās eksporta apjoms uz Nīderlandi – no Ls 11,7 milj. 2006. gadā uz Ls 9,3 milj. 2007. gadā.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.4. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports uz ES valstīm (galvenās galamērķa valstis) 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

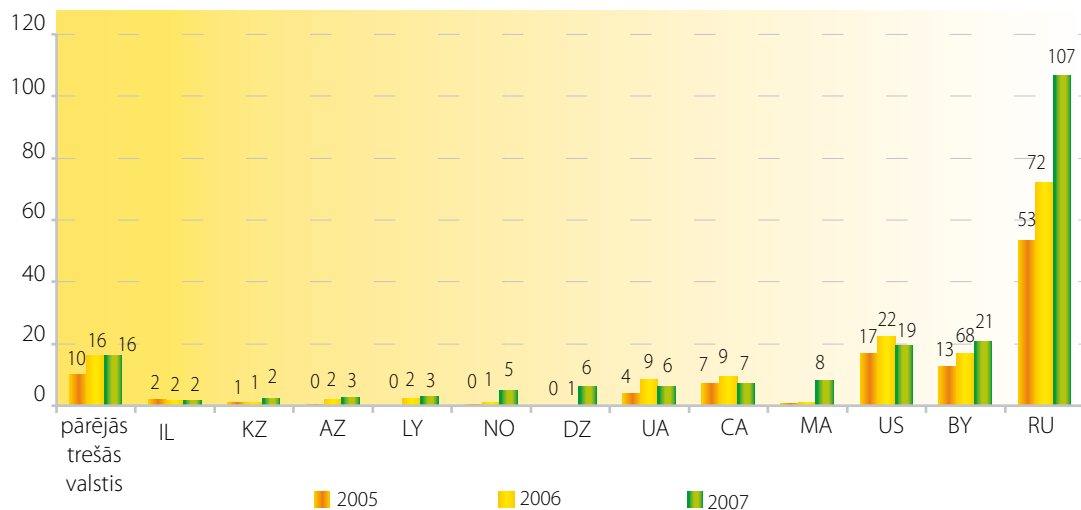
2007. gadā galvenās eksportējamās Latvijas lauksaimniecības produktu grupas uz ES valstīm bija piens un piena produkti, kas veidoja 20,9 % no kopējā uz ES eksportētā lauksaimniecības produktu apjoma, bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni – 11,5 %, tabaka un cigaretes – 10,8 % (7.5.attēls). Salīdzinājumā ar 2006.gadu, visbūtiskāk uz ES valstīm pieauga tabakas un cigarešu eksports – par Ls 35 milj. jeb 388,9 %.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.5. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports uz Eiropas Savienības valstīm 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

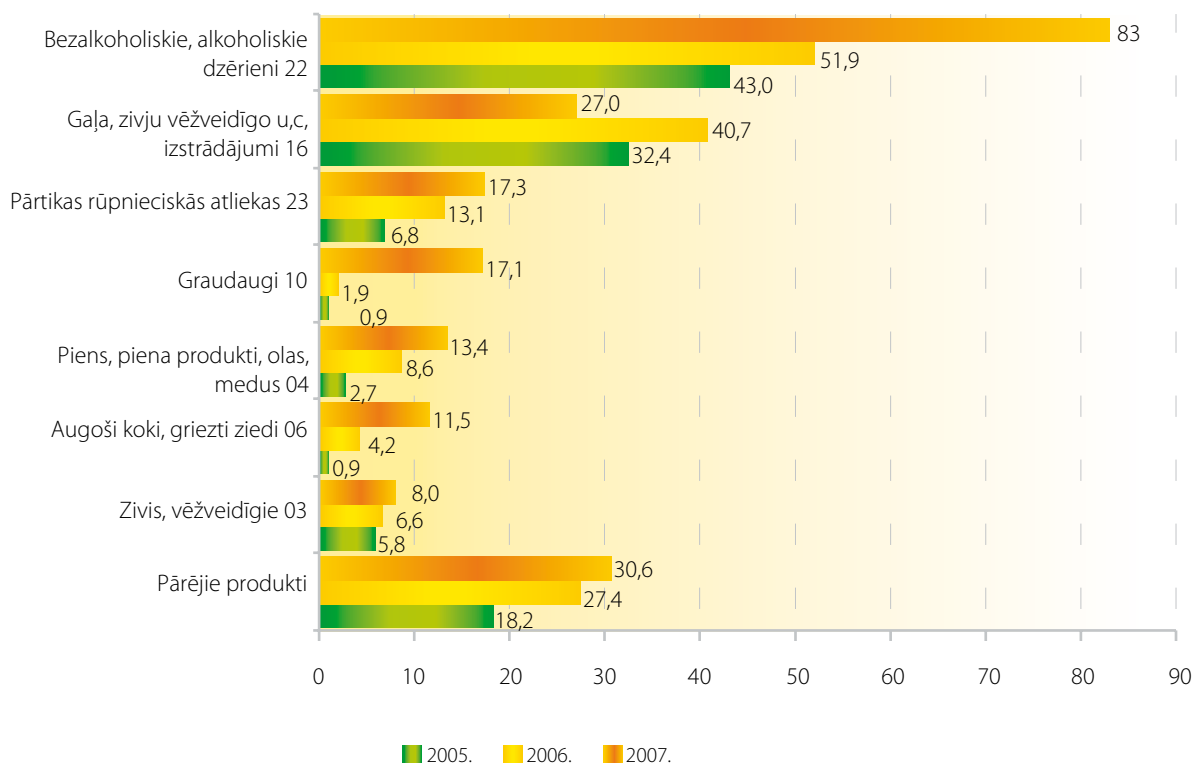
2007.gadā nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības produktu eksporta valstis starp trešajām valstīm bija Krievija, Baltkrievija, ASV, Maroka un Kanāda (7.6.attēls). 2007.gadā Latvija būtiski palielināja lauksaimniecības produktu eksportu uz atsevišķām Vidusjūras reģiona valstīm – Maroku un Alžīriju. Salīdzinājumā ar 2006.gadu Latvijas lauksaimniecības produktu eksporta apjomi uz Maroku palielinājās 10 reizes, sasniedzot Ls 8,3 milj., un uz Alžīriju (Ls 6 milj. apmērā). Šīs valstis attiecīgi ierindojas ceturtajā un septītajā vietā starp nozīmīgākajām Latvijas eksporta valstīm trešo valstu grupā. Neliels eksporta apjoma samazinājums bija uz ASV, Kanādu un Ukrainu.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.6. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports uz trešajām valstīm (galvenās galamērķa valstis) 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

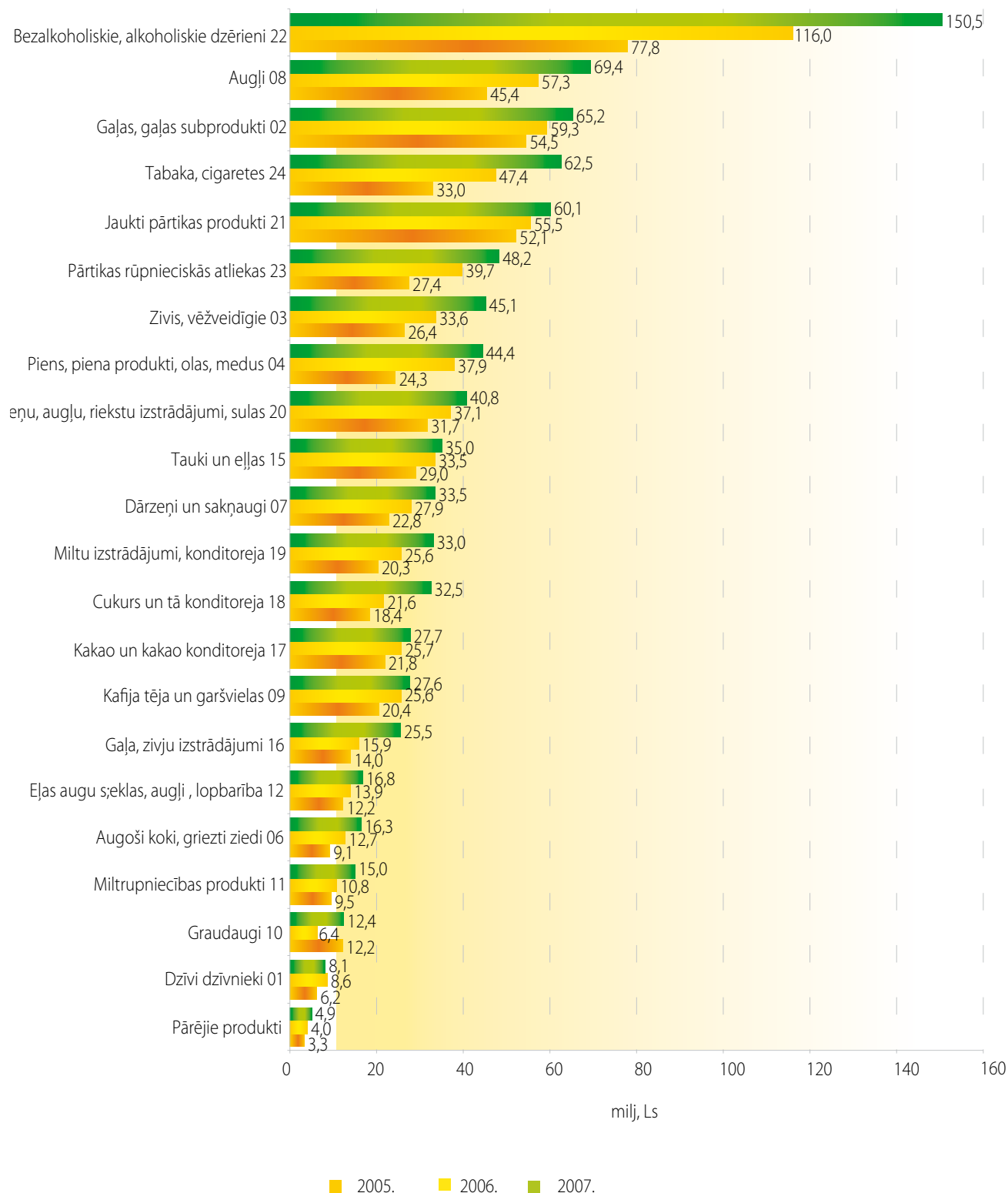
Uz trešajām valstīm Latvija galvenokārt eksportēja bezalkoholiskos un alkoholiskos dzērienu, kas veidoja 39,9 % no kopējā uz trešajām valstīm eksportētā apjoma, gaļas un zivju izstrādājumus – 13,0 % no kopējā uz trešajām valstīm eksportētā apjoma un pārtikas rūpniecības atliekas – 8,3 % no kopējā uz trešajām valstīm eksportētā lauksaimniecības produktu apjoma (7.7. attēls).

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.7. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu eksports uz trešajām valstīm 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

Izvērtējot lauksaimniecības produktu importa struktūru, var secināt, ka nozīmīgākās Latvijas importa produktu grupas ir bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, kas veidoja 17,2 % no kopējā importēto lauksaimniecības produktu apjoma, augļi – 7,9 % un gaļa un gaļas subprodukti – 7,5 % (7.8.attēls). Importa pieaugums vērojams gandrīz visās produktu grupās. Vislielākais importa pieaugums, salīdzinot ar 2006.gadu, bija bezalkoholiskajiem un alkoholiskajiem dzērieniem – par Ls 34,6 milj. jeb 29,8 % un augļiem – par Ls 12 milj. jeb 21 %.

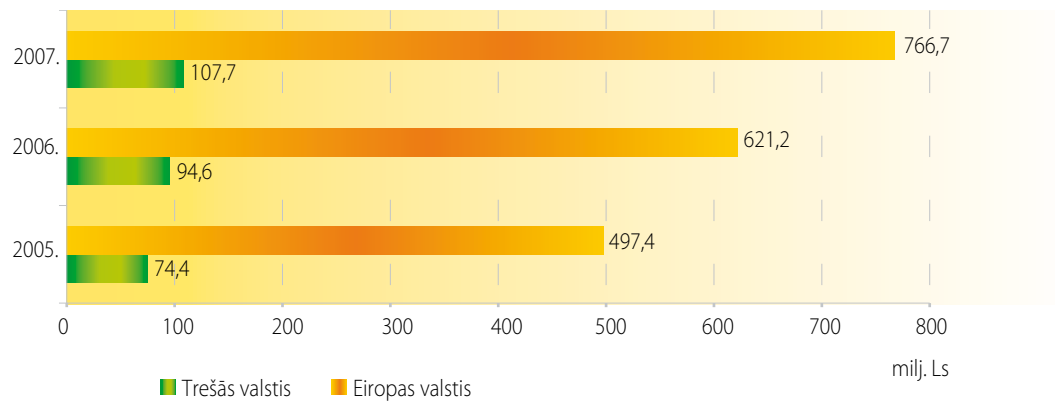

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.8. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

Lauksaimniecības produktu imports pieauga gan no ES valstīm, gan no trešajām valstīm (7.9.attēls). Salīdzinājumā ar 2006.gadu 2007.gadā nozīmīgāks bija lauksaimniecības produktu importa pieaugums no ES valstīm – par 23,4 %, turpretī no trešajām valstīm – 13,8 %. 2007.gadā saglabājās iepriekšējo gadu importa struktūra – 87,7 % lauksaimniecības produktu Latvija importēja no ES valstīm.

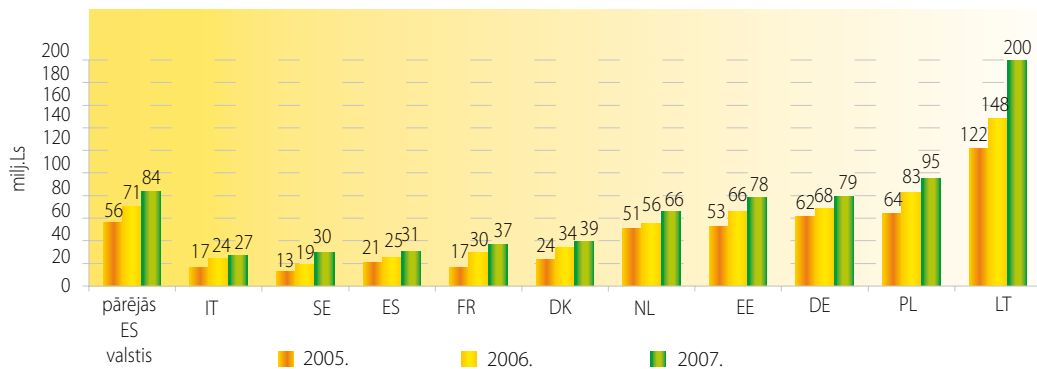

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.9. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports pa valstu grupām 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

2007.gadā nozīmīgākās lauksaimniecības produktu importa valstis starp ES valstīm bija Lietuva, Polija, Vācija, Igaunija un Nīderlande (7.10. attēls). Saglabājusies arī iepriekšējo gadu tendence, ka importa apjomi palielinās no visām nozīmīgākajām Latvijas importa valstīm starp ES valstīm. Vislielākais importa pieaugums bija no Lietuvas, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu pieauga par Ls 52 milj. jeb 35,4 %.

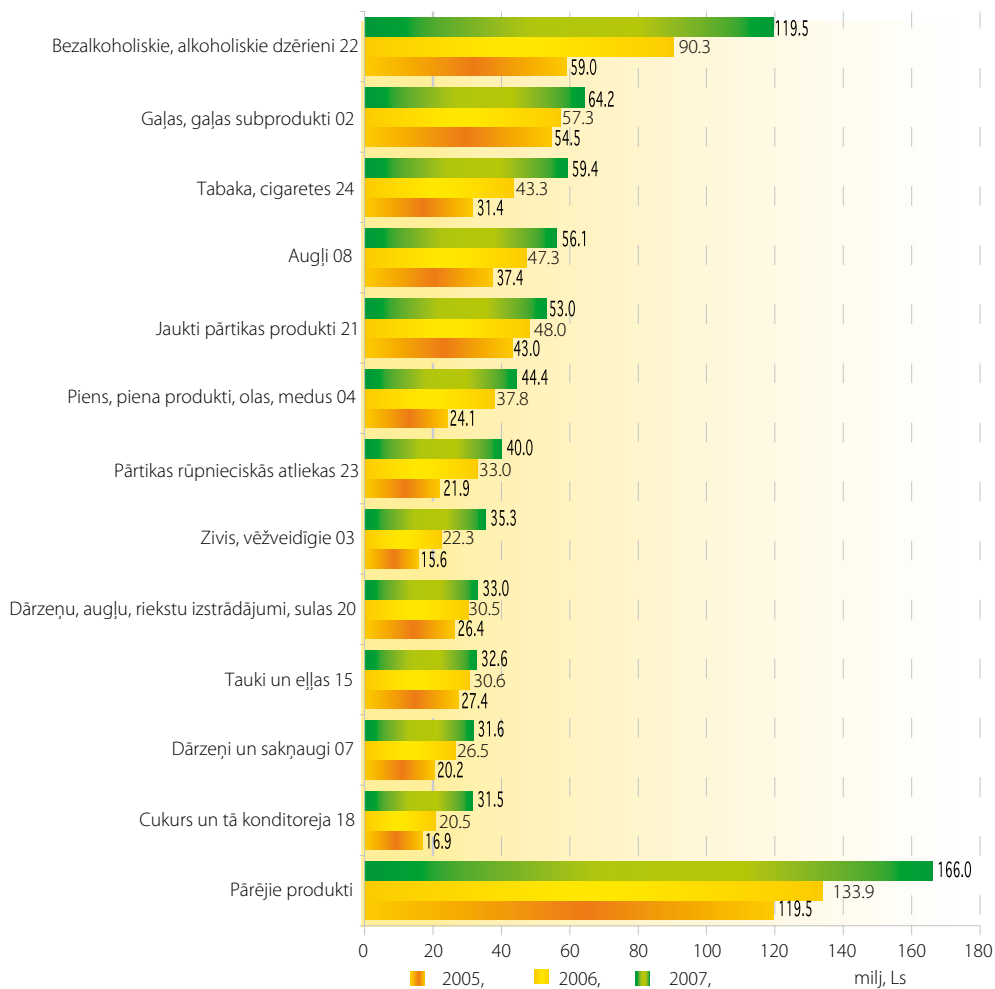

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.10. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports no ES valstīm (galvenās izcelsmes valstis) 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

Izvērtējot no ES valstīm ievesto lauksaimniecības produktu importa struktūru, var secināt, ka nozīmīgākie Latvijas importa produkti no šīm valstīm bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, kas veidoja 15,6 %, gaļa un gaļas subprodukti – 8,4 % un tabaka, tabakas izstrādājumi – 7,4 % no kopējā no ES valstīm importēto lauksaimniecības produktu apjoma (7.11.attēls).

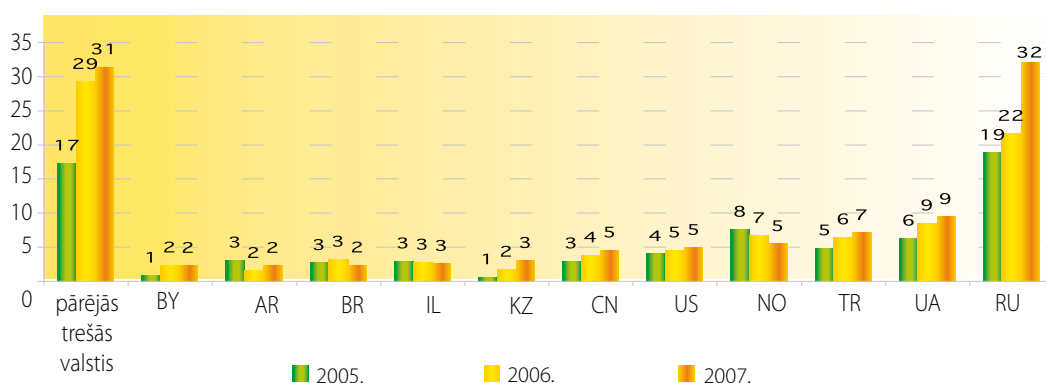
Vislielākais importa pieaugums, salīdzinot ar 2006.gadu, bija bezalkoholiskajiem un alkoholiskajiem dzērieniem – par Ls 29,2 milj. jeb 32,3 %, tabakai un tabakas izstrādājumiem – Ls 16 milj. jeb 37,4 %.

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.11. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports no Eiropas Savienības valstīm 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

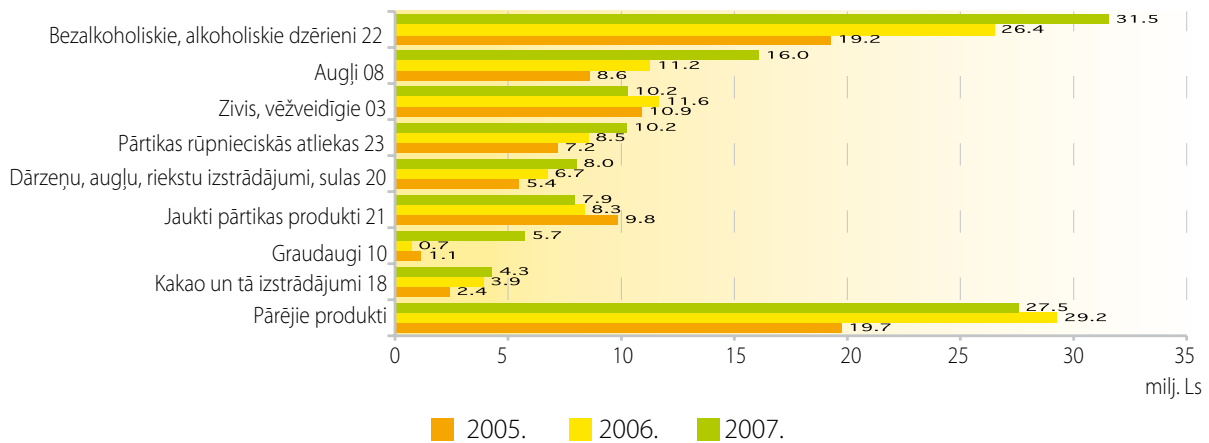
2007.gada importā nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības produktu grupas no trešajām valstīm bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, kas veidoja 21,2 % no kopējā no trešajām valstīm importēto lauksaimniecības produktu apjoma, augļi – 10,8 % un vēžveidīgie – 6,9 % (7.13.attēls).

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.12. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports no trešajām valstīm (galvenās izcelsmes valstis) 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

2007.gada nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības produktu grupas no trešajām valstīm bija bezalkoholiskie un alkoholiskie dzērieni, kas veidoja 21,2 % no kopējā no trešajām valstīm importēto lauksaimniecības produktu apjoma, augļi – 10,8 % un vēžveidīgie – 6,9 % (7.13.attēls).

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

7.13. attēls. Latvijas lauksaimniecības produktu imports no trešajām valstīm (galvenās izcelsmes valstis) 2005. – 2007. gadā (milj. Ls)

7.4. ES tirgus aizsardzības pasākumi, kas skar Latvijas lauksaimniecības intereses

Antidempinga pasākumi kālija hlorīda importam

Kopš 1992.gada Eiropas Kopienā ir spēkā antidempinga pasākumi pret Krievijas un Baltkrievijas izcelsmes kālija hlorīda importu, kuru piemērošana ir jau vairākas reizes pārskatīta.

Termiņa beigu pārskata rezultātā 2006.gada 13.jūlijā Eiropas Kopienā stājās spēkā mainīti antidempinga pasākumi pret Krievijas un Baltkrievijas izcelsmes kālija hlorīda importu. Attiecībā uz Baltkrieviju tika apstiprināta antidempinga nodeva 27,5% apmērā importa apjomam, kas pārsniedz 700000 tonnas kalendārā gada laikā. Savukārt attiecībā uz Krieviju tika apstiprinātas diferencētas antidempinga nodevas atkarībā no piegādātāja – ražotājuņēmumiem no 12,3% līdz 23%, citiem piegādātājiem no 19,61 līdz 40,63 EUR/t atkarībā no KCl procentuālā saturā.

Antidempinga pasākumi amonija nitrāta importam

Kopš 1995.gada Eiropas Kopienā ir spēkā antidempinga pasākumi pret Krievijas amonija nitrāta importu.

Saskaņā ar 2002.gada 15.aprīļa Padomes regulu Nr.658/2002 Eiropas Kopienā ir spēkā antidempinga nodoklis 47,07 EUR/t apmērā amonija nitrātam, amonija nitrāta un kalcija karbonāta vai citas neorganiskas vielas maisījumam, ja tā slāpekļa saturs pārsniedz 28%.

2007.gada janvārī Eiropas amonija nitrāta ražotāji, pamatojoties uz Padomes Regulas (EK) Nr. 384/96 par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis, 11. panta 2. punktu, iesniedza pieprasījumu veikt antidempinga nodevas likmes pārskatīšanu. Reaģējot uz šo pieprasījumu, Eiropas Komisija 2007.gada 14.aprīlī izplatīja paziņojumu par termiņa beigu pārskatīšanu attiecībā uz antidempinga pasākumiem, kurus piemēro Krievijas izcelsmes amonija nitrāta importam. Attiecīgi antidempinga nodevas piemērošana automātiski tika pagarināta uz pārskatīšanas laiku. Pārskatīšanas gaitā Eiropas Komisija secināja, ka Krievijas amonija nitrāta eksportējošie ražotāji vēl arvien turpina pārdot amonija nitrātu Kopienas tirgū par dempinga cenām. Turklāt Krievijā ir liela amonija nitrāta ražošanas kapacitāte, kas kopumā veido vienu ceturto daļu no Kopienas patēriņa. Ņemot vērā pārbaudes gaitā secināto, Eiropas Komisija 2008.gada maijā iesniedza priekšlikumu antidempinga nodevas darbības pagarināšanai. 2008.gada 27.maijā šis Eiropas Komisijas priekšlikums tika apstiprināts, vairākumam dalībvalstu balsojot par antidempinga nodevas piemērošanas turpināšanu.

Latvija konsekventi ir iestājusies par iepriekšminētās antidempinga

nodevas atcelšanu, jo amonija nitrāts Latvijā galvenokārt tiek importēts no Krievijas, tāpēc spēkā esošā antidempinga nodeva rada būtisku amonija nitrāta cenas sadārdzinājumu lauksaimniekiem.

Saskaņā ar 2007.gada 19.aprīļa Padomes Regulu Nr. 442/2007 par termiņa beigu pārskatīšanu Ukrainas amonija nitrāta importam Kopienā ir spēkā antidempinga nodeva no 29,26 līdz 33,25 EUR/t, atkarībā no slāpekļa satura mēslošanas līdzekli. Iepriekšminētā nodeva tiks piemērota līdz 2009. gadam.

Antidempinga pasākumi saldētu zemeņu importam

Kopš 2007.gada 18.aprīļa Ķīnas izcelsmes saldētu zemeņu importam Eiropas Kopienā tiek piemērota antidempinga nodeva kā starpība starp 2007.gada 16. aprīļa Padomes regulā Nr. 407/2007 noteikto minimālo importa cenu un brīvas robežpiegādes neto cenu pirms nodokļa nomaksas. Antidempinga nodevu neiekasē, ja neto cena ir mazāka par minimālo importa cenu. Tā kā Latvijā saldētas zemeses gandrīz netiek ražotas, bet galvenokārt tiek importēta no Polijas, tad šis antidempinga nodevas ieviešana tieši neietekmē saldētu zemeņu cenu Latvijā.

Antidempinga pasākumi lašu importam

Saskaņā ar Padomes regulu Nr. 85/2006 kopš 2006.gada 20.janvāra Norvēģijas izcelsmes lašu importam Eiropas Kopienā tiek piemērota antidempinga nodeva kā starpība starp iepriekš minētajā regulā noteikto minimālo importa cenu un brīvas robežpiegādes neto cenu pirms nodokļa nomaksas. Antidempinga nodevu neiekasē, ja neto cena ir mazāka par minimālo importa cenu antidempinga nodevu. 2007. gada 21.aprīlī Eiropas Komisija uzsāka daļēju starpposma pārskatīšanu attiecībā uz antidempinga pasākumiem Norvēģijas izcelsmes lašu importam. Eiropas Komisija ir pabeigusi starpposma pārbaudi, un 2008.gada 27. maijā tika apstiprināts priekšlikums par antidempinga nodevas atcelšanu Norvēģijas izcelsmes lašu importam.

Kopsavilkums

Ārējā tirdzniecībā būtisks ir tirdzniecības politikas ietvars. Tādēļ kā būtiskas jānorāda 2007.gadā īstenotās divpusējās sarunas starp ES un trešajām valstīm ar mērķi noslēgt tirdzniecību liberalizējošus līgumus (piemēram, turpinātas sarunas ar ĀKK valstīm par EPA noslēgšanu un uzsāktas sarunas ar Centrālamerikas un Andu kopienas valstīm par BTL noslēgšanu), kā arī 2007. gadā panāktais tehniskais progress PTO Dohas attīstības programmas sarunās. PTO Dohas attīstības programmas sarunu noslēgšana ir būtiska pasaules tirdzniecības liberalizācijai un tālākai attīstībai. PTO ģenerāldirektors P.Lamī un vairums PTO valstis ir vienprātīgi, ka Dohas attīstības programma jāpabeidz 2008.gadā, bet tajā pašā laikā valstis uzsver, ka saturam jāvirza process, nevis otrādi.

Zivsaimniecība

8. Zivsaimniecība

■ Zvejniecība

2007. gadā Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī kopā tika nozvejotas 89 365 tonnas zivju. Kā pozitīvu tendenci var atzīmēt brētliņu krājumu ievērojamu palielināšanos Baltijas jūrā, labvēlīgas barošanās un vairošanās apstākļu dēļ pēdējos gados. Līdz ar to Latvijai pieejamā brētliņu nozvejas kvota 2007.gadā bija 62 877 t.

Vienlaikus arī jāatzīst, ka sakarā ar Eiropas Savienībā noteiktajām prasībām par dreifējošo tīklu izmantošanas pakāpenisku pārtraukšanu, kas ieviesta, lai ierobežotu iespējamo cūkdelfīnu iekļūšanu zvejas rīkos, no 2007. gadā Latvijai piešķirtās 282 t lašu nozvejas kvotas tika nozvejotas tikai 22 t (7,8%). Šīs zvejas rezultātus vēl vairāk pasliktinās tas, ka, sākot ar 2008.gadu, Eiropas Savienības tiesību aktos ir paredzēts pilnīgs dreifējošo tīklu izmantošanas aizliegums, kas noteikti ietekmēs Latvijas tā jau nelielās lašu nozvejas Baltijas jūrā. Pārējās piešķirtās un no citām valstīm apmainītās nozvejas kvotas 2007. gadā izmantotas gandrīz pilnībā.

Salīdzinājumā ar 2006. gadu nozvejas kvotas 2007. gadā mainījās šādi:

- brētliņām 2006. gadā – 58 219 t, 2007. – 62 877 t (kvotas pieaugums par 4658 t);
- reņģēm Baltijas jūrā 2006. gadā – 3 212 t, 2007. – 3 680 t (kvotas pieaugums par 468 t);
- reņģēm Rīgas jūras līcī 2006. gadā – 21 528 t, 2007. – 20 183 t (kvotas samazinājums par 1 345 t);
- mencām 22 – 24. apakšrajonā 2006. gadā – 1 026 t, 2007. – 964 t (kvotas samazinājums par 62 t);
- mencām 25 – 32. apakšrajonā 2006. gadā – 3 873 t; 2007. – 3 486 t (kvotas samazinājums par 387 t);
- lašiem – 2006. gadā – 59 478 gab.; 2007. – 56 504 gab. (kvotas samazinājums par 2 974 gabaliem).

2007.gadā tika pieņemta Eiropas Savienības Padomes regula, ar ko izveido daudzgadu plānu Baltijas jūras mencu krājumiem, kura, sākot no 2008. gada, paredz papildu nosacījumus zvejniekiem mencu zvejā. Šie nosacījumi tika no dalībvalstu puses pieņemti kā alternatīva vēl ievērojamākam mencu zvejas iespēju samazinājumam nākamajos gados.

2007.gadā Mauritānijas Islāma Republikā aktīvi zvejoja 5 Latvijas zvejas kuģi, kuru kopējā nozveja bija ap 60 000 t. Zvejā Marokas Karalistes ekonomiskās zonas ūdeņos 2007.gadā piedalījās tikai viens Latvijas zvejas kuģis. Ziemeļrietumu Atlantijas zvejniecības organizācijas (NAFO) zvejas rajonos 2007.gadā zveju veica 2 zvejas kuģi, bet Ziemeļaustrumu Atlantijas Zvejniecības komisijas (NEAFC) zvejas rajonos – tikai 1 zvejas kuģis.

Tāljūras zveja pamatā notika Centrāluatlantijas Atlantijas zvejas rajona piekrastes valstu (Mauritānija, Maroka) ekonomiskās zonas ūdeņos, izmantojot zvejas licences, kas tika izsniegtas saskaņā ar Eiropas Savienības un attiecīgo piekrastes valstu noslēgtiem zvejniecības līgumiem. Veicot zvejas iespēju apmaiņu, Latvija papildus ieguva 270 tonnas Atlantijas jūras asaru nozvejas kvotu Grenlandes ūdeņos un 500 tonnas Atlantijas jūras asaru nozvejas kvotu NEAFC zvejas rajonā. Vēl Latvijā 2007. gadā zvejas iespēju apmaiņas rezultātā ieguva papildus 65 tonnas ziemeļu garneļu nozvejas kvotu NAFO zvejas rajonā.

Zvejniecības aktivitāšu nodrošināšanai zvejas kuģi Latvijā var izmantot 10 ostas, kuru infrastruktūra ir vairāk vai mazāk pielāgota zvejnieku vajadzībām. Tomēr vēl arvien ir nepieciešama infrastruktūras tālāka atjaunošana un modernizēšana.

■ Akvakultūra

Latvijā galvenais no akvakultūras darbības virzieniem 2007.gadā bija zivkopība. Savukārt vēžkopība Latvijā vēl joprojām ir attīstības stadijā. Zivkopībā ir vairāki veidi, un galvenie no tiem ir:

1. preču zivju audzēšana;
2. zivju mazuļu audzēšana ielaišanai dabiskajās ūdenstilpēs zivju krājumu ataudzēšanai un papildināšanai (zivju resursu atražošana);
3. izaudzēto zivju piedāvāšana to maksšķerēšanai diķos.

Zivju resursu atražošanu tika īstenota valsts aģentūras "Latvijas Zivju resursu aģentūra" zivju audzētavās "Tome", "Dole", "Brasla", "Kārļi", "Ķegums", "Pelči", "Sērene". Valsts zivju audzētavas 2007.gadā ielaidušas 16,158 miljonus zivju kāpuru un mazuļu, no tiem 11,86 miljonus nēģu kāpuru. Papildus Zivju resursu atražošanas valsts programmai no valsts un privātajām audzētavām dabiskajās ūdenstilpēs (upēs un ezeros) tika ielaists vēl 2, 810 miljoni zivju kāpuru un mazuļu, no tiem aptuveni 2,7 miljoni bija lidaku kāpuri. Zivju resursu atražošanas valsts programmas izpildes rezultātā pieauga iekšējo ūdeņu zivsaimnieciskās izmantošanas iespējas un efektivitāte. Vietās, kurās tiek veikta aktīva zivju resursu atražošana, tika organizēta licencētā maksšķerēšana. 2007. gadā tā notika 50 ūdenstilpēs. 8 ūdenstilpēs varēja nodarboties ar licencēto vēžošānu, bet 4 ūdenstilpēs tika piedāvātas licencēto zemūdens medību iespējas.

Kopējā 2007. gada preču zivju akvakultūras produkcija bija 733,8 tonnas.

■ Zivju apstrāde

Zivju apstrādē galvenokārt tika izmantotas vietējo zvejnieku nozveidotās brētliņas, reņģes, mencas, plekstes un laši, kā arī sortimenta dažādošanai importētā zivju izejviela, galvenokārt silķes, makreles un sardinellas. Nelielos daudzumos apstrādei izmantoja arī saldūdens zivis. Šobrīd Latvijā ar zivju apstrādi nodarbojas 116 ES prasībām atbilstoši uzņēmumi. Tiesības eksportēt produkciju uz Krieviju ir 25 zivju apstrādes uzņēmumiem.

Latvijā tiek ražota ļoti dažāda zivju produkcija – saldētas, sālītas un kūpinātas zivis, nesterilizēti konservi (preservi) un kulinārijas izstrādājumi, kā arī sterilizēti konservi. Pēdējos gados samazinās sagatavoto un konservēto zivju produkcijas īpatsvars kopējā produkcijas apjomā.

2007.gadā salīdzinājumā ar 2006.gadu kopējais saražotais zivju produkcijas apjoms, ieskaitot zivju konservus, samazinājās par 5 % un bija 170,0 tūkst. t. Pērn saruka gan zivju produkcijas, gan zivju konservu ražošanas apjoms attiecīgi par 1,2% un 11,5%. Tas ietekmēja zivju produkcijas realizācijas apjoma kritumu naudas izteiksmē par 9%. 2007. gadā zivju produkcija, ieskaitot zivju konservus, tika realizēta Ls 91,3 milj. vērtībā.

2007.gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu par 9 % jeb 6,2 tūkst. t samazinājās sagatavoto un konservēto zivju realizācijas apjoms. Zivju konservu apjoma samazināšanos turpināja ietekmēt Krievijas Federācijas Veterinārā un fitosanitārā dienesta aizliegums atsevišķiem Latvijas zivju konservu ražotājiem realizēt zivju konservus, galvenokārt "Šprotes eļļa" Krievijas Federācijas tirgū, pamatojoties uz konstatēto paaugstināto benzo(a)pirēna saturu kūpinātos zivju produktos. Zivju konservu ražošanas apjoms no Baltijas jūras zivju izejvielām samazinājās par 20%. Kaut arī tika sasniegts pieaugums citu zivju konservu ražošanā, tas nevarēja pozitīvi ietekmēt kopējo sagatavoto un konservēto zivju apjomu, jo šo zivju konservu ražošanas īpatsvars nav liels. Situācija uzlabojās tikai 2008. gada sākumā, kad daudziem Latvijas zivju apstrādes uzņēmumiem tika atjaunotas tiesības zivju konservu eksportam uz Krieviju.

Zivju produkcijas tirdzniecība

■ Eksports

Latvijā saražotā zivju produkcija pārsvarā tiek eksportēta. 2007. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem zivsaimniecības nozares ieguldījums Latvijas kopējā eksporta apjomā samazinājās un zivju produkcijas un zivju konservu eksporta apjoms veidoja tikai 2,1% no Latvijas kopējā eksporta apjoma. Zivju produkcija un zivju konservi 2007. gadā tika eksportēti uz 50 valstīm.

2007.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksporta apjoms samazinājās par 6% un veidoja 85,3 tūkst. t. Eksportētās zivju produkcijas vērtība sasniedza Ls 36,7 milj. Nozīmīgu vietu Latvijas zivju produkcijas eksportā aizņem NVS un ES valstis. Kopējā Latvijas zivju produkcijas eksportā šo valstu īpatsvars ir liels – attiecīgi 45 % un 28 %. 2007. gadā zivju produkcijas eksports uz ES valstīm samazinājās gandrīz par vienu trešdaļu. Uz ES valstīm galvenokārt tika eksportētas saldētas mencu filejas, atvēsinātas mencas, kā arī saldētas zivis no tiem zvejas kuģiem, kuri zvejo Mauritānijas ekonomiskās zonas ūdeņos. Izmaiņas eksporta struktūrā ietekmējuši uzņēmēju noslēgtie līgumi un tajos paredzētie nosacījumi produkcijas realizācijai konkrētajā valstī. Sakarā ar to, ka 2007. gadā samazinājās zivju konservu "Šprotes eļļā" ražošana, vienlaicīgi palielinājās atvēsināto brētliņu eksports uz tādām ES valstīm kā Zviedrija un Dānija. Kopumā 2007. gadā uz šīm valstīm tika eksportētas 5,1 tūkst. t jeb 8% no Latvijas 2007. gada kopējā brētliņu nozvejas apjoma. Savukārt zivju produkcijas eksporta apjoms uz NVS valstīm 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu palielinājās par 21%. Īpaši liels pieaugums bija zivju produkcijas eksporta apjomam uz Krieviju (3 reizes) un Ukrainu (par 22%), bet par vienu trešdaļu samazinājās zivju produkcijas (galvenokārt saldēto zivju) eksports uz Moldovu. Zivju produkcijas eksports uz Baltkrieviju saglabājās 2006. gada līmenī. Tradicionāli uz NVS valstīm tika eksportētas saldētas brētliņas.

Ievērojamu daļu Latvijas kopējā eksportā ieņem Latvijā ražotie sterilizētie un nesterilizētie zivju konservi. 2007. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms samazinājās par 19% jeb 13,2 tūkst. t. Tas bija saistīts ar aizliegumu atsevišķiem Latvijas zivju apstrādes uzņēmumiem realizēt zivju konservus un īpaši zivju konservus "Šprotes eļļā" Krievijas tirgū. 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu tiešais zivju konservu eksports uz NVS valstīm samazinājās par 16% (2007.gadā – 29,6 tūkst. t, 2006. gadā – 35,1 tūkst.t), taču šo valstu īpatsvars kopējā sagatavoto un konservēto zivju apjomā nedaudz palielinājās no 50,2% uz 52,2%. Zivju konservus uz NVS valstīm turpināja eksportēt caur Igauniju, taču šis eksports 2007.gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu samazinājās (2007. gadā – 9,0 tūkst. t, 2006. gadā – 11,2 tūkst. t).

Vienlaikus par sasniegumu jāuzskata tas, ka pērn turpināja augt zivju konservu eksports uz ES (15) valstīm (dalībvalstu sastāvs līdz 2004. gada paplašināšanai). 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu zivju konservu eksports uz ES (15) valstīm palielinājās par 14%. 2007.gadā eksporta īpatsvars uz šīm valstīm sasniedza 4,2% no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju apjoma. Bez tam jaunu valstu pievienošanās Eiropas Savienībai deva labu potenciālu jaunu tirgu apgūšanai. Zivju konservu eksports uz Bulgāriju un Rumāniju palielinājās par vienu trešdaļu.

2007.gadā salīdzinājumā ar 2006.gadu par 6,7% palielinājās eksportēto zivju konservu cena. Tas saistāms ar to, ka palielinājās tādu valstu īpatsvars, kurās eksportēto zivju konservu cena bija pietiekami augsta. 2007. gadā palielinājās zivju konservu eksports uz Vidusāzijas (Kazahstāna, Uzbekistāna, Turkmēnistāna un Tadžikistāna) valstīm (2,5 reizes), Mongoliju (2,4 reizes), Spāniju (1,8 reizes), Dāniju (par 19%) un Baltkrieviju (par 13%). Vienlaicīgi samazinājās zivju konservu eksports uz tādām tradicionālajām valstīm kā Moldovu (par 55%) un Čehiju (par 35%), Ukrainu (par 27%), Lietuvu (par 22%) un Gruziju (par 13%). Bez

tam sakarā ar dolāra kursa izmaiņām Latvija zaudēja savas pozīcijas arī ASV tirgū. Pērn zivju konservu eksports uz ASV samazinājās par 35%. Salīdzinoši var atzīmēt, ka tieši 2006.gadā zivju konservu eksports uz ASV īpaši palielinājās (2,3 reizes) un sasniedza rekordaugstu līmeni 16,7% no Latvijas kopējā zivju konservu eksporta apjoma.

■ Imports

Attīstoties vidējiem un maziem zivju apstrādes uzņēmumiem, vietējie ražotāji visā Latvijas teritorijā piedāvā arvien plašāku zivju produkcijas sortimentu. Ražošanā tiek izmantotas ne tikai Baltijas jūras zivis, bet arī okeāna zivis. Taču, ņemot vērā to, ka Latvijas zvejniecības uzņēmumi, kuru zvejas kuģi zvejo Atlantijas okeānā, nozvejotās zivis realizē ārpus Latvijas, zivju apstrādes uzņēmumi importē okeāna izejvielas no citām valstīm.

Zivju produkcijas imports 2007.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 13 % un veidoja 36,4 tūkst. t. Savas līdera pozīcijas starp zivju izejvielu piegādātājvalstīm ir nostiprinājusi Lietuva (27,1% no kopējā zivju produkcijas apjoma), Zviedrija (19,4%) un Norvēģija (16,7%). 2007. gadā salīdzinājumā ar 2006. gadu zivju produkcijas imports no Zviedrijas palielinājās gandrīz 2 reizes. Zviedrijas zivju produkcijas eksporta lielāko daļu Latvijā veidoja atvēsināts lasis un saldētas garneles. Ievērojami pieauga zivju produkcijas importa apjomi no Marokas (gandrīz 5 reizes), Vjetnamas (3,8 reizes), Polijas (1,7 reizes) un Nīderlandes (1,5 reizes). Tajā pašā laikā samazinājās zivju produkcijas imports no Lielbritānijas, Argentīnas un Dānijas. No Lietuvas galvenokārt tika importētas saldētas makreles, brētliņas un siļķes, kā arī saldētas sardīnes un sardinellas. 2007. gadā turpināja mainīties importēto lašu dzimtas zivju piegādātājvalstu struktūra. No Norvēģijas importētie laši Latvijā konkurē ar lašu dzimtas zivīm, kas ievestas no ES valstīm, galvenokārt no Zviedrijas. 2007. gadā lašu dzimtas zivju imports no Norvēģijas veidoja tikai 5% no Latvijas kopējā lašu dzimtas zivju importa apjoma, kaut arī 2006.gadā Norvēģijas lašu dzimtas zivju importa īpatsvars bija 31%. Kopumā Latvija importēja zivju produkciju no 37 valstīm.

Lai paplašinātu vietējā tirgus sortimentu, Latvijā tiek importētas arī sagatavotas vai konservētas zivis un jūras produkti. 2007. gadā kopējā zivju produkcijas importa apjomā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu imports veidoja 15% no Latvijas kopējā zivju produkcijas (ieskaitot zivju konservus) importa apjoma. Pagājušajā gadā tika importētas 6,4 tūkst. tonnas sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu, kas ir par 1,5 reizēm vairāk nekā 2006. gadā. Naudas izteiksmē zivju konservu importa apmērs sasniedza Ls 20,2 milj.

Kopumā ārējās tirdzniecības eksporta – importa bilance zivju produkcijai un sagatavotām un konservētām zivīm 2007. gadā ir saglabājusies pozitīva un sasniedza Ls 29,7 milj.

Lauksaimniecības un lauku
attīstības politikas izstrādes un
īstenošanas institūcijas Latvijā

9. Lauksaimniecības un lauku attīstības politikas izstrāde un īstenošanas institūcijas

Zemkopības ministrija (ZM) ir galvenā valsts pārvaldes iestāde lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē. Ministrijas galvenās funkcijas ir izstrādāt lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības politiku, organizēt un koordinēt tās īstenošanu. www.zm.gov.lv.

Par Zemkopības ministrijas darbu kopumā atbild ministrs un ZM struktūrvienības ir departamenti, to nodaļas un patstāvīgā nodaļa, kas ir pakļautas valsts sekretāram vai viņa vietniekam saskaņā ar valsts sekretāra noteikto funkciju sadalījumu.

Ministrijas struktūra:

- Ministrs,
- valsts sekretāre,
- valsts sekretāres vietnieki,
- departamenti,
- nodaļas.

■ **Lauku atbalsta dienests (LAD)** – <http://www.lad.gov.lv>

Zemkopības ministrijas padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas atbild par vienotu valsts atbalsta un Eiropas Savienības atbalsta politikas realizāciju valstī, uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības jomā un pilda citas ar lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas realizāciju saistītas funkcijas.

■ **SIA Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs** – <http://www.llkc.lv>

LLKC piedāvā šādus pakalpojumus un konsultācijas :

- lauksaimniecībā,
- grāmatvedībā un likumdošanā,
- ekonomikā un lauku attīstībā: biznesa plānu izstrādē ES un valsts atbalstam,
- izdevējdarbībā,
- tālākizglītībā.

■ **Pārtikas un veterinārais dienests (PVD)** -

<http://www.pvd.gov.lv>

Pārtikas un veterinārais dienests ir Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas veic pārtikas aprites un veterinārmedicīnas nozares valsts uzraudzību un kontroli.

■ **Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts (LVAEI)** – <http://www.lvaei.lv>

Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts ir neatkarīga valsts publiski atvasināta persona, kura veic pētījumus un sniedz konsultācijas par ekonomiskajiem procesiem lauksaimnieciskajā ražošanā un lauku attīstībā, lai veicinātu lauku ekonomisko un sociālo izaugsmi.

■ **Valsts Zivsaimniecības pārvalde** – <http://www.vzp.gov.lv>

Valsts zivsaimniecības pārvalde ir Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša civiltiestāde, kas realizē valsts politiku zivsaimniecības nozarē un pārvalda Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursus.

■ **Valsts mežu dienests** – <http://www.vmd.gov.lv>

Valsts meža dienests ir Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas atbild par meža politikas realizāciju visā Latvijas teritorijā, uzrauga normatīvo aktu ievērošanu, realizē atbalsta programmas ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanai.

■ **Valsts aģentūra „Lauksaimniecības datu centrs”** – <http://www.ldc.gov.lv>

Valsts aģentūra „Lauksaimniecības datu centrs” ir Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas nodrošina valstī vienotu lopkopības informācijas datu bāzi uzraudzības un kontroles veikšanai.

■ **Valsts augu aizsardzības dienests** <http://www.vaad.gov.lv>

Zemkopības ministrijas pārraudzībā esoša valsts iestāde, kas veic valsts kontroli un uzraudzību augu aizsardzības līdzekļu, mēslošanas līdzekļu, augu un augu produktu, augu šķirņu, sēkļu un stādāmo materiālu aprites jomā, kā arī sadarbojas ar starptautiskām organizācijām un nodrošina informācijas apmaiņu ar citām valstīm par augu aizsardzības, augu karantīnas, sēkļu aprites un selekcionāra tiesību aizsardzības jautājumiem.